

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİ TÜRK EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**FEVZİ DİVANI
İNCELEME-METİN-İNDEKS**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Özer ŞENÖDEYİCİ**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK**

Ankara – 2006

ÖN SÖZ

Türkler İslam medeniyeti dairesine dâhil olduktan sonra, bu medeniyetin askeri ve siyasi yönde savunucusu olduğu gibi, edebi ve kültürel anlamda da temsilcisi olmuştur. Diğer İslam kültürlerine ait unsurların da kullanılması ile oluşan klasik Türk edebiyatı zamanla yerel unsurların daha yoğun kullanılması ile tercümeden telife, taklitten orijinaliteye doğru bir seyir izleyerek gelişimine devam etmiştir. XVII. yüzyıl, Osmanlı Devleti için bir duraklama devri olsa da edebi anlamda gelişimin devam ettiği bir dönemdir.

Çalışmamızın konusu olan Fevzî Divanı, XVII. yüzyılda İstanbullu Mehmet Ağa tarafından ortaya konmuş bir eserdir. Bu eserin üç yazma nüshası bulunmaktadır. Çalışmamızda “Divan” bölümünü bu üç nüshadan istifade ettik. Çalışmamıza devam ederken klasik edebiyatımızın temel kaynaklarından olan tezkireleri inceledik ve konu edindiğimiz şairin bir başka şairle karıştırıldığını gördük. Divan metninden hareketle tezkirelerdeki bilgileri, şairin kendisi hakkında verdiği bilgilerle karşılaştırdık. Divan nüshalarının her üçünün de tahrip olması bizi, tam bir metin oluşturmak için her üç nüshadan da aynı ölçüde yararlanmaya sevk etti. Metin oluşturulurken bu üç nüsha arasında bulunan cüzi farklılıklar dipnotta gösterildi. Süleymaniye Kütüphanesi Hüsrev Paşa Numara 552’de kayıtlı nüshada bulunan mensur dibace, incelememize konu olan şair hakkında herhangi bir ibare içermediğinden ve şairimizin elinden çıkmadığından metne dâhil edilmedi. Çalışmamız süresince katalog taraması yaparak Fevzî mahlasını kullanan şairler adına kayıtlı divanları da gözden geçirdik. Bu araştırma sırasında metnimizi oluştururken başvurduğumuz nüshalar dışında İstanbullu Mehmed Ağa’ya ait bir divan nüshasına rastlayamadık. Ayrıca İstanbullu Mehmed Ağa ile karıştırılan Bosnalı Fevzî’nin divanı da bu araştırmalar

esnasında bulunamadı. Ancak bu iki Fevzî haricinde divan tertip etmiş birkaç Fevzî'nin de daha önce üzerinde çalışılmamış divanları incelemeler esnasında tespit edilmiştir.

Divan metni içinde Farsça şiirler de transkripsiyonlu olarak yazılmış ve dipnotta beyitlerin Türkçe karşılıkları verilmiştir.

XVII. yüzyılın edebiyat dünyası içinde divan tertip edecek kadar şiir yazmış Fevzî'nin eserinin incelenmesi ve transkripsiyonlu metnin ortaya konması, klasik şiir geleneğimizin XVII. asırdaki görünümünü temaşa imkanı verebilir, kanaatindeyiz.

Hazırlamış olduğum çalışmada yol göstericiliğine sığındığım değerli Hocam Sayın Doç. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM: FEVZÎ'NİN HAYATI ESERLERİ EDEBİ KİŞİLİĞİ	1
A. FEVZÎ'NİN HAYATI	1
1. Adı ve Mahlası	1
2. Doğum Tarihi	2
3. Doğum Yeri	2
4. Öğrenimi	8
5. Fevzî'nin Öğreniminden Sonraki Hayatı	10
6. Tarikatı	13
7. Mesleği	16
8. Ailesi	17
9. Şâirin Fizikî Özellikleri	17
10. Fevzî'nin Hayatına Ait Diğer Bilgiler	18
11. Ölümü	20
B. ESERLERİ	22
C. EDEBİ KİŞİLİĞİ	23
1. Şairliği Hakkında Kaynaklarda Söylenenler	23
2. Kendi Sanatı Hakkındaki Düşünceleri	26
3. Şiir Tenkitçiliği	29
4. Edebî Kişiliğine Etkisi Olanlar	30
II. BÖLÜM: FEVZÎ DİVANI	38
A. DİVANIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	38
1. Nazım Şekilleri	38
2. Vezin	40
3. Kafiye ve Redif	43
B. DİL ve ÜSLUP	50
1. Atasözü ve Atasözü Hükmünde Söyleyişler	50
2. Deyimler	52
SONUÇ	56
KAYNAKÇA	58
METİN	61
1. Divan Nüshalarının Tavsifi	62
2. Şecere	70
3. Nüshaların Değerlendirilmesi	71
4. Metin Tertibinde ve Transkripsiyonda İzlenen Yol	72
DİZİN	298

KISALTMALAR

AE: Millet Kütüphanesi Ali Emirî Manzum Eserler Bölümü Numara: 350

c: cilt

m.: miladî

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

ö: ölçü

s: sayfa

S: Süleymaniye Kütüphanesi Hüsrev Paşa Bölümü Numara: 392

SÇ: Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Numara: 552

vd: ve diğerleri

yk: yaprak

yz: yazı

ÖZET

Türk edebiyatının XVII. yüzyıldaki temsilcilerinden İstanbullu Mehmed Ağa'ya ait divanı konu edinen çalışmada, şiirlerinde Fevzî mahlasını kullanan şair hakkında tezkirelerde verilen bilgilerdeki tutarsızlıklar üzerinde kanaatlerimizi ortaya konmuştur. Bu yapılırken tezkirelerin verdiği bilgilerin Fevzî'nin eserinde karşılığı olup olmadığını kontrol edilmiştir. Bu çalışmalar neticesinde XVII. Yüzyılda yaşamış iki Fevzî'nin mahlas benzerliği dolayısı ile birbiri ile karıştırıldığı ortaya çıkmıştır. Bosnalı Fevzî adındaki diğer şairin hakkında verilen bilgilerin büyük oranda İstanbullu Mehmed Ağa'ya ait olduğu anlaşılmıştır.

1638 yılında doğan İstanbullu Mehmed Ağa, divanında kendi doğum tarihini vermiştir. Ölüm tarihi ise Safâyî ve Belîğ tezkirelerinde 1679 olarak verilmiştir. Çeşitli devlet işlerinde vazife alış olan Fevzî, seferlere de katılmıştır. Fazıl Ahmet Paşa övgüsü için yazdığı kasidesinde kâtiplik görevine getirilmeyi talep eden Fevzî'nin bu arzusuna ulaştığına dair ipuçları tezkirelerde mevcuttur. Fevzî'nin Çehrin Seferi (1678) katılan şair, bu seferin dönüşünde ailesinin vebadan öldüğünü öğrenir. Fevzî'nin ölüm tarihi bu olaydan bir sene sonradır. Yaşadığı acı olay neticesinde manevi huzur arayışına girmiş olan Fevzî, Mekke'ye gitmiş ve orada vefat etmiştir.

Her yüzyılın kendine özgü, genel edebî anlayışını ve beğenisini gösteren şairleri bulunur. Klasik Türk edebiyatının bir temsilcisi olan Fevzî, XVII. yüzyıl klasik Türk edebiyatının genel özelliklerini şiirlerinde yansıtır. O, Nâilî ve Vecdî'ye nazireler; Fehim, Nef'î ve Şehrî'ye tahmisler yazmış, devrinin şiir atmosferini takip etmiştir. Türk edebiyatında XVII. yüzyılda etkileri görülen Sebk-i Hindî edebî akımının çeşitli özellikleri Fevzî'nin eserlerinde dikkati

eker. Ancak bu özellikler, onun Sebk-i Hindî akımının temsilcisi ilan etmek için yetersizdir.

ABSTRACT

In this work that is deal with one of the presentatives of XVII. century classical Turkish literature Istanbullu Mehmed Aga, some opinions has been put forward inconsistencies of knowledges in tezkires about the poet who use 'Fevzî' as a pen name. Meanwhile it is checked knowledges that is given by tezkires if there is responses in Fevzi's work. As a result it is appeared that two Fevzi who lived in XVII. century had been mixed becuse of similarity of their pen name. It is also understood knowledges that tezkires had been given about the other poet called Bosnalı Fevzi belongs to Istanbullu Mehmed Aga on a large scale.

Istanbullu Mehmed Aga who was born in 1638, has given his own birth date in his divan. His death date is given as 1679 in Safayi and Belig's tezkires. Fevzi who has taken different state duties, has also joined military expeditions. Fevzi who had required duty of clerk in his kaside that he wrote for Fazıl Ahmed Paşa, was attain his desire according to tezkires. The poet who joined Chehrin War (1679), after return of this war taught that his familiy had dead because of plague. Fevzi's death date is a year after this tragic event. Fevzi who begun to look for spiritual peace after this tragic event, went to Mecca and died there.

Every century has its own poets who shows the general literary interpretation and esthetic sense. Fevzî, who is a representative of classical Turkish litature reflects the general characteristics of XVII. century Turkish classical literature in his poetries. He has wrote naziras to Naili and Vecdi and tahmises to Fehim, Nef'i and Shehri. Some features of Sebki-Hindi literary movement that is seemed effects in XVII. Century Turkish literature attract attention in Fevzi's poems. But these features are not enough to declare him as a Sebki-Hindi movement's presentative.

I. BÖLÜM: FEVZÎ'NİN HAYATI ESERLERİ EDEBİ KİŞİLİĞİ

A. FEVZÎ'NİN HAYATI

1. Adı ve Mahlası

Kaynakların ‘İstanbulî Mehmed Ağa’ olarak yâd ettikleri (Safâyî, 2005:451; Belîğ, 1999:328; Şeyhî Mehmed Efendi, 1998:685) Fevzî'nin hayatı hakkında söylenenler oldukça kısa ve çelişkili ifadelerden oluşmaktadır. Hakkında bilgi veren en eski kaynaklardan biri olan Safâyî Tezkiresi'nden itibaren pek çok kaynak onun hakkında verdikleri bilgilerde sanki ağız birliği etmiştir. Sâlim Tezkiresi'nde ise, Safâyî, Belîğ ve Şeyhî Mehmed Efendi'lerin eserlerinde adı geçen Mehmed Fevzî hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Tuhfe-i Nâilî'de (Tuman, 2001) “Fevzî” künyesini taşıyan ondan fazla şairin bulunması bir karışıklık olması ihtimaline hak verilmektedir. Divanında adı hakkında herhangi bir açıklamada bulunmayan Fevzî'nin adının Mehmed olduğunu kabul etmemizi engelleyecek herhangi bir delil de bulunmamaktadır.

“Fevzî” kelimesi sözcük itibarıyla ‘zaferle, kurtuluşla ilgili’ anlamını taşımaktadır (Devellioğlu, 1999:264). Bu anlamın tasavvufî bir boyutu olabileceği gibi, askerî yaşamda zaferler görmüş bir kimsenin kendine atadığı mahlas da olabilir. Klasik şiirimizde şairlerin tamamı ile kendi beğenilerine uygun bir mahlası seçebileceklerini göz ardı etmemek gerekir.

2. Doğum Tarihi

Kaynaklarda Mehmed Fevzî'nin doğum tarihi hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. Fakat divanında yer alan “Mevlid ü Lihyeme Târîhdür” başlığını taşıyan kıt'ası, doğumu için başvurulacak yegâne kaynağı da bize verir.

“Mevlid ü lihyeñe târîḥ ola ‘arz u maḥzar”

(156/24)

mısraında geçen ‘maḥzar’ sözcüğünün ebced hesabındaki karşılığı 1048 (m.1638) tarihi doğumunu, “‘arz” kelimesinin bildirdiği 1070 (m.1669) tarihi de sakalının bittiği tarihi vermektedir.¹

3. Doğum Yeri

Mehmed Fevzî'nin doğum yeri, hakkında verilen bilgiler arasında geçen ‘İstanbulî’ sözcüğünden hareketle tespit edilebilir. Ancak tezkirelerde bahsi geçen bir başka Mehmed Fevzî ile doğum yeri ve ölüm tarihi haricinde herhangi bir ayırt edici özelliği olmayan şairimizin hakkında verilen bilgilere şüphe ile yaklaşmak daha doğru olacaktır.

Safâyî, Belîğ ve Şeyhî'nin eserlerinde bahsi geçen ve doğum yeri Bosna olarak gösterilen bir Mehmed Fevzî daha vardır. Bu şair hakkında verilen bilgiler ile ‘İstanbulî Mehmed Ağa’ hakkında söylenenler arasında doğum yeri ve ölüm tarihi dışında bir fark yoktur. Ayrıca üzerinde çalıştığımız divan

¹ Onun kendi doğumu için düşürdüğü tarih, divanı dışında Milli Kütüphane yazmaları A 2997/1 numaraya kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr varak 22a'da da bulunmaktadır.

metnine dâhil olan şiir örneklerinin, tezkirelerde Bosnalı Fevzî'ye ait olduğunun söylenerek alıntılanması da bir karışıklığı haber vermektedir.

Safâyî, eserinde yer verdiği iki ayrı Fevzî'den birinin doğum yerini Bosna olarak verir. Genç yaşta vatanını terk edip tahsil için İstanbul'da Üsküdar'a yerleşen Bosnalı Fevzî, divanını tertip etmiş ve sultanî katibi olmuştur. Daha sonra Üsküdar'da Şeyh Selâmî Efendi'den inabet alarak tasavvuf yoluna giren Bosnalı Fevzî, 1084 senesinde vefat etmiştir. Safâyî, onun ölümüne düşürülmüş bir de tarih beytini eserine kaydeder:

Gel sadâsın gûş idince Fevzî-i şâhib-kemâl

Hû didi girdi semâ' a 'azm-i cennet eyledi

(sene: 1084)

Ayrıca Safâyî, onun şiirlerinin çoğunun Vecdî'ye² nazîre olduğunu belirterek Bosnalı Fevzî'nin şiirlerinden birkaçını eserine dâhil eder (Safâyî: 2005:451-452). Burada verilen şiir örneklerinin çalışmamıza konu edilen Fevzî Divanı'nda yer alması bir karışıklığın habercisi konumundadır. Bu örneklerden ilki tam bir gazel olup Vecdî'ye nazire olarak söylendiği şiirde de açıkça dile getirilmiştir:

Tîr-i sitemüñ kâr-ger-i mübreme beñzer

Zîrâ o kemân-ebrûlaruñ muhkeme beñzer

Fikr-i dehenüñ mâye-i şevk-i dilümüzdür

Esrâr-ı feraḥ-baḥşda cām-ı Ceme beñzer

² Yapılan Safâyî Tezkiresi baskısında Vecdî, 'Vücûdî' olarak okunmuştur. (Safâyî, 2005:452)

Dil virneyeyüm mi çemen-i haṭṭuṇa k'anda
 H̱oy-gerde ruḥuṇ lāle-i pūr-şebneme beñzer

H̱urşîd ki eger ḥāl ü haṭ u zülfi olaydı
 Dirdüm yine az çok ruḥ-ı cānāneme beñzer

Seyr it o perî-zādumı ol çeşm-i siyehle
 Ger görmedüñ ise perî ādeme beñzer

Fevziye pesend eylese yārān yiridür
Vecdîye nazîre didügi mülheme beñzer

(49)

Verilen ikinci şiirin de Vecdî Divançesi'nde yer alması (Mermer, 2002:125) Safâî'nin sözlerine kanıt olarak düşünülebilir. Nitekim Fevzî Divanı'nda yer alan ve Safâî'nin üçüncü beyit hariç diğer beyitlerini eserine dâhil ettiği şiirin de Vecdî'ye nazîre olduğu görülmektedir:

Fevzî
 Elümde lāle-i gül-gün şanma cām-ı meydür bu
 Dil-i sengîn-i yāri nerm ider bir ṭurfe şeydür bu

(134/1)

Vecdî
 Şafāsın görmemişsin zāhid inkār itme meydür bu

Nümündâr-ı havâşî cümle eşyâ turfe şeydür bu
(Mermer, 2002:125)

Safâyî'nin verdiği diğer şiir örneklerinin Vecdî'ye 'nazîre' olduğunu gösteren herhangi bir alâmet yoktur. Safâyî'nin, eserinde Bosnalı Fevzî'ye ait olarak verdiği ve aşağıya matla'ları alınan gazeller çalışmamıza konu olan Fevzî Divanı'nda aynıyla bulunmaktadır:

Nesîm-i âh ise zülfün perişân olmağa bâ' iş
Senün berķ-i ruħuñdur cânâ sūzân olmağa bâ' iş
(29/1)

Dūzah eşer-i şu' le-i dāğ-ı dilümüzdür
Zakķūm ber-āverde-i āb u gilümüzdür
(64/1)

Şabā şüküfte de itse gül-i şabūhumuzı
Yine hāmūş iderüz ' andelīb-i rūhumuzı
(145/1)

Safâyî Tezkiresi'nde İstanbulî Mehmed Ağa olarak anlatılan şair hakkında verilen bilgiler şu şekildedir: İstanbul'da doğmuştur. Dördüncü Mehmed'in vezirlerinden Musahib Mustafa Paşa'nın nedimi olarak hayli şöhrat bulmuştur. 1090 senesinde Hac arzusu ile Mekke'ye giderek orada vefat etmiştir.

Safâyî Tezkiresi'nde (Safâyî, 2005:452) verilen şiiri örneği de çalışmamıza konu olan Fevzî Divanı'nda mevcuttur:

Sāḫī şarāb-ı la‘ lūñ içür ḥācetüm budur
 Bezm-i ezelde neş’e-i keyfiyyetüm budur

İdmān idüp kemān-ı belāya bu menzilūñ
 Tā ḡāyetinde taş dikeyüm himmetüm budur
 (45/1-2)

Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyl-i Zübdeti'l-eş'âr (Belîğ, 1999:328)'da da Fevzî başlığı altında verilen iki şair bulunmaktadır ve bu şairler hakkında söylenenler Safâyî Tezkiresi ile paralellik göstermektedir. Yalnızca, Bosnalı Fevzî'ye ait gösterilen ve çalışmamıza konu olan divanda bulunmayan farklı iki beyit göze çarpmaktadır:

‘Îşret idicek bezm bulunmaz bu cihānda
 Bilmem ki felek Zühre-i rāmişgeri n’eyler

Bezm-i şabūhı eylese teşrîf o perî
 Naḫd-i ‘araḫdur aña münāsib ayak deri

(Belîğ, 1999: 328)

Buradan iki şairin şiirlerinin karıştırıldığı düşüncesi güçlenmektedir. Vekâyi’ü'l-Fudalâ (Şeyhî Mehmed,1998:685), aynı bilgileri iki Fevzî için verirken Bosnalı'nın Celvetiye tarikatından Şeyh Selâmî Ali Efendi'den inabet alarak Üsküdar'da seccade-nişin olduğunu ekler.

İki şairin birbirlerine karıştırılması neticesinde ortaya çıkan belirsizlikler vardır. Doğum yeri ve ölüm tarihinin de karıştırılmış olabileceği göz ardı edilmemelidir.

Söz konusu iki şairin de tezkire yazarlarınca yakından tanınmadığı aşikârdır. Birbirine paralel doğrultularda bilgiler veren Safâyî, Belîğ ve Şeyhî'nin haricinde XVII. asır şairleri hakkında bilgi veren bir diğer kaynak olan Sâlim'in tezkiresinde ise, karışıklığa açıklık getirecek bir nokta bulunmaktadır. Sâlim Tezkiresi (Sâlim,1315)'nde yer alan üç Fevzî'den biri Maraşlı diğeri Trabzonludur. Üçüncü bir Fevzi de tezkirede yer almakla birlikte, söz konusu şairin doğum yeri bildirilmemiştir. Bu Fevzî'den bahsederken Sâlim, onun adının Mustafa olduğunu, Şehit Said Mustafa Paşa'nın vezirliği zamanında Anadolu Muhasebecisi bulunduğunu ardından Şeyh Selâmî Efendi'den inabet alarak tasavvuf yoluna girdiğini bildirir. Ölüm tarihini de, 'Ol esnâlarda intikâl itmişdür' diyerek bilmediğini belirtir. Verdiği şiir örneği, çalışmamıza konu olan divanda bulunmayan bir matla'dır:

Muhabbet kalb-i 'uşşâkı hemîn pür-şevk eyler

Derûnuñ ehl-i tevhîdüñ Hudâ pür-nûr-ı zîkr eyler

(Sâlim, 1315:554)

Bu bilgilerden hareketle şu kanaatler oluşmaktadır. Biri Bosnalı, diğeri İstanbullu olan iki farklı Fevzî, mahlas benzerliğinden dolayı birbirine karıştırılmış ve tezkirelerde bu şekilde yer almıştır. İki şairin şiirleri de birbirlerine karıştırılmıştır. Tezkirelerde verilen ve iki şairin karıştırılması neticesinde doğruluğu şüphe uyandıran bilgilerin çoğunluğu İstanbullu Fevzî'ye aittir.

Vekâyi'ü'l-Fudalâ (Şeyhî Mehmed, 1998:685)'da Bosnalı Fevzî'nin Şeyh Selâmî Efendi'den inabet alarak tasavvuf yoluna girdiği belirtilmektedir. Aynı bilgi Sâlim Tezkiresi'nde doğum yeri ve ölüm tarihi verilmeyen (Mustafa) Fevzî hakkında da verilmektedir. Buradan hareketle iki şairi kesin bir şekilde ayırmak için; Bosnalı Fevzî'nin adının Sâlim Tezkiresi'nden hareketle

Mustafa olduğu ve Anadolu muhasebeciliği yaptıktan sonra Üsküdar'da Celvetî şeyhi Selâmî Efendi'den inabet alarak burada seccade-nişin olduğu, 1084 senesinde de vefat ettiği söylenebilir. Belîğ Tezkiresinde yer alan iki farklı beyit örneği de bu şaire ait olmalıdır.

Çalışmamıza konu olan divanın sahibi Fevzî'nin, tezkirelerde aktarılan bilgilerden hareketle İstanbulî Mehmed Ağa olduğunu kabul edersek, şairimizin doğum yerini İstanbul olarak tespit etmiş oluruz.

4. Öğrenimi

Mehmed Fevzî'nin genç yaşta öğrenimine başladığını Safâyî dile getirir (Safâyî: 2005:453). Öğreniminin hangi şehir(ler)de ve ne surette vaki olduğu ise malum değildir. Ancak onun, divanındaki sözlerinden hareketle tahsilini; beklentilerini ve merakını karşılayacak yönde yapmadığını anlamaktayız. Nitekim elde ettiklerinden tatmin olmadığı ve tahsilinin ona umduklarını vermediğini çeşitli beyitlerinde dile getirir:

Tahşîl-i havâşuñ nedür âyâ ne kazanduñ

Nağd-i şehir ü şâmuñı ta' dâda mı geldüñ

(97/2)

Akliyat ile uğraşanı Fevzî, 'ahmak' olarak niteler. Çünkü akliyat, başı sonu olmayan bir söylenceden ibarettir. Kişi, felsefe ile uğraşarak devrin İbn-i Sînâ'sı olsa da kâr etmez, çünkü kimse maddi menfaat dururken bir filozofun söylediklerine zerre kadar iltifat etmez.

Ahmak oldur ki ola meşğalesi ‘ aklıyyāt
 Kıl ü kâl evveli vü âhiri yokdan ne çıkar

Felsefiyyāt ile Bū ‘ Ali-i vaqt olsañ
 Rağbet itmez yine bir kimse saña zerre kadar
 (156/2-3)

Ayrıca yazdığı terkîb-i bendinde de zâhirî ilimlerle bir ömür iştigal ettiğini, çeşitli ilimlerde söz sahibi olduğunu, ancak bundan tatmin olmadığını dile getirir:

Hod hizmet-i ‘ ilm-i zâhiriyi
 Bir ‘ ömr-i tavîl idindüm ‘ âdet

Ma‘ lûmum olup fûnûn-ı şettâ
 Oldum ser ü pâ nüķûş-ı hikmet

Gördüm ki e ’âl kâle çıkdı
 Âhir bu ki oldı cürm niyyet
 (4/IV)

Fevzî, devrinde ilim sahibi kimselerin rağbet bulmadıklarından yakınır. Hüner sahibi insanlara hak ettikleri değer verilmemektedir. Kendisi de hüner sahibi bir sanatçı olmanın zorluğunun bilincindedir ve ustaların, kişiyi ürettiklerinden dolayı erkâna çekeceğinin farkındadır. Mütevazı bir şekilde sanatçı olmanın zorluğunu da doğumu için yazdığı tarihte dile getirir.

Hünerüñ ellisine kimse beş akçe virmez
 Har degülsin ki saña medrese ihsân ideler

Ehl-i şan‘ at olayum dirseñ o güçdür zîrâ

Ustalar âdemi işi için erkâna çeker

(156/4-5)

Divanındaki bu örneklerden hareketle Onun, tahsil derecesi kesin bir şekilde öğrenilememektedir. Ancak yazdıkları, tahsilin beklentilerini karşılamadığı izlenimini uyandırmaktadır.

5. Fevzî'nin Öğreniminden Sonraki Hayatı

Safâyî, Mehmed Fevzî'nin genç yaşta tahsil gördükten sonra Musahib Mustafa Paşa'nın nedîmi olduğunu ve ardından hayli şan ve şöhrat bulduğunu söyler (Safâyî, 2005:453). Onun Bosnalı Fevzî hakkında verdiği söylediği 'dîvân-ı bülen-eyvân-ı sultânî kâtibleri silkine münselik olmagla ba'zı vezîre dîvan efendisi olup...' ibaresinin, İstanbullu Mehmed Ağa'ya ait bir bilgi olabileceği Fevzî Divanı'nda yer alan bazı beyitlerden anlaşılabilir. Örneğin Fevzî, Köprülü Fazıl Ahmet Paşa'ya yazdığı musammat kasidesinde zeamet sahibi olduğunu ancak, kâtip olmak istediğini memdûhuna arz eder:

Ben de za‘îmüñem velî bendeñi kâtib itmeli

(10/27)

Adı geçen tezkiredeki bilgiden hareketle onun istediğini elde ettiğini düşünebiliriz. Kâtiplik payesine ulaşan Fevzî, riayet ettiği paşalarla birlikte seferlere de katılmıştır. Onun en azından Çehrî Seferi (m.1678)'nde bulunduğunu, divanındaki bir tarih kıt'asından hareketle söyleyebiliriz. Başlığı 'Târîh-i Vefât-ı Ehl ü 'lyâl ez Tâ'ûn Hengâm-ı 'Avdet-ı Sefer-i Çehrîn' olan bu

şair, şairin Çehrin seferine katıldığını belgeler. Seferin dönüşünde ailesinin vebâdan ölüğünü öğrenen Fevzî, bu üzücü hadiseye tarih ‘Yüküm hafiflendi elhamdülillah’ diyerek tarih düşer (1089/m.1678). Ayrıca, onun Kandiye Kalesi’nin fethi için söylediği tarihte, fethi yakından müşahede etmiş bir kimsenin izlenimleri ve tasvirleri yer almaktadır:

Ne ‘aşıl al‘a bu bir genc-i mualsamdur kim
Oldı sevdası helâki nice İbn-i Sînâ

Ne beden bellü ne dîvâr cebel-vâr ancak
Her taşı ulle vü her ullesi gerdün-sâ

aym-ı yek-pâre idi dūd-ı kebūd-ı opı
Ra‘d ann eyler idüñ atılacak şubh u mesâ

Seng ü humbâraları ‘ayn-ı azâ-yı mübrem
Lağm-ı nâ-gâhı ise zelzele-i rüz-ı cezâ

Mazğal opı cehennem deresi penceresi
Tâbyanuñ her biri bir al‘a-i Şddâd-binâ

Hendekı hurfe-i nîrân u şarampû vü atı
a‘rını fıra-i küffâr idinmiş me‘vâ

(173/10-16)

Ancak onun zeamet sahibi olduğı ve sefere katıldığı zamanlarda pek memnun olmadığı, sefer hazırlıkları için verilen mühimmatın mihnetinden şikâyetçi olduğu anlaşılmaktadır:

Yâ sipâhî diye yoldaş ya za'îm olsañ eger
 Ne belâ ikide bir derd-i mühimmât-ı sefer
 (156/6)

Onun tahsilinden sonraki hayatında Musâhib Mustafa Paşa'ya nedîm olduğu Safâyî (2005:453), Belîğ (1999:328) tezkirelerinde kayıtlıdır. Musâhib Mustafa Paşa adına yazılmış bir kasidenin bulunmayışı dikkat çekicidir. Ayrıca yaptığı işlerden duyduğu tatminsizliği dile getirdiği ve kendi doğumuna yazdığı kıt'ada, bir paşaya nedîm olmanın güçlüğü ve tehlikesinden bahseder:

Şeh-i dehriyye vezîrine nedîm olsañ da
 Şu' ledür her biri âteş gibi insânı yakar
 (156/14)

Düşürdüğü tarihlerden bir diğeri 'Sun'î-zâde Efendi Şeyhü'l-İslâm İken Sebebi İle Ebu's-Su'ûd Efendi Fetâvâsı İle Mükellef Oldukda Bedâhетен Düşen Târîhdür' başlığını taşır. 1072 (m.1662) tarihli bu manzumenin başlığı onun Ebu'su'ûd Efendi'nin fetvaları ile alâkalı bir eserinin bulunabileceğini haber vermektedir. Ancak Fevzî'nin bu görevden pek hoşnut olmadığı tarih mısraı olan 'Fevzî-i zâr buldı belâsın tamâm' (167/2) ibâresinden de anlaşılmaktadır. Bu tarihten bir sene sonra Minkarî-zâde'nin şeyhü'l-islâmlık payesine geçmesine tarih düşen Fevzî, söz konusu tarih kıt'asında:

El-vedâ' ey ğam-ı dîrîne vü derd-i mâzî
 Merḥabâ ey feraḥ-sâl-i sa'âdet-encâm
 (169/4)

diyerek Sun'î-zâde'nin şeyhü'l-islamlık dönemine de gönderme yapar ve onun bu mertebede bulunduğu zamandaki hoşnutsuzluğunu ifade eder.

Konya'ya giderek Mevlânâ'nın türbesini ziyaret ederek, onun soyundan gelen Abdü'l-Halîm Çelebi'nin üç oğlunun sünnet oluşuna tarih düşürmesi, 1073 (m.1663) tarihinde Konya'da bulunduğu işaret eder.

6. Tarikatı

Fevzî hakkında bilgi veren kaynaklarda onun tarikatı hakkında bir ibare bulunmamaktadır. Ancak kendisi birçok tarikata girdiğini, ancak bunlarda aradığını bulamadığını dile getirir:

Qılımlırdum egerçi zühde râğbet

İtdüm nice sâl şeyhe hizmet

Ne Halvetî vü ne Nakş-bendî

Ne Celvetî vü ne Mevleviyyet

Hîç girmedüğüm tarîk yokdur

Çekdüm nice yıl kemân-ı zillet

Çok çille-i erba'în çekdüm

Çok nefsüme eyledüm eziyyet

Ham-geşte hilâle döndi kıddüm

Ol mertebe eyledüm riyâzet

Bir post u üstüñân kaldı

Maḥv oldı vüçüd-ı şu‘le-tıynet

(4/IV)

Fevzî'nin şiirlerinde görülen tasavvufî unsurlar, şiirlerinin geneli içinde az bir yekun tutmaktadır. Bu unsurları XVII. asra hâkim olan Sebk-i Hindî üslûbunun, anlamda giriftleşme prensibinin bir yansıması olarak görebiliriz. Nitekim Sebk-i Hindî'de “şairler gerçek yerine hayâli, dış ortam yerine insanın iç dünyasını ve ızdıraplarını şiir konusu yapmağa başlayınca tasavvuf ilgi çekici bir konu hâline gelmiştir.”(İpekten, 1999:64)

Aşağıdaki beyitte Fevzî, muhabbet ateşinin dört unsurdan terekküp etmiş vücudunun muhabbet ateşi ile yandığını ve dünya sahrasında görünse de bir seraptan ibaret olduğunu dile getirmiştir:

Maḥv eyledi çâr ‘unşûrumuz berḳ-i maḥabbet

Şaḥrâ-yı dehirde görünürsek de serâbuz

(72/3)

Aynı gazelin makta' beytinde Fevzî, 'tasavvuf' sözcüğünü kullanarak gazelinin mahiyetini ifade eder.

Fevzîye taşavvufda da biz ğâlibüz ammâ

Ma‘zûr ola şûfî bu gice mest-i ḥarâbuz

(72/5)

Bir başka gazelinde Fevzî, bela tohumunun eleminin ekildiği vadi olduğunu ve ezeli aşkın dert ve gamının, onun mahsulü olduğunu ifade eder.

Ol vâdi-i zî-zira^ç -ı elem-i tohm-ı belâyuz

Derd ü gam-ı ı^çışk-ı ezeli hâşılumuzdur

(64/2)

Bir diğer örnekte Fevzî, sofileri de eleştirir ve onların Allah nurunun nerede gizli olduğunu bilmediklerini, o ay yüzlüye secde etmeyi küfür addettiklerini belirtirken, tecelli anlayışını dile getirir:

Şûfî dahı bilmez nede pinhândur nûr-ı Hudâ

Küfr añlamış uşşâkuñ ol mâha sücûd itdüklerin

(123/3)

Verilen örneklerde dikkati çeken husus, ihtiva ettikleri tasavvufî unsurların genel mahiyette olmalarıdır. Bu beyitlerde herhangi bir tarikatın özel olarak ayin ve adabında yer etmiş bir unsura rastlanmamaktadır. Fakat Mevlevilerin ayinlerine verdikleri bir isim olarak “semâ” teriminin şiirlerde yer bulması, bu duruma istisnâ teşkil eder.

Gönül efgâna âgâz itse cân kalkar semâ^ç eyler

Meger olmazmış ehl-i zevk olan mâtemden âzürde

(144/2)

Tâ benümle hem-semâ^ç oldu gice tevhi^çdde

Âteş-i dâğ-ı dil-i âgyâr zîşt itdi beni

(148/3)

Ayrıca Mevlânâ'nın türbesini ziyaretine tarih düşürmesi (171. şiir) de onun Mevlevîliğe duyduğu ilginin bir vesikası kabul edilebilir. Ancak bu ifadeler, şairin Mevlevîliğe bağlılığın değil, yalnızca Mevlânâ ve Mevlevîliğe duyduğu bir hürmetin de ifadesi olabilir.

7. Mesleği

Fevzî, Fâzıl Ahmet Paşa'ya yazdığı musammat kasidesinde zeamet sahibi olduğunu, ancak kâtip olmak istediğini açıkça belirtmiştir.

Ben de za'îmüñem velî bendeñi kâtib itmeli

(10/27)

Safâyî, Belîğ ve Şeyhî efendiler, Bosnalı Fevzi olarak tanıttıkları diğer Fevzî'nin "sultânî kâtipleri" yoluna girdiğini söylerler. Bu bilginin, İstanbulî Mehmet Ağa olarak tanınan ve çalışma konumuzu teşkil eden şaire ait olduğu ve bu noktada da bir karışıklığın bulunduğu ileri sürülebilir. Nitekim Sâlim Tezkiresi (Sâlim, 1335:554), Şeyh Selâmî Efendi'ye intisap eden Fevzî mahlaslı şairin Anadolu muhasebecisi olduğunu ve adının Mustafa olduğunu söylemiştir.

Safâyî ve Belîğ Tezkireleri ile Vekâyiü'l-Fudalâ, İstanbullu Mehmed Fevzî'nin Musâhib Mustafa Paşa'nın nedîmlerinden olduğunu bildirirler. Şair, vezirlere nedim olmanın zorluğunu ve tehlikesini ifade ederken, bu işin çilesini çekmiş, sorumluluğunu taşımış biri olarak konuşur:

Şeh-i dehriyye vezîrine nedîm olsañ da

Şu'îdür her biri âteş gibi insânı yakar

(156/1)

8. Ailesi

Fevzî'nin, ailesi hakkında verdiği tek bilgi Çehrin Seferi dönüşünde düşürdüğü tarihte bulunmaktadır. Seferden dönüşünde aile efradının vebadan öldüğünü öğrenen şair, bu acı olay için bir tarih düşürmüştür. Aile fertlerinden kaçını bu hastalığa kurban verdiği şiirde söylenmemiştir. Ancak bu kırimdan geriye on yedi aylık bir oğlunun sağ kaldığı anlaşılmaktadır:

Didi ehlüñ de gitdi şimdi ancak

Bir oğluñ kaldı hef-deh mâha çün mâh

(177/5)

9. Şâirin Fizîkî Özellikleri

Kaynaklarda İstanbulî Mehmed Ağa'nın fiziki görünümü konusunda fikir sahibi olmamızı sağlayacak bir ibare mevcut değildir. Kendi doğumuna düşürdüğü tarih kıt'asının bir beytinde "hammallık yapamayacak kadar zayıf, çelimsiz" olduğunu ifade eder.

Kişi alnı der ile kesb-i helâl eyler lîk

Biz bu za' f ile ne hâmmâl oluruz ne renc-ber

(156/17)

10. Fevzî'nin Hayatına Ait Diğer Bilgiler

Fevzî'nin hayatı hakkında kaynaklardaki bilgilerin oldukça muhtasar ve şüpheli olması onun hayatı hakkında söylenenlerin divanından teyit edilmesini gerektirir. Bu açıdan bakıldığında, onun divan kâtipliği yaptığını, çeşitli seferlere katılarak devlet hizmetinde görevler aldığını söyleyebiliriz.

Fevzî, döneminin sanat çevrelerinden ve hadiselerinden uzak değildir. Nefî, Şehrî ve Fehîm'e tahmisler yapması, Na'ilî ve Vecdî'ye nazîreler yazması onun, devrindeki şiir atmosferini takip ettiğini gösterir. Ayrıca divanında yer alan bazı gazellerin mahlas beyitlerinden hareketle, kendisini şiire teşvik eden bir ahbab çevresi olduğunu da anlamaktayız:

Fevzî yitişür nâdire-sencî-i nev-eş'âr
Yârân nice bir şi' rûne nevgüfte disünler
(50/5)

Ol kıand-fürüş-ı suhanam Fevzî ki yârân
Dükkânçe-i şab' umdaki fevc-i megesümdür
(57/5)

Fevzî'ye pesend eylese yârân yiridür
Vecdî'ye nazîre didügi mülheme beñzer
(49/5)

Fevzî'nin bu ahbap çevresinde Râ'î-zâde Ahmed Çelebi'nin özel bir yeri olduğu anlaşılmaktadır. Fevzî, bu zatın ölümü üzerine iki tarih düşürmüş ve bir de mersiye kaleme almıştır. Bu manzumelerde, sevilen bir kimsenin kaybından kaynaklanan acı dolu bir samimiyet vardır.

Ɛoyup ne semte gidersin beni güzel Çelebüm

Seni ne yirde bulam söyle bî-bedel Çelebüm

(164/1)

Fevzî, şairliğini teşvik ettiğini düşündüğümüz Râ'î-zâde'nin ardından şiire bir müddet ara vermiş olabilir. Nitekim

Kimün şimden girü levh-i dilinde nakş olur ma' nâ

Kimün yâ Meryem-i tab' ı olur 'İsî-i ma' nâ-zâ

(6/II)

beyti ile haber verdiği bir soğukluk belki de Fevzî'nin bir müddet şiirle uğraşmasına engel olmuştur. Nitekim Fevzî, şairlik kilidine vurduğu mührü dostlarının teşviki ile şiire dönerek kaldırdığını ifade eder:

Kilîd-i tab' ına mühr-i sükût urmışdı Fevzî lîk

Ɛomaz hâlinde yârân-ı şafâ nevgüfte isterler

(44/5)

Fevzî'nin hayatı hakkında değinilebilecek bir diğer husus da onun, babadan kalma herhangi bir mirasının olmayışı ve bunun ıstırabını duymuş olmasıdır. Kendi doğumu için söylediği tarih kıt'asında bir işe başlamak için elde hazır bir maddi varlığın olması gerektiğini, ancak kendisine babasından yalnızca hiç parası ile dolu bir hazinenin kaldığını dile getirir:

Mâl-i mevrûş gerek tâ diyesin *bismi'l-lâh*

Nağd-i hîçle tolu gencine kodı saña peder
(156/16)

11. Ölümü

Safâyî (2005:453), Şeyhî (1998:685) ve Belîğ (1999:328), Fevzî'nin 1090 (m.1679) senesi hilalinde Mekke'de vefat ettiğini bildirirler. Bu tarihte 42 yaşında olan Fevzî'nin ne şekilde öldüğü malum değildir. Ancak hamallık yapamayacak kadar zayıf olduğunu belirten Fevzî'nin 1089 (m.1678) tarihinde Çehrin Seferi dönüşünde ailesini yitirmesi, onu derinden etkilemiş ve dünyevî hayata bakışını bir kere daha sorgulaması gereğini doğurmuş olabilir.

Divan nüshalarının birinde yer alan dîbâcede, her ne kadar kendi elinden çıktığı şüpheli olsa da, 'bisyâr sefer bâyed tâ puhte şeved' (Hamın pişmesi için çok sefer gerekir) sözü gereğince kendini uhrevî hayata hazırlarken bir yandan da yaşadıklarından kaçış için yollara düştüğü düşünülebilir. Kâbe'den bahsettiği yalnızca bir beyit bulunmaktadır. Bu beyitte kendisini Kâbe yollarının kâfile başı olarak niteler ve o yoldaki kervanlardan yükselen çan seslerinin kendisinin ayak sesi ile aynı olduğunu ifade eder:

Ol kâfile-sâlâra reh-i Ka'be-i zâram

Kim hems-i kâdem 'ayn-ı şadâ-yı ceresümdür³

³ Fevzî'nin bu beyti Nef'î'nin şu beyti ile büyük benzerlik göstermektedir:

Ol kâfile-sâlâr-ı reh-i Ka'be-i 'aşkam

Kim nâle-i uşşâk şadâ-yı ceresimdir (Akkuş, 1993)

(57/3)

Fevzî'nin yaşadığı acı kaybın ardından huzur aramak için Kâbe yollarına düştüğü ve bu uzun yolculukta hastalanarak Mekke'de öldüğü tahmin edilebilir.

B. ESERLERİ

Fevzî'nin divanı haricinde herhangi bir eserine rastlanmamıştır. Fazlaca kullanılagelen bu mahlasa kayıtlı pek çok eser kataloglarda yer almakla birlikte İstanbullu Mehmed Fevzî'ye ait olduğu izlenimini uyandıran bir eser bulunmamaktadır. Divanında düşürdüğü tarihlerden biri, Sun'î-zâde Efendi'nin Fevzî'yi Ebu's-Su'ûd fetvâları ile vazfelendirmesine düşürülmüştür. Ancak bedaheten düşürülen bu tarih, Fevzî'nin hoşnutsuzluğunu dile getirmektedir:

Tārîḫ için bu mısra'ı yazdum bedâheten
Fevzî-i zâr buldı belâsın bugün tamâm
(167/2)

Söz konusu tarihten bir sene sonra Minkarî-zâde'nin Şeyhü'l-İslâmlık pâyesine oturmasına düşürdüğü tarihten anlaşıldığına göre Fevzî, Sun'î-zâde'nin şeyhliğinden memnun değildir. Onun azli ile Fevzî mazi derdine elveda etmiştir.

El-vedâ' ey ğam-ı dîrîne vü derd-i mâzî
Merḥabâ ey feraḥ-sâl-i sa' âdet-encâm
(169/4)

Buradan hareketle Sun'î-zâde'nin görevini teslim etmesi ile Fevzî'nin de memnun olmaksızın sorumlu tutulduğu işten vazgeçtiği düşünülebilir.

C. EDEBİ KİŞİLİĞİ

1. Şairliği Hakkında Kaynaklarda Söylenenler

Safâyî, İstanbulî Mehmed Fevzî ile karıştırdığı Bosnalı Fevzî hakkında bilgi verirken onun ‘ekser şiirinin Vecdî’ye nazîre’ olduğunu ifade eder (Safâyî, 2005:451) ve iddiasını destekleyecek mahiyette iki nazireyi eserine örnek verir.

Fevzî Divanı’nda Vecdî’ye nazire olan başka şiirler de vardır. Bunlardan biri Vecdî’nin “-el aldım” redif ve kafiyesi ile söylediği gazelidir. Nâ’ilî’nin de aynı redif ve kafiyeyle sahip bir gazeli olduğunu eklemek gerekir:

Vecdî:

Dil virdüm anuñ zülfine tûl-i emel aldum

Âzâde iken zevkî değışdüm kesel aldum

(Mermer, 2002:113)

Nâ’ilî:

Nağd-i dili dildâra virüp mâ-ğaşal aldum

Bâzâr-ı mağabbetde ğam-ı bî-kesel aldum⁴

(İpekten, 1990:260)

Fevzî:

‘Ağla heves-i Leyli-i zülfün bedel aldum

Mecnûnam o sevdâ ile tûl-i emel aldum

(119/1)

⁴ Nâ’ilî, aynı şiirin makta beytinde Vecdî’ye nazire söylediğini açıkça ifade eder:
Vecdî’nin imiş Na’iliyâ nûkte-verândan
Ta’bîri hoş-âyende bir a‘lâ ğazel aldum (İpekten, 1990:259-260)

Aynı şekilde Vecdî-Nâ'îlî-Fevzî üçlüsünün divanlarında yer alan ve redif ile kafiyesi aynı olan başka şiirler de vardır:

Vecdî:

O küh-ı derd kim aña dil-i nâ-şâd ayak başmış
Ne zaḥm-ı tîşe görmişdür ne ḥod Ferhâd ayak başmış
(Mermer, 2002:102)

Nâ'îlî:

Bu süllem-pāye-i iḳbāle kim Şeddâd ayak başmış
Felek ḳaşr-ı vücûdın itmege ber-bâd ayak başmış
(İpekten, 1990:231)

Fevzî:

Beyâbân-ı cünûn k'aña dil-i nâ-şâd ayak başmış
Ne Mecnûn-ı cünûn-peymâ ne ḥod Ferhâd ayak başmış
(86/1)

Her üç şairde de bulunan ve aynı kafiye ile redifi taşıyan bir başka gazel:

Vecdî:

Güle 'arz-ı cemâl it lâle-veş 'ışkuñla dâğ olsun
Zamân-ı devlet-i ḥüsnünde ol daḥi çerâg olsun
(Mermer, 2002:124)

Nâ'îlî:

Vücûd 'aks-i cemâlünle dâğ dâğ olsun
O çârbâğ-ı maḥabbet ḳo heşt bâğ olsun
(İpekten, 1990:276)

Fevzî:

Ûo tâb-ı mihrûn ile sine dâğ dâğ olsun

Ki her biri şeb-i hicründe bir çerâğ olsun

(130/1)

Fevzî’de Vecdî ya da Nâilî’ye nazire olduğu izlenimi uyandıran bir başka örnek de şudur:

Vecdî:

Şarâb köhne vü sâķî-i ĥande-rû tâze

Olursa eski dime n’ola ârzû tâze

(Mermer, 2002:132)

Nâ’ilî:

O şûhı bâğda gördüm şükûfte-rû tâze

Elinde bir gül açılmış o tâze bû tâze

(İpekten, 1990:308)

Fevzî:

Serümde dâğ ter ü dilde ârzû tâze

Gül ü hevâmuzyı seyr it o tâze bu tâze

(139/1)

Vecdî’nin “-âne hased” kafiyesi ve redifini taşıyan bir şirine karşılık, Fevzî’nin “-âre hased” redif ve kafiyesiyle bir şiiri bulunmaktadır. Bu şiirde de Fevzî’nin Vecdî’den etkilendiğini düşünsek bile bu nazireler ve müştereklikler, ‘ekser şiiri Vecdî’ye naziredir’ yargısını haklı çıkarmaz. Nitekim 145 gazelin yer aldığı Fevzî Divanı’nda altı şiirin doğrudan doğruya nazire olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, Fevzî’nin kime nazire yazdığını söylemediği

yukarıdaki nazireleri Nâ'îlî'nin şiirine de nazire olabilir. Vecdî'ye yazdığı nazirelerin Nâ'îlî kanalı ile gerçekleşen bir etkilşimin mahsulü olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Vecdî'nin yapılan divançe neşrinde (Mermer, 2002), 72 gazel bulunmasına karşılık Fevzî Divanı'nda 145 gazelin bulunması, 'ekser eş'ârının Vecdî'ye nazire' olamayacağına bir başka delildir.

Safâyî, Fevzî hakkında "hayli sâhib-i nâm u nişân olmuştur" diyerek onun, döneminde şöhret bulduğunu söyler. Bu yargılar dışında şairliği hakkında kaynaklarda bir ibare bulunmamaktadır.

2. Kendi Sanatı Hakkındaki Düşünceleri

Fevzî, şairliğine güvenmektedir. Ancak şöhret peşinde değildir. Ona göre bilen kimse, şöhretin ardına düşmemelidir. Bu özelliği ile Fevzî kendisini kokusu yanmadan bilinmeyen ambere benzetir. Onun şiirinin güzel kokusunu alabilmek için şiirine yaklaşmak ve özel bir çaba sarf etmek gerekir. Değeri düşük kimselerin kendisine rağbet etmemesi önemli değildir. Çünkü o kendi değerinin farkındadır. Bir la'l gibi tacın üstünde yer almaktadır ve mekânının mücevherlerin gizlendiği bir harabe olması sorun yaratmaz:

Ben düşmen-i şöhretem anuñçün
Sikkîtem egerçi kim 'alîmem

Fi' lüm n'ola olsa tıbk-ı kıavlüm
Tab' um gibi ben dahı selîmem

Pervâne-i şem' -i tavr-ı hüssem

Mestāne-i berķ olan kelīmem

‘Anber gibi yanmadan bilinmem

Ḥāk içre nihān bir şemīmem

Ger itmese baña sifle rağbet

Bu dūrcede ben dūr-i yetīmem

La‘lem ser-i tācdur mekānum

Ġam yok ki ḥarābede muķīmem

(3/VI)

Fevzî, Hz. Muhammed’e tahsis ettiği terķib-i bendde bir bendi kendi mahlası ile kafiyeler (4/IX). Ancak buradaki tavır, kendini memduhtan ön plana çıkarmak değildir.

O, yazdığı şiirlerin etkileyici olduğunu düşünmektedir ve eski şiir tarzını mahvetmenin verdiği şevkle şiirlerini ‘mucize’ ve ‘i‘câz’ sözcükleri ile vasfeder.

Siḥr-i şi‘r-i köhne-ţarzı Fevzî maḥv itsem n’ola

Mūsî-i ma‘nîyem ü i‘câz maḥremdür baña

(12/5)

Hatta şiirlerinin dünya kadar sihirli olduğunu düşünmektedir:

Ansuz olmaz şāhid-i i‘câz-ı ma‘nî bir nefes

Tab‘-ı Fevzî ḥāşılı seḥḥārdur dünyā kadar

(42/5)

Sanatına güven duyduğu belli olan Fevzî'nin, çağdaşı Nefî gibi kendi sözlerini yücelten beyitlerine rastlanmaktadır. Yazmış olduğu terkib-i bend biçimindeki bir naatta, bir bendi "sözümdür" kelimesi ile kafiyeleştirir. Aynı şiirde sözlerinin ilâhi bir ilhamın ürünü olduğunu dile getirir. Kimi zaman Nefî'yi andıran söyleyişlere meyletmekle birlikte Fevzî'nin bu türden ifadeleri çok nadir kullanıldığını söyleyebiliriz:

İlhâm-ı ilâhîdür kelâmum
Zîb-i küleh-i haber sözümdür
(4/VII)

Fevzî'nin bir şair olarak kendisine güvenmektedir. Ancak bu güven onun kendisini başka şairlerle kıyaslamasını, diğerlerinden üstün olduğunu iddia etmesini gerektirmez. Nitekim divanında kendisini herhangi bir şairle kıyaslarken herhangi bir şaire gönderme yaparak ondan daha iyi olduğunu iddia etmez. Nazire yazdığı kimselerin 'pey-rev'i olduğunu söyler. Şiirde mucizevî bir söyleyişi yakalamasını Âsım'a borçlu olduğunu, tevazu sergileyerek bildirir:

Beni i'câz-senc-i sihr-i ma' nî eyleyen Fevzî
Hevâ-yı pey-revî-i ' Âsım-ı şîrîn-edâdur hep
(20/6)

Kendi doğumu için yazdığı tarih kıt'asında şairliğin kendisine bir şey kazandırmayacağını 'Şâ'ir olsan sana bî-mezheb ü mülhid dirler' diyerek dile getiren Fevzî için şiir yazmanın amacı şair adaylarına bir usta olarak örnek olmaktır:

Kim eylerdi bu deñlü sihr-i ma' niye tevağğul lîk

Nev-âğâzân-ı şî' re Fevzîyâ üstâd lâzımdur

(56/6)

Gazel vadisinde yeni tarzı kendine mahsus gören Fevzî, şehrin gazel söyleyenlerini sıkı bir imtihandan geçirmektedir:

Ġazel tarhında tarz-ı tâze Fevzîye olup maḥşûş

Ġazel-güyân-ı şehri itmede germ-imtiḥân bir bir

(70/5)

Ölümüne tarih düşürdüğü (172. şiir) usta şair Nâ'ilî'nin gazeline yazdığı nazirede, Nâ'ilî'nin ardınca gitmenin zor olduğunu ancak, kendisi gibi bir üstadın nazire söyleyince Nâ'ilî'yle aynı ayarda gazel söyleyebileceğini iddia eder:

Ey Fevzî Nâ'îliye pey-revlik olmaz ammâ

Böyle nazîre söyler üstâd söyleyince

(138/6)

3. Şiir Tenkitçiliği

Fevzî, şiirlerinin mahlas beyitlerinde söylediklerinin yenilikler içerdiğini iddia etmekle birlikte bu yeniliklerin mahiyeti hakkında bir fikir vermemektedir.

Ġazel tarhında tarz-ı tâze Fevzîye olup maḥşûş

Ġazel-güyân-ı şehri itmede germ-imtiḥân bir bir

(70/5)

O, divanında yâd ettiği diğer şairleri de bir kıyaslama ya da tenkit etme amacı gütmeksizin eserine dâhil etmekte ve onların şiirini örnek aldığını açıkça ifade etmektedir. Şiir tenkidi hakkında herhangi bir kıtas belirtmeyen Fevzî, herhangi bir şair hakkında da olumsuz bir yargıda bulunmamaktadır. Öyle görünüyor ki kendi şiirini geliştirme peşinde olan ve Vecdî'ye, Nâilî'ye, Âsım'a nazireler yazan şairimiz, kendi şairliğini ustaların peşinden götürmek derdindedir.

4. Edebî Kişiliğine Etkisi Olanlar

Fevzî, yaşadığı dönemin şiir atmosferini takip etmiş ve usta addedilen şairleri tahmis ve nazireler yoluyla divanına dâhil etmiştir. Şiirine tahmis yazdığı şairler: Nefî, Fehîm ve Şehrî'dir. Bunun yanı sıra Vecdî, Nâ'ilî ve Âsım'a da nazire yazdığını divanında kendi ağzından öğrenmekteyiz. Onun Vecdî'ye nazire demesi, dostları tarafından beğenilecek bir durumdur:

Fevzî'ye pesend eylese yârân yiridür
Vecdî'ye nazîre didügi mülheme beñzer
(49/5)

Nâilî'nin peşinden gitmek zor olsa da kendisi gibi bir ustanın yazacağı şiir, Nâ'ilî'nin zemin şiirinden geri kalmaz:

Ey Fevzî Nâ'îli'ye pey-revlik olmaz ammâ
Böyle nazîre söyler üstâd söyleyince
(138/6)

Âsım'a nazire söylemeye çalışması, kendi şiirini yüceltir:

Beni i' cāz-senc-i sihr-i ma' nî eyleyen Fevzî

Hevâ-yı pey-revî-i ' Âsım-ı şîrîn-edâdur hep

(20/6)

Fevzî'nin Şeyhü'l-İslâm Yahyâ'ya redif açısından benzeyen bir şiiri bulunmaktadır. Bu şiirde tesadüfi olamayacak bir redif benzerliği olmasına karşın, kafiye de bir ortaklık yoktur. Yahya'nın şiirinin Fevzî'ninki için zemin oluşturup oluşturmadığı kesin olarak söylenemese de bu iki şairin ortak bir kaynaktan ilham aldıkları öne sürülebilir:

Yahyâ:

Bir sencileyin naḥl-i gül-i nâz ele girmez

Bir bencileyin bülbül-i ' âlem –sâz ele girmez

(Ertem,1995: 100)

Fevzî:

Bir bencileyin ' âşık-ı mehcûr ele girmez

Bir sencileyin dil-ber-i maḡrûr ele girmez

(82/1)

Klasik edebiyatımız XVII. yüzyılda diğer İslam kültürlerinden aldığı unsurları kendi potasında eriterek gelişimine devam ederken, orijinal buluşları ve üslupları ile bazı şairlerimiz Arap ve Fars şairlerini geride bıraktıklarını iddia edecek kadar kendilerine güven duymuşlardır. Osmanlı İmparatorluğu'nun merkezinde çeşitli kültürlerin etkisi ile biçimlenen Osmanlı Türkçesi Bâkî, Hayâlî, Zâtî gibi şairlerin eserleri ile olgunlaşırken; Hindistan'a yerleşen İranlı şairlerin vücut verdiği "Sebk-i Hindî", XVII. yüzyılda klasik Türk edebiyatına ve Türk diline nüfuz eder. Eserlerde kullanılan dilin nazik, özenli olması ve anlamın daha derin, girift kılınması bu tarzın bir gereği olarak

eserlerde görülmeye başlanmıştır. Nâilî, Neşâtî gibi şairler, bu üslubun karakteristik temsilcileri olarak Türk edebiyatına geçmişler; diğer şairler de çeşitli açılardan Hint tarzını düşündüren şiirler kaleme almışlardır. Nefî, Vecdî, Mezâkî ve bazı divan şairleri çeşitli düzeylerde bu üslubun tesirini aksettirecek eserler ortaya koyarak, Sebk-i Hindî'nin Nedîm ve Şeyh Galib'e kadar ulaşmasını sağlamışlardır.

Her yüzyılda ortaya koydukları eserler ile döneme damgasını vuran doruk sanatkârların yanında; edebî hareketliliği sağlayan, nesiller arasında edebî geleneğin devamına aracı olan sanatkârlar da bulunur. XVII. yüzyılda klasik edebiyatımızın geniş yelpazesi içinde, tertip ettiği divanı ile Fevzî, böyle bir divan şairidir.

Karakteristik özellikleri Nâilî'de görülen Sebk-i Hindî'nin XVII. yüzyıl sanatkârları üzerindeki akisleri, Fevzî'nin kimi beyitlerinde görülebilir. Onun, Nâilî gibi Sebk-i Hindî'yi bir üslup özelliği olarak benimsediğini söylemek hata olur. Şiirlerinde rastlanan anlam derinliği, sözcük seçiminde gösterdiği dikkat, Fevzî'yi Sebk-i Hindî terbiyesini almış, bu akımı tanıyan bir şair olarak karşımıza çıkarır.

Sebk-i Hindî, dilin ince ve söyleyişin nazik olmasını; kısa ve yoğun anlatımın tercih edilmesini öngörür. Somut ve soyut sözcüklerin bir arada kullanıldığı tamlamalar, tasavvufî terimlerin beşerî aşk ile iç içe geçirilmesi yoluyla anlam derinliği sağlanmıştır. İnsan ruhunun derinliklerine inme çabası, "ıstırap" hissinin enine boyuna ele alınmasını gerektirmiştir. Bu yolla Sebk-i Hindî, kötümser bir bakış açısı taşıyan, sürekli acı çeken ve bu acıyı tüm hatları ile sezdirmeye çalışan şairleri ihya etmiş, onların iç dünyalarını yansıtmalarında uygun bir araç olmuştur. Hayaller ve umutların karşısına dikilen gerçek dünya, elde edilmek istenenler ve elde olanlar arasındaki derin

farklar, şiirde de karşıt duyguların ve durumların dile getirilmesine neden olmuştur. Bu şekilde “tezat” sanatı rağbet görmüştür. Yeni mazmunlar arayıp bulma gereği, yeni ifade biçimlerini de beraberinde getirmiş, kimi zaman kullanımdan düşmüş sözcüklere dahi başvurularak bu ihtiyaç karşılanmıştır. Duygu hallerinin ve varlıklara ait çeşitli özelliklerin betimlenmesi, alabildiğine geniş bir iklimde değerlendirilerek “mübalağa” sanatının rağbet bulmasına yol açmıştır. Bu özelliklerin tümünü birden taşımasa da XVII. yüzyıldan sonra şairlerin, Sebk-i Hindî söyleyişinde incelmış mazmunları kendi üsluplarının gerektirdiği biçimde kullandıkları söylenebilir. Bu akımın Nedîm ve Şeyh Gâlib’e kadar genişleyen yelpazesi birçok şairin tahayyülünü sarmıştır. (İpekten, 1999:61-67; Toker, 1996:141-150.)

Fevzî’nin şiirlerinde Sebk-i Hindî tesirlerini yansıtan birkaç beytin açıklanması ile söz konusu akımın özellikleri ve Fevzî’deki görünümü anlaşılabilir:

Fevzî hâşâk-i sürûr ola gibi sâhil-i dost

Bâd-ı fûrkatle yem-i gam heyecân itmişdür

(65/5)

Beyitte somut ve soyut kelimelerin iç içe girdiği tamlamalarla kurulmuş bir dünyanın hayal gücünü zorlayıcı bir tasvire dönüştüğü görülmektedir. ‘Hâşâk’ kelimesi, çer çöp, toprakla ve tozla karışık süprüntü anlamına gelmektedir. Bu kelime, sürur (sevinç) ile yan yana geldiğinde, sevgilinin sahiline sürüklenmiş sevinç kırıntıları karşımıza çıkmaktadır. Sevgilinin bulunduğu yer denizin, yani aşğın gamlı gönlünün kıyısıdır. Sevgiliden ayrı düşen aşğın gönlü, bir deniz misali coşmuş, kabarmış ve heyecana gelmiştir. Rüzgâr, deniz üzerinde estiği zaman, dalgalar coşar ve denizin bünyesinde ne var ne yoksa sahile vurur. Gönül, sevinç ve neşenin kaynağıdır. Ayrılık rüzgârı estiğinde, gönüldeki neşe ve sevinci götürür, sevgilinin sahiline bırakır. Fevzi,

beyitte sevgiliden ayrı düşmesi sebebiyle gönlündeki sevincin kaybolduğunu anlatmak istemiştir. Beyitte heyecan kelimesi, maddi olarak coşmak anlamına gelmekle birlikte, rüzgârın deniz üzerinde esmesi neticesinde meydana gelen dalgalanmayı da karşılamaktadır. Bu kelime aynı zamanda, firkat gamından dolayı coşan gönlündeki duygulanmayı da ifade etmektedir. Fevzî, firkatin rüzgârla ve gamın denizle oluşturduğu benzerlik ilişkisini “heyecan” kelimesinin hem maddi hem de manevi anlamda kullanılabilmesi üzerine kurmuştur. Beyitte soyut ve somut kelimelerin teşbih-i belîğ oluşturmaları, ıstırabın ve ayrılık acısının derinlemesine işlenmesi, sürur (sevinç) ile gam arasında kurulan tezat, beytin Sebk-i Hindî’ye ait özelliklerin işlenmesi ile kurulduğunu ortaya koymaktadır.

Fevzî ki zaḥm-ı tîğ-ı ğamın cānda tutar

‘ Aks olsa aña sāye-i merhem helāk olur

(66/5)

Beyitte Sebk-i Hindî’ye mahsus bir söyleyiş dikkati çekmektedir. Fevzî, sevgilinin gam okunun yarasını canında taşımaktadır. Bu düşünce eski edebiyatımızda sıkça rastlanan bir hayalden kaynağını alır. Buna göre sevgilinin kaşları ya da göz yuvarlağı şekil itibarıyla keman (yay)’ı andırmaktadır. Bunları dik kesen kirpikler ise o yaydan atılmayı bekleyen ok (tîğ)’lardır. Sevgili gözlerini süzdüğü zaman ya da kaşlarını çattığı zaman keman gerilir. Aşığın gönlü oklara âmâç edinir. Aşığın gönlüne saplanan bu okların ucunda bulunan peykân (temren), saplandığında okun çıkarılabilmesini neredeyse imkânsız kılar. Ok, çıkarılsa bile peykân derinin altında saplı kalır. Âşık için de sevgilinin bakışı böyle bir oktur. Peykânı daima canda saplı kalır. Bu sebeple âşıklar, sevgililerini asla unutamazlar. Bunun yanı sıra âşıklar, o peykândan ve onun verdiği acıdan ayrılmak istemezler. Fevzî de beyitte bu durumu dile getirmektedir. Her âşık gibi o da sevgilinin verdiği acı ile mutludur. Onun bakışlarından çıkan oklar canına öyle saplanmış ki değil merhemın ona iyi gelmesi, tesir etmesi bile mümkün

değildir. Hatta merhem, Fevzî'nin yarasına aksedecek olsa yok olacaktır. Burada hayali zorlayıcı bir mübalağa dikkati çekmektedir. Merhemi bile helak edici bir yara, bu yaranın istemli olarak canda muhafaza edilmesi, beyti mübalağa üzerine kurulmuş bir yapı haline getirmiştir. "Gam okunun yarası" şeklinde soyut ve somut sözcüklerin bir araya getirilmesi ile kurulan tamlama, merhemini iyileştirme özelliğini yitirerek yaraya temas ile ölmesi biçimde kişileştirme, tezat ve mübalağanın iç içe geçirilmesi, aşırıya varan bir ıstırap tasviri beyitte Sebk-i Hindî'ye ait diğer özelliklerdir.

Şairler, Sebk-i Hindî'de bulunan bazı özellikleri şiirlerinde kullanabilir. Ancak bu kullanımın yoğunluğu ölçüsünde o şairin Sebk-i Hindî şairi olup olmadığı hakkında kanaat getirebilir. Fevzî'nin şiirlerinde Sebk-i Hindî'nin özelliklerinden birkaçını içeren beyit beyit sayısı divanının geneline nazaran az bir yekun tutar. Örneğin şaire ıstırapın leziz geldiğini ifade eden ve ıstırapı işleyen aşağıdaki beyitte Sebk-i Hindî özellikleri ağır bamaktadır, diyemeyiz.

O deñlü geldi dil-i zâruma ‘ itâb lezîz

Ki ol sitem-i siyehe geldi ictinâb lezîz

(37/1)

Bir şair değişik konulardan ve farklı söyleyiş özelliklerinden yeri geldikçe istifade edebilir. Meselâ aşağıdaki şiirde dünyanın geçiciliğini dile getirerek nasihat veren Fevzî'ye didaktik bir şair gözü ile bakmak hata olur. Şair, redif ve kafiyenin elverdiği ölçüde şiirni icra ederkenki ruh halini yansıtmış, dünyanın geçiciliği hakkında da bir şeyler söyleme gereği duymuştur:

Gönül şehr-i ümîdün vaşf-ı bezm ü gülşeninden geç

Ki şem‘ ü goncesinün bülbül ü pervânesin gördük

Yine ehl-i dile mesken ‘ ademdür yoksa dünyānuñ

Heme ma‘ muresin seyr eyledük virānesin gördük

(104/2-3)

Fevzî’nin kimi beyitlerinde Sebk-i Hindî’de ayrı bir önem kazanmış söz sanatlarının ve söyleyiş özelliklerinin biri ya da birkaçının işlendiğini görebiliriz. Örneğin aşağıdaki beyitte ilk mısra tamamı ile bir tamlamadan oluşmakla birlikte bu tamlamanın içinde ıstırapı dile getiren “zahm” kelimesinin yer alması, Sebk-i Hindî’de somut ve soyut kelimelerle kurulan terkipleri anımsatmaktadır:

Ten-i ‘ üryān-ı zaḥm-ābād-ı ğarḳ-ı cübbe-i ḥūnum

Görenler zann iderler cāme-i gül-rengümüz vardır

(59/4)

Aşağıdaki beyitte yer alan “perverde-i nār-ı gamî” tamlamasının kuruluş biçimi, ateş ve su arasındaki tezat, semenderi kışkandıracak derecede ateşe aşinalık (mübalağa), ıstırap ve ondan duyulan hoşnutluk, Sebk-i Hindi tesiridir:

Perverde-i nār-ı ğamîyüz biz reṣk-i semender

Luṭf-ı eṣer-i āb-ı feraḥ kâtilümüzdür

(64/5)

Aşağıdaki beyitte aşırı bir mübalağa dikkat çekmektedir. Mübalağa Sebk-i Hindî’de ön plana çıkarılmış bir anlam hadisesidir. Şairin cehennemi kendi dağ yaraları ile görünmeyecek derecede etkisiz hale getirmesi, aşırı bir mübalağayı ortaya çıkarmıştır.

Bizi ne bî-hude taḥvîf ider caḥîm ile vâ' iz
 Ki dâğum eyledi pinhân caḥîmi nîm-şererde
 (143/4)

Bir başka beyitte Fevzî ıstırabını dile getirmek için yine mübalağaya başvurmuş, kendisini sevgilinin gözlerinin hışmı karşısında yarı kesilmiş bir kurbanı benzetmiştir:

‘ Aceb cellâd imiş çeşmüñ açar şad zaḥm u ḳan ğâ’ib
 Mişâl-i nîm-bismil kim dehen bâz u fiğân ğâ’ib
 (18/1)

Sebk-i Hindî özelliklerinin divandaki şiirlerin geneline nazaran çoğunluk oluşturmadığı dikkate alındığında Fevzî için, devrin modasına uyarak Sebk-i Hindî’den de yararlanmış bir şair olduğunu söyleyebiliriz. İstırabın mübalağalı bir biçimde işlendiği Sebk-i Hindî, Fevzî’nin ıstırabını dile getirdiği beyitlerinde başvurulan bir kaynak olmuştur. O, söz konusu akımın bir temsilcisi değildir; yalnızca ondan etkilenmiş istifade etmiş, beyitlerine Sebk-i Hindî çeşnisi de katmıştır.

II. BÖLÜM: FEVZÎ DİVANI

A. DİVANIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1. Nazım Şekilleri

Fevzî Divanı klasik Türk edebiyatımızın muhtelif nazım şekillerini ihtiva etmektedir. Söz konusu divanın Süleymaniye Kütüphanesi Hüsrev Paşa Bölümü 552 (S) numaraya kayıtlı nüshası, diğerlerine nazaran daha fazla şiir içermektedir. Bu nüshada nemden dolayı tahrip olan gazeller ise Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi 392 (SÇ) numaraya kayıtlı divandan hareketle tamir olunmuştur. Süleymaniye Kütüphanesi Hüsrev Paşa 552 numaralı nüshadan hareketle oluşturduğumuz divan metninde nazım şekilleri şu dağılımı göstermektedir:

3 terkeb-i bend, 1 terci-bend, 1 müsemmen, 1 musammat kaside, 3 tahmis, 145 gazel, 20 kıt'a, 25 rubâî.

Divan, eldeki bütün nüshalarda bir rubaî ile başlamaktadır. Hazret-i Muhammed övgüsüne ayırdığı üç terkeb-i benden önce, Hz. Muhammed övgüsüne başlayacağını haber veren bu rubaî bir nevi medhe giriş özelliği göstermektedir. Diğer rubaîler ise en sonda bulunmaktadır.

Fevzî Divanı'nda yer alan rubâîlerin çoğunluğunda şairin üçüncü mısradaki bir vezin değişikliğine gittiğini görmekteyiz:

Kām-ı dile ursa püşt-i pā itme ' aceb (mef' ūlū mefâ' ilün mefâ' ilü fe' il)

Yek-sân yanında şimdi ihmâl-i taleb (mef' ūlū mefâ' ilün mefâ' ilü fe' il)

Biz tâlî -i Fevzîmüzi bakduk gördük (mef' ūlū mefâ' ilü mefâ' ilün fa')

Çarh-ı emeli döner velî ' aksine hep (mef' ūlū mefâ' ilün mefâ' ilü fe' il)

(200)

Tarihler kıt'a nazım şekliyle yazılmış olmakla birlikte, bir tarih manzumesinin ilk beyti musarra olması nedeniyle kaside olarak değerlendirilmiştir. Nazım şekilleri sayısını verilirken bu durum dikkate alınmıştır. Kandiye'nin fethine tarih düşürmek için yazılan bu şiirin matlaı şöyledir:

Maṭla' -ı nazm-ı ğazā-āyete seyf-i Mevlā

Menba' -ı cūd u seḥā maşrıḳ-ı envār-ı 'aṭā

(173/1)

Söz konusu şiirde kaside bölümlenmeleri görülmektedir. Doğrudan övgü ile başlayan şiirde Fevzî, Kandiye'nin fethinden dolayı Ahmed Paşa'yı övmekte, ardından onun devletinin devamı için dua ederek, fethin tarihini vermektedir.

Fevzi, 'Güzelhisârî Mustafa Paşa-zâde Abdi Begüñ Sûr-ı Teehhüline Târîhdür' adlı kıt'a biçiminde kafiyeleşmiş manzumede rubâî vezinlerini kullanmıştır:

Yâ Rab ne ola mûcib-i şādî-i cihân (mef' ûlû mefâ' ilû mefâ' ilû fe' ul)

Kim bunca sūr ile pür oldı dâreyn (mef' ûlû mefâ' ilû mefâ' ilün fâ')

(168/1)

Metinde 'Terci'-Bend-i Müsemmen' başlığı ile verilen şiir, sekizli mısralardan oluşan bir terci-benddir. Şiirde tekerrür eden iki mısraın ilk bend ile kafiyeleştiği görülmektedir. Bu şiirin ilk bendi şu şekildedir:

Ey ğamzesi bî-amân cellād

‘ Ālem nıgehũñden oldı ber-bād

V’ey zũlfı siyeh belāya mu‘ tād

Dāmuñdan olur mı ‘ ālem āzād

Bīmāruñı bir dem itmedũñ yād

Bilsem ne günāhum ey perī-zād

Tā ki bu teğāfũl ü bu bī-dād

Senden saña şekve dād feryād

(5/l)

2. Vezin

Fevzî Divanı’nda kullanılan vezinlerin sayıları ve nazım şekillerine göre dağılımı şu şekildedir:

fā‘ ilātũn fā‘ ilātũn fā‘ ilātũn fā‘ ilātũn 14 gazel, 4 kıt’a

fā‘ ilātũn fā‘ ilātũn fā‘ ilũn: 1 gazel, 1 kıt’a

fā‘ ilātũn mefā‘ ilũn fā‘ ilātũn mefā‘ ilũn: 1 gazel

fā‘ ilātũn mefā‘ ilũn fā‘ ilũn: 1 gazel

fe‘ ilātũn fā‘ ilātũn fe‘ ilātũn fā‘ ilātũn: 1 gazel

fe‘ ilātũn fe‘ ilātũn fe‘ ilātũn fe‘ ilũn: 11 gazel

fe‘ ilātũn fe‘ ilātũn fe‘ ilũn: 1 gazel, 6 kıt’a

fe‘ ilātũn mefā‘ ilũn fe‘ ilũn: 1 gazel

mefā‘ ilũn fe‘ ilātũn mefā‘ ilũn fe‘ ilũn: 25 gazel, 1 kıt’a

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün: 33 gazel, 2 kıt'a, 3 tahmis
 mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün: 2 kıt'a
 mef' ülü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün: 16 gazel, 1 kıt'a
 mef' ülü fā' ilätün mef' ülü fā' ilätün: 26 gazel
 mef' ülü mefā' ilün fe' ülün:, 1 terci-bend, 2 terki-bend, 1 müsemmen
 mef' ülü mefā' ilü mefā' ilün fā' : 1 gazel
 mef' ülü mefā' ilün mef' ülü mefā' ilün: 2 gazel
 mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün: 23 gazel, 2 kıt'a
 müfte' ilün fā' ilün müfte' ilün fā' ilün: 1 kıt'a
 müfteilün mefā' ilün müfteilün mefā' ilün: 1 kaside
 müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün: 1 gazel, 1 kıt'a
 müstefilün mefā' ilün müstefilün mefā' ilün: 1 gazel

Bu tespitten hareketle Fevzî Divanı'nda vezin kullanımında çeşitliliğin söz konusu olduğunu söyleyebiliriz.

Vezne ait birkaç hususiyete daha değinilecek olursa:

Arapçada sessiz harf değerinde kullanılan ayn (ع) harfi vezin gereği ulama yapılması gereken bazı yerlerde önemsenmemiş, bir önceki sözcüğün son ünsüzü ayndan sonraki ünlüye ulanmıştır.

Āzāde-i kayd-ı dü cihān olsak 'aceb mi

(74/5)

Heş şad u sî rûz ceng olunup 'ākıbet

(174/3)

Sen olasın ‘özi-ḥāh-ı Fevzī

(4/IX)

Vezin gereği bazı sözcükler, Arapçadaki orijinal şekillerinden farklı bir biçimde arada ünlü türetilerek kullanılmıştır:

Ser-bezm-i haşirde rahm idüp şun

(4/8)

Haşirde taht-ı livāü'l-hamid ide maḥşūr

(164/4)

Nükte-i sihr ü sihir-perdāz bilmez n'idüğün

(132/8)

Bir buçuk hece değerindeki nun ile biten heceler, kimi zaman medsiz kullanılmıştır:

Beyābān-ı cün^{ūn} hep Fevzī-i güm-rāha kalmışdur

(63/5)

Yārān nice bir şi‘rüne nevgüfte disünler

(50/5)

Kimi yerlerde hecede med yapmak için sözcük bir sonraki sözcüğe ulanmamıştır:

Ol füsûn-perdâz ammâ nâz bilmez ne'ydügin

(132/3)

Ne Hâtem tab ol bir dürr-i baḥr-i cûd idi mişlin

(6/III)

Vezin gereği yalnızca bir yerde Türkçe “kan” kelimesi “kân” okunarak med yapılmıştır:

Felekde kanlar dökmek Muḥammed Şâha kalmışdur

(63/4)

3. Kafiye ve Redif

Fevzî Divanı'nda rediflerin bolca kullanıldığını görmekteyiz. Divanda genellikle sözcük ve ekten oluşan rediflerin kullanıldığını söyleyebiliriz. Redifleri ek, sözcük ve her ikisini birden barındıran redifler olarak inceleyebiliriz.

Ek halindeki rediflere örnek verilecek olursa:

Mâye-i şevḳ-i cân u dil bûy-ı gül-âb-ı bâdedür

Bî-ruh-ı sâķî-i Çigil bâde bir âb-ı sâdedür

(69/1)

Ol murğ-ı ğarîbem ki gülistân kafesümdür

Āzādegī-i ḥāṭıra dām-ı hevesümdür

(57/1)

Sözcük hâlindeki rediflere örnek verilecek olursa:

Ol dil ki meyl-i yārī-i gerdün-ı dūn ider

Kem kaçre-i sirişkini Ceyhün-ı ḥūn ider

(62/1)

Hem sözcük hem de ek barındıran rediflere örnek verilecek olursa:

Gönül gönül şiken-i zülf-i yāra aldanma

Şaḫın şaḫın girih-i naḫş-ı mārā aldanma

(135/1)

Sāḫī şarāb-ı la' lūn içür ḥācetüm budur

Bezm-i ezelde neş'e-i keyfiyyetüm budur

(45/1)

Fevzî, divanında ses benzerliği sayısının fazla olması peşindedir. rediflerin bolca yer tuttuğu divanında dört sesin oluşturduğu kafiye de rastlanmaktadır:

Mestāne-mişāl ol saña ālüfte disünler

Destār-ı perişān ile āşüfte disünler

(50/1)

Bir uzun ünlü ve bir ünsüzle bitten sözcüklerin oluşturduğu kafiyelerin Fevzî Divanı'nda bolca yer aldığını söylemek gerekir. Bu türden kafiyelemeye oldukça fazla rastlamaktayız:

Olalı hāk-i rāh-ı istiğnā
 Oldı dil cāy-gāh-ı istiğnā
 (17/1)

Maḥabbet ehline naḳd-i niyāz lāzımdur
 Cemāl ehline de cins-i nāz lāzımdur
 (55/1)

Ne yirde olsa fevc-i diller aña perri bāz eyler
 O bāz-ı ḥüsn ise şayd-ı dil-i ‘uşşāka nāz eyler
 (60/1)

Fevzî'nin gazellerinde kafiye ve rediflerin şematik gösterimini vermek, Fevzî'nin şiirlerinde ahenk unsuru olarak ne türden yapılara başvurduğunu ortaya koyacağı gibi, karşılaştırmalı çalışmalar için faydalı olabilir.

GAZELLERİN KAFİLENİŞİ		
KAFİYE	GAZEL SAYISI	REDİF VE KAFİYENİN AÇILIMI
آ	7	-āk olmak baña -emdür baña -eydür baña -āb saña -āh saña -est itmiş kazā āh-ı istignā
ب	5	-ān gā'ib -ā maḥcūb -ādur hep -āb -āb
د	6	-em-i dost -īr ile ūlfet -er-i ḥasret -ūn it -ābı seyr it
ف	2	-ān ile baḥş -ān olmağa bā' iş
ج	1	-eyr bilmez hiç
ح	2	-āb-ı kadeḥ -āy-ı feraḥ
خ	1	-īzūnem ey şūḥ
د	3	-āre ḥased āb-ı ümīd -ūd
ذ	1	-āb lezīz
ر	34	-āle-i zehr -ūz-ı dilümüzdür -ānum var -āndur -ārdur dünyā kadar -ūr ister

		-üfte isterler -etüm budur -īdedür -īdedür -āb eyler -eme beñer -üfte disünler -ūr qalmışdur -ebümüzdür -ān getürür -erd gerekdür -āz lāzımdur -ād lāzımdur -esümdür -es yiter -engümüz vardur -āz eyler -āredür -ūn ider -āha qalmışdur -ilümüzdür -ān itmişdür -āk olur -āba dönmişdür -āde gerekdür -ādedür -ān bir bir -ānesi āteşdür
ج	11	-ābuz -īşüz -ūşuz -aqtuz biz -īr-i ‘ışkuz biz -ānuz -āre isterüz

		-īnemüz -ān bilmez -īn olmaz -ūr ele girmez
س	1	-ū-yı heves
ش	4	-ān āteş -āne imiş -ād ayak başmış -emi var imiş
ص	1	-ādan halāş
ض	1	-āne-i feyż
ط	1	-ārı haţ
ظ	1	-āneden maḥzūz
ع	1	-ūr vedā‘
غ	1	-āre dirīġ
ف	1	-ā naḥīf
ق	2	-et-i ‘āşık -ānum yok
ك	10	-āde mi geldüñ -ād hoş geldüñ -em gerek -āb açduñ -āne gözlerüñ -ārı o ġamzenüñ -ānesin gördük -ād itdüklerüñ -āresi bir kimsenüñ -er itdüñ gitdüñ
ل	2	-īr-i teġāfūl -ā mümkün degül
م	10	-est-i ‘ışķam -īd-perestem -estem -ārem -āh itmem

		-ūrdur gönlüm -ūş eyledüm -erden ayrıldum -īne başlayalum -el aldum
ن	14	-āsından -ād söylensün -āz degmesün -ūd itdüklerin -emsin --ūn -er virsün -erümüzden -en -ān olacaqsın -āğ olsun -āk olsun -āz bilmez n'idügin -āb dururken
و	1	-eydür bu
•	10	-āra aldanma -āf eyle -em eyle -ād söyleyince -ū tāze -ād-ı maḥabbetle -ūr olur şanma -erde -em itmekde -emden āzürde
ع	5	-ūḥumuzı -ār eyyāmıdur şimdi -āğını -işt itdi beni ʿīdi

B. DİL ve ÜSLUP

1. Atasözü ve Atasözü Hükmünde Söyleyişler

Doğrudan atasözünün beyte yerleştirildiği örneğin bulunmadığı Fevzî Divanı'nda mesel yollu bir söyleyiş musammat kasidesinde bulunmaktadır. Duaya geçmeden önce sözü uzatmanın gereksiz olduğunu söyleyen Fevzî 'bahis uzarsa bıkkınlık verir' mealinde bir mesele girizgâh beytinde yer verir:

Fevzî uzanmadan cedel kalduralum du' âya el

Bahş uzasa virür kesel bu meşel-i kadîm olur

(10/29)

Fevzî, çeşitli vesilelerle atasözü hükmünde söyleyişlere de yer verir. Bu söyleyişleri yakalamasında redif ve kafiye'nin rolü büyüktür. Bu iki unsur gereği, şair söyleyeceklerini daha yoğun bir şekilde aktarabilmektedir. Örneğin aşağıdaki beyitte Fevzî'nin kullandığı redif gereği, atasözü hükmünde bir söyleyiş elde ettiği görülmektedir. 'Tanıdık tanıdıktan mahcup olur' biçiminde söyleyebileceğimiz bu söyleyiş aşağıdadır:

Hayâli dahı çeşmi gibi çetr-i h'âbda şimdi

Meger gâhî olurmuş âşinâdan âşinâ mahcûb

(19/2)

Fevzî, derd çekmeye alışmış kimselere azabın lezzetli geleceğini bildirdiği aşağıdaki beytinde atasözü hükmünde bir söyleyiş vardır:

Caḥīm-i derdüne biz ihtiyār ile girerüz
 Ki ehl-i derde gelür miḥnet-i ‘ azāb lezīz
 (37/4)

Herkese gönül verilemeyeceğini, mahbubun ulaşılmaz olması gerektiğini bildirdiği bir beytinde Fevzî'nin ‘Sevgili ya şehzade ya beyzade olmalıdır’ dediği görülmektedir:

Her şūḥa gönül virme ki mu‘ tād-ı ğalaṭdur
 Maḥbūb ya şeh-zāde ya beg-zāde gerekdür
 (68/4)

Fevzî'nin aynı gazelde iki atasözü hükmünde söyleyiş yakalaması redif ve kafiye'nin sunduğu imkanlarla değerlendirilebilir. ‘Mestaneler mestaneden mahzûz olur’ ve ‘divaneler divaneden mahzûz olur’ şeklindeki sözler birer atasözü hükmündedirler:

Olursa cān u dil o nergis-i mestāneden maḥzūz
 Olurlar lā-cerem mestāneler mestāneden maḥzūz
 (91/1)

Ser-i zūlfünde ḥālūñle dil ü cān imtizāc itmiş
 Olurmuş lā-cerem divāneler divāneden maḥzūz
 (91/2)

2. Deyimler

Fevzî Divanı'nda deyimler ve deyimleşmiş söz öbekleri, çeşitli durumları karşılamak için yeri geldiğinde kullanılmışlardır. Divanda kullanılan deyimler şöyledir:

Âdet edinmek: alışkanlık hâline getirmek.

Ḥod ḥizmet-i 'ilm-i zāhiriyyi
 Bir 'ömr-i ṭavīl idindüm 'âdet
 (4/V)

Can atmak: çok istemek.

O semte gitmeden sen cān atarduñ ḥalḳa-i zikre
 Taḳayyüd var mı hāy u hū ile devrān ile şimdi
 (6/VI)

Cān atar zīre-i elmāsa göñül
 Şanmañuz zaḥmına kāfūr ister
 (43/3)

El üzre tutmak: değer vermek, önemsemek.

Fevzî-i ḥaste-i elem tutsun el üzre cām-ı Cem
 Yoksa hücum-ı derd ü ḡām şimdi o nā-murādedür
 (69/5)

Gam yemek: gamlı olmak, tasalanmak, kaygılanmak, dertlenmek.

Mevsim-i andeg -i g l g l gibi elde c m-ı m l
  am yime   d ol ey g  n l   li  m z g   ded r
 (69/3)

Eser vermek: kendini g stermek, belli etmek.

Ne k mum  zre d ns n  ar  ne ba tum e er virs n
 Ser y-ı c na na  -ı derd-i dil-ber z b   fer virs n
 (126/1)

Hayrette koymak:  ok  a ırtmak, hayret i inde bırakmak.

 ayretde  oyup beni bu esr r
    ır-g zer oldu i bu efk r
 (2/5)

Hired (akıl) ermemek: anla ılmamak

Var mı h nerler ne  ad k nh ne irmedi  ired
 Z rresin itmek olsa  ad ke meke -i  az m olur
 (10/17)

Hı ma gelmek: gazaba gelmek,  fkelenmek.

Ol  amle-i  ancer-i nig hu 
 Kim  ı ma gel p ba a idersin
 (2/5)

İntizar çekmek: beklemek, yolunu gözlemek.

Her şeb çeker intizāruñ ey meh

Sensin bu felekde mäh-ı Fevzî

(4/IX)

Nasihat tutmak: söz dinlemek, nasihatın gerektirdiğini yapmak.

Sen pîr-i muğān naşîhatin tut

Câ'iz degül anlara ta'allül

(4/IV)

Ömrünü geçirmek: yaşamak.

‘İşyān ile ‘ömrini geçürmiş

Bir müflis-i reh-rev-i beķādur

(2/9)

Sîne-çāk olmak: üzüntü, pişmanlık neticesinde kendini harap etmek.

Ehl-i haşır kulaķ çeke nazrañ şikāfına

Mağşerde sîne-çāk olayum niyyetüm budur

(45/3)

Talii güşâde olmak : bahtı müsait bulunmak, şanslı, talihli olmak, bahtu yaver gitmek.

Mevsim-i handegî-i gül gül gibi elde cām-ı mül

Ėam yime şād ol ey gönül t̃ali' ümüz güşâdedür

(69/3)

Zebâna gelmek: söylemek.

‘İşkuñ beni itmeyeydi taḥrīk

Tā kim gele midḥatüñ zebāna

(3/9)

SONUÇ

XVII. Yüzyılı şairlerinden Fevzî (İstanbulî Mehmed Ağa)'nın divanı üzerine yapmış olduğumuz çalışmada, bu asrın karakteristik özelliklerini yansıtan bir şairin eserini ve eserinden hareketle sahip olduğu kimi özelliklerini inceledik. Fevzî, vasat bir şairdir. Bunun bilincinde olarak şiir alanında büyük iddialar taşımamaktadır. Onun hayatı ve eserleri hakkında kaynaklarda verilen bilgilerin tutarsızlığı, bu şairin yeteri kadar tanınmasına olanak vermemektedir. Kendi hakkında söyledikleri ise birkaç hadiseye düşürülen tarihten hareketle tespit edilebilmektedir.

Devrinin edebî ve kültürel faaliyetlerine yabancı olmadığı anlaşılan Fevzî, yaşadığı asrın genel genel özellikleri paralellinde divanını oluşturmuştur. Bu divanın, nüsha sayısının az oluşu ve mevcut divanların nüshalarının da tahribata uğramış olması, onun eserinin etki alanının genişleme imkanı bulmadığına işaret eder. Şiirlerinde sanatına duyduğu güveni dile getirirken diğer şairler ile kendi sanatını kıyaslayarak kendi lehine sonuçlar çıkarma peşinde değildir.

Klasik Türk edebiyatı XVII. asırda, Arap ve İran edebiyatları karşısına kendi karakteristiğini oluşturarak onlar karşısında 'ben de varım' deme cesaretini göstermiştir. Osmanlı devletinin idarî, askeri alanlarda yaşadığı duraklama edebiyata aksetmemiş, bu asırda Osmanlı edipleri şaheserler vücuda getirmeye devam etmiştir. Bu arada, Hindistan'a göç eden bir kısım şairin vücut verdiği Sebk-i Hindî akımı da Türk edebiyatında temsilcilerini vermeye başlamıştır. Nâ'îlî bu anlamda Sebk-i Hindî'nin XVII. asır Türk edebiyatındaki temsilcisi konumundadır. Giderek nüfuz alanını genişleten bu akım, o asırda yetişen şairlerden başlayarak pek şairi çeşitli boyutlarda etkisi

altına almıştır. Fevzî de bu akımın bazı özelliklerini kısmen aksettirmiş, ancak bütünüyle bu akım içinde değerlendirilecek mahiyette şiirler kaleme almamıştır. Devrinde yetişen şairlerden Vecdî ve Nâ'ilî gibi şairlere nazireleri bulunan Fevzî; devrindeki sanat atmosferine yabancı kalmamış, asrının beğeni ve kabulleri doğrultusunda sanatını icra etmiştir.

Hayatı hakkında kaynakların vermiş oldukları bilgiler yetersiz olmakla birlikte şüphelidir. Tezkire yazarları Safâyî ve Belîğ onu Bosnalı Mustafa Fevzî adında bir başka şairle karıştırmışlardır. Fevzî, yaşadığı döneme damgasını vuran doruk bir şair olmamakla birlikte, edebî hareketliliğin devamını sağlayan ve usta şairlerin izinden giden bir şairdir. Onun şiirlerinin estetiği ve mahiyeti XVII. yüzyıl Türk şiirinin seyri hakkında fikir edinmemizi sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Ahmet Vefik Paşa, *Lehce-i Osmânî*, Haz. Recep TOPARLI, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

AKKUŞ, Metin, *Nef'î Divânı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993.

AKTAŞ, Şerif, *Edebiyatta Üslup ve Problemleri*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1986.

Ali Nazîmâ, Faik Reşad, *Mükemmel Osmanlı Lügati*, Haz. Necat BİRİNCİ vd., Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2002.

AYDEMİR, Yaşar, “*Türk Edebiyatında Kaside*”, Bilig, 22, Yaz 2002: 133-168.

BANARLI, Nihat Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C. II, İstanbul, 1973.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet, *Necati Beg Dîvânı Tahlîli*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2001.

DEVELİ, Hayati, *Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

DİLÇİN, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1983.

DİLÇİN, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1983.

DİLÇİN, Dehri, *Edebiyatımızda Atasözleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

İPEKTEN, Haluk, *Nâilî Hayâtı Sanatı Eserleri*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1999.

İPEKTEN, Prof. Dr. Haluk, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2001.

KESTELLİ, Raif Necdet, *Resimli Türkçe Kamus*, Hazırlayanlar: Recep TOPARLI vd., Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2004.

MERCANLIGİL, Muharrem, *Ebcet Hesabı*, Doğu Ltd. Şirketi Matbaası, Ankara, 1960.

Muallim Naci, *Lugat-ı Nâci*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1995.

Mütercim Âsım Efendi, *Burhân-ı Katı*, Hazırlayanlar: Mürsel ÖZTÜRK, Derya ÖRS, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

Nailî, *Divan*, Hazırlayan: İPEKTEN Haluk, , Akçağ Yayınları, Ankara, 1990.

ONAY, Ahmet Talât, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, Hazırlayan: Cemal KURNAZ, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000.

PALA, Dr. İskender, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1991.

SOYSAL, M. Orhan, *Edebi Sanatlar ve Tanınması*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1998.

Şemseddin Sami, *Kâmûs-i Türkî*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1989.

Şeyhî Mehmed Efendi, *Vakâyiü'l-Fudalâ I-III*, Haz.: Abdülkadir ÖZCAN, İstanbul, 1989.

Şeyhülislam Yahya, *Divan*, Hazırlayan: Rekin ERTEM, Akçağ Yayınları, Ankara, 1995.

ŞÜKÛN Ziya, *Farsça Türkçe Lûgat Gencine-i Güftar Ferheng-i Ziya I-III*, Milli Eğitim Yayınları, İstanbul, 1984.

TOKER, Halil, *Sebk-i Hindi (Hint Üslubu)*, İlmî Araştırmalar Dergisi, İstanbul 1996, sayı 2, s. 141-150.

TUMAN, Nail, *Tuhfe-i Nâilî*, Haz. Cemal KURNAZ, Mustafa TATCI, Bizim Büro Yayınları, Ankara, 2001.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanî Tarihi*, c. III, Ankara, 1977.

ÜZGÖR; Tahir, *Türkçe Divan Dibaceleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990.

Vecdî, *Divançe*, Hazırlayan: Ahmet MERMER, MEB Yayınları, Ankara, 2002.

YAKIT, İsmail, *Türk-İslam Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1992.

METİN

1. Divan Nüshalarının Tavsifi

Fevzî Divanı'nın incelememize konu olan üç nüshası tanıtılacak olursa:

1. Süleymaniye Kütüphanesi Hüsrev Paşa Bölümü Numara: 552.
(Kısaltması: S)

Yk: 49, ö:210x123 mm, st: 19, yz: talik, c: bez kaplı.

Baş:

رباعی
فوزی طوتالم بیحد امش معرفتک
هب بیهوده اولمسه خیر عاقبتک
فخر رسلك نعتته صرف ایت عمرک
شاید اوله نعتی سبب مغفرتک

Son:

مکر آن ترکیء شیرازی
بدست آری ولی مارا
فخا لو اندیش بخشم
سمرقند بخارا را

Bu nüshada 3 terhib-bend, 1 terci-bend, 1 müsemmen, 2 kaside, 3 tahmis, 145 gazel, 20 kıt'a, 28 rubaî bulunmaktadır. Kimi sayfalardaki nemden kaynaklanan tahripler yazının okunmasını imkânsız hâle getirmiştir. Burada toplam 6 gazel okunmayacak durumdadır. Tahribatın bulunduğu

sayfalar şunlardır: 32a-32b, 33a-33b, 34a-35b. Bu yapraklarda tahrip olan şiirler Ali Emirî nüshasında atlanmıştır. Hüsrev Paşa nüshasında bir de mensur dîbâce bulunmakla birlikte, bu dîbâcenin Fevzî'nin elinden çıkmış olduğu şüphelidir. Tahri Üzgör, hazırlamış olduğu 'Türkçe Divân Dibaceleri' (1990:14) adlı eserde, bu nüshada bulunan dibacenin, müellifin elinden çıkmadığını, divan ya da müellifi hakkında bir yargı içermediğini bildirerek yaptığı incelemeye söz konusu dîbâceyi dâhil etmez. Biz de aynı kanaati taşıdığımızdan divan metnine dibaceyi dâhil etmedik.

2. Millet Kütüphanesi Ali Emirî Manzum Eserler Bölümü, Numara: 350.
(Kısaltması AE)

yk: 67, ö:186x133 mm, st: 14, yz: nesih, c: kırmızı meşin.

Baş:

فوزى طوتالم بيحد امش معرفتك
هب بيهوده اولمسه خير عاقبتك
فخر رسلك نعتته صرف ايت عمرك
شايد اوله نعتى سبب مغفرتك

Son:

زاي صائبله ايدوب بر ايله بحرى تسخير
نام شانينه بكا منصين ايلدى ابكا

Bu nüshada 1 terci-bend, 1 müsemmen, 2 terhib-bend, 1 kaside, 1 tahmis, 96 gazel, 18 tarih bulunmaktadır. Bazı sayfalar yazılı değildir. Bunlar; 20a-20b, 39a-39b, 41a-41b, 43a-43b sayfaları olup kimi şiirler atlanmıştır. Atlanan bu şiirler arasında Hüsrev Paşa'da bulunan nüshada nemden dolayı

tahrip olan beyitlerin de yer alması bu nüshanın Hüsrev Paşa'daki nüshadan geç bir dönemde istinsah edildiğini gösterir.

3. Sermet Çifter Kütüphanesi 392. (Kısaltması SÇ)

yk: 54, ö: 192x12 mm, st: 15 yz: talik, c: bordo kadife.

Baş:

فوزی چون واجبدر آخر تیرمخاک اولمق بکا
پس حرام اولسون او آفته هلاک اولمق بکا

Son:

کوکلدن ممکن اولسه فوزی شاه عشقنک رفعی
هجوم لشکر شوق وصالک سهل ایدر دفعی
ایدرمش طوت که حفظ کنج وصالن چون رقیب افعی
تحمل هیچ ممکن می غم هجرانه ای نفعی
محبت غالب مطلق دل ایسه نا شکیبادر

Bu nüsha, katalogda⁵ 'Gazeliyyât' olarak geçmekte ise de 145 gazelin yanında, Fevzî'ye ait 1 kaside, 3 terkeb-bend, 1 terci-bend, 1 müsemmen, 3 tahmis, bulunmaktadır. Tarih manzumeleri ile rubaîler nüshada yer almamaktadır. Hüsrev Paşa nüshasında tahrip olmuş ve Alî Emîri nüshasında atlanmış gazeller bu nüshada eksiksiz mevcuttur. Kimi varaklar eksiktir. Bu varaklar 31b'den sonra, 23b'den sonra, 39a'dan sonra gelmektedir. Sona alınan tahmisin ardından diğer nüshalarda bulunan iki

⁵ Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu, Hazırlayanlar: Yücel DAĞLI vd., Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005, s.168.

tahmisin ve bir kısım şiirin de en sonda bulunan Nef'î'ye ait tahmisten sonra – yırtıldığını düşündüğümüz- varaklarda mevcut olabileceğini de belirtmek gerekir.

Fevzî Divanı'ndaki şiirlerin sahip oldukları beyit ve bend sayılarına göre dökümleri ise aşağıdaki tabloda verilmiştir (*' işaretini ile gösterilen numaralardaki şiirler bendlerle kurulan nazım şekilleridir. Bunlarda beyit değil, bend sayısı verilmiştir) :

BEYİT
SAYISI

İİR NO	Ş
2	2
6	2
7	2
8	2
9	2
0	3
1	3
2	3
3	3
4	3
5	3
6	3
7	3
8	3

9
4
0
4
1
4
2
4
3
4
4
4
5
4
6
4
7
4
8
4
9
5
0

BEYİT SAYISI			
İİR NO	Ş		
1	*	*	*
2	0*	0*	0*
3	*	*	*
4	*	*	*
5	*	*	*
6	*	*	*
7	*		*
8	*	*	*
9	*	*	*
1			
0	1	1	1
1			
1			
1			
2			
1			
3			
1			

4
1
5
1
6
1
7
1
8
1
9
2
0
2
1
2
2
2
3
2
4
2
5

BEYİT		BEYİT	
SAYISI		SAYISI	
6			
5	Ş		Ş
İİR NO	6	İİR NO	
6	5		7
1	6		6
7	5		7
2	6		7
8	5		7
3	6		8
9	5		7
4	7		9
0	5		8
5	7		0
1	5		8
6	7		1
2	5		8
7	7		2
3	5		8
8	7		3
4	5		8
9	7		4
5	6		8
0			5
	6		8
1			6
	6		8
2			7
	6		8
3			8
	6		8
4			9

	9			
0				
	9			
1				
	9			
2				
	9			
3				
	9			
4				
	9			
5				
	9			
6				
	9			
7				
	9			
8				
	9			
9		4	4	1
	1			
00				

BEYİT
SAYISI

Ş
İİR NO

1
01
1
02
1
03
1
04
1
05
1
06
1
07
1
08
1
09
1
10
1
11
1
12
1
13
1

		BEYİT SAYISI
14	1	
15	1	Ş
16	1	İİR NO
17	1	1
18	1	26
19	1	27
20	1	28
21	1	29
22	1	30
23	1	31
24	1	32
25	1	33
		34
		35
		36
		37
		38
		1

39
1
40
1
41
1
42
1
43
1
44
1
45
1
46
1
47
1
48
1
49
1
50

	BEYİT SAYISI	
§		
İİR NO		
1		
51		
1		
52		
1		
53		
1		
54		
1		
55		
1		
56	4	
1		
57		
1		
58		
1		
59		
1		
60	1	1
1		
61		
1		
62	0	0
1		
63		
1		

64				1	BEYİT	
65	1				89	*
66	1				1	
67	1				90	*
68	1				1	
69	1				91	*
70	1				1	
71	1				92	*
72	1				1	
73	1				93	*
74	1				1	
75	1				94	*
76	1				1	
77	1				95	*
78	1				1	
79	1				96	*
80	1				1	
81	1				97	*
82	1				1	
83	1				98	*
84	1				1	
85	1				99	*
86	1				1	
87	1				100	*
88	1				1	
89	1				101	*
90	1				1	
91	1				102	*
92	1				1	
93	1				103	*
94	1				1	
95	1				104	*
96	1				1	
97	1				105	*
98	1				1	
99	1				106	*
100	1				1	

2
04 *

2
05 *

2. Şecere

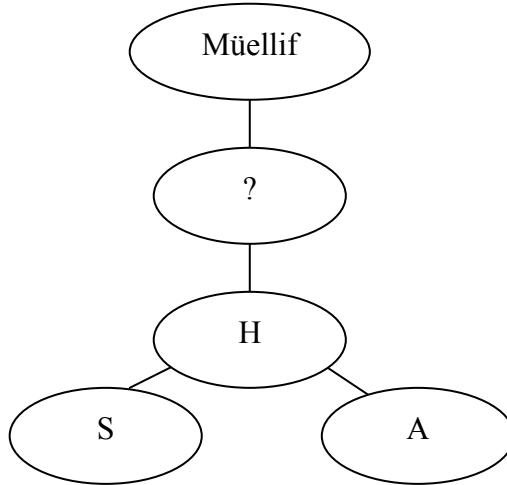
Elde bulunan Fevzî Divanları birbirlerinden şiir sayısı açısından farklılıklar taşımakla birlikte, Ali Emirî (AE) ve Sermet Çifter (SÇ) nüshalarının Süleymaniye Kütüphanesi Hüsrev Paşa (S) nüshasından istinsah edildiğine dair bazı işaretler bulunmaktadır.

H nüshasında nemden kaynaklanan tahribat neticesinde gazel okunmaz hale gelmiştir. A nüshasında H’de okunmayan 6 gazel atlanmıştır. Müstensih okuyamadığı bu gazelleri A nüshasına dâhil etmemiştir. Bu durum A’nın H’den tahrip gerçekleşikten sonra istinsah edildiğini göstermektedir. A’daki başlıklar H’dekilerle tamamı ile aynıdır. Şiirlerin sıralanışları ve divanın tertibi de paralellik göstermektedir. H’de rubaîler yer almamaktadır, tarih manzumelerinden en baştaki ve en sondaki iki tanesi H’de bulunmamaktadır.

SÇ nüshası doğrudan gazellerle başlamıştır. Musammatlar Farsça gazellerden sonra nüshaya dâhil edilmiştir. AE’de nemden dolayı tahrip olmuş gazellerin bozulmamış şekilleri bu nüshada mevcuttur. Başlıklar AE ve AE’deki ile aynıdır. Bu nüshanın, S’nin dışında bir başka nüshadan istinsah edildiğine işaret edecek bir delil yoktur. Çok cüz’i miktardaki farklılık da sözcük bazında kalmakta, mısraların dahi anlamını değiştirecek farklar bulunmamaktadır. Bunlar da müstensihin dalgınlığından öte bir anlam taşımamaktadır. Çalışmamızı oluştururken S’deki tahrip olmuş gazellerin tamamlanması için SÇ’den istifade ettik.

H’nin müellif elinden çıkmış olduğuna dair bir alamet bulunmamaktadır. Hâl böyle iken müellif hattından istinsah edilmiş belirsiz bir nüshadan bahsedebiliriz. H’nin müellif elinden çıkan yazma ile yakınlığını tespit edecek

bir veriden yoksun bulunduğumuz için müellif hattı ile H arasında en az bir nüshanın bulunabileceğini hesaba katarak nüsha şeceresini şu şekilde gösterebiliriz:

3. Nüshaların Değerlendirilmesi

Eldeki divan nüshalarından en çok şiire sahip bulunan H'yi divan metnini oluştururken esas aldık. AE ve SÇ bu nüshadan istinsah edilen iki nüsha olmakla birlikte, SÇ, S'de nemden dolayı tahribat oluşmadan önce istinsah edilmişken, AE bu tahribat gerçekleşikten sonra istinsah edilmiştir. Bu yüzden S'de bozulmuş, AE'de ise hiç yazılmamış olan kısımları SÇ'den istifade ederek tamamladık. Nüshalar arasındaki cüz'i farkları ve şiir sıralanışındaki ayrımları dipnotta gösterdik.

S ve AE nüshaları şiir sıralamasında paralellik göstermektedir. SÇ ise doğrudan gazellerle başlamaktadır. SÇ'de Farsça gazeller, rübaîler ve tarih manzumeleri yer almamaktadır. AE'de de gazeller ve rübaîler yer almazken

tarih manzumelerinin başta bulunanları yazılmış diğerleri ise atlanmıştır. Yine bu nüshada S'de tahrip olmuş şiirlere tekabül eden yerler boş bırakılmış; belki de müstensih okuyamadığı yerleri başka bir nüshadan tamamlama arzusu ile AE'de tahrip olan gazellere tekabül eden yerleri diğer gazellerle tamamlamak istememiştir. AE'nin müstensihinin SÇ nüshasını görmediği buradan anlaşılmaktadır.

4. Divan Tertibinde ve Transkripsiyonda İzlenen Yol

Fevzî Divanı'nın hazırlanışı esnasında H nüshasının şiir sayısı açısından fazla olmasını dikkate alarak şiir sayısında ve sıralamasında bu nüshayı esas aldık. Nemden dolayı tahrip olmuş şiirler SÇ'de sağlam bir şekilde bulunduklarından, S'deki eksik beyitler bu nüshadan tamamlanmıştır. AE'de ise S'de tahrip olan metinler zaten nüshaya dâhil edilmemişlerdir.

S'nin şiir sıralaması tutarlılık arz etmektedir, şiirler genel olarak nazım şekli esasına göre dizilmiştir. Ancak müstensih Hz. Muhammed övgüsü için yazılan şiirleri başa almak için bazı tasarruflarda bulunmuştur. Örneğin Hz. Muhammed'i vâsfetmenin gereğinden bahseden bir rûbaî divanın en başına konmuştur. Bu rubaî, kendisinden sonra gelen na'rlara bir giriş özelliği taşımaktadır. Diğer rubaîler ise gibi en sonda yer almıştır. Şiirlerin sıralanması esnasında musammatların bulunduğu en baştaki kısımda yer alan kasidenin (Kasîde-i Musammat Der Vezîr-i A'zâm u Serdâr-ı Ekrem Fazıl Ahmed Paşa İbnü Mehemed Paşa) yeri musammatların en sonuna alınarak nazım şekli farkı belirginleştirilmiştir. Kandiye'nin fethi için düşürülen tarih (173. şiir) de kaside nazım biçimi ile yazılmıştır. Tarih manzumelerini bölmek için, bu manzumenin yerinde bir değişiklik yapılmamıştır.

Nüsha farkları gösterilirken şirin numarası, beyit ya da bend numarası ile birlikte metne aldığımız şekilden sonra diğer varyantı verdik ve farklılığın hangi nüshaya ait olduğunu belirttik. Beyit ya da mısra düzeyinde farklılıklar bulunmadığı için, farklı bir gösterimi tercih etmedik.

Elif-i maksûreler, metinde ‘-î’ olarak gösterildi. Ma’nî, ‘İsî gibi.

Vezin gereği kısa okunması gereken ‘-î’ler ve ‘-û’lar metinde kısa gösterildi. Fevzi, âhu, ebru gibi.

Farsça kelimelerde vâv ile gösterilen ‘o’lar kısa gösterildi. Dost, post gibi.

Farsça birleşik kelimelerin yazımında kısa çizgi (-) kullanılmıştır. Gül-zâr, kişver-sitân gibi.

Medli okunuştan kaynaklanan türemeler gösterilmiştir. Âfitâb, âsitân gibi.

Sözcük türeten Farsça –nâk eki kelimelere bitişik yazılmıştır. derdnâk, sūznâk gibi. Farsça soneklerin yazımında kısa çizgi (-) kullanılmıştır. ħabâb-âsâ, ğam-veş gibi.

Arapça, Farsça önekler kelimelerden kısa çizgi ile ayrılmışlardır. Bî-hûde, bî-ḥisāb gibi.

Transkripsiyon sisteminde aşağıdaki tabloya riayet ettik.

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ	
SİMGE	GÖSTERİM
آ	<i>a</i>
ب	b
پ	p
ت	t
ث	<i>s</i>
ج	c
چ	ç
ح	h
خ	ḥ
د	d
ذ	<i>z</i>
ر	r
ز	z
ژ	j
س	s
ش	ş
ص	ṣ
ض	z
ط	ṭ
ظ	<i>z</i>
ع	‘
غ	ġ
ف	f
ق	q
ك	k, ñ, g
ل	l
م	m
ن	n
و	v, ū
ه	he
لا	lā
ی	y, ī, i, ı
ذ	’
خا	ḥˤā

MUSAMMATLAR

1.

Rubā'î

Fevzî tûtalum bî-ḥad imiş ma' rifetüñ
 Hep bî-hûdedür olmasa ḥayr ' âkıbetüñ
 Faḥr-i rûsülüñ na' tine şarf it ' ömrüñ
 Şâyed ola na' ti sebeb-i mağfiretüñ

2.

TERCİ' -BEND DER NA' T-İ GÜL-İ GÜLZÂR-I RİSÂLET

MUḤAMMEDÜ'L-MUŞṬAFÂ ŞALLA'L-LÂHU ' ALEYHİ VE'SSELLEM

me' ulü mefâ' ilün fe' ulün

I.

Esdi yine şurṭa-i maḥabbet
 İrgürdi meşâm-ı câna raḥat

Hep gülleri sînemüñ açıldı
 Murğ-ı dile geldi şevḳ-i ḡayet

1 S 1a, SÇ 1a, AE 1a
 2 S 1a-4a, SÇ 33b-37a, AE 1a-4b

Gitdi elem-i firāk u hicrān
Zann itdüm açıldı bāb-ı vuşlat

Bu hāl-i ‘acibi gördüğümde
Aldı beni bir zamān hayret

Hayretde iken Cenāb-ı Hākka
Yā Rabb didüm nedür bu hālet

Gördüm ki meger o demde olmuş
Dil nağme-serā-yı na‘t-ı hāzret

Na‘t-ı şeh-i dü-serā Muḥammed
Sulṭān-ı rüsül şefī‘-i ümmet

Zī-mu‘cize-i ‘azīme furkān
Zī-şevket ü saṭvet-i nübüvvet

Bu gūne ḥiṭāb idüp aña dir
Naẓma getürüp dūr-i belāğat

Ey serv-i çemensitān-ı rahmet
V’ey gülbün-i gülşen-i şefā‘at

II.

Olsa n’ola mihr dil-ḥazīnūñ
Kim maṭla‘-ı nūrdur cebinūñ

Şad hānde ider dūr-i şemīne
Naẓm-ı dūr-i sinn-i la‘l-i zīnūñ

Hep gülleri şerm-sār eyler
Ol ğonce-dehān-ı hādegīnūñ

Hūrānı ‘aceb mi itse bī-hūş
Ol nergis-i sihr-āferīnūñ

Lerzān ider esās-ı ‘arşı
Tūfān-ı hevā-yı cebhe-çīnūñ

Ey şāhin-i evc-i *ķābe ķavseyñ**
Mi‘rāc şikār-ı kemterīnūñ

Mi‘rāca ‘urūc idince Cibrīl
Ol yolda degül midī ķarīnūñ

Vardukda maķam-ı mūntehāya
Oldı o maķāmda vā-pesīnūñ

Hem oldı saña o rūḥ-ı ķudsī
Bīñ cān ile ķāker-i kemīnūñ

* "Onunla arasındaki mesafe, iki yay kadar yahut daha az kaldı."(Necm, 53/9)

Ey serv-i çemensitān-ı rahmet
V'ey gülbün-i gülşen-i şefā' at

III.

İsbāt-ı nübüvvetüñde haqqā
Oldı nice mu' cizātuñ imlā

Ser-cümleden iki mu' cizeñdür
Şaqqu'l-ķamer ü ħamī-i ħurmā

Destüñden aķıdup āb-ı ħāliş
Aşĥāb-ı 'aţţāşı ķılduñ iĥyā

Şıddīķ ile ġāra girdüğüñde
Ĥaqq itdi sizi şu resme iĥfa

Çekdürdi bir ' ankebūta perde
Hem itdi o ġār önüñde peydā

Bir naĥlede bir iki kebūter
Tā kör ola cümle çeşm-i a' dā

Bu mu' cize-i ' aẓīmedür kim
A' māyı zülālüñ itdi bīnā

Yoķ ĥadd ü ĥisāb-ı mu' cizātuñ
Bir nebzesi zikr olındı ammā

Zî-‘ akl olanı cemî‘ inden
 Kurân-ı ‘ azîm eyler iğnâ

Ey serv-i çemensitân-ı rahmet
 V’ey gülbün-i gülşen-i şefâ‘ at

IV.

‘ Işkuñ beni itdi mest ü bî-bāk
 Gerdāndur ‘ ışkuñ ile eflāk

‘ Ālem nice virmesün saña cān
 Sensin o dūr-i derūn birūn pāk

Hep mest-i zülālūñ oldu illā
 Anlar ki dem-ā-dem eyler işrāk

La‘ lūñde ne hāl var bilinmez
 Mest-i lebūñ oldu duḡter-i tāk

‘ Işkuñla çemende lāle sūnbūl
 İtdi yaḡasın birer birer çāk

Hatta saña ‘ āşıḡ oldu Allah
 Ber-vech ile k’anda ḡāşir idrāk

Ḥaḫḫuñda buyurmadı mı *levlāk*
*Levlāk le-mā ḥalkatü'l-eflāk**

Olsa ne ʿaceb güzergehüñde
 İksîr-i türâb u ḥâr u ḥâşāk

Ey merdüm-i çeşm çeşm-i merdüm
 Bir nîm nigāhuñ itme imsāk

Ey serv-i çemensitân-ı raḥmet
 Vʿey gülbün-i gülşen-i şefâʿat

V.

Sen kim meh-i maṭlaʿ-ı şafâsun
 Maḥbûb-ı Cenâb-ı Kibriyâsın

Olsa nʼola teşne-i zülâlüñ
 ʿÂlem ki revân-ı mâ-sivâsın

Gerd-i rehüñe disem revâdur
 Sen çeşm-i ʿalîle tûtiyâsın

Bûy-ı ḥaṭuñ itdi dehri taʿṭîr
 Dinmez aña nâfe-i Ḥıṭâsın

* "Ey habibim sen olmasaydın bu kainatı halketmezdim" anlamında hadis-i kudsi.

V (1) Sen meh-i maṭlaʿ-ı envârsın (S)
 (11) cân: cāna (AE)

Ruhsāruña gül müşābih olmaz
Gül-gonce-i gülşen-i şafāsın

Biñ cāna alur hayāl-i çeşmüñ
Ol şāhid-i şūh-ı dil-rübāsın

Özlerse n'ola cihan cemālūñ
Bilmiş ki ne rūḥ-ı cān-fezāsın

Tā sende bu ḥüsn ü cezbe vardur
Ben nice diyem melek-liḳāsın

Ḥaḳḳā bu kemāl ü rif' atūñle
Evc-i şeref üzre bir hümāsın

Ey serv-i çemensitān-ı rahmet
V'ey gülbün-i gülşen-i şefā' at

VI.

Sāyeñ yiter 'āleme ser-ā-ser
Nūruñ zulumātı eyler enver

Sen ol meh-i maṭla' -ı ḥikemsin
Eṭrāfuñı alsa cem' -i aḥter

Her birisi nūr-ı ḥikmetūñle
Ḥurşīd-mişāl olur münevver

Kemter şerer-i maḥabbetünden
Yüz biñ dil olursa n'ola aḥker

Gülşende seḥer seḥer ʿanādil
ʿIşkuñ varaḳın oḳurlar ezber

Zāhir bu ḳadar fiḡānlar ile
Her birisi bir nigāhuñ özler

Ammā ki benüm hezār-ı cānum
Hep ʿışkuñı cān içinde şaḳlar

Lākin nice ḳābil ola pinhān
Bir penbe içinde bunca aḥker

Maʿzūr buyur bu bī-nevāyı
İster güzelüm vişālūñ ister

Ey serv-i çemensitān-ı raḥmet
V'ey gülbün-i gülşen-i şefāʿat

VII.

Sen ḡonce vü ben hezār-ı zāram
Şad zaḥm-ı ḥūr-ı ḥadeng-ḥāram

Sen şāhid-i ebruvān-kemānsun
Ben tīr-i ḡamuñla dil-fiḡāram

Sen ʿālem-i nāzda şitābān
Ben ḥasretüñ ile cān-sipāram

Ben āteş-i hicr ü fūrkatüñle
Ber-vech ile āh-ı dāğ-dāram

Kim ḵulzüm-i vaşluñ içre biñ yıl
Tırsam yine pür-tef ü şerāram

Bir kez göreyüm diyü cemalüñ
Şām u seḥer ʿayn-ı intizāram

Şuñsañ ne idi şabūḥ-ı vişālüñ
Kim fūrkatüñ ile pür-ḥumāram

Raḥm eyle yiter çekildi hicrüñ
Göster yüzüñi ki bî-ḵarāram

ʿAyb eyleme āh u zār idersem
ʿUḵāb-ı firāḵuñā şikāram

Ey serv-i çemensitān-ı raḥmet
Vʿey gülbün-i gülşen-i şefāʿat

VIII.

Maḥbūb-ı Hudā degül misin sen

Akṣā-yı metā degül misin sen

Ḥurṣīd-i cihān gedā-yı nūruñ

Ol māh-liḳā degül misin sen

Her ḥāk serāy-ı sāyeñ olmaz

Ol özge hümā degül misin sen

Mecnūnuñ olur gören cemālūñ

Ol hūṣ-rübā degül misin sen

Nāfızdūr iki cihāna ḥükmūñ

Ṣāh-ı dü-serā degül misin sen

Ḥāṣā ki faḳīrūñ ola maḥrūm

Yenbū‘-ı seḥā degül misin sen

Nevmīd olamam ṣefā‘ atüñden

Mevlū’ṣ-ṣüfe‘ ā degül misin sen

Ben gerçi ‘alīl-i cürmem ammā

Her derde devā degül misin sen

Geçmez mi şefâ' atüñ benümçün
Maqbûl-i Hudâ degül misin sen

Ey serv-i çemensitân-ı rahmet
V'ey gülbün-i gülşen-i şefâ' at

IX.

Meddâhı ki sen mehin Hudâdur
Maḥlûka sitâyişüñ ḥaṭâdur

Küstâḥ menem egerçi bâ' is
Fevzî-i cünûn-âşinâdur

Ammâ o da n'eylesün nic'itsün
Tağlarca günâha mübtelâdur

Ġarḳ-ı yem-i cürm ü baḥr-i 'işyân
Muḥtâc-ı şefâ' at ü ḥimâdur

'İşyân ile 'ömrini geçürmiş
Bir müflis-i reh-rev-i beḳâdur

Elbette ġarîb-i râha lâzım
Bir şâḥib-i câha ilticâdur

VIII (17) şefâ' atüñ benümçün: benümçün şefâ' atüñ S
IX (5) nic'itsün: nice itsün S, SÇ, AE (tamir)

Olmazsa şefâ' atüñ meded-res
Ol günde ki rûz-ı ğam kazâdur

Yâ Rabb mebâd rû-siyehdür
Yâ Rabb mebâd nârhâdur

Şânuña düşen çü merhametdür
Miskîn ü faķire pes recâdur

Ey serv-i çemensitân-ı rahmet
V'ey gülbün-i gülşen-i şefâ' at

X.
Ef âli egerçi ma' şıyetdür
Ümmîd ü recâsı mağfiretdür

Zîrâ ol efendinüñ kûlıdur
Kim 'âdeti rahm u 'âtıfetdür

Hem pey-revidür o muķtedânuñ
Kim haşleti luţf u mekremetdür

Şâyeste-i luţf it ol 'alîli
Leb-teşne-i câm-ı 'âfiyetdür

Âlûde-i cûrm iden anı hep
Nefs-i bed-i pîşe mel' anetdür

Bir mücrime sen olunca ḥāmī
Elbette necāt-ı ʿākıbetdür

Yâ nice recâda olmasun kim
ʿĀdât-ı kirām merḥametdür

Evḳâtını vaḳf-ı naʿtün itmiş
Bir bülbül-i bâğ-ı maḥmidetdür

Vird-i şehri vü zıkr-i şāmī
Bu beyt-i şiʿâr-ı mağfiretdür

Ey serv-i çemensitân-ı rahmet
Vʿey gülbün-i gülşen-i şefâʿat

3.

**TERKİB-BEND DER NAʿT-İ ḤAZRETİ RİSÂLET-PENÂH
MUḤAMMED ḤABİBUʾL-LÂH SALLAʾL-LÂHU ʿALEYHİ VEʾS-
SELLEM**

mefʿülü mefâʿilün feʿülün

I.

Ey baht eyâ ḥarâb-âbâd
Gör nʿitdi baña ğam-ı elem-zâd

X (16) maḥmidetdür: Muḥammeddür S
3 S 4a-6b, SÇ 37a-39a, AE 5a-8a
I (2) gör nʿitdi: görindi S

Ey t̤ālī[‘] -i vājgūn-maṭla[‘]
 Şimdi demidür idersen imdād

Ey ‘ışķ ne cürm ucından itdün
 Cān u dil ü dīn ü şabrı ber-bād

Ey dīde-i ter saña ne oldı
 Kim şāh-ı ğama idersin imdād

Şad-pāre göñül hezār oldı
 Her pāre ider hezār feryād

Feryād u fiġān elünden ey çarḥ
 Çok eyledün ehl-i ‘ışķa bī-dād

Devründe dirīġ bir nigeħle
 Şād olmadı gitdi cān-ı nā-şād

İrmez mi şabāḥına şeb-i hicr
 Olmaz mı daḥı göñül ğam-āzād

Ne baḥt u ne çarḥ-ı dūn elinden
 Feryād o sitem-rüzūn elinden

II.

Ey şüh eyā belā-yı ‘ālem

V’ey her nighühñ kazā-yı ‘ālem

Dil dām-ı haṭuñda beste-pādur

Ey zülfi siyeh-belā-yı ‘ālem

Çeşm-i siyehühñ füsün-perdāz

Ġamzeñ ‘adem-āşinā-yı ‘ālem

Ef̄ ī-i ġamuñ helāk-i cānum

Tiryāk-i lebühñ şifā-yı ‘ālem

Dil āteş-i fürkatühñle pür-dāğ

Vaşluñsa ferāḥ-fezā-yı ‘ālem

Der-kār-ı dil olsa kāş bārī

Ol nergis-i fitne-zā-yı ‘ālem

Lāyık mı k’ola zülāl-i la‘ lühñ

Derd-i dil-i men devā-yı ‘ālem

Bir kec-nigh it dil-i nizāra

Ey dīde-i rūşenā-yı ‘ālem

Vaşl ister isem dirīğ eyle

Cān u dili vaḳf-ı tīg eyle

III.

Ben ‘āşık-ı dāğ-āşināyam

Ben rind-i ayağ-āşināyam

Ben āteş-i ‘ışık-ı dil-berānam

Ben şu‘le-i dāğ-āşināyam

Ben cāh-ı vişāle t̄alib olmam

Ben künc-i ferāğ-āşināyam

Ben bülbül-i nağme-sencem ammā

Ne bāğ u ne dāğ-āşināyam

Ben t̄utī-i h̄oş-kelāmam ammā

Hep zāğ u kelāğ-āşināyam

Pervāne-i bāl-sūzem ammā

Hāşā ki çerāğ-āşināyam

Mest-i nigh ü harāb-ı çeşmem

Bā-ān ki yaşağ-āşināyam

Dil kim şüde-i reh-i gamuñdur

L̄ikin ne sürāğ-āşināyam

Her çend girişme nâz idersin
İz‘ âf ile keşf-i râz idersin

IV.

Dâgam ben anuñçün ey sitem-ger
Zîrâ nıgehüñ tegâfûl eyler

Kendi eciliyle ‘âşık olmaz
Elbet sebeb-i şehâdet ister

Dilde taleb-i vişâl yokdur
Maṭlûbı hemân zaḥm-ı ḥancer

Mağrūrî-i ḥüsni ҡo ki âḥir
Pej-mürde-i yâd olur gül-i ter

Hep bu dil-i nâle-kâr içün mi
Çeşmüñde olan füsûn-ı muzmer

Olduḡda vezân bâd-ı ḥıṣmuñ
Ol mertebe berg-i cân ditrer

Kim naḥl-i vücûdı rîşesinden
Mânend-i niḥâl-i tâze şarşar

Bilseñ bu tegâfûl-i nigâhuñ
Âyâ neye âḥir ola müncer

Yā eyle beni şehīd-i ğamze
Yā kıl beni muṭṭali‘ bu remze

V.

‘Uşşāka niçün cefā idersin
Āġyāra neden vefā idersin

Çeşmüm aķıdınca eşk-i hūnīn
Ol deñlü niçün şafā idersin

Raħm itmege çünki yok murāduñ
Göñlüm niye mübtelā idersin

Her bir sözine raķīb-i dīvūñ
Bilmem niçün iķtidā idersin

Bī-gāneyi gördüğünde elbet
Çeşm ü nigeħ-āşinā idersin

Ben ħaste-i ‘ışķuñı görince
Yā ħışm ü ya bed-edā idersin

Ol ħamle-i ħancer-i nigāhuñ
Kim ħışma gelüp baña idersin

Geh cāna gehī dile urursın
Yā gāhī niçün ħaṭā idersin

Hayretde koyup beni bu esrār
Hâtır-güzer oldu işbu efkār

VI.

Yâ itme bu deñlü cev̄ ü bîdād
Yâ göñlümi turrenden kıl âzād

Olmazsañ eger bu şartā kâ'il
Şimden girü şehden isterüm dād

Ol şeh ki işitse harf-i kahrın

Da' vāsını terk iderdi Şeddād

Ol şeh ki hayāl olunmadı hiç
' Ahdinde nüķüş-ı zulm ü bîdād

Ol şeh ki iderdi kec-nigehle
Kaşd eylese biñ cihānı ber-bād

Ol şeh ki ğubār-ı hāk-i rāhın
Çeşmine çeker cemî'-i emcād

Ol şeh ki Hudā zemîn ü çarhı
Hep eyledi anuñ içün icād

Ol şeh ki hep ' aşiyān-ı ümmet
Maḥşerde de andan ister imdād

Şāh-ı Rūsūl Āḥmed Peyem-ber
Oldur bize rāh-ı Ḥaḳda reh-ber

VII.

Ey mihri münīr-i cān-ı ʿālem
Vʿey midḥati sırr-ı remz-i elzem

Ol gülşen-i luṭf u ʿāṭıfetin
Deryālar olaydı añna munzem

Zann eyler idi görenler anı
Kim berg-i güline düşdi şebnem

Ol muʿcize-gūy-ı vaḥy-i Ḥaḳsın
Kim oldu lebīd öñüñde mülzem

Bir gülşen içinde luṭfa gelseñ
Gül gūş olur ʿandelīb ebkem

Sen ḥāṭem-i enbiyāsın ammā
Sensin yine cümlesinden aḳdem

Ser-şahn-ı ḥarīm-i zūʿl-celāle
Biñ nāz ile olduḡuñda maḥrem

Rütbeñde o refʿet ile oldı
Kim pāye-i süllem ʿarş-ı aʿzām

Bes cürm ile şöhreyem ben ammā
Ferdā ki nidā idem şefî' ā

VIII.

Raḥm eyle o dem bu dil-fiğāra
Nā-dīde-i kām u vaşl-ı yāre

Bir āfetūñ ' ışkı nice sende
Kebg-i dilüm oldu pāre pāre

İtdüm nice sa' y ğayr-ı meşkūr
Şeh-bāzumı şaldum ol şikāra

El virmedi almağ ey dirîğā
Ol āhu-yı vaḥşîyi kenāra

Ben āh u fiğān idince eyler
Efgānumı māye iftiḥāra

Ben hicrine şabr iderdüm ammā
Yok dilde şekīb intizāra

Efgān dil-i nā-şekīb elinden
Esrārumı kıldı āşikāre

Şimden girü ben de bî-muḥābā
İkrār ideyüm daḥı ne çāre

Ey mazhar-ı luṭf-ı sırr-ı levlāk
 ‘Iṣṣuñdur iden beni elemnāk

IX.

Raḥm eyle ne var bu nā-tüvāna
 Hicrān ile döndüm üstüḥāna

Müjgānumı kıl sezā ki olsun
 Cārüb-ı ğubār-ı āstāne

Bu luṭf ile yā Resūlullāh
 İrgür beni fark-ı āsmāna

‘Iṣṣuñ beni itmeyeydi taḥrīk
 Tā kim gele midḥatüñ zebāna

Gencīne-i ṭab‘-ı bī-kederden
 Gelmezdi o dür bu rismāna

Ḥālā yine nev-niyāz-pāşam
 Ey gülbün-i bāğ-ı bī-bahāne

‘Arz eylegil cemāl-i pāküñ
 Fevzī-i hezār-ı na‘t-ḥāna

Biz iki hezār-ı ḥoş-nevāyuz
 Kim derdümüz oldu bu terāne

Ey nūr-ı Hudā şefā‘ at eyle
Perverde-i zıll-ı rahmet eyle

4.

TERKİB-BEND DER NA‘T-I FAZL-I HÂLKU‘L-LÂH MUHAMMEDÜ‘L-
‘ARABÎ EFZÂLÜ‘Ş-ŞALAVAT BE-VASI‘TA ŞÂKÎ-NÂME VE
FAHİRİYETİ ĞAYRUHU

mef‘ ülü mefā‘ ilün fe‘ ülün

I.

Ey çarh-ı maḥabbet āfitābı
Ben zerreñe artur ıztırābı

Ben var iken eyleme ḥavāle
Bî-gāneye ḥancer-i ‘itābı

Ber-dārî-i dār-ı zülfün eyle
Zinhâr kaçırma bu şevābı

Ruḥşat-dih-i ḥunî-i nigāh ol
Ben boynuma aldum ol ‘azābı

Ġamzeñ қо ya ḥūnum eylesün nūş
Nūş eylesün ol şarāb-ı nābı

Ey ğonce-i bâğ-ı şerm-sārī
Ref' eyle miyāndan hicābı

Ben zārı raķībden fark' it
Bir tūtma hezār ile ğurābı

Tābından emānum yandum açma
Mihr-i ruķuñı o şu' le-tābı

La' lüñ ğāmı dilde şu' lelendi
Şundurmaz ise lebüñ şarābı

Sūzān u ğarāb olur ğamuñdan
Büryān ü kebāb olur ğamuñdan

II.

Sākī dola cām-ı hoş-ġüvārī
Tā ki çekelüm ğam-ı ħumārı

Ol cāmī ki olsa mālīk-i Cem
Olurđı külāh-ı iftiķārī

Ol cāmī ki cür' a-i kemīni
Şāh ide gedā-yı ğam-ı diyārı

Ol cāmī ki cān-ı zāhid anı
Sūzān ide berķ-i iştihārı

Ol cāmī ki in‘ iķās-ı tābı
Ta‘ līm ide mihre nūr-ı yāri

Ol cāmī ki tāb-ı dūr di eyler
Şermende dūr-i ziyā-nişārı

Ol cāmī ki lem‘ a-i ḥabābı
La‘ le vire reng-i inkisārı

Ol cāmī ki ‘aķs-i tāb-ı rengi
Bī-reng ide mihr-i tāb-dārı

Ol cāmī ki şemme-i şemīmi
Ḥūn ide dimāğ-ı cān-ı zārı

Ben düşmen-i zühd-i mey-perestem
Ben mest-i ḥarābī-ı elestem

III.

Ey muṭrib-i nağme-senc bülbul
Kıl sen de şurāḥī gibi ğulğul

Ser-pūş-ı ḥam üzre n’eyler açsun
Ruḥsāre-i āteşinini mül

Nūş eyleyelüm o şu‘ le-sūzı
Endāmumuz eylesün ķo kül kül

Bir elde kabak bir elde şagar
Sākī olasin şifte-kākül

Reşkinden o zülf-i ‘anberinüñ
Giysün řo kebūdī cāme sünbül

Hāl-i siyehüñ görüp şasedden
Olsun ço hezār pāre fülful

Kānūn-geh-i rařta kıl imāle
Hizmetde sen eyleme tekāsül

Sen pīr-i muğān naşihatın tut
Cā’iz degül anlara ta‘allül

El-çak çekemem řakāl-i zühdi
Ol bāda kim eylesün taşammül

Ben ‘āřıkam ‘ışķ zühdde şalmaz
‘Iřķ öyle řadāyı gūřa almaz

IV.

Şılmışdum egerçi zühde rağbet
İtdüm nice sāl şeyhe hizmet

Ne H̱alvetī ve ne Naḵş-bendī
Ne Celvetī ve ne Mevleviyyet

H̱iç girmedüğüm tarīk yokdur
Çekdüm nice yıl kemān-ı zillet

Çok çille-i erba‘īn çekdüm
Çok nefsüme eyledüm eziyyet

H̱am-geşte hilāle döndi kaddüm
Ol mertebe eyledüm riyāzet

Bir post ü üstüh‘ān kaldı
Maḥv oldu vücūd-ı şu‘le-tıynet

H̱od ẖizmet-i ‘ilm-i zāhiriyyi
Bir ‘ömr-i tavīl idindüm ‘ādet

Ma‘lūmum olup fūnūn-ı şettā
Oldum ser ü pā nūkūş-ı hikmet

Gördüm ki e‘āl ḵāle çıkdı
Āḥir bu ki oldu cürm niyyet

IV (6) yıl: S’de yok, SÇ’de bu şiirn bulunduğu varak eksik.

Min-ba‘d men ü şarāb u sākī
Pervāne vü şem‘ ü sūz-ı bākī

V.

Tā oldı göñül semender-i ‘ışk
Her cüz’-i ten oldı aḥker-i ‘ışk

‘Anber yirine yanar süveydā
Ḥūn āteş ü dilse mūcmer-i ‘ışk

Şeb görmez o ‘ālem-i göñül kim
Tenvīr ide anı aḥter-i ‘ışk

Kim pey-revi olsa elbet iltür
Saḥrā-yı cünūna reh-ber-i ‘ışk

Ceyş-i dil ü dīn ü hūş n’eyler
Ḥükm itdügi yirde Dāver-i ‘ışk

Bī-şübhe yıkardı nüh-kılā‘ın
Bu ḳal‘aya inse şeş-per-i ‘ışk

Merhem yine zehr olur ya elmās
Ol zaḥm ki açā ḥancer-i ‘ışk

Ey ğonce-i cān açılma zinhār
Berg-i dili dökdi şarşar-ı ‘ışk

Sāķī baña bir kadeh yitişdür
Oldurdi ħumār şāġar-ı ‘ışk

Zāhidlere raġmen idelüm nūş
Ol bādeyi k’ola düşmen-i hūş

VI.

Mest-i mey-i meclis-i kādīmem
Cemşīd-i maḥabbete nedīmem

Ben tıfl-ı ne-ḥānd-i ebcedem līk
‘Allāme-i mekteb-i kādīmem

Ben düşmen-i şöhretim anuñçün
Sikkītem egerçi kim ‘alīmem

Fi’ lüm n’ola olsa tıbk-ı kavlüm
Ṭab‘um gibi ben daḥı selīmem

Pervāne-i şem‘-i ṭavr-ı ḥüsne
Mestāne-i berķ olan kelīmem

‘Anber gibi yanmadan bilinmem
Ḥāk içre nihān bir şemīmem

Ger itmese baña sifle rağbet
Bu dürcede ben dür-i yetimem

La' lem ser-i tâcdur mekânım
Ġam yok ki ħarâbede muķimem

N'itsün baña civcivî-i şa' ve
Dâstân-zen-i gülşen-i na'imem

Tâ mey-kedede şadr-nişinem
Ārâyış-i meclis-i yaķinem

VII.

Ķıymet-şiken-i güher sözümdür
Rağbet-fiğen-i şeker sözümdür

Gerden-zen-i da' vî-i ħusûmem
Tîğ-i güherin her sözümdür

Endâm-ı ' adû yanar tefinden
Berķ-i şererü's-saķar sözümdür

Söyletmem ' adûyı Rüstem olsa
Hem nîze ve hem siper sözümdür

Maķbûl-i ħavâş ü ' âmdur hep
Naĥl-i dürerü's-şemer sözümdür

İlhām-ı İlāhīdür kelāmum
Zīb-i küleh-i haber sözümdür

Ṭūtī-i kafes-niṣīn-i fażlam
Āyīne-ṭab^c -ı şeker sözümdür

Pervāz-gehüm bihişt-i ferheng
Ṭāvūsam u bāl ü per sözümdür

Çok görme kelāmum olsa iksīr
Na^c t-i ḥayırü'l-beşer sözümdür

Na^c t-i şeh-i mürselīn Muḥammed
Sāḳī-i şarāb-ı vahdet Aḥmed

VIII.

Ey şāh-ı memālik-i nübüvvet
V'ey Dāver-i ḥıṭṭa-i risālet

Sensin o ḥıdīv-i ber-cümele
Kim saña penāh ider şecā^c at

Ger itse beyān ḥarf-i ḳahruñ
Kesb eyler idi zamāne lüknet

VII (18) ḥayır: vezin gereği böyle okundu.
VII (17) ḥaşır: vezin gereği böyle okundu.

Görseydi sebük-teki-i rûhuñ

Bulurdı şaḳāl-ı mevt ḥiffet

İdrāk ider idi ‘adl ü dāduñ

Bağlardı ğanemle görk uḥuvvet

Feyz alsa şemīm-i şefḳatüñden

Şeh-bāz iderdi kebge şefḳat

Cūduñdan olaydı ger ḥaber-dār

Hâtem-dil olurdu şaḥş-ı ḥisset

Maḥmūr-ı günāh-ı bî-ḥisābam

Ey şāfi‘-i ‘āşiyān-ı ümmet

Ser-bezm-i ḥaşirde raḥm idüp şun

Ser-şār-ı şabūḥī-i şefā‘ at

Ben ḥaste-i ma‘ şıyet-ġarībem

Muḥtāc-ı ḥezāḳat-ı ṭabībem

IX.

Ey merci‘ ü v’ey penāh-ı Fevzī

Yaḳsun mı caḥīmi āh-ı Fevzī

Şaḥrā-yı maḥabbete düşelden

Derd oldı ser-i sipāh-ı Fevzī

Her şeb çeker intizāruñ ey meh
Sensin bu felekde mäh-ı Fevzî

Fikr-i kad-i şahid-i gamuñla
Nāl oldu dil-i tebāh-ı Fevzî

Bir nīm nighle iltifāt it
Pervīn ola gerd-i rāh-ı Fevzî

Hüsn-i nazaruñla kām-yāb it
Hürşid ola tā külāh-ı Fevzî

Ey maḳbel-i bāre-gāh-ı Hāzret
Vezn olduḡı dem günāh-ı Fevzî

Senden bu kadar ricām var ki
Sen olasın ‘özü-ḡāh-ı Fevzî

Sen rüyuñı eyleyince gerdān
Ferdā kim ola penāh-ı Fevzî

Maḥmūr-ı gamam beni de yād it
Bir cām-ı şefā‘ atüñle şād it

5.

**TERCİ‘-BEND-İ MÜŞEMMEN DER HİTÂB-I MAHBÛB-I SÎMÎN-
BEDEN***

mef‘ ülü mefā‘ ilün fe‘ ülün

I.

Ey ğamzesi bî-amân cellâd

‘ Âlem nıgehûñden oldı ber-bâd

V’ey zülfi siyeh-belâya mu‘ tād

Dāmuñdan olur mı ‘ âlem āzād

Bīmāruñı bir dem itmedüñ yād

Bilsem ne günāhum ey perî-zād

Tā ki bu teğāfül ü bu bî-dād

Senden saña şekve-dād-ı feryād

II.

Ey âfet-i cān u cān-ı âfet

Dil-dādeñe sende yok mı şefkat

Virseñ n’ola ‘ arz-ı hāle ruḥṣat

Bilseñ ne imiş belā-yı fūrkat

Ey nūr-ı nigāh-ı çeşm-i ‘ ıṣmet

V’ey māye-i ebrū-yı ‘ iffet

Tā ki bu teğāfül ü bu bî-dād

Senden saña şekve-dād-ı feryād

5 S 10a-10b, SÇ 42a, AE 12b-13b

* Başlık terci-bend olsa da tekrar eden vasıta beyti ilk bend ile ayn kafiyei taşıdığından şiir, mütekerrir müsemmendir.

III.

Geh cev̄r ü sitem geh̄i teḡāf̄ül
 Öldür beni eyleme tekāsül
 Cibr̄ili helāk ider tecāhül
 Yā ben nice eyleyem taḥammül
 Ḳurbānuñ olam yiter ta‘ allül
 Ḥāk-i dil-i zāra ḳıl tenezzül
 Tā ki bu teḡāf̄ül ü bu bī-dād
 Senden saña şekve-dād-ı feryād

IV.

Çeş̄m-i siyehüñ ne ḥālet itdi
 Cān u dili ‘illet-ülfet itdi
 Ruḥsāruñ ‘aceb semāḥat itdi
 Āteş ile dili ziyāfet itdi
 Ġamze-kede ḥilāf-ı ‘ādet itdi
 Cān almada böyle ġaflet itdi
 Tā ki bu teḡāf̄ül ü bu bī-dād
 Senden saña şekve-dād-ı feryād

V.

Tā bād-ı maḥabbet eyledi cūş
 Ten oldı pelās-ı āteşin pūş
 Peymāne-i ‘ışḳuñ eyleyüp nūş
 Ḳıldı dil ü cānı mest ü medhūş
 Fikr-i lebūñ ile oldı ser-ḥoş
 Fevzi-i ḥarāb-ḥane ber-dūş

Tā ki bu tegāfūl ü bu bī-dād
Senden saña şekve-dād-ı feryād

6.

MERŞİYE-İ MAHDŪM-I KEREM RĀ'Ī-ZĀDE VEHBĪ AḤMED ÇELEBĪ
TĀBE SERĀHU

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

I.

Dövünmez mi daḥı bu va' z-ı nā-hem-vār-ı çarḥ-ı dūn
‘ Aceb görmez miyüz peymāne-i mihr ü mehin pür-ḥūn

Bozulmaz mı esās-ı kaşr-ı bī-dād-ı felek bir gün
İrişmez mi nevā-yı Zühresi gūşına nā-mevzūn

Ḳabūl itmez mi ḳānūn-ı cefāsı zīrden āheng
Muḥālif nağmesi olmaz mı bir dem rāsta maḳrūn

Maḳarr olmaz mı āyā cürm-i ḳatlı ehl-i ‘ irfāna
Nedāmetden o da ḳılmaz mı çeşmin çeşme-i mey-gūn

Elinden zerre-i dil-ḥāhı bir kez bāri düşmez mi
Anuñ da bir gün olmaz mı semend-i kaşdı dīger-gūn

Cihānı beytū'l-aḥzān itdi 'ālem döndi Ya' kūba
O sengīn-dil de olmaz mı görüp bu mātemi maḥzūn

Derūnında miṣāl-i zerre raḥm ü şefkat olsaydı
Kıyar mıydı o mihr-i nūr-pāş-ı luṭfa yā gerdūn

Bu günden şoñra gitdi zevk-i 'ālem dostlar ağlañ
'Adem-ābāda ḳaldı ḥandemüz şām u seḥer ağlañ

II.

Kimüñ şimden girü levḥ-i dilinde naḳş olur ma' nā
Kimüñ yā Meryem-i ṭab' ı olur 'İsī-i ma' nī-zā

Kimüñ āyīne-i ḳalbinde 'aks-i sūrı görsünler
Kimüñ ruḥsārına ḳarşu olur ṭūṭī-i dil gūyā

Kimüñ dil ḥānesinde şāhid-i şevḳ ola dest-efşān
Kimüñ bezm-i derūnıñ muṭrib-i zevḳ eylese iḥyā

Kimüñ bāğ-ı ḥayālinde gül-i 'işret ola ḥandān
Kimüñ gül-zār -ı fikrinde hezār-ı 'iş ide gavḡā

Kimüñ dāğ-ı dili kāfūr-ı bihbūdīyi cūyāndur
Kimüñ yā zaḥm-ı cānı merhem ister ey dil-i şeydā

Kimüñ dil-ḥāhı 'iş u yā kimüñ maṭlūbı 'işretdür
Kimüñ bezm-i şafā-yı ḥātırında devr ider şaḥbā

Beyān it ey sipihr-i k̄ine-cū n'itdūñ o maḥdūmı
Miṣāl-i genc defn-i z̄ir-i ḥāk itdūñ meger ammā

Cihānı āteş-i ḥasretle ber-bād eyledūñ feryād
Ḥarābāt-ı zemīni şimdi ābād eyledūñ feryād

III.

Nice kıydun o Ḥātem-ṭab' -ı z̄āta ey vefā-düşmen
Nesin gördūñ keremden ğayrı ol maḥzūnuñ ey gevden

Ne Ḥātem-ṭab' ol bir dürr-i baḥr-i cūd idi mişlin
Murād itse zamāne itmege ta' b̄ir olur elken

Nice ḥāke yaturduñ ol vücūd-ı nūr-terkībı
Ki rencide olurdı berg-i gülden giyse p̄irāhen

Vücūd ammā nezāket anda ḥatm olmışdı el-ḥāşıl
Ten-i nūrānına nisbet gül-i sūrı kefi āhen

Dirīgā ol semā-yı evc-i ḥüsni n'eyledūñ n'itdūñ
Sezā-yı fark-ı ' arş iken teh-i ḥāk eyledūñ mesken

Hezār efsūs inşāf itmeyüp ey çarḥ-ı sengin-dil
Ḥūr-ı ' ömrin kūsūfa şalduñ āḥir şubḥa irmezden

Belī ḥaşmānedür Ḥātem-ṭabī' atlerle kārūñ l̄ik
Bu deñlü b̄i-nevā eytāmına olmaḥ neden düşmen

Ele girmez ne çāre ne girībānuñ ne dāmānuñ
İçerdüm yoksa billāhi şarāb-ı nāb-veş kanuñ

V.

Harām olsun baña şimden girü ‘îş u dem-i fānī
Kimüñle eyleyem min-ba‘ d zevk-i bezm-i rūḥānī

Kime ‘ārż idem aḥvālüm kime keşf idem esrārüm
Kim añlar qadr u miqdārüm kim ister kāmīl insānı

Mehādīm-i kerem-tıynetlerüñ ser-çeşmesi gitdi
İnanmam mülk-i aḥsānuñ gele bir öyle sulṭānı

Şeh-i kişver-sitā-yı luṭf Rā‘ī-zāde Vehbī kim
Hudā virmişdi aña cins-i dünyādan firāvānı

Velī yanında yek-sān idi elmās u şadef el-ḥaḳ
Der-i bahşāyişinüñ bir gedāsı ebr-i nīsānī

Şeb ü rüz eksük olmazdı yanında cümle yārānı
Bozulmazdı sa‘ādet-ḥānesinüñ şaff-ı dīvānı

Şafā-yı şöḥbetin yād eyleyüp bir bir fiğān itsün
Dögünsün taşlar ile ḥasretinden şimdi yārānı

Belā-yı hicr ile efsūs gitdüm derdnāk oldum
Hemān siz sāğ olun yārān işte ben helāk oldum

V.

Nic'itdün ey felek ol âfitâbum kıandadur söyle

Nice şebdür görünmez mâh-tâbum kıandadur söyle

Meh ü mihr eyler idi iltimâs-ı pûs-ı dâmânın

O ' izzet-nisbetüm ref'et-me' âbum kıandadur söyle

Şeh-i devrâna baş egmezdi hâke hûr bakmazdı

Süleymân-meşrebüm ' âlî-cenâbum kıandadur söyle

Sözi taşâ geçerdî zaḥm-ı tîğ-i reddi bilmezdi

Nic'oldı ol du' â-yı müstecâbum kıandadur söyle

Kelâm-ı mürrüni gûş itmemişdi kimse ' âlemde

O tûṭî-ḥaşletüm şîrîn-ḥiṭâbum kıandadur söyle

Cemâli sâyesinden şerm iderdi ol edeb-ı tıynet

Ḥayâdan mı görünmez pür-ḥicâbum kıandadur söyle

Ḥudâ mı görmedi lâyıḳ âña bu miḥnet-âbâdı

Ne yirde eglenür kıuds-intisâbum kıandadur söyle

Ḳalursa bir zamân dilde bu sûz-ı fûṛḳati bâḳî

Budur ḥavfûm ider sûzân berḳ-i âhum âfâḳı

V (1) nic'itdün: etinde nice itdün
 V (8) nic'oldı: etinde nice oldı

VI.

Efendim hālũñ ‘arz it hoş-menîş hūrân ile şimdi

Aluşduñ mı cinân içindeki ğılmân ile şimdi

Gelürler mi ‘aceb yanuña evvelki gibi yārân

Oğurlar mı bülend-âvâz ile elhân ile şimdi

O semte gitmeden sen cân atarduñ halka-i zikre

Taḳayyüd var mı hây u hû ile devrân ile şimdi

Elũñ ṭurmazdı bezl-i cins-i ni‘ metden tehî bir dem

Yine ünsiyeti bâki midür ihsân ile şimdi

Beni bir laḫza eksük eylemedũñ meclisũnden âh

‘ Aceb fikrũñ düşer mi Fevzî-i nālân ile şimdi

Hemân Firdevs içinde sen şaluñ ey serv-i âzādum

Ḳo ben ḳan ağlayam yārân ile iḫvân ile şimdi

Gözüme ḥ‘âb girmez tâ cemâlũñ seyr idem anda

Helâk olam gibi ben ḫasret ü hicrân ile şimdi

N’idem ‘ömr-i ‘azîzi sensiz ey Yūsuf-ḫisālüm ben

Girerse mihr-i enver çeşmüme gelmez yine rûşen

VII.

Bugünden şöñra pây-i cāndan tāb u tüvān gitdi
 Bugünden şöñra şevķ u zevķ-i geşt-i gülsitān gitdi

Bugünden şöñra bu zulmet-serā-yı fānīde ҡalma
 ‘ Adem burcına mihr-i hāk ü māh-ı āsmān gitdi

Bugünden şöñra bāģī-i ecel destine teslīm it
 Kilīd-i ҡal‘ a-i cān u teni kim dīde-bān gitdi

Bugünden şöñra ‘ azm ile diyār-ı şām-ı bāķiye
 Ki mülk-i şubḥ-ı fānīden şeh-i şāḥib-ķırān gitdi

Bugünden şöñra şabr it her belā-yı nāgehāniye
 Ki dest-i bī-amān-ı çarḥdan kehfü’l-amān gitdi

Bugünden şöñra mirāt-ı göñül ger biñ pāre olsa
 Yiridür kim ҡafesden tūtī-i şīrīn-zebān gitdi

Bugünden şöñra Fevzī ḥaşre dek āh u fiğān itseñ
 Müfīd olmaz ki cānān gitdi ve ardınca cān gitdi

Hemān şimden girü aña du‘ ādur elzem ü evlā
 Bile cennetde dīdāruñla teşrīf eyle ey Mevlā

7.

TAHMÎS-İ ĞAZEL-İ ŞEHRÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

I.

Maḥabbet ehli ser-tâ-pâ-yı neşter-zâr-ı ḥasretdür

Serinde her bün-i mû cûy-bâr-ı nâr-ı ḥasretdür

Degüldür sînesinde dâğlar ezhâr-ı ḥasretdür

Ümîdi ehl-i derdün gülbün-i gül-zâr -ı ḥasretdür

Reh-âverd-i bahârı deste deste ḥâr-ı ḥasretdür

II.

N'ola çarḥ-ı ğamuñ Nâhîdi alsa destine sâzı

Nevâ-yı nâle-âmîz itse 'arşa çıksa âvâzı

Ser-â-pâ gûş idüp efgânın ehl-i derd-i dem-sâzî

'Aceb mi her şehîd-i ârzûnuñ nevḥa-perdâzı

Gelürse meşhedüm üzre ki şîven-zâr-ı ḥasretdür

III.

Açılma gülme şâd olma dem-â-dem ol miḥen-peymâ

Degül şâyeste-i ehl-i maḥabbet hoş-dili zîrâ

Ser-â-pâ dâğ-dâğ-ı ḥasret ol kıl cismi ğam-fersâ

Dilâ germ olma iḳbâl-i bahâra 'andelîb-âsâ

Bizüm gül-zârumuzda sebz olan ezhâr-ı ḥasretdür

IV.

‘ Aceb mi dem-be-dem olsam o düşmen dostdan dil-gîr
 Ki bir nezzârede itse olur yâ tîr yâ şemşîr
 Dime kim gûşîş-i neyl-i vişâlda eyledüñ taḡsîr
 Eger itmezse âh sîne-zârum ol yite te’şîr
 Ta‘ accüb itme ey dil ḡâne zâd-ı nâr-ı ḡasretdür

V.

Yiridür Fevzî mihr-i çarḡa ḡande itse âyînem
 Ki yokdur kimsenüñ ḡaḡḡında dilde zerre veş kînem
 Açıldı gülşenümde ḡoncehâ-yı dâḡ-ı dîrînem
 Muḡaşşal bir gülistân oldu ḡönül dâḡ ile sînem
 O gül-zâr içre Şehrî ‘ andelîb-i zâr-ı ḡasretdür

8.

TAḤMÎS-İ ĠAZEL-İ FEHÎM-İ NÂ-MURÂD

fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

I.

Destüñ urduñ cām-ı gül-gün-ı şarâb-âlûduña
 Âb şaçduñ âteş-i ruḡsâr-ı tâb-âlûduña
 Sâye-bân itdüñ ḡaṭuñ berg-i gül-âb-âlûduña
 Perde itdün gice destüñ çeşm-i ḡ‘âb-âlûduña
 Eyledüñ meftün beni nâz-ı ḡicâb-âlûduña

II.

Bāde-i şermi meger var ise nūş itdūñ yine
 Berg-i ħurşīd-i ruĥuñ kim sāye-pūş itdūñ yine
 Meh-cebīnūñde ħavī deryā ħurūş itdūñ yine
 Şu‘ le-i ruĥsāreñi sīm-āb-ı cūş itdūñ yine
 Kim sebep oldı ħayā-yı ızdırāb-ālūduña

III.

Āh-ı tīg-i ġamuñ ile çāk çāk itdūñ beni
 Pāy-māl-i raĥş-ı nāz itdūñ de ħāk itdūñ beni
 Reşk-i la‘ lūñle esīr-i āb-ı tāk itdūñ beni
 Bir nigāh it luţf ile zālīm helāk itdūñ beni
 Virme ruĥşat ġamze-i mest-i ‘ itāb-ālūduña

IV.

Tā-be-key derdūñle bülbul gibi germ-efġān olam
 Tāb-ı gül-ruĥsāruña pervāne-veş sūzān olam
 Ĥışmnāk olma o dem kim ‘ ışk ile nālān olam
 Mest-i düşünām-ı tebessümnākūñem ħurbān olam
 Çeşm-i maĥmūrānuña la‘ l-i şarāb-ālūduña

V.

Ger ħamūş olsa yiridür Fevzī-i mu‘ ciz-beyān
 Mest-i ħayret idemez ġüftāra iġmāl-i lisān
 Tūṭi-i la‘ lūñ beyān itdükçe esrār-ı nihān
 N’ola lāl olsa cevānibden Fehīm-i ter-zebān
 Oldı ħayrān zevķ-i ġüftār-ı ‘ itāb-ālūduña

9.

TAHMİS-İ ĞAZEL-i NEF'İ

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

I.

Leb-i cān-baḥşı ṭa' n-endāz-ı iḥyā-yı Mesīḥādur
 Kelāmı cān-sitānı mürde-sāz-ı ehl-i ma' nādur
 Güzel bir semti ammā semt-i diğerde temāşādur
 Nigāhı āfet-i dīn ğamzesi āşüb-ı dünyādur
 Bu gūne şūḥa dil virmek 'aceb derd üzre sevdādur

II.

' Aceb mi kāle-i cān şatılursa nuḳre-i müfte
 Bulınmaz bir güzel kim ola eṭvārı peḫrūfte
 Şikāyet añlanur izhār olınsa sırr-ı nā-güfte
 Göñül āşüfte yār ālüfte çeşm-i baḥt ise ḥüfte
 ' Aceb ' āşık ' aceb ma' şūḫ ' aceb germ-i temennādur

III.

Nice ney gibi efgān olmasun ' āşıkларуñ kārı
 Nice eflāki şīven-zār kılmaz dillerüñ zārı
 Nice kan ağlamaz ' ışk ehlinüñ çeşm-i şerer-bārı
 Dimek güç şaklamak güç ğamzeden ḥāl-i dil-i zārı
 Belā-yı ehl-i ' ışkı gör ne derd-i ḥayret-efzādur

IV.

O k n n-ı bel  kim ismine dirler dil-i  eyd 
 H s u h    k-i c ndan olmadur h kisteri peyd 
 Ma abbet t bına t   at get rmez degme bir d n 
 Bel   zre bel dur dilde derd-i      -ı y r amm 
 Yaz  lar a a kim b yle sevd dan m berr dur

V.

G   lden m mk n olsa Fevz    h-ı       n  ref  i
 H c m-ı le ker-i  ev -i vi  l   sehl ider def  i
  dermi  t t ki h f  g nc-i vi  lin   n rak b ef  i
 Ta amm l h   m mk n mi   m-ı hicr na ey Nef  i
 Ma abbet   lib-i mu lak dil ise n - ek b dur

KASİDE

10.

KAŞİDE-İ MUŞAMMAT DER MEDH-İ VEZİR-İ A'ZÂM Ü SER-DÂR-I EKREM FÂZİL
AĦMED PAŞA İBNÜ MEĦEMMED PAŞA

müfteilün mefâ' ilün müfteilün mefâ' ilün

- 1 Ğonce-i baĥt-ı dil neden tâ bu kadar besîm olur
‘Uĥde-i âhenîñ açar bu ne ĥavî nesîm olur
- 2 ‘Uĥde-i âhenîñ-baĥt ol kadar idi germ-saĥt
Gülle-i top-ı şu‘ le-raĥt sanma añña ĥasîm olur
- 3 İtdigi cân-ı zehr-çeş baĥt u felekle keşmekeş
Seyl-i ĥayât ĥaşm-veş münĥatı‘ u cesîm olur
- 4 Viridi dile zamâne el geldi feraĥ ĥama bedel
Târ-ı ĥüsiste-i emel rişte-i ibrişîm olur
- 5 Göñlüme eyledüm ĥitâb didüm âyâ dil-i ĥarâb
Sende nedür bu âb u tâb bu ne girân na‘îm olur
- 6 Didi bir ehl-i ‘aĥd ü ĥal kıldı beni kerem-maĥal
Bendesı olsa bir ezel Dâver-i Cem nedîm olur

- 7 Bezmdede ahır ılsa ger hatır-ı dşmene gzer
Nul u mey olsa hep şeker ‘ ayn-ı sem ü cahīm olur
- 8 Destine alsa köhne hez tırfe harīr olurdı tez
Lufı nigāhına herez dşse dr-i yetīm olur
- 9 Eylese ol felek-vaan get-i tarabua çemen
Feyz-resān-ı nazradan sebzesi gül-şemīm olur
- 10 Ehl-i kemāl ü ma‘ rifet şāhib-i ‘ izz ü ma‘ delet
Şaş-ı ‘ aā v mevhıbet āa göre le’īm olur
- 11 Nuı kelāma cān virr remzi beyāna ān virr
Baa gelince kān virr gör ne adar kerīm olur
- 12 Şadr-ı şudr-ı kām-kār Āsaf-ı devr-i rzgār
Midatin eyleyen nigār leva-i naı sīm olur
- 13 Tāc-ı e’imme-mezhebā Hātem-i Tāyy-meşrebā
Ay ki apuda kehrbā hāşşası ‘ aīm olur
- 14 Sensin o şāhib’l-kerem sensin o mu‘ teber-şiyem
Aa olursa r-ı Cem hācibe nedīm olur

5 (8) tez: tiz S
5 (14) cahīm: hamīm SÇ

- 15 Görse ħimāyetüñ herem şaşın eylemezdi ħam
Şemme-i ħulķuñ itse şem şaş-ı ħāzab ħalīm olur
- 16 Māder-i dehr her seĥer bunda ki vaz‘ -ı ħaml ider
Diñle bugün baña ne der mişlūñ ile ‘aķīm olur
- 17 Var mı ħünerlerüñe ħad kūñhüne irmedi ħıred
Zerresin itmek olsa ‘ad keşmekeş-i ‘azīm olur
- 18 Luţfını tā ki kıldı gūş oldı göñül ħarīn-i cūş
Ĥāşılı şimdi tab‘ u hūş midĥatüñi nazīm olur
- 19 Fevziye şāhid-i ħüner medĥüñi yazdıĝı yiter
Himmetüñ aña bir naẓar kılsa felek muķīm olur
- 20 Naĥl-i dilinde bir zamān olsa şu‘ ā‘ -ı feyz ‘ıyān
Tūr-ı beyānda Mūsī-şān her ķīli bir Kelīm olur
- 21 Gāhi dilinde derd ü ħam eylese birbiriyle dem
Şıyţ u şadāları o dem nāyire-i caĥīm olur
- 22 Çekdüĝi demde āh-ı serd dilde açar hezār verd
Böyle ħalursa anda derd ĝıbta-keşi nesīm olur
- 23 Mālik-i tab‘ -ı pākidür deyr-i şanemüñ helākidür
‘Işķ ile derdnākidür şimdi ħamı ‘azīm olur

5 23 SÇ’de bu beyitten sonraki varak eksik.

- 24 Ey gül-i gülşen-i kemāl hep sañadur bu ‘arz-ı hāl
Dest-i hezār-ı zāruñ al yirde alur ‘adīm olur
- 25 Būlbūl-i medḥ-gūyuñam ḥaste-i derd-rūyuñam
Mest-i şemīm-i būyuñam bu ne ‘aceb şemīm olur
- 26 Çarḥ degülse de berūñ mihr ü meh iki çākerūñ
Sencileyin ğazanferūñ bendeleri za‘īm olur
- 27 Ben de za‘īmüñem velī bendeñi kātib itmeli
Böyle gedik serūñ dili ḥāne-i bī-ḥarīm olur
- 28 Şırma-i luṭfa vir netāc ‘uḳde-i ḥācetüm sen aç
Ġayre alursa ihtiyāc emr-i yesīr ‘azīm olur
- 29 Fevzī uzanmadan cedel alduralum du‘āya el
Bahş uzasa virür kesel bu meşel-i adīm olur
- 30 Tā ki felekde māh u ḥūr rūşen ola şeb ü seḥer
Tā ki Süheyl-i mu‘teber zāhir olup ‘adīm olur
- 31 Kevkeb-i ‘ayn-ı nūr ola ṭālī‘-i şem‘-i Ṭūr ola
Düşmeni cāhı ḥūr ola tā ki cihān muḳīm olur

ĠAZELLER

FĠ ĤARFĠ'L-ELĠF

11.

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Fevzi çün vācibdür āḥir tīre-ḥāk olmaḵ baña
Pes ḥarām olsun o āfete helāk olmaḵ baña
- 2 Būy-ı zülfi irmeden daḥı meşām-ı cānuma
Şāne-veş bilmem nedendür çāk çāk olmaḵ baña
- 3 Ḥasret-i la' l-i leb-i mey-gūnı yaḫdı göñlümi
İẓtırārīdür esīr-i āb-ı tāk olmaḵ baña
- 4 Şöyle çirk-ālūd-ı ' işyān oldı ceyb-i ' işmetüm
Olmaz illā āteş-i ' ıışḫ ile pāk olmaḵ baña
- 5 Biñ ḥayāt-ı cāvidān bulmaḫdan aḥlādur bu dem
Derd-i ' ıışḫ-ı yār ile Fevzī helāk olmaḵ baña

11 11 S 13b-14a, SÇ 1a, AE 18a
11 1 tīre-ḥāk: tīr-i ḥāk (S)

12.

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Ğamze-i çeşm-i bütānam nāz maḥremdür baña
 'Ayn-ı nāzam ğamze-i ğammāz maḥremdür baña
- 2 Ben hümā-yı evc-i şevķem çeng-i ğamdan bī-ḥaber
 Bāz-ı çeşm-i dil-ber-i ṭannāz maḥremdür baña
- 3 Ğamze hem-meclis göñül peymāne mey ḥün-ı ciger
 Sāķī-i bezmem anuñçün rāz maḥremdür baña
- 4 Mest-i ḥün-ı dil olup ğam sīnede eyler nağam
 Deyr-i 'ışkām 'īş u söz ü sāz maḥremdür baña
- 5 Siḥr-i şi' r-i köhne-ṭarzı Fevzi maḥv itsem n'ola
 Mūsi-i ma' nīyem ü i' cāz maḥremdür baña

13.

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Mest-i 'ışkām dāğ-ı dil peymāne-i meydür baña
 Nāle-i şām u seḥer-geh nağme-i neydür baña

12 S 14a, SÇ 1a, AE 18a

13 S 14a, SÇ 1a-2a, AE 18a-18b

- 2 Fāriğ-i gülgeşt-i bâğ u sākin-i deyrem müdām
Cām-ı mey gül-gönce-i hem şayf u hem deydür baña
- 3 Berķ-i hātif ger dime irmez fezā-yı ʿışķda
Kays-ı bī-dil pā-şikeste peyk-der-peydür baña
- 4 Şāh-ı ʿışķam kişver-i ğam kabza-i hükmümdedür
Künc-i ʿuzlet mülk-i Dārā vü Cem ü Keydür baña
- 5 Müstaʿidd-i bendī-i zünnār olmak Fevzī güç
Yoksa küfr-i ʿışķa girmek şaınma bir şeydür baña

14.

mefāʿ ilün feʿ ilātün mefāʿ ilün feʿ ilün

- 1 Virürse ʿarz-ı niyāzum eger hicāb saña
O demde şuʿle-i ruhsār olur niķāb saña
- 2 Bu āb u tāb ile ruhsāreñe nezzāre muķāl
Niķāb ola meger envār-ı āfītab saña
- 3 Bu deñlü dutma elüñde piyāle ey sākī
Hicāb vermeye tā dīde-i ħabāb saña

4 Ḳucalmaduñ baña tā olmayınca mest ü ḥarāb
 ‘ Aceb ne siḥr ü füsün eyledi şarāb saña

5 Hemān o dergehe yüz sür ki besdür ey Fevzī
 Şunarsa pīr-i muḡān bir ḳadeḥ şarāb saña

15.

fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

1 Bu leṭāfet ki naşīb eylemiş Allah saña
 Yaraşur ḥalka-be-gūş olsa eger māh saña

2 Merdümīdür meger imsāk-ı nigāha bā‘ iş
 Dā’im iḥrāb virür ḥüsn-i edeb āh saña

3 Māni‘ -i vaşluñı ben baḥt-ı siyehden bilürem
 Bulamam ‘ arz-ı niyāz eylemege rāh saña

4 Bu siyeh-çeşm-i füsün-sāzile min-ba‘ d ey şūḥ
 Ne belādur k’idesün fitneyi hem-rāh saña

5 Ağlamazdum yine ifrāt-ı teḡāfülden līk
 Ḳorḳaram ide eşer āh-ı seḥer-gāh saña

15 15 S 14b, SÇ 1b-2a, AE 18b-19a
 1 merdümīdür: mürde midür (H)

- 6 Luṭfī gelmezse de Fevzī gile-sāz olmayalum
Ġamı elbette gelür gāh baña gāh saña

16.

fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Ben ki ḥākister be-ceybem şanma mest itmiş ḳazā
Dergehüñden dūr idüp külḥan-nişest itmiş ḳazā
- 2 Devr-i ḥüsñünde hemān ‘ışḳ ehli dūzaḥda degül
Ehl-i zühdi ser-te-ser āteş-perest itmiş ḳazā
- 3 İḥtiyārī kimse rüsvā olmaz ammā n’eyleyem
‘Işḳ ile çünkim ezelden ceyb ü dest itmiş ḳazā
- 4 Çün Sikender seyr-i kevneyn itdürür her pārede
Şanma bī-ḥude bizi ḥātır-şikest itmiş ḳazā
- 5 Neşve-yāb-ı kevşer itmekdür murādı şimdiden
Şūfī anuñçün beni sāğar be-dest itmiş ḳazā
- 6 Fevzī ne ḥün-ı cigerdendür ne meyden tīre-mest
Keyfī zātīdür anı mest-i elest itmiş ḳazā

17.

fā‘ ilātün mefā‘ ilün fā‘ ilün

- 1 Olalı ḥāk-i rāh-ı istiğnā
Oldı dıl cāy-gāh-ı istiğnā
- 2 İtdi ma‘ mūre-i dili tārāc
Ceyş-i fitne sipāh-ı istiğnā
- 3 Zātuña düşmez ey melek-sīmā
İrtikāb-ı günāh-ı istiğnā
- 4 Luṭfı kânūn eyle ‘ uşşākā
Qalmasun resm ü rāh-ı istiğnā
- 5 Qorqaram ‘ ākıbet ider sūzān
Fevziyi berq-i āh-ı istiğnā

Fİ HARFİ'L-BÂ'

18.

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 ' Aceb cellâd imiş çeşmüñ açar şad zaḥm u ḵan ġâ'ib
Mişâl-i nîm-bismil kim dehen bâz u fiġân ġâ'ib
- 2 Kitâb-ı ' ıṣṣık ile ġamzeñ dil-i ' uşşâkı söyletmez
Çıkar her bir su'âle biñ cevâb ammâ zebân ġâ'ib
- 3 Olinca böyle olsun ' âşık-ı ser-geşte-i zülfüñ
Ki ber-dâr oldı çün Manşûr u efġân u emân ġâ'ib
- 4 Şeb ü rûz eksük olmaz kâr-bân-ı ġam geçer dilden
O şeh-râh üzre ancaḵ bir eşer var reh-revân ġâ'ib
- 5 Göñül bir âfete tebessüm-i naḵd ihtiyâr itdi
K'olur her dem ' itâb-ı sükkerin peydâ dehân ġâ'ib
- 6 Yiridür var ise ol bî-vefâ her bir nigâhında
Gelür zirâ dil-i şad pâreme tîr ü kemân ġâ'ib
- 7 Egerçi müsta'idd-i bend-i zünnâr-ı şanemdür dil
Velî Fevzî künişt-i dehrde pîr-i muġân ġâ'ib

19.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 O gül-ruḥdan olur her dem gül-i âteş-nümā maḥcūb
Şemīm-i turre-i şeb-rengden müşk-i Hıṭā maḥcūb
- 2 Ḥayālī daḥı çeşmi gibi çetr-i ḥ'ābda şimdi
Meger gāhī olurmuş āşinādan āşinā maḥcūb
- 3 Menem ol gül-perest-i mihr-i dil-ber kim olur her dem
Dil-i âteş-fiğānumdan hezār-ı bī-nevā maḥcūb
- 4 O cām-āşām-ı şabr-ı zaḥm-ı tığ- çeşm-i yārām kim
Görince şādī-i zaḥmum olur şahş-ı cefā maḥcūb
- 5 Nağam-senci-i vaşf-ı kand-i la' l ey Fevzī besdür bes
Dem-ā-dem sözleründen tūṭī-i şīrīn-edā maḥcūb

20.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Dil-i bīmāra derd-i ' ışk-ı cān-sūzuñ devādur hep
Sem-ālūd-ı ğam-ı zülfünde tiryāk-ı şifādur hep

19 S 15a, SÇ 2b, AE 19b 2 beyti var
20 S 15a-15b, SÇ 3a, AE'de yok

- 2 Ben ol meftûn-ı zaḥm-ı ḥancer-i derd ‘āşık-ı zāram
Ki baña merhem-i bihbūdī cellād-ı ẓazādur hep
- 3 Ya gönlüm köhne-dāğın tāze kıl elmās-ı hicrūñle
Ya öldür kim dil ü cān dīde ber-rāh-ı fenādur hep
- 4 Kemend-i kākül-i zülfin Ḥudā dūr itme boynumdan
Egerçi her biri ben nā-be-sāmāna belādur hep
- 5 Nevā-yı nālemi gūş eylemez ol ğonca-fem feryād
Fiğān-ı dil-ḥırāş-ı bülbul-i cānum hebādur hep
- 6 Beni i‘cāz-senc-i siḥr-i ma‘nī eyleyen Fevzī
Hevā-yı pey-revī-i ‘Āsım-ı şīrīn-edādur hep

21.

fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Nergisüñdür sāḳiyā ‘ayn-ı ḥabāb
Aña mestī şatmasun cām-ı şarāb
- 2 Fitne-i çeşmüñ füsün u siḥr ile
Dehre āḫir virdi kevn ü inḳılāb

- 3 Āfitāb itmezdi pür-tāb ʿālemi
İtmese nūrın ruḥuñdan iktisāb
- 4 Berķ-i ruḥsāruñdan oldum zerre-veş
Bāʿ iş oldur olmama pür-ıztırāb
- 5 Turreñi luṭf it perīşān itme kim
Tābı ҡalmaz göstere rū āfitāb
- 6 Ser-nigūn olsun Hudā cām-ı felek
İtmedi laʿl-i lebūñden neşve-yāb
- 7 Baḥş-i eşʿār içre mülzem olmadum
Tā gelince Fevzī-i ḥāzır-cevāb

22.

fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

- 1 Dil ḥayāl-i leblerüñden mest ü çeşmüñden ḥarāb
İtmesün min-baʿd ümīd-i sāķī vü cām-ı şarāb
- 2 Gerd-i ruḥsāruñda seyr idüp ğubār-ı ḥaṭṭuñı
Zerre zerre olsa reşkinden yiridür āfitāb

- 3 Fikr-i zülfüñ eylesem zālīm helāk eyler beni
Dilde bār-ı ğam ki ğayretten olur pür-pîç ü tīb
- 4 Yā perī yā āhu-yı vaḥṣīdūr ol meh-pāre kim
Berķ-i Hāṭīf gibi gördükte beni eyler şitāb
- 5 ‘Arza girdüm gice ḥoy-rīz oldu şerminden ruḥı
Özge sırr itdüm ne yüzden neşf ider āteşten āb
- 6 İtmede sīm-āb-veş peyķān-ı fūlādın kılāb
Āteş-i dil ol ķadar gāhī olur germ-iltihāb
- 7 Leb ķarīn itsem eger cām-ı şarāb-ı kāmumı
Pertev-i baḥtum anı ḥulķuma dek eyler serāb
- 8 Mālīkem Fevzī o baḥr-i ṭab‘a kim bu nūh-ķıbāb
‘Arşa ser virse yine olmaz aña kemter ḥabāb

Fİ ḤARFİ’T-TĀ’

23.

mef‘ ūlū mefā‘ ilū mefā‘ ilū fe‘ ūlūn

- 1 Ey dil nice bir ārzu-yı ğonce-fem-i dost
Elde var iken gül gibi şahbā-yı ğam-ı dost

- 2 Ey dil nice bir keşmekeş-i âh-ı pey-â-pey
Zehr-âbe mi geldi saña yiter sitem-i dost
- 3 Ey dil nice bir bâdiye-peymâ-yı cünûnsun
Bağlar seni de silsile-i ham-be-ham-ı dost
- 4 Ey dil nice bir kaç^ç -ı ümîd-i dem-i vuşlat
Maṭvî ola zann itme sımât-ı kerem-i dost
- 5 Ey dil nice bir Fevzî gibi vehme düşersin
Tek bende-i yâr ol saña besdür himem-i dost

24.

meḥ^ç ülü mefâ^ç îlü mefâ^ç îlü fe^ç ülün

- 1 Bir dil ki ide zülf-i girih-gîr ile ülfet
Dîvâne olur itmese zencîr ile ülfet
- 2 Gördüm ne imiş silsile-i gerden-i mecnûn
Dil eyleyeli turre-i şeb-gîr ile ülfet
- 3 Çeşmüñ gibi müstağnî-i âlât-ı rezim yok
Ne tîr ile eyler o ne şemsîr ile ülfet

4 Bildüm ki gice s̄neme çekdüm o per̄iyi
Taḳd̄ir-i Ḥudā eyledi tedb̄ir ile ülfet

5 Dil çeşmi ile nāz u niyāz itmede Fevzī
İtmez dime āhū-yı ḥarem ş̄ir ile ülfet

25.

mef̄ ülü mefā̄ ilü mefā̄ ilü fē ülün

1 Tārāc ideli mülk-i dili leşker-i ḥasret
Çak itmededür s̄inemüzi ḥancer-i ḥasret

2 Pāy-ı heves-i cāna n'ola olsa ḥalīde
Pür-niṣ̄-i belā olur imiş kişver-i ḥasret

3 Yā ḥīre olur çeşm-i felek yā sebel-ālūd
Ger düşse añā zerre-i ḥākister-i ḥasret

4 Pinhān-şüde-i dāmını der-şad şeb-i deycūr
Yā Rab ne siyeh-çerde olur aḥter-i ḥasret

5 Hūrşīd verā̄³-ı tutuḳ-ı şermde ḳaldı
Ey Fevzī beni dāḡ ideli aḥker-i ḥasret

26.

mef̣̌ ūlū mefā̌̇ ilū mefā̌̇ ilū fẹ̌ ūlūn

- 1 Sür sâğarı ey sâķī̇ ğamı zār u zebūn it
Tā rūz-ı haşır sille-ħor-ı dest-i sūkūn it
- 2 Ammā bize nevbet gelicek cām-ı lebūñ şun
Peymāne-i hestī̇-i raķībānı nigūn it
- 3 Baş ħancerūñi sīneme biñ pāre açılsun
Ol bādiye-i miħneti gül-zār-nümūn it
- 4 Essūn ķo belā şarşarı çek yelken-i cevruñ
Keşti̇-i dili ğarķa-i ķạ̌ r-ı yem-i ħūn it
- 5 Aç çeşm-i siyeh-kāre-i sehħāreñi sâķī̇
Ķānūn-ı bütān üzre dile mekr ü füsūn it
- 6 Fevzi̇yi de peymāne-i lạ̌ lūñle utandur
Reng-i ruħuñı ğıbta-keş-i būķalemūn it

27.

mef' ūlū fā' ilātūn mef' ūlū fā' ilātūn

- 1 Şīrīn-dehānı içre dürr-i hoş-ābı seyr it
La' līn cām içinde sīmīn ḥabābı seyr it
- 2 Gül-ruḥlarına çekmiş bir 'anberīn ḥayme
Ruḥsār-ı tābişinden zerrīn-ṭınābı seyr it
- 3 Ey ḥüsn-i ḥaṭṭı münkir bak ol benefşe-zāra
Ḥoy-gerde ruḥlarında bu reng ü ābı seyr it
- 4 Cem' olmuş ol dehende ṭavr-ı Mesīḥ ü Mirrīḥ
Luṭf-ı tebessüm ile ḳahr-ı 'itābı seyr it
- 5 Olmuş o şūḥum ancak çāpük-süvār-ı naḥvet
Ḥāke nigāh ider mi 'ālī-cenābı seyr it
- 6 'Āşık görem dilerseñ ben zerreye nazar kııl
Ol āfitāba ḳarşu bu ıztırābı seyr it
- 7 Sāḳīnūñ ayağına Fevzī ne gūne düşmiş
'Arza ne resme girmiş ol bī-ḥicābı seyr it

Fİ HARFİ'Ş-ŞĀ'

28.

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Eylese sāgar-ı mey ol leb-i mercān ile baḥş
İderüz biz de hezār āteş-i sūzān ile baḥş
- 2 ' Āleme inmise yek kaṭre-i bārān yiridür
Çarḥ-ı bî-eşk idemez dīde-i giryān ile baḥş
- 3 Uzadursa n'ola ruḥsārına zülf ayağını
Kāfir-i muṭlaḳ ider āyet-i Kur'ān ile baḥş
- 4 Gülşenüñ kaçdı nağam-sāzı dil efgān ideli
İdemez bülbül-i zār ' āşıḳ-ı nālān ile baḥş
- 5 Kim olursa iderüm ḥaşmumı ilzām ammā
İdemem toğrusı Fevzī-i suḥan-dān ile baḥş

29.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Nesīm-i āh ise zülfün perişān olmağa bā' is
Senün berķ-i ruħuñdur cānā sūzān olmağa bā' is
- 2 Nice ta' bīr-i luṭf-ı zaḥm-ı peyķānun idem cānā
Ki oldur dīdeme her dem dūr-efşān olmağa bā' is
- 3 Bilinmez oldu esrarı nedür ḥayret-fezā yoḥsa
Ġubār-ı ḥaṭ mıdur 'uşşāķa ḥayrān olmağa bā' is
- 4 Seḥāba mihr-i ruḥsāruñ girelden çeşm-i giryānam
Belī ebr-i ḥaṭuñdur bunca bārān olmağa bā' is
- 5 Ne fūrķat şarşarın ne ḥod semūm-ı hicrini gördün
Nedür Fevzī nedür gönülün perişān olmağa bā' is

Fİ HARFİ'C-CİM

30.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Gören dil şafhasında naķş-ı hüsnuñ deyr bilmez hîç
Büt-i büt-hâne-i dil sensin ' âlem ğayr bilmez hîç
- 2 Metā' -ı derdüñi seyr eyleyen bāzār-ı ' ıķķ içre
Virür hep dīn ü dil naķdin gezend ü ğayr bilmez hîç
- 3 Belī dīvāne göñlüm tā eşīr-i dām-ı zūlfüñdür
Muķīm-i künc-i miñnetdür güzār u seyr bilmez hîç
- 4 Perīdür ol vefā tā ehl-i evc-i ' işvede zīrā
İder pervāz-ı bī-pervā vü perr-i tayr bilmez hîç
- 5 Gerek ķahr u gerek luţf it dil-i Fevziye yek-sāndur
Senüñ Leylī-i zūlfüñ Kaysı şerr ü ğayr bilmez hîç

Fİ HARFİ'L-ḤA'

31.

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 N'ola gülerse meh ü mihre hep ḥabāb-ı ḳadeḥ
Münir-i 'ālem-i kübrādur āfitāb-ı ḳadeḥ
- 2 Ḥazān-reside-i hicrān olan nihāl-i dili
Pür-āb u berg ider luṭf-ı āb-ı nāb-ı ḳadeḥ
- 3 Sebeb oldur ki ider şeyḥi nīm cür' ası şāb
Ki āb-ı Hızır ile āğaştēdür türāb-ı ḳadeḥ
- 4 Bize ne ṭa' ne ider zāhid-i şafā-maḥrūm
Şeh-i cihān ider ehl-i dili şarāb-ı ḳadeḥ
- 5 Yolında mest yaturken budur dimiş ol şūḥ
Eşir-i la' lüm olan Fevzi-i ḥarāb-ı ḳadeḥ

31 31 S 17b, SÇ 5b, AE 22b-23a
31 1 āfitāb-ı ḳadeḥ: āfet-i ḳadeḥ (S)
31 3 oldur ki: odur ki (SÇ)

32.

mefā[‘] ilün fe[‘] ilātün mefā[‘] ilün fe[‘] ilün

- 1 Görinmez oldu bu eyyāmda liḳā-yı feraḥ
Giderse ḥātrumuzdan n’ola hevā-yı feraḥ
- 2 Mināmuzda naṣīb olmadı yüzün görmek
Bizi ne bî-ḥude taṣdī[‘] ider şadā-yı feraḥ
- 3 Gürūh-ı ehl-i dilūñ imtizācı derd iledür
‘ Aceb mi olmasa ‘ uşşāḳ āşinā-yı feraḥ
- 4 Ter ü şüküfte olur mı meger şüküfe-i dil
Çemenlerinde vezān olsa da şabā-yı feraḥ
- 5 Sezā-yı mülk-i şafā bulmadı ki sāye şala
Hevāya uḫsa n’ola Fevziyā hümā-yı feraḥ

FÎ HARFÎ'L-ḤA'

33.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Esîr-i turre-i ser-beste-i şeb-dîzüñem ey şüh
Şehîd-i gamze-i mestâne-i hûn-rîzüñem ey şüh
- 2 Beni öldürmege zehr-âb-ı tîğ-i cevre hâcet yok
Helâk-ender-helâk-i hancer-i ser-tîzüñem ey şüh
- 3 Niçün bîmâruña cellâd-ı gamzeñ hışm ider hub kim
Îtâ' at-kâr-ı fermân-ı kazâ-tecvîzüñem ey şüh
- 4 Beni biñ pâre kılsañ dāmî-ı 'ışkuñdan el çekmem
Ben ol kurbânî-i çeşm-i fiten-engîzüñem ey şüh
- 5 Beni gül-büy-ı zülfüñden çü Fevzî eyleme maḥrûm
Senüñ ben bülbül-i âvâze-i şeb-hîzüñem ey şüh

FÎ HARFÎ'D-DÂL

34.

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

- 1 Eliyle turrelerin açdı rûz-gâra Һased
Ayağına yüzini sürdi cûy-bâra Һased
- 2 Kânâ' at eylemeyüp dest-bûs-ı sâķiyle
Girişdi leblerine câm-ı zer-kenâra Һased
- 3 Aķup şu gibi ayağına sâķi-i bezmün
Süzüldi la' line hûn-âb-ı hoş-güvâra Һased
- 4 Yañına kimseyi uğratmaz oldu kendi hemân
O serv-ķaddi ķucar tîĝ-i sitem-kâra Һased
- 5 Gözümlle gördüm o meh girdi ķoynına bu gice
Ķo ĝayrıyı hele Fevzi-i siħr-kâra Һased

35.

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Egerçi ḥande ider rūyuma ḥabāb-ı ümīd
Velī ne-dāde-i yek-neşvedür şarāb-ı ümīd
- 2 Bu rüz-gārda olmaz naşīb-i ehl-i dilān
Hemīşe sifledür olmaḳda feyz-yāb-ı ümīd
- 3 Bu baḥt ile tūtalum burc imiş aña dilümüz
Ṭulū' ider mi meger andan āfitāb-ı ümīd
- 4 Ne deñlü mey-kede-i ḥāhiş olsa ḥāne-i dil
Güsiste-tār olur anda yine rübāb-ı ümīd
- 5 Vişāl-i şāhid-i kām ise Fevzī maḳşūduñ
Oḳunmasun bu debistānda kitāb-ı ümīd

36.

mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Kūşışdedür göñül ḳ'ola tā mazḥar-ı şuhūd
Gūşum anuñçün itmede daḳ bang-ı yā vedūd

35 35 S 18a, SÇ 6a-6b, AE23b
4 anda: andan (S)
36 S 18a-18b, SÇ 6b, AE 23b-24a

- 2 Bir āşinā nigeħle baña nazra kıldı lîk
Mümkin mi raħm-ı düşmene virmek ser-i vücūd
- 3 Tā kim o tāk-ı ebrūya malikdür ol şanem
İtse ‘aceb midür aña Cibrîl eger sücūd
- 4 Cevr ile tazelendi dilün eski gülleri
Anda revādur itse hezārān-ı ğam sürūd
- 5 Bî-ħude sa‘y-ı neyl-i vişālin ҡo Fevziyā
Baħt-ı ‘adem müsā‘ade kūşıř virür mi sūd

Fİ ĤARFİ’Z-ZĀL

37.

mefā‘ ilün fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

- 1 O deñlü geldi dil-i zāruma ‘itāb leziz
Ki ol sitem-i siyeħe geldi ictināb leziz
- 2 Meger ĥarāb-ı mey-i nāz imiş odur bā‘ iş
Beni görince gelür nergisine ĥāb leziz

- 3 Dilüm sipend-i sitemle yakup döker kanum
Olur kebâb ile zîrâ şarâb-ı nab lezîz
- 4 Caḥîm-i derdüne biz ihtiyâr ile girürüz
Ki ehl-i derde gelür miḥnet-i ‘ azâb lezîz
- 5 Nevâziş ü ğazâbuñ baña bes berâberdür
Velî ziyâde gelür Fevziye ‘ iṭâb lezîz

Fİ ḤARFİ’R-RÂ’

38.

mefâ‘ ilün fe‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün

- 1 Menem ki ğıbta ider keyfûme piyâle-i zehr
Hemişe ola Ḥudâ nuḳlumuz nevâle-i zehr
- 2 Piyâle bilmezüz endâzesüzdür ‘ işretümüz
Ele girince sebû-yı mey-i dü-sâle-i zehr
- 3 Yine menem o metâ‘ a nuḳûd-ı cānı viren
Ḥarâc olunduğı dem sūḳ-ı ğamda kâle-i zehr

40.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Dimem hem-rāz yok ğamzeñ gibi bir rāzdānum var
Senün ' ışkuñda sulṭānum ğam-āsā mihr-bānum var
- 2 ' Adedsüz dāğ var burc-ı serümde maḳdemüñ bekler
Senüñçün göz yumaz ey bī-vefā çok dīde-bānum var
- 3 Gehī rū-māl-i ḥāk-i pāyuñ olmaḳdan ğaraż cānā
Şehīd-i ğamze-i cellāduñ olmaḳ hırş-i cānum var
- 4 Nefes ḥaḳkama dek sūzān olur ḥālüm beyān itsem
Beni Allah için söyletme kim derd-i nihānum var
- 5 Nişīmen-gāhum ey Fevzī n'ola şaff-ı ni' āl olsa
Benüm ' arş-ı maḥabbetde mu' ayyen bir mekānum var

41.

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Tā kim müjesi tīrdür ebrūsı kemāndur
Yaḥşılığı n'eyler dilümüz ḥālī yamāndur

- 2 Şad müjde eyā cān-ı belā-keş yeñi başdan
Ol āfet-i cān tīg-keş-i ehl-i dilāndur
- 3 Baḥş eyleyemez ğamze de çeşm-i siyehle
Ol fitne-i devrān oḳıdur nādire-dāndur
- 4 Nezzāreden incinse revādur o semen-ten
Nāzükdür aña nūr-ı nıgeh bār-ı girāndur
- 5 Zencīr-i cünün ile dile hep viren ülfet
Sūdāgerī-i zülf ü ḫaṭ-ı muğ-beçeğāndur
- 6 Nāl olsa n'ola kām̄et-i Fevzī ki dilinde
' Işķ-ı ezelī mādde-i derd-i nihāndur

42.

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Dil-berüm hem şūḫ u hem cevvdurdur dünyā kadar
Her nigāhı māye-i āzārdur dünyā kadar
- 2 Nīm-naḫrayla cihānı ser-te-ser bī-hūş ider
Çeşm-i efsūn-kāresi mekkārdur dünyā kadar

- 3 Vaşluñı elde tutar her kim ki görse işvesin
Anı bilmez kim Üveys-i ‘ ayyârdur dünyâ kadar
- 4 İstemez ‘ uşşâk-ı zâruñ bir zamân şâd olduğın
Havf kim ol tünd-hû ğaddârdur dünyâ kadar
- 5 Ansuz olmaz şâhid-i i‘ câz-ı ma‘ nî bir nefes
Tab‘ -ı Fevzî hâşılı sehhârdur dünyâ kadar

43.

fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

- 1 Dil ki bir sāğar-ı billūr ister
Hâne-i târdur ol nūr ister
- 2 Mey-i la‘ l-i lebüñe meftûndur
O sebebden mey-i engūr ister
- 3 Cân atar zîre-i elmâsa göñül
Şanmañuz zaħmına kâfūr ister
- 4 Rûz-ı rûşende açılmaz dilümüz
Hem-dem-i ğam şeb-i deycūr ister

42 4 olduğın: olduğu (S)
43 S 19b, SÇ 8a, AE 25a-25b

- 5 ‘Işk dâğ itmez idi gönlümi lîk
Şâhlar mülkini ma‘ mûr ister
- 6 Bulamam feyz-i mey-i şevki ki çarh
Sâğar-ı gönlümi meksûr ister
- 7 Tab‘umuz meyl-i hayâlitse n’ola
Rağs-ı çâlâk reh-i dūr ister
- 8 Turamaz tab‘uma karşı haşmum
Şîr ile pençeleşen zūr ister
- 9 Maṭlabı nâr-ı gamuñdur yâ Rab
Fevzi ne cennet ü ne hūr ister

44.

mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün

- 1 Ne cân-ı sūznāk u ne derûn-ı süfte isterler
Serây-ı kalbi ancak mâsivâdan rüfte isterler
- 2 Açılmağ sehl ü hall-i remz-i ‘ışk itmek de mümkün lîk
Bu bâğın bülbülin lâl ü gülün ne-şküfte isterler

- 3 O sihr-âmûz uyursa ğamze-i fettân uyur şanma
Hemân üftâdeler bî-ħude çeşmin ħufte isterler
- 4 Lisân-ı ʿışkda hicrâna çün vaşl-ı ebed dirler
Metâʿ -ı cāmı kim dir sūķ-ı ğamda müfte isterler
- 5 Kilîd-i tabʿ ına mühr-i sūkût urmışdı Fevzî lîk
Ķomaz ħâlinde yârân-ı şafâ nevgüfte isterler

45.

meʿ ūlū fâʿ ilātū mefâʿ ilū fâʿ ilün

- 1 Sâķî şarâb-ı laʿ lün içür ħâcetüm budur
Bezm-i ezelde neşʿe-i keyfiyyetüm budur
- 2 Şeb-tâ-seĥer ħayâlün ile çeşm-i pür-seher
Dâd u sitâd-ı kâmdadur ʿişretüm budur
- 3 Ehl-i ĥaşir ħulaķ çeke nazrañ şikâfına
Maĥşerde sîne-çâķ olayum niyyetüm budur
- 4 İdmân idüp kemân-ı belâya bu menzilün
Tâ ğâyetinde taş dikeyüm himmetüm budur

47.

fā' ilātün mefā' ilün fā' ilātün mefā' ilün

- 1 Gerçi ki ceyb-i tākati hicrūñ ile deridedür
Kayd-ı ümīd-i vaşldan şanma gönül rehidedür
- 2 Āb-ı zülālūñe n'ola murğ-ı dil olsa dil-fiğār
Tāb-ı sitemle gül gibi dāğ-ı ciger nevidedür
- 3 Tīg-keş olalı baña bezm-i ezelde çeşm-i mest
Cānum o havfile dağı teb-zede-veş tapidedür
- 4 Hāşiye şanma muşhaf-ı rüyı kenārı haıttını
Kıl kalemıyle ince bir cedvel-i hoş-keşidedür
- 5 Kādr-i hezārı bilmedi gerçi o ğonce-fem velī
Nisbet olunmaz 'aybına gülbün-i nev-residedür
- 6 Haıtt ile sevse dil-beri Fevziye itmeñ 'ayb kim
Tıfla maḥabbet itmeden cān u dili remidedür

48.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 O bīdād illere luṭf-ı vişālin bī-ḥisāb eyler
Bize geldükde ammā bir nigāhın biñ ḥisāb eyler
- 2 Ne mu' ciz-gūy olurmuş ğamzesi kim baḥş-ı ' ıṣḫ içre
Dil-i âteş-zebān-ı ehl-i ' ıṣḫa biñ cevāb eyler
- 3 Aña irmiş kıyās itdüm şabānuñ dest-i bīdādı
Meger ruḥsārına zülfin ḥicābından niḳāb eyler
- 4 Cigersüzdür maḥabbet âteşine girmege kórkar
Anuñçün ' ıṣḫ gözden şaklanur benden ḥicāb eyler
- 5 İrer kām-ı vişāle Fevziyā maḥrūm olur şanma
Benüm gibi der-i dil-dāra ol kim intisāb eyler

49.

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Tīr-i sitemüñ kār-ger-i mübreme beñzer
Zīrā o kemān-ebrūlaruñ muḥkeme beñzer

48 S 20b, SÇ 9a, AE 26b

49 S 20b, SÇ 9a-9b, AE 26b-27a

- 2 Fikr-i dehenüñ māye-i şevk-i dilümüzdür
Esrār-ı feraḥ-baḥşda cām-ı Ceme beñzer
- 3 Dil virmeyeyüm mi çemen-i ḥaṭṭuña k'anda
Ḥoy-gerde ruḥuñ lāle-i pür-şebneme beñzer
- 4 Ḥürşîd ki eger ḥāl ü ḥaṭ u zülfi olaydı
Dirdüm yine az çok ruḥ-ı cānāneme beñzer
- 5 Seyr it o perî-zādumı ol çeşm-i siyehle
Ger görmedüñ ise perî ādeme beñzer
- 6 Fevziye pesend eylese yārān yiridür
Vecdiye naẓîre didügi mülheme beñzer

50.

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Mestāne-mişāl ol saña ālüfte disünler
Destār-ı perîşān ile āşüfte disünler
- 2 O dil-bere dil vir ki dehānını görenler
Yā cām u ya ḥod ḡonce-i ne-ş'küfte disünler

49 4 ḥaṭ u: ḥaṭ-ı (S)
50 S 20b, SÇ 9b, AE 27a

- 3 Dergāha varursañ düş ayagına şu resme
Kim bende vü āzāde saña hufte disünler
- 4 Høy-gerde ruḥı vaşfını bir tarz ile şerḥ it
Kim ıḳd-ı dūr-i nazmuña nā-süfte disünler
- 5 Fevzî yitişür nādire-sencî-i nev-eş‘ār
Yārān nice bir şî‘rüne nevgüfte disünler

51.

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Dil ü cān kim zülālün neşvesinden dūr kalmışdur
İki maḥmūrdur kim bādeden meḥcūr kalmışdur
- 2 Saña cevır itmek ey meh baña deşt-i ğamda zār olmak
Daḥı Mecnūn u Leylādan bu bir destūr kalmışdur
- 3 Meger mest ü ḥarāb-ı ıışvedür fettān çeşmün kim
O fitne ḥ‘āb-ğāhında bugün mestūr kalmışdur
- 4 Şeb-i ḳadr içre ol ebrūya ḳarşu çok rükū‘ itmiş
Hilāl-i ıyd anuñcün pīr-veş ḳanbūr kalmışdur

51 51 S 21a, SÇ 9b-10a, AE 27a-27b
3 ḥ‘āb-ğāhında: ḥ‘ā-gāhından (AE)

- 5 Ezelden taht-gāh-ı pādīshāh-ı ʿışkđur Fevzī
Anuñçün miñnet-ābād-ı dilüñ maʿmūr kalmışdur

52.

mefʿülü mefāʿilü mefāʿilü feʿülün

- 1 Bir tāʿifeyüz rāh-ı hüẓī mezhebümüzdür
Her şām u seher vird-i belā meşrebümüzdür
- 2 ʿİşkuñ ideli medrese-i çihlini tekmīl
Aḥkām-ı kazāyā-yı miñen maṭlabumuzdur
- 3 Olsağ ne ʿaceb fenn-i maḥabbetde müselleḡ
Şaḥn-ı elem-i erkān bizüm mektebümüzdür
- 4 Görmezse nʼola dīde-i düşmen bizi rūḥuz
Bu şekl-i ber-efrāstemüz kālebümüzdür
- 5 Fevzī-i ziyā-güster-i eflāk-kemālüz
Tābiş-dih-i āfāk-ı suḥan kevkebümüzdür

53.

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Āteşin āh ki murğ-ı dil-i sūzān getürür
Sīneme şad gül-i dāğ-ı şerer-efşān getürür
- 2 Rişte-i rağbeti var gibi dil-i zāruma kim
Hâtırum gibi o meh zülf-i perişān getürür
- 3 Kāfir-i tırresi ebrūya ki eyler secde
Āyet-i nūr-ı cemāle meger īmān getürür
- 4 Şanmañuz hark-ı gelū eylemege hayrānuz
Bizi bu hālķaya ol āfet-i devrān getürür
- 5 Fevzi Cibril-i zamān rüyına kim haṭ getürür
Hük-m-i İncil-i ḥasen nashına Kur'an getürür

54.

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilātün

- 1 Kemān-ı 'ışķı şikest itmege çü merd gerekdür
Ya terk-i da' viye fenninde merd-i ferd gerekdür

53 S 21a, SÇ 10a, AE 27b

54 S 21a-21b, SÇ 10a-10b, AE 28a

- 2 Siyeh-belā-yı ğam-ı ‘ışkı sîne-serd ne bilsün
Marāz-şinās-ı maḥabbet ki ehl-i derd gerekdür
- 3 Benim gibi olan āşüfte-ḥāl-i bülbül-i zāra
‘Izār-ı ālūne beñzer şüküfte verd gerekdür
- 4 Ne deñlü dīv-i raķīb ‘ışqdan dem ura inanma
Ekāl-mertebe ‘uşşāķa rūy-ı zerd gerekdür
- 5 O şūḥ-ı seng-dile Fevzī gitdi itmedi te’şir
Hemān bu āh-ı şerer-pāşile neberd gerekdür

55.

mefā‘ ilün fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

- 1 Maḥabbet ehline naķd-i niyāz lāzımdur
Cemāl ehline de cins-i nāz lāzımdur
- 2 Nevāya başlasa bezm-i niyāz içinde gönül
Rübāb-ı nāz ile gel bezme sāz lāzımdur
- 3 Vişāle ṭalib isem hışma gelme sulṭānum
Marīza bilmemiş bir çāre-sāz lāzımdur

- 4 Belî nihân gerek sırr-ı ehl-i ‘ışk ammâ
Maḥal düşer ki añâ keşf-i rāz lâzımdur
- 5 Bu kiştî-zârda tâ hūşe-i kemâl bula
Muḥaşşal âdeme ‘ömr-i dırāz lâzımdur
- 6 ‘Avâma söyle ḵanâ‘ at faẓîletin vâ’iz
Ḥavaşşa naḵd-i ğama hırş-ı vâz lâzımdur
- 7 O âhu şayd olınca netice ey Fevzî
Bu deşt-gâhda çok terk ü tâz lâzımdur

56.

mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Yine gül mevsimidür bülbüle feryād lâzımdur
Göñül efgâna gel yārâna çün imdād lâzımdur
- 2 Güli bî-ḥude taşdı‘ eyleme gūş itmez ey bülbül
Añâ kâr itmege âh-ı dil-i nâ-şâd lâzımdur
- 3 Yiter ḵurbân olam bî-dādî-i cevruñ dil-i zâra
Şeh-i kişver-sitâ-yı hüsne ‘adl ü dād lâzımdur

- 4 Dil-i zārı anuñçün çille-i hicrāna qor ol meh
Ki elbet sālīk-i nā-puḥteye irşād lāzımdur
- 5 Koḫutmañ sāğarı şūfiye qo ḥasretle qān içsün
Bilürsiz fısqada tekmīl-i isti‘ dād lāzımdur
- 6 Kim eylerdi bu deñlü siḥr-i ma‘ niye tevağğul līk
Nev-āğāzān-ı şī‘ re Fevziyā üstād lāzımdur

57.

mef‘ ūlū mefā‘ ilū mefā‘ ilū fe‘ ūlūn

- 1 Ol murğ-ı ġarībem ki gülistān kafesümdür
Āzādegī-i ḥāṭıra dām-ı hevesümdür
- 2 Ol rind-i mey-āşām-ı cihān-ı cān-ı ḥarābam
Kim ġulğule-i şūr-ı şurāḥī ‘ asesümdür
- 3 Ol kāfile-sālār-ı reh-i Ka‘ be-i zāram
Kim hems-i qādem ‘ ayn-ı şadā-yı ceresümdür
- 4 Ol maḥrem-i dergāh-ı niyāzam ki icābet
Dünbāle-rev-i murğ-ı du‘ ā-yı nefesümdür

57 57 S 22a, SÇ 11a, AE 28b
4 maḥrem: mahrūm (S)

- 5 Ol and-fürüş-ı suhanam Fevzî ki yârân
Dükkânçe-i ab‘umdaki fevc-i megesümdür

58.

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Ol bülbülem ki baña gülistân afes yiter
Güller yirine raḥne-i engâl-i ḥas yiter
- 2 Ol pây-mâl-i ‘asker-i cevri-zamāneyem
Şabr u sükûn-ı dil baña feryād-res yiter
- 3 Ol güm-reh-i diyâr-ı ḡam-ı zülf-i dil-berem
Ḥâtır-güzâri-i dem-i nâlem ceres yiter
- 4 Ol bâde-nüş-ı mey-kede-i ḥ‘âhiş-i dilem
Fikr-i ḥayâl-i baḥt-ı siyâhum ‘ases yiter
- 5 Ol dâḡ-dâḡ-ı mâye dihi-şûr-ı maḥşerem
Telhîb-i heft-dûzaḡa kemter abes yiter
- 6 Ol bî-şalâh-ı mücrim-i ‘ışķam ki dem-be-dem
Âvâze ḡuşuma gelür ey bü’l-heves yiter

- 7 Ol kāmīl-i ʔarīḳ-ı cūnūnam ki Fevziyā
Biñ hūşyāra itsem eger bir nefes yiter

59.

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Gel ey rāmiş-ger-i ğam sīne-veş bir çengümüz vardur
Bu dem şīven-tırāz-ı nālede āhengümüz vardur
- 2 Hāzer ey kām-ı peykān-ı ḥadeng-i nā-ḳabūliden
Bizüm ümmid ile rüz-ı ezelden cengümüz vardur
- 3 Bu ‘aks-i mevc-i zūlf-i pīç-pīçidür ḳıyās itmeñ
Ġam u ālām-ı dünyādan bizüm ājengümüz vardur
- 4 Ten-i ‘üryān-ı zaḥm-ābād-ı ğarḳ-ı cübbe-i ḥūnum
Görenler ḳann iderler cāme-i gül-rengümüz vardur
- 5 Egerçi Fevzi-veş maḥrūm-ı luṭf-ı rüz-gāruz līk
Ḥasūda bā‘ iş-i merg olmağa ferhengümüz vardur

59 59 S 22a-22b, SÇ 11b, AE 29a
4 ‘üryān-ı: ‘üryānı (S)

60.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ne yirde olsa fevc-i diller aña perri bāz eyler
O bāz-ı hüsn ise şayd-ı dil-i 'uşşāka nāz eyler
- 2 Teğafül şanma 'uşşākın esirger zahm-ı tığından
Anuñçün ol melek-haşlet nighden ihtirāz eyler
- 3 Egerçi ferş-i rāhı olduğına lev m iderler līk
Göñül pā-mālī-i raḥş ile kesb-i imtiyāz eyler
- 4 Şaḥm ey Yūsuf-ı dil bunda 'ışmet sūd virmez kim
Zelīḥa-veş o mest-i nāz āḥir keşf-i rāz eyler
- 5 Hezārān cān ile ḳurbān-ı pīr-i 'ışḳam ey Fevzī
Ki çeşm-i himmetin bāz itse kebgı şāh-bāz eyler

61.

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Şemşīr-i hicrūñ ile göñül pāre pāredür
Her pāresinde dāğ-ı gamuñ āşkāredür

60 S 22b, SÇ 11b, AE 29a-29b

61 S 22b, SÇ 11b-12a, AE 29b

- 2 Ehl-i belāya āb-ı zülālūñ ḥarām ise
Maṭlūbumuz şarāb-ı ḥelāl-i neẓāredür
- 3 Dil şevķin arturur ḥaṭṭuñı eylese ḥayāl
Şādī-i ‘andelīb belī nev-bahāredür
- 4 Biñ yirde şayd-ı kebg-i dile dām ķurdılar
Meyli o çeşm-i şāhinin ‘Anķā şikāredür
- 5 Pā-māl-i raḥş-ı cehl-i mürekkebdür ehl-i faẓl
Sūz-ı derūnum anuñķün rūz-gāredür
- 6 Baķmaz kemāl ehline cān virse faķr ile
Çeşm-i remed cilāsı sipihrūñ ḥumāredür
- 7 Her ķanda ise fitne-i ḥüsn-i bütān-ı şehir
Lā-būd hücūmı Fevzī-i ‘ışk-ıştihāredür

62.

mef‘ ūlū fā‘ ilātü mefā‘ ilū fā‘ ilün

- 1 Ol dil ki meyl-i yārī-i gerdūn-ı dūn ider
Kem ķatre-i sirişķini Ceyhūn-ı ḥūn ider

61 4 şāhinin: şāhin-i (SÇ)
62 S 22b-23a, SÇ 12a, AE 29b-30a

- 2 Ol dil ki ârzû-yı vefâ-yı felekdedür
Kilk-i heves ile vaqt-i meşq-ı cünûn ider
- 3 Ehl-i dil alsa destine bir sâğar-ı neşât
Sâķî-i çarķ elbet anı ser-nigûn ider
- 4 Bir gül girürse destüne şād olma rûz-gār
Çok görmüşüz kıpar anı dāğ-ı derûn ider
- 5 Bir lahza itse kevkebümüz seyr-i müstaķīm
Devrân-ı çarķ-ı kec-rev anı vāj-gûn ider
- 6 Tîğ-i ğam açmış anı ʔaʕ ab çekme ey ʔabīb
Nā-sûz-ı zaķm-ı cānumı merhem-füzûn ider
- 7 Fevzî inanma ʕ ahdine ʔurmaz o bî-vefâ
Vaʕ d-i vişâl iderse de vaʕ d-i kümûn ider

63.

mefâʕ ilûn mefâʕ ilûn mefâʕ ilûn mefâʕ ilûn

- 1 Ğam-ı hier ile cānum çıkmağa bir āha kıalmışdur
Benüm hāl-i harābum ey gönûl Allaha kıalmışdur

62 4 gül: gönûl (S)
63 S 23a, SÇ 12b, AE 30a

- 2 Kodı püşt-i yed-i ‘aczin zemîne Mâni vü Bihzâd
Ki nakş-ı levh-i hüsnî dest-i Şun‘u’l-lâha kalmışdur
- 3 Helâk-i hasret-i rû-mâlî-i dergâhıdur hırşîd
Şeref-yâbî-i bûs-i keşş-i hâk-i râha kalmışdur
- 4 Harâm olsun saña cellâdlık ey ğamze-i Mirrih
Felekde kanlar dökmek Muhammed Şâha kalmışdur
- 5 Kazâ-peymâ-yı nâ-bûdı olup Kays-ı belâ-tıynet
Beyâbân-ı cünûn hep Fevzî-i güm-râha kalmışdur

64.

mef‘ ülü mefâ‘ ilü mefâ‘ ilü fe‘ ülün

- 1 Dûzah eşer-i şu‘le-i dâğ-ı dilümüzdür
Zakḫûm ber-âverde-i âb u gilümüzdür
- 2 Ol vâdî-i zî-zira‘-ı elem-i tohm-ı belâyuz
Derd ü ğam-ı ‘ışk-ı ezelî hâşilumuzdur
- 3 ‘Allâme-i envâ‘-ı fûnûn-ı ğam-ı ‘ışkuz
Monlâ-yı maḥabbet bizüm en câhilümüzdür

- 4 Ser-ḥayl-i süvārān-ı metāyā-yı cünūnuz
Bi'z-zāt ḥired pīş-rev ü rācilümüzdür
- 5 Perverde-i nār-ı ḡamīyüz biz reşk-i semender
Luṭf-ı eşer-i āb-ı feraḥ kâtilümüzdür
- 6 Ey şevk-i hücūmuñ ḳo ḡamuñ bizden ayırma
Ol şūḥ-ı vefā-pīşe bizüm mā'ilümüzdür
- 7 Fevzī gibi hep cān ataruz görmege rūyuñ
Tāb-ı ruḥ-ı pür-tābı velī ḥasā'ilümüzdür

65.

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Ḥaṭṭ-ı ruḥsārını devrān ki 'ıyān itmişdür
Ḥüsn fāni idügin anda beyān itmişdür
- 2 Zülfi ayakdan aşılsa yiridür ḡamzeleri
Sāyesinde nice nā-ḥaḳ yire ḳan itmişdür
- 3 Fitneyi daḥı arar çeşmi anı bilmez kim
Ḥam u pīçinde anı zülfi nihān itmişdür

4 Nāzına karşı niyâz itmek için dil ser ü pâ
Sînemi hancer-i âh ile dehân itmişdür

5 Fevzî hâşâk-i sürûr ola gibi sâhil-i dost
Bâd-ı fûrkatle yem-i ğam heyecân itmişdür

66.

mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün

1 Gâhî düşer geh nâzdan âdem helâk olur
Ammâ bu vaz' -ı hâmdan ' alem helâk olur

2 Ruhsâr-ı hoy-be-düş ile gül-zâra varma kim
İfrât-ı reşkden gül ü şebnem helâk olur

3 Dil hânesinde ol kadar ikrâm gördi kim
Ol şerm ile çalursa eger ğam helâk olur

4 Yıl başına çıkarsa o hurşîd-i burc-ı hüsn
Havfûm budur ki mâh-ı Muḥarrem helâk olur

5 Fevzî ki zaḥm-ı tîğ-i ğamın cânda tutar
' Aks olsa aña sâye-i merhem helâk olur

67.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ğamuñla hūn-ı dil cūş eyleyüp seyl-āba dönmişdür
Benüm çeşmüm anuñçün çeşme-i hūn-āba dönmişdür
- 2 Derūn-ı dilde pinhān itdügümden aḥker-i ' ıṣḡuñ
Birūn-ı sīneme baḡ tābe-i pūr-tāba dönmişdür
- 3 Niḥāl-i ḥuṣk-i dilde iḥtiyāc-ı āb-ı ḥancer yok
Ğamuñdan ğonce-i dāḡı gül-i sīr-āba dönmişdür
- 4 Şaḡınsun kebg-i dil ser-pençe-i şāhīn-i çeşminden
Ki her bir nāḥun-ı müjgānı bir ḡullāba dönmişdür
- 5 ' Aceb bilsem ne olmaḡ var ki vaḡf-ı ra' şedür göñlüm
Meger Fevzī seyāḡatden suy-ı aḥbāba dönmişdür

68.

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fā' ūlūn

- 1 ' Uṣṣāḡ ser-i kūy-ı dil-ārāda gerekdür
Ḳullar der-i sulṡānda istāde gerekdür

67 S 23b, SÇ 13a-13b, AE 31a
68 S 23b-24a, SÇ 13b, AE 31a-31b

- 2 Dā' vī-i maḥabbetde iseñ cāndan el çek
Rindān-ı Hudā kayddan āzāde gerekdür
- 3 Seyrān-ı dü gītī ise kaşduñ çü Sikender
Ayīne-şifat cām-ı dilüñ sāde gerekdür
- 4 Her şūḥa gönül virme ki mu' tād-ı ğalaṭdur
Maḥbūb ya şeh-zāde ya big-zāde gerekdür
- 5 Cezb eylemege kendüye pūlād-dilānı
Dil ḥaşıyet-i cezbede bī-cāda gerekdür
- 6 Nisbet bulayum dirse ruḥı mihrine bir dil
Çün sāye de yār da üftāde gerekdür
- 7 Ḥāmāna gerekmez güher-i şefkātüñ ammā
Fevzī gibi ḥurrāf-ı ğam-ābāde gerekdür

69.

müstef' ilün mefā' ilün müstef' ilün mefā' ilün

- 1 Māye-i şevk-i cān u dil būy-ı gül-āb-ı bādedür
Bī-ruḥ-ı sākī-i Çigil bāde bir āb-ı sādedür

- 2 Sākī-i beççe-i Fireng āyīnemüzde k̄or mı jeng
Şūfī-i müdde‘ī-i neng ayağın iştirādedür
- 3 Mevsim-i ḥandegī-i gül gül gibi elde cām-ı mül
Ġam yime şād ol ey göñül t̄ali‘ ümüz güşādedür
- 4 Sākī yitişdür āb-ı tāk ḥāne-i ḳalbüm eyle pāk
Çirk-i hümüm-ı t̄irenāk ğamla bile evrādedür
- 5 Fevzī-i ḥaste-i elem t̄utsun el üzre cām-ı Cem
Yoksa hücüm-ı derd ü ğām şimdi o nā-murādedür

70.

mefā‘īlün mefāīlün mefā‘īlün mefā‘īlün

- 1 Nūḳūş-ı dāğ-dāğ-ı sīnemüz k’olmış ‘ıyān bir bir
İderler gül gibi sūz-ı ğam-ı ‘ışḳı beyān bir bir
- 2 Belī dem-beste ḳıldı ‘ışḳ ‘aḳl-ı evveli ammā
Dil ü cānum anuñla söyleşürler bī-zamān bir bir
- 3 Degül ḳavs-ı ḳuzāḥ ile māh-ı nev mir’āt-ı çarḥ içre
Zuhūr itmekde sīnemden ‘ukūs-ı üstüh‘ān bir bir

70 2 S 24a, SÇ 14a, AE 31b
bī-zamān: bir zamān (S)

- 6 Şahrâ-yı maḥabbetde maḥv oldı serâb-âsâ
Berķ-i dil-i Fevzîññ âyâ nesi âteşdür

FÎ ḤARFÎ'Z-ZÂ'

72.

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Ma' zūr ola şūfî bu gice mest-i ḥarābuz
Sen cān çekiş zühed ile biz ğarķ-ı gül-ābuz
- 2 Pür-şu' le iden göñlümüzi ' ışķ-ı bütāndur
Maḥşerde de ol âteş ile şu' le-tābuz
- 3 Maḥv eyledi çar ' unşurumuz berķ-i maḥabbet
Şahrâ-yı dehirde görünürsek de serābuz
- 4 Gül-zār-ı suḥan bülbuliyüz biz n'ola şimdi
Dem-beste isek hem-ķafes-i büm u ğurābuz
- 5 Fevzîye taşavvufda da biz ğālibüz ammā
Ma' zūr ola şūfî bu gice mest-i ḥarābuz

71 6 dil-i: dili (AE)
72 S 24b, SÇ 14a-14b, AE 32a

73.

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Egerçi mülk-i fenāda emīn ü teşvīşüz
Velī o ğamze-i nāvek-eşerle dil-rīşüz
- 2 Hücūm-ı şevk-i vişāli amān zamān bilmez
Biz ise tündī-i hūniden āhir-endişüz
- 3 Hevā-yı hāttı 'aceb mi cūnūna şalsa bizi
Ki vālihān-ı ğubār u kalenderān-kīşüz
- 4 Yitişmesün қо ya bir noktasına çarhuñ hūş
Yiter ki dā 'ire-dānān-ı merkez-i h'īşüz
- 5 Göñülde eylerüz ey Fevzī seyr-i heft-iqlīm
Ne ihtiyāc-ı seyāhatdeyüz ne dervīşüz

74.

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Şüretde belī cām-şıfat gerçi hamūşuz
Ma' nīde velī hum gibi pür-cūş u hurūşuz

73 S 24b-25a, SÇ 14b, AE 32b

74 S 25a, SÇ 14b-15a, AE 32b

- 2 Hem-pāy olımaz Kays bize deşt-i belāda
Ol bādiyede ‘ışk ile biz dūş-be-dūşuz
- 3 Biz ‘aqla uyup ‘ışkuñı terk eylemek olmaz
Bu bābda her vech ile hulf-āver-i hūşuz
- 4 İtfā idemez āteşümüz şebnem-i vaşluñ
‘Işkuñda biz ey ğonce-dehen bāriķa-nūşuz
- 5 Āzāde-i kayd-ı dü cihān olsaķ ‘aceb mi
Fevzī gibi biz hırķa-i tecrīd be-dūşuz

75.

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Kıyās itmeñ mişāl-i Cem esīr-i tāt u tahtuz biz
Hābāb-āsā ayakda ķalma rindān ibn-i vaķtüz biz
- 2 Görüp ‘uryān u büryān şanma zīķ-i ‘işumuz vardur
Ne hācet bār-ı destār u ķabāya şu‘ le-rahtuz biz
- 3 Ne deñlü ta‘n iderse eylesün ma‘zūrdur ķat ķat
Ne bilsün mezheb-i ‘uşşāķı zāhid başķa semtüz biz

- 4 Şehīdān-ı maḥabbet reşk ile bir dahı cān virsün
O şūḥuñ tīg-i çeşm-i mesti ile laht lahtuz biz
- 5 Gice ol meh talebsiz cāme-ḥābum eyledi teşrīf
Bu günden şoñra Fevzī ben de bildüm nīk-bahtuz biz

76.

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Ğarīb-i şehir-i vefāyuz esīr-i 'ışkuz biz
Bağılsa ma' nide ammā emīr-i 'ışkuz biz
- 2 Fezā-yı 'ışkda sebku'l-kaşabla meşhūruz
Süvār-ı rahş-ı gamuz hem dilīr-i 'ışkuz biz
- 3 Tamām-ı âteş-i 'ışk-ı bütān ile dāğuz
Rengīn-ḥātem-i derd ü münīr-i 'ışkuz biz
- 4 Melekler olsa güzeller gibi bize meftūn
Felekde söylenürüz ol dilīr-i 'ışkuz biz
- 5 Livā-yı 'ışkı ser-efrāz iden bizüz Fevzī
Şalā-yı ehl-i dilāndur ki mīr-i 'ışkuz biz

77.

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Egerçi bāğ-ı ma' ārifde verd-i ḥandānuz
Gül-i ğama geh ölür ' andelīb-i nālānuz
- 2 Ne feyz-cūy-ı devā ne esīr-i seyr-i çemen
Marīz-i muḥliş-i derd ü ' adū-yı dermānuz
- 3 Bize ne nāz şatar şāhid-i ğam-ı dil-ber
Ġarīb-i ' ālem isek mülk-i ' ıŝka sulṭānuz
- 4 Ḥasīs-i çarḥa niçün ' arz-ı ihtiyāc iderüz
Cevād-ı Ḥātem-i Ṭayy-ı ğama ki mihmānuz
- 5 Yayıldı būy-ı gül-i ṭab' umuz cihāna tamām
Meşām-ı dehri mu' aṭṭār iden gülistānuz
- 6 Suḥanda Fevzī kadar sāḥir olmaduḡsa hele
Ḥaşūda dāğ olacaḡ deñlü siḥr-sencānuz

78.

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Zann itme zaḥm-ı 'ışkuña biz çäre isterüz
Ol 'aşıkuz ki yāremüze yāre isterüz
- 2 Hep naḳd-i rāḥatı hısse-baḥş eyledük ki biz
Gül gibi pāre-i dili sad pāre isterüz
- 3 Ne çeşme ne nigāha ne ebrūya mā' ilüz
Vaşl istesek anı da dil-i zāra isterüz
- 4 Hem-demlik idemez bize her müdde'î-i 'ışk
Mecnūñ gibi o vādide āvāre isterüz
- 5 Biz Fevziyüz her ālūde-dāmāna düşmezüz
Hem māh-pāre hem gözi seḥḥāre isterüz

79.

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün

- 1 'Aks-i ruḥsāruñla tāb-endāzdur āyinemüz
Muḥterik kılsa n'ola ḥurşīdi dāğ-ı sīnemüz

78 78 S 25b, SÇ 15b, AE 33b
5 düşmezüz: düşmişüz (S)
79 S 25b, SÇ 15b-16a, AE 34a

- 2 Şaykal-ı ʿışkuñ giderdi jeng-i hıkd u kînesin
Şûret-i kām-ı dü ʿâlem gösterür âyînemüz
- 3 Lü'lü-i nazmı nişâr itseñ ʿarûs-ı dehre hep
Gevher-i ma' nî ile pürdür bizüm gencînemüz
- 4 Sille-ḥ̣âr-ı şarşar-ı hicrân olup cem' iyyeti
Beççegân-ı kebge döndi meclis-i dūşînemüz
- 5 Şîve-i ʿîsîden ey Fevzî dem ursak çok degül
Buldı ḥummâdan ifâkat dil-ber-i dîrînemüz

80.

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Fiğân ol âfet-i cân derd-i ʿışk-ı ʿâşıkân bilmez
Daḥı bir nev-tırâz-ı nâzdur resm-i bütân bilmez
- 2 Ser-i zülfinde gönlüm bî-ḥaberdür ḥâl-i' âlemden
Esîr-i ḥalka-i zencîr-i gam seyr-i cihân bilmez
- 3 Kıyarsa çeşm-i bî-rahmı dil-i ʿuşşâk-ı nâlâna
Belî cellâd-ı sulṭânî amân virmez zamân bilmez

4 Şalınduramaz göze āsūdeler mevc-i yem-i ʿışkı
Muḥaşşal gavṭa-nā-h̃ār-ı maḥabbet bīm-i cān bilmez

5 Beni esrār-ı ḥaṭṭ-ı yārdan Fevzī suʾāl itme
Ġarīḳ-i baḥr-ı ḥayret sâhil-i nutḳ u beyân bilmez

81.

mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün

1 Ḥayālūñ gibi deşt-i ğamda ʿuşşāḳa ḳarīn olmaz
Bihişt içre belī ḥūrī gibi bir hem-nişīn olmaz

2 Güle şebnem düşünce beñzer ol ḥoy-gerde ruḥ-şare
Velīkin gül o deñlü āb-dār u āteşīn olmaz

3 O cān kim neşve-yāb-ı sāġar-ı laʿ lūñ ola min-baʿ d
Anı şad çāk kılsa tiġ-i cevruñ dil ḥazīn olmaz

4 Şebīḥūn ʿazmin itse cemʿ -i dilhā-yı perīşāna
Ḥam-ı ġisūdan esb-i fitneye cāy-ı kemīn olmaz

5 Ne deñlü virse ḥaṭṭuñ hüccet-i āzādegī aña
Yine dīvāne-dil zencīr-i zülfünden emīn olmaz

- 6 O gül ruhsāra ‘āşıkūñ şikāyet itme cevrenden
Bu gül-zāruñ hezārında dilā āh u enīn olmaz
- 7 Kō mülk-i ma‘nide yārān tekāpū-yı zemīn itsün
Senūñ nev-ţarz-ı şî‘rūñ gibi Fevzī hoş-zemīn olmaz

82.

mef‘ ūlū mefā‘ īlū mefā‘ īlū fe‘ ūlūn

- 1 Bir bencileyin ‘āşık-ı mehcūr ele girmez
Bir sencileyin dil-ber-i mağrūr ele girmez
- 2 Bir bencileyin mest-i mey-i şāf-ı nigāhuñ
Bir sencileyin gözleri maḥmūr ele girmez
- 3 Bir bencileyin zerre-şifat muḫţarib-endām
Bir sencileyin bāriqa-i nūr ele girmez
- 4 Bir bencileyin bülbul-i āteş-nefes olmaz
Bir sencileyin gül-ruḫ-ı meşkūr ele girmez
- 5 Bir bencileyin üstüne pervānelik eyler
Bir sencileyin şem‘e-i kāfūr ele girmez

82 82 S 26a-26b, SÇ 16b, AE 34b
gözleri: gözler (S)

- 6 Bir bencileyin turre-şifat ‘ aql-ı perîşân
Bir sencileyin fitne-i pür-şûr ele girmez
- 7 Bir bencileyin cân ile didâruña ‘ âşık
Bir sencileyin meş‘ ale-i Tûr ele girmez
- 8 Bir bencileyin şarmağa meftûn bulunmaz
Bir sencileyin sînesi billûr ele girmez
- 9 Bir Fevzî gibi derdüñi çekmekde müselleme
Bir sencileyin cevır ile meşhûr ele girmez

Fİ’HARFİ’S-SÎN

83.

mefâ‘ ilün fe‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün

- 1 Hüm-ı ümîd benem cân ise sebû-yı heves
Remîde kıldı hezâr-ı dili gûlû-yı heves
- 2 Ne semte ‘ atf-ı ‘ inân-ı ‘ azîmet itse gönül
Nikâb açar o tarafından hezâr rûy-ı heves

- 3 Zükām-ı derd ü ğama özge mübtelâ olduĝ
Meşām-ı cāna irelden hevā-yı bŭy-ı heves
- 4 Anuñla zerre ğadar āşinālıĝ itmeyeyŭm
Giderse bir daĝı küstāĝ-ı cān be sŭy-ı heves
- 5 Belī müzākeresi daĝı Fevzī bāriddŭr
‘ Abeşdŭr eyleme min ba‘ d ğŭft ũ ğŭ-yı heves

Fİ HARFİ’Ş-ŞİN

84.

mef‘ ũlŭ mefā‘ ĩlŭn mef‘ ũlŭ mefā‘ ĩlŭn

- 1 Ateş-kede-i dilde olmaĝda ıyān āteş
Yansam n’ola ser-tā-pā dil āteş ũ cān āteş
- 2 Ey çarĝ-ı sitem-pīşe öz cānuña raĝm eyle
Semt-i digere meyl it dil āteş ũ cān āteş
- 3 Āh itmeyicek ğŭñlŭm rāĝat bulamaz bir dem
Lĭkin olur āh itse hep kevn ũ mekān āteş

84 2 S 26b, SÇ 17a, AE 35a,-35b
dil āteş ũ cān āteş: dil āteş figān āteş (S)

4 Nīm-āh ile eflāki yaḳmak ne idi ammā
Hūrşīdūme raḥm itdüm k'olur dü cihān āteş

5 Ḳurbān-ı ğamam Fevzī mihmān olalı dilde
Ekl itdügi nān āteş nūş itdügi ḳan āteş

85.

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1 Şaḥn-ı gül-zār-ı şafā gūşe-i mey-ḥāne imiş
Deşt-ārā-yı ṭarab lāle-i peymāne imiş

2 Sāḳīnūñ ayağın öp rūḥ-ı Cemi şād eyle
Vā'izūñ velvele-i pendī hep efsāne imiş

3 Şu' le-nūş-ı mey ü āteş-ḥor-ı derd ol dāğ ol
Dimesün ehl-i melāmet saña bī-gāne imiş

4 Mey-i ḥūn-ı dil ile 'īş iderüz şām u seḥer
Bilmezüz ḥāşılı derd ü ğam-ı dünyā ne imiş

5 Her büt-i şūḥı çeker küfr-i ḥaṭına biñ dīn
Dil-i dīvāne 'aceb ṭurfe şanem-ḥāne imiş

- 6 Gülşen-i kışşa-i Mecnûnı iden tâze hemîn
Şurta-i âh-ı dil-i Fevzî-i dîvâne imiş

86.

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Beyâbân-ı cünûn k'aña dil-i nâ-şâd ayak başmış
Ne Mecnûn-ı cünûn-peymâ ne hûd Ferhâd ayak başmış
- 2 Göñül ol Bî-sütûn-ı ğamda şimdi tîşe-zendür kim
Aña hâşâ ki h'âbında dağı Ferhâd ayak başmış
- 3 Serümde dâğ şanma naķş-ı sümm-i raķş-ı cevrüñdür
Dil ü cân taķt-gâhın itmege ber-bâd ayak başmış
- 4 Nice meyl itsün inşâf it 'arûs-ı dehre ehl-i dil
Ki zîr-i haclesine nice biñ dâmâd ayak başmış
- 5 Nedendür ki meşâm-ı dehr hûnîn çeşme-sâr olmuş
Meger var ise sünbül-zârı-ı hûsne bâd ayak başmış
- 6 Bize şimden girü i'câzdan dem urmaķ olmaz kim
Bu gün ol pâyeye Fevzî gibi üstâd ayak başmış

87.

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Cemüñ piyāle gibi gerçi hem-demi var imiş
Yine anuñ dağı elbetde bir ğamı var imiş
- 2 Beni bu dāğ-ı siyeh-tāb ile görenler dir
Ḥarīm-i kūçe-i 'ışkuñda maḥremi var imiş
- 3 Bihişt içün nice sa'y itsün ehl-i dil inşāf
Anuñ da tā-ezel ancak bir ādemi var imiş
- 4 Hümā-yı behcet aña şöyle sāye şalmış kim
Şanur gören o şeh-i ḥüsni perçemi var imiş
- 5 Cihānı dutmış idi ser-te-ser figān bu gice
Meger ki Fevzīmüzüñ meşķ-i mātemi var imiş

FÎ HARFÎ'Ş-ŞAD

88.

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilatün fâ' ilün

- 1 Yâ beni yâ Rab kııl ol zülf-i muṭarrâdan ḥalâş
Yâ dil-i bīmārumı eyle o sevdādan ḥalâş
- 2 Murğ-ı cān ḳayd-ı ḳafesden çıḳdı pervāz eyledi
Olmadı ḥayfā gönül zencir-i sevdādan ḥalâş
- 3 Ne murād üzre güzel buldum ne irdüm kāmuma
Ne dil-i dīvāne oldu mālīḥulyādan ḥalâş
- 4 Ḳaddümüz nāl oldu ' ömr-i nāzenīn pāyān resīd
Olmadum daḥı hevā-yı nefis-i bed-rādan ḥalâş
- 5 Ḥasret-i sīmīn-sā' idlerle cān virsün hemān
Eyle Fevziyi Ḥudā ḡavḡā-yı dünyādan ḥalâş

Fİ HARFİ'Z-ZÂD

89.

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Dilüme neşve virelden mey-i mey-ḥāne-i feyz
Elde leb-rîz ṭurur gül gibi peymāne-i feyz
- 2 Beççe-i lāne-i gül-şāḥçe-i ḳudsî iken
Bülbül-i ṭab' uma olmışdı ğızā dāne-i feyz
- 3 Küfr-i zülf-i büt-i nuṭḳum yine revnaḳ buldı
Olalı dil şuver-i ma' niye büt-ḥāne-i feyz
- 4 Mey-i şî' rüm n'ola mest itse müdām ehl-i dili
Māyesi k'oldı teh-i sāğar-ı ḥum-ḥāne-i feyz
- 5 Ṭab' umuz mecma' -ı şūḥān-ı mezāmīn oldı
Ṭab' -ı Fevzī gibidür ol daḥı kāşāne-i feyz

Fİ ḤARFİ'Ṭ-ṬĀ'

90.

meḥ' ūlū fā' ilātū meḥā' ilū fā' ilün

- 1 Deşt-i cünūna şalsa 'aceb mi bahār-ı ḥaṭ
Dārū-yı hüş-ber-i dil ü cāndur ğubār-ı ḥaṭ
- 2 Loḫmān gelse daḥı şifā-sāz olur degül
Ol deñlü yāre açdı gönülde tatār-ı ḥaṭ
- 3 Zaḥm-ı nigāh u ğamzesi bihbūd olur velī
Sad el-ḥazer gönül yaramazdur fiğār-ı ḥaṭ
- 4 Şeh-bāz-ı çeşmi şaydını Bārī şikāf ider
Ne cān virür ne kırtılur ammā şikār-ı ḥaṭ
- 5 Güyā ki Fevzī Şīr-i Hudā kabzasındadır
Kim çāk çāk itdi dili Zü'l-fiğār-ı ḥaṭ

Fİ HARFİ'ZÂ'

91.

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Olursa cân u dil o nergis-i mestânenen maḥzûz
Olurlar lâ-cerem mestâneler mestânenen maḥzûz
- 2 Ser-i zülfünde ḥālünle dil ü cân imtizâc itmiş
Olurmuş lâ-cerem dīvâneler dīvânenen maḥzûz
- 3 Geçürdi murğ-ı dil faşl-ı bahârı dâm-ı ḥaṭṭuṇda
Meger ol per-şikeste oldu müşgîn lânenen maḥzûz
- 4 Ne iksîr olduḡın bilmez ğubâr-ı derd-i cām-ı mey
‘ Aceb mi olmasa zâhid mey ü mey-ḥânenen maḥzûz
- 5 Dil-i Fevziyi ḥûn itdükçe cevruñ arturur şevkin
Nice rind olmasun sâķî ṭolu peymânenen maḥzûz

FÎ HARFÎ'L-‘ AYN

92.

fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

- 1 Beni tâ eyledi ol nergis-i maḥmūr vedā‘
Birbirin eyledi cān u dīl-i mehcūr vedā‘
- 2 Merdüm-i çeşmi gibi ḥürmet ü ‘ izzetde iken
Ne idi eyleyicek dīdesin ol nūr vedā‘
- 3 Bend-i zünnār-ı hevāña henūz olmış dīl-bend
Nice itsün seni dīl ey büt-i pūr-şūr vedā‘
- 4 ‘ İşret-i dehr-i denī kimseye ḳalmaz idi
Yoksa itmezdi bu bezmi Cem-i maḡrūr vedā‘
- 5 Düřicek Fevzī ile dūr ḳapuñdan gūyā
Kıldı dergāh-ı Süleymānı iki mūr vedā‘

FÎ ĤARFÎ'L-ĠAYN

93.

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Dirîġ tiġ-i cefā girdi dest-i yāra dirîġ
Yine açıldı dil ü cānda tāze yāre dirîġ
- 2 Süvār-ı nāz olıcaġ pey-rev eyler aġyārı
Riķāb-dār ola a' dā o ūeh-süvāra dirîġ
- 3 Nesīm-i āhumı ol ġonce görse ġande ider
Terahġhum eylemez ammā hezār-ı zāra dirîġ
- 4 Bozıldı meclis-i vuşlat dökildi ġün-ı ciger
Şınalı sāġar-ı dil oldu pāre pāre dirîġ
- 5 Bu dem diyār-ı ' adem seyrin eylerüz Fevzī
Dirîġ tiġ-i cefā girdi dest-i yāra dirîġ

FÎ ḤARFÎ'L-FÂ'

94.

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Cismümi ol deñlü kıldı va' de-i ferdā naḥîf
Nāl gelse yanuma kimse dimez aña naḥîf
- 2 ' Āşık-ı zāruñ nice çeksün şaḳāl-ı hicrūñi
Cân-ı zebûn u dil-i zâ' if ü cism-i ğam-fersā naḥîf
- 3 Bakma kurbānuñ olam çeşm-i ḥaḳâretle dile
Elleşür derdünle gerçi görünür cānā naḥîf
- 4 Ḥasret-i ḳaddünle kim bu şekle girdi ḳāmetüm
Egilür mi ba' d ez-în şaḥş-ı ḥayāl āyā naḥîf
- 5 Bār-ı cevrin çekmeden ḳaldı cihān ol meh-veşüñ
Fevzî ammā oldu luṭfindan ḥilāl-āsā naḥîf

FÎ HARFÎ'L-KÂF

95.

fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

- 1 Tâ ki yanmağdur 'âdet-i 'âşık
Farğ-ı çarğ oldı türbet-i 'âşık
- 2 Nağd-i cânın virür metâ'-ı ğama
Böyledür işte ğaşlet-i 'âşık
- 3 Mey de söndürmez âteş-i 'aşaşın
Zehrdür zehr şerbet-i 'âşık
- 4 Çatlarum vaz'-ı dñn-ı Mecnûna
Zen nedür k'ola ğasret-i 'âşık
- 5 Vuşlat isterseñ eyle mağv-ı vücūd
Budur ey Fevzî ğāyet-i 'âşık

96.

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Ğarīb-i şehriñem destüm tutar bir mihr-bānum yok
Muķīm-i künc-i deyrem himmet-i pīr-i muğānum yok
- 2 Hezār-ı gülşen-i ‘ ıřķam gül-i ğam dil-sitānumdur
Yine gör bahtımı bāğ-ı cihānda āşiyānum yok
- 3 Dehān-ı ħāhiş-i cāna n’ola mühr-i sükūt ursam
Felekde şahş-ı ħāmūşiden özge hem-zebānum yok
- 4 Benüm cöng-i dilümde kışsa-i derd ü ğamum çokdur
O bed-ĥūnuñ cefāsından mufaşşal dāstānum yok
- 5 Olurdu ‘ arz-ı ħāl itmek şāh-ı ĥüsne ey Fevzī
Velī şemşīr-i hicrinden dehān açmağā cānum yok

96 96 S 28b-29a, SÇ 19b, AE 37b-38a
4 yok: S’de yok

Fİ HARFİ'L-KÂF

97.

mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün

- 1 'İşret yiridür dehre o sevdāda mı geldün
Ey dil bu ğam-ābāda sen āzāde mi geldün

- 2 Taḥşil-i havāşuñ nedür āyā ne kazanduñ
Naḳd-i seher ü şāmuñı ta' dāda mı geldün

- 3 Zīnet ne ararsın da ' abādan ne kaçarsın
Şeh-zāde misin ' āleme dībāda mı geldün

- 4 Ser-tā-be-ḳadem berḳ-i maḥabbetde yakıldum
Ey nār-ı cehennem baña dünyāda mı geldün

- 5 Bī-zād-ı sefer düşdi ' adem şehrine Fevzī
Ey ḥāne-ḥarāb ' āleme rü'yāda mı geldün

98.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Şafā geldün eyā ' ışḳ ey cehennem-zād hoş geldün
Dilüm ber-bād u cānum eyledün ābād hoş geldün

97 S 29a, SÇ 20a, AE 38a

98 S 29a, SÇ 20a, AE 38a-38b

- 2 Ser-i kūyin dolaşduñ bāğa girdüñ şevk ile esdüñ
Peyām-ı yār ile geldünse ger ey bād hoş geldüñ
- 3 Derūn-ı bülbülāna reşk ile biñ dāğ-ı nev yakduñ
Yitişdüñ baña faşl-ı gülde ey feryād hoş geldüñ
- 4 Bilürken tīğūña leb-teşnegī-i cānum ey ğamze
Direngī eyledüñ hoş geldüñ ey cellād hoş geldüñ
- 5 Saña tevcīh olinmış manşib-ı ğam müjde ey Fevzī
Bize hem-pāye olmışsın mübārek bād hoş geldüñ

99.

meʿ ʿülü fāʿ ilātü mefāʿ ʿilü fāʿ ilün

- 1 ʿ Āşık olinca bencileyin maḥẓ-ı ğam gerek
Maʿ şūḳ olinca sencileyin pür-sitem gerek
- 2 Bir bezm-i bāde kim aña sāḳī sen olasın
Nāhīd ü mihr ü mäh o bezme ḥadem gerek
- 3 İns ü perīyi eyle musahḥar nigāhuña
Şāh-ı cihāna leşker ü ḥayl ü ḥaşem gerek

- 4 Tāb-ı celāli perde-i çeşm-i cihān kıl
Sultān-ı mülk-i hüsn ü bahā muhteşem gerek
- 5 Dirler metā‘ -ı vaşl alınurmuş niyāzla
Ammā bizüm mücerrebümüzdür direm gerek
- 6 Zehr-i cefā-yı dil-beri nūş itmege müdām
Fevzī gibi bir ‘āşık-ı meftūn-ı ğam gerek
- 7 Būlbūl ne nağme-sāz ola gülsüz bu bāğda
Lā-būd maḥabbet ehline bir ğonce-fem gerek
- 8 Tā bā‘ iş-i vedā‘ -ı dil ü dīn ü şabr ola
Ümmī gibi cefāda ‘alem bir şanem ola
- 9 Tā ehl-i ‘ışkı dest be-dāmān-ı āh ide
Zūlfı gibi bir ejder-i pür-pīç ü ḥam ola
- 10 Tā nağme-senc-i nāle ola ‘andelīb-i dil
Ruḥsāresi gibi gül-i bāğ-ı İrem gerek
- 11 Tā rezm-gāh-ı ğamda helāk ola ins ü cān
Ebrūları gibi iki tīğ-i dūdem gerek
- 12 Tā raḥne-ḥār-ı beççe-i bāz ola kebg-i dil
Çeşmī gibi mu‘allim-i şayd-ı ḥarem gerek

6 Bil adr-i  mrn ide gr kesb-i zd- rh
hir bu khne dr- fendan sefer gerek

7 Tt-i ab - hna Fevz ad fern
Billh byle ttye bir leb-eker gerek

101.

mef iln mef iln mef iln mef iln

1 O pehldan ki ufl-i tgme-i arf- ebt adun
ys itdm baa bir dame-i Efrsiyb adun

2 Mua eyledn ser-leva-i rusr aunla
Yine ullb- fenn-i  vala bir mkil kitb adun

3 Nice h- felek-sz itmeyem ey amzesi celld
Ki dlde tg-i hicrnunla zam- b-isb adun

4 Budur avfm ki imden nra bala fenn-i b-dda
Nin ol a rzum ey niyz b-icb adun

5 Lebi vafnda i rn defter-i mable gemidr
Yine ey Fevz mmd-i vile zge bb adun

102.

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Ger olmasaydı züfūne dīvāne gözlerün
Bağmazdı dem-be-dem baña haşmāne gözlerün
- 2 Rūḥ-ı Mesīḥi daḥı esīr-i şarāb ider
Ferdā gelürse maḥşere mestāne gözlerün
- 3 İslāmiyān cān u gönül vaḳf-ı ra' şedür
Āyā ne dem mücrim ider imāna gözlerün
- 4 Ey küfr-i zülfi vesme-i ebrū-yı müslimī
Kalur gider mi 'āşıkā bī-gāne gözlerün
- 5 Sūdāgerī-i cān u dile māye olmadan
Fevzī-i zārı eyledi dīvāne gözlerün

103.

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Āşüb u fitnedür heme kārı o ğamzenün
Ānkā-yı cānum oldı şikārı o ğamzenün

102	S 30a, SÇ 21a-21b, AE'de yok
103	S 30a-30b, SÇ 21b, AE 40a sadece son beyit var
103	1 āşüb u: āşüb-ı (S)

- 2 Pulād olursa daḥı dil-i ‘āşıkān āh
Yüz biñ olur bakınca figārı o ğamzenüñ
- 3 İns ü melek musahḥar olursa añā n’ola
Mülkeyne ḥükmi nāfız ü cārī o ğamzenüñ
- 4 Hüşyār olur mı ‘āşık-ı dil-ḥaste kim müdām
Eyler ḥarāb zehri ḥumārı o ğamzenüñ
- 5 Dil virdüğine Fevziye ta‘n itdüm ‘ākıbet
Ben daḥı oldum ‘āşık-ı zārı o ğamzenüñ

104.

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Bizi şanmañ cünūnuñ kim tehī mey-ḥānesin gördük
Belī kerrāt ile hem gerdiş-i peymānesin gördük
- 2 Göñül şehr-i ümīdün vaşf-ı bezm ü gülşeninden geç
Ki şem‘ ü ğoncesinüñ bülbül ü pervānesin gördük
- 3 Yine ehl-i dile mesken ‘ademdür yoksa dünyānuñ
Heme ma‘muresin seyr eyledük vīrānesin gördük

- 4 Dil-i şeydā görünmez belki cānānın yitürmişdür
Yitişsün söyleñ ol bî-çārenüñ cānānesin gördük
- 5 Gice kūyında ey Fevzī sitem sengine dūş olduk
Hele kişt-i ümīdūñ biz de bir kaç dānesin gördük

105.

fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Süst-pādur hep sūtūden istinād itdüklerüñ
Şanma yanında kıla ey çarḥ ‘ inād itdüklerüñ
- 2 Şübhe yokdur kām-rān olmuş çerāğānuñ senüñ
Baña beñzerse eger hep ber-murād itdüklerüñ
- 3 Faḫr ile kāni‘ lerüz senden kim ister devleti
Gördük āḫir n’oldılar ol Keykubād itdüklerüñ
- 4 Çārsū-yı ‘ ārifāndan çıkma ey dellāl-ı ‘ ışk
Hep metā‘ -ı āteş-i ğamdur mezād itdüklerüñ
- 5 Şāhid-i kām alsalar āġūşa dīv-i hüzn olur
Fevzī-i vaḫf-ı ğama beñzerse şād itdüklerüñ

106.

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Çekdi tîğın nergis-i hūn-ḥāresi bir kimsenüñ
Haste-dil oldu yine şad pāresi bir kimsenüñ
- 2 Keşf-i rāz itmekde cānum daḥı nā-maḥrem gelür
Kimse bilmez olduğum āvāresi bir kimsenüñ
- 3 Dāğlardur şanmañuz bir bir görüp efkārını
Sīnem āmāc eyledi nezzāresi bir kimsenüñ
- 4 Dil ḥarem-gāhında pāy-ı çāre pür-elmās olur
Gelmesün söyleñ benem bī-çāresi bir kimsenüñ
- 5 Ben ki mest-i bāde-i nezzāre-i çeşmānıyam
İki cāmumdur iki seḥḥāresi bir kimsenüñ
- 6 Anuñ içün cān atar pervānegān-ı ışk āña
Reşk-i şem' -i Tūrdur ruḥ-şaresi bir kimsenüñ
- 7 Var mı 'alemde Hudā hem şūḥ hem ğaflet-nihād
Dil-ber-i Fevzī gibi meh-pāresi bir kimsenüñ

107.

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilün fā'

- 1 Cevrūñle ki eşküm güher itdūñ gitdūñ
Cānā ne 'aceb hoş-eşer itdūñ gitdūñ
- 2 Üftādelerūñ gūşe-be-gūşe ağlar
Sen nāz iderek ḥandeler itdūñ gitdūñ
- 3 Çok ḥūnī var ammā saña beñzer yokdur
Ḥūn-rīzi bī-nakş-ı ḥacer itdūñ girdūñ
- 4 Seyl-āb-ı sirişküm ağıdup hicrūñle
Mirāt-ı dilüm pür-keder itdūñ gitdūñ
- 5 Dünyāya şıgışmaz kışaş-ı bī-dāduñ
Bāb-ı keremi muḥtaşar itdūñ gitdūñ
- 6 Ağyārı yine rāzī-i vaşl itdūñ līk
Fevzīye göreydūñ neler itdūñ gitdūñ

Fİ-HARFİ'L-LÂM

108.

mef̣' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Ey māye-dih-i tizī-i şemşir-i tegāfūl
Tā key idesin 'āşıkı dil-gir-i tegāfūl
- 2 Baş kurtaramaz Rüstem olursa daḥı 'āşık
Haqqında ki çeşmün ide tedbir-i tegāfūl
- 3 Ümmid-i nezāre nic'ider haste gönül kim
Hep çin-i cebin itmede tefsir-i tegāfūl
- 4 Nāsūr iderüz rahmeti kāfūr-ı nezāre
Ol mertebe kār itdi dile tır-i tegāfūl
- 5 Tākat getürür mi hele baḡ nazra ki Fevzī
Çeşmün tūtalum eyledi taqşir-i tegāfūl

108 108 S 31a, SÇ 22b, AE'de yok
3 3 nic'ider: metinde nice ider

109.

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Hem gönül kāfir elinde hem bahā mümkin degül
Âh kim zencîr-i zülfün̄den rehā mümkin degül
- 2 Eyleseñ 'arz-ı cemāl 'âşıqlaruñ bî-ihtiyār
Saña kırbān olmamak ey meh-liķā mümkin degül
- 3 'İyd gelmiş gelmemiş şādî vü ğam yek-sān gelür
Haste-cāna kim senünle merḥabā mümkin degül
- 4 Merhemün zāyi' olur elmās-ı sūd it yāremi
Zahm-ı nāsūra ḥod ey 'İsî devā mümkin degül
- 5 Her gül-i taşvîri yüz biñ ḥār-ı ye'si gösterür
Ḥayf bālîn-i ümîde ittikā mümkin degül
- 6 Bezme gel seyr eyle feyz-i luṭf-ı gülşen n'idügin
Ey diyen bu bâğda kesb-i hevā mümkin degül
- 7 Ol perî şaydına Fevzî gerçi himmet eylemiş
Bilmezüz taḳdîri ammā ğālibā mümkin degül

Fİ HARFİ'L-MİM

110.

fe' ilātün fā' ilātün fe' ilātün fā' ilātün

- 1 Yine cām-ı zehr-nūşam yine ğarra-mest-i ' ıřķam
N'ola fark-ı ' arŗa ķonsam ki ğubār-ı pest-i ' ıřķam
- 2 Bu felek rızāsı ile doneyor kıyās itmeñ
ŗavılur ğüz̄er-gehümden ki dil̄ir-i mest-i ' ıřķam
- 3 Iracıkdan eyler oldum dil ü hūŗā merħabāmı
N'ola ğüm-reh olsam āħir ki ' inān be-dest-i ' ıřķam
- 4 Nice pend-i nāŗih itsüñ eŗer-i řerāre dilde
Ki es̄ir-i zül̄f-i ğurrā vü şanem-perest-i ' ıřķam
- 5 N'ola reŗk ile olursa baña rūħ-ı Ŗays pey-rev
Ki bu deŗt-gehd̄en Fevzī yine ħabīb-i dost-ı ' ıřķam

111 .

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Zāhid beni zānn itme ki tecrīd-perestem
Ālūfte-i āyīne-i Cemşīd-perestem
- 2 Kārum heme rū-mālī-i dergāh-ı muğāndur
Düşmān-ı riya şādık-ı tevḥīd-perestem
- 3 Cām elde hevā serde şanem dilde muḥaşşal
Ben dāğ-ı dil-i şūfī-i taḳlīd-perestem
- 4 Tā zerre-i mihr-i ruḥ-ı tāb-efgen-i yāram
Ben vech-i münāsible o ḥurşīd-perestem
- 5 Ben Fevzī-i minnet-ne-keş-i çarḥam anuñçün
Hicrān-ṭalebem fūrḳat-i cāvīd-perestem

112.

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Ne 'alīm ü ne zāhid-i seccāde-nişestem
Ben bülbul-i ḥūnīñ-nağam-ı bāl-şikestem

111 S 31b, SÇ 23a-23b, AE'de yok

112 S 32a, SÇ 23b, AE'de yok

- 2 Āğuş-ı hayālümde gehī ol büt-i tersā
Geh hūn-ı cigerle tolu peymāne be-destem
- 3 Evc-i felek-i ma' rifete mihr-i münirem
Şūretde belī zerre-mişālem dahı pestem
- 4 Ğuş eylemem ey şūfī қо efsāneyi sen de
Maḥşerde de ol şūh ile ben dāmen ü destem
- 5 Fevzī bize hüşyār diyü ta' n ider ammā
Çeşmün bilür ey şūḥ ki ben mest-i elestem

113.

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 İtdi āmāc ḥadeng-i ğamı ol meh-pārem
Tāzelendi yine gönlümdeki eski yārem
- 2 Çekdi şemşīr-i nigāh-ı ğāzab-ālūdın o şūḥ
Gitdi şimden girü elden bu dil-i şad pārem
- 3 Mübtelāsına havāle idicek ḥancerini
Āğuş-ı cāna alur anı dil-i āvārem

- 4 Ol kadar itdi beni t̄ab-ı teġāf̄ul b̄i-t̄ab
 ̄Kaldı n̄a-ĉār tek̄ap̄u-yı mededde ĉārem
- 5 Sen de in̄şāf kıl ey Fevz̄i-i temȳiz-penāh
 Ġayrı dil-berlere beñzer mi benüm meh-pārem

114.

mefā^ˆ ilün mefā^ˆ ilün mefā^ˆ ilün mefā^ˆ ilün

- 1 Dil-i ġam-perverüm sad-laġt iderse cevruñ āh itmem
 Ben ey gül-ĉehre rūy-ı ^ˆıřķı āh ile siyāh itmem
- 2 Ĥayāl-i şem^ˆ -i ruġsāruñla şeb-tār-ı firāk içre
 Ceb̄in-sāy ile gelse iltifāt-ı mihr ü māh itmem
- 3 Ne deñlü genc-i dil pür-gevher-i derdüñse de ey řuġ
 Dür-i eşküm yine řāh-ı ġama zīb-i külāh itmem
- 4 O deñlü zevķ-yāb-ı derdüñem cānā helāk olsam
 Mesīġ iġyā içün biñ kez niyāz itse nigāh itmem
- 5 Ben ol pervāne-meřreb murġ-ı pür-sūzam ki ^ˆıřķuñda
 Vücūdum ġarķ-ı āteř eylerüm fikr-i tebāh itmem

114 1 S 32a, SÇ 24a, AE'de yok
 gül-ĉihre: meh-ĉihre (SÇ)

6 O ‘Ankā-ıynetem pâyüme gelse şâhid-i iqbâl
Degül iqbâl-i dil dest-i nigâhum bûse-gâh itmem

7 Beni ey pür-cefâ Fevzî-veş âh eyler kıyâs itme
Ben ol Vâmık-pesend-i mürşid-i ‘ışķam günâh itmem

115.

mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

1 Ğam-ı ‘ışķuñla ey nâ-mihr-bân ma‘ murdûr göñlüm
Anuñçün gül gibi şâm u seher mesrûrdur göñlüm

2 Ğayâl-i bâde-i ‘aks-i lebûñ anı Ğarâb itmiş
Eger âh eylese incinme kim ma‘ zûrdur göñlüm

3 Meger ki nergis-i bîmâruñ olmış sâķî-i meclis
Ki böyle bâde-i dûşîneden maĥmûrdur göñlüm

4 O deñlü zaĥm-âbâd-ı Ğadeng-i Ğamzeñ olmış kim
Kıyâs eyler görenler Ğâne-i zenbûrdur göñlüm

5 Olaldan cām-ı dilde pertev-endâz-ı ‘aks-i ruĥsâruñ
Mişâl-i âfitâb-ı cām-ı Cem pür-nûrdur göñlüm

- 6 Ceb̄in-sā görseñ ‘ayb itme anı deyr içre ey Fevzī
‘İnān-ı ihtiyār elde degül mecbūrdur gön̄lüm

116.

fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Bāde-i ‘ışķı ezel bezminde ta nūş eyledüm
Bī-muhābā sāķī-i derdūñ der-āgūş eyledüm
- 2 Nağme-i şerḥ-i leb-i mey-gūn ile āgāz idüp
Bāde-i reşk ile ehl-i zühdi ser-ḥoş eyledüm
- 3 Āteşe kıldum ḥavāle hep ta‘ alluķ-kerdesin
Rind-i bī-pervā-yı hūşı hāne ber-dūş eyledüm
- 4 Ka‘ beden çıķdum künişt-i ‘ışķı mesken bağladum
Ṭarz-ı ḥāşum penbe-i dāğ-ı dil-i hūş eyledüm
- 5 Tā ki zīb-efzā-yı nüh şarḥ-ı berīn-i çarḥ ola
Ġūş-ı Nāhīde dūr-i nazmum bināgūş eyledüm
- 6 Şöyle şaldı pençe-i hicrānı Fevzī rüz-gār
Derd-i māder-zād-ı ‘ışķı hep ferāmūş eyledüm

117.

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Fiğān-geh-i bülbul idüm derd-i terden ayrıldum
Hümā-yı devlet idüm bāl ü perden ayrıldum
- 2 Tekellüm itmege yok çāre gerçi tūtīyem
Bugün hem āyineden hem şekerden ayrıldum
- 3 Mişāl-i genc nice olmayam ḥarāb u yebāb
İki cihāna deger bir güherden ayrıldum
- 4 Ğubār-ı pāyini kim tūtīyā-yı çeşmüm idi
Güm eyledüm yine nūr-ı başardan ayrıldum
- 5 Ta' accüb eyler idüñ Fevzī sağ kalduğuma
Göreydün 'ālem içinde nelerden ayrıldum

118.

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Fiğānı terk idüp ey dil enīne başlāyalum
O köhne resmi koyup nev-zemīne başlāyalum

117 S 32b, SÇ 24b, AE'de yok
118 S 33a, SÇ 24b-25a, AE'de yok

- 2 Füsûn-ı çeşmini ol fitne-bâzuñ itsün şerh
Niyâz-ı hame-i sihr-âferine başlayalum
- 3 Nigâh-ı şefkatine eger olavuz mazhar
Müjeyle rûbî-i hâk-ı rehine başlayalum
- 4 Dirîğ idüp bize emzürmez ise la‘l-i lebin
Tenezzül eyleyelüm sînesine başlayalum
- 5 Görüp billür-ı vefâ nâfe-i haţţın ne dimiş
Vefâ-yı Fevzî-i zâr u hazîne başlayalum

119.

meʿ ʿülü mefâʿ ʿilü mefâʿ ʿilü feʿ ʿülün

- 1 ʿAqla heves-i Leyli-i zülfüñ bedel aldum
Mecnûnam o sevdâ ile tûl-i emel aldum
- 2 Bu deste-i dü dîn başumda degül âhum
Rezm-i ser-i turreñde dilîrâne tel aldum
- 3 Ger hânkah-ı ʿışkda şeyh olsam ʿaceb mi
Bu tekyede ben Kays-ı maḥabbetden el aldum

- 4 Dil gevherin ol la‘l-i şeker-ḥanda deḡiřdüm
El-minneti li‘l-lah ki ni‘ amü‘l-bedel aldum
- 5 Bir nīm nigāh itmeñ içün cānumı virdüm
Ben naḡd-i ḡayātumla şarāb-ı ecel aldum
- 6 Minnet-keş-i sāḡī olımam ey dil-i şeydā
Ben cām-ı şafā-baḡş-ı Cemi tā ezel aldum
- 7 Fevzī kim ider ḡıṭṭa-i ma‘ niye tenezzül
Ben milket-i i‘ cāzı bugün bī-cedel aldum

Fİ ḤARFİ’N-NÛN

120

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ iün

- 1 Ne bitsün şüre-zār-ı ‘alemüñ kişt-i fenāsından
Ne taḡşīl itsüñ ādem dehrde ḡayrı belāsından
- 2 Ne feyz kesb ider gül-zār-ı dehrüñ ehl-i ‘ışḡ āḡır
Şudā‘ peydā olur gūş-ı hezārānı nevāsından

- 3 Felekden hüs-n-i nezzāre ümīd itsün mi ‘âkı̇l kim
Sebel peyveste seylān ide çeşm-i rüşenāsından
- 4 Derūnum yaksa sūz-ı ḣasret ‘aţşān olmam ol deñlü
Kibār-ı devletūñ qandum zülāl-i ilticāsından
- 5 Felek şimden girü tā ‘arşa per-tāb eylesün tācın
Çeküldüm manşıbından kām-ı dilden müdde‘āsından
- 6 Ṫutup semt-i ğamı hep māsivāya püşt-i pā urdum
Geçenler böyle geçsün ‘ālemūñ zevk u şafāsından
- 7 Yiter hil‘ at baña zaḥm üzre zaḥm u dāğ dāğ üzre
Uşandum ḥāşılı dehrūñ ‘abāsından kabāsından
- 8 Murāda nā’ıl olsun tek sipihr ehl-i dil-i düşmen
Derūn-ı dildeki ğamuñ geçdüm devāsından
- 9 Ṫoķınmış ḥāţır-ı nā-şādına var ise çarḥ-ı dūn
Cihān pür-şu‘ le oldu Fevzīnūñ berķ-i edāsından

121.

mefā 'ilün mefā'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

- 1 Nice bir dāstān-ı Kays ile Ferhād söylensün
Biraz da kışsa-i cān-ı belā-mu' tād söylensün
- 2 Yeñiden nām-zād-ı bīkr-i ğamdur sūrı var göñlün
Miñen yārānı gelmez mi mübārek-bād söylensün
- 3 Yiter ey bü'l-heves taşdı' i қо lāf-ı ' adāletle
Ser-i dest-i felekden irişen bīdād söylensün
- 4 Bugün mağlūb-ı çarhuz māhumuz yirde qarār itsün
Huzūr-ı kâzī-i maḥşerde ferdā dād söylensün
- 5 Belā-yı cān-ı Eyyübī çıka encām-ı Ya' kūba
Hele bir kerre derd-i Fevzī-i nā-şād söylensün

122.

müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā'ilün

- 1 Sen gül-i hār-ülfete nevbet-i nāz degmesün
Tā dil-i nāle- ' ādete sehm-i niyāz degmesün

121 S 33b, SÇ 25b, AE'de yok
122 S 33b, SÇ 25b-26a, AE'de yok

- 2 Ber-zede itme turreñi açma niķāb-ı rūyuñı
Rūyuña āh-ı ḥasret-i sīne-güdāz degmesün
- 3 Bes ki ṭavāf-ı Ka‘ be-i kūyuñı eyledüm fūya
Ḥaşre deġin dimāġuma būy-ı Ḥicāz degmesün
- 4 Selḥa Nesīmī-veş rızā virdi ḥaķīķat içre dil
Tek hevesi ayaġına nīş-i mücāz degmesün
- 5 Çün dil-i Fevzī beste-i silsile-i cünün olur
Söyleñ o zūlf-i pür-ḥama şāne-i āz degmesün

123.

müstef‘ ilün müstef‘ ilün müstef‘ ilün müstef‘ ilün

- 1 Çok görmiş ehl-i dillerüñ meyle sürūd itdüklerin
Şeyḥ añmaz ammā kendinüñ şurbü’l-Yehūd itüdüklerin
- 2 ‘Aşruñ mürīd ü mürşidi hāl ehli olmaķ var ki biz
Farķ-ı kıbāb-ı atlasa gördük şu‘ūd itdüklerin
- 3 Şūfī daḥı bilmez nede pinhāndur nūr-ı Ḥudā
Küfr añlamış ‘uşşāķuñ ol māha sücūd itdüklerin

- 4 Ol avmũn b-ı rũyuyuz kim bey' -gh-ı cnda
ekl-i ziyna oydılar ma' nide sũd itdüklerin
- 5 Fevzĩ-i meftũn-ı vef bilmez nedür zev u af
Lehv alar ' arau saa mav-ı vucũd itdüklerin

124.

mef' ũlũ mefilũ mef' ilũ fe' ũlũn

- 1 Bu hũsn ile y lle-i amr-yı İremsin
Y gonce-i nev-bde-i gũl-zr-ı ıdemsin
- 2 Yüz sũrse n'ola pyine hũbn-ı zamne
Sen evc-i asende meh-i seyyre-aşemsin
- 3 ' İsi-i zamnsın dem-i cn-baile amm
Bu em-i siyeh-mest ile de peyk-i ' ademsin
- 4 Mirrih-ıfat m'il-i hũn ise de gmze
Gm yok ki bu leble gũzelũm ' İsi-iyemsin
- 5 Bu ab' ile masũd-ı cihn olsa ' aceb mi
Fevzĩ-i ' Ir u ' Arab u Rũm u ' Acemsin

125.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ne mesrūr-ı vişālūndūr ne hicrūñle olur maḥzūn
Ġamuñla deşt-i ḥayretde gezer şimdi dil-i mecnūn
- 2 Ne bende düşdi görseñ ya ne kıara günlere kıaldı
Olaldan zūlf-i müşk-āsā-yı dil-dāra gönül meftūn
- 3 Bu semtūñ sāliki elbetde çeşmüm gibi kan ağılar
‘ Aceb ‘ ālemde olmış var mı yā Rab ‘ ışkdan mecnūn
- 4 Ney-i dil nālede cān muṭribi taḳsīm-i zārīde
Ki sāķīsiz olan bezm-i firāk içre budur kıānūn
- 5 Cemāli seyrine cān atsañ yañ gösterūr Fevzī
Zamān ḥūbānı şimdi de ‘b-i ḥüsni kııldı dīger-gūn

126.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ne kāmum üzre dönsün çarḥ ne baḥtum eşer virsün
Serāy-ı cāna naķş-ı derd-i dil-ber zīb ü fer virsün

125 S 34a, SÇ 26b, AE’de yok

126 S 34a-34b, SÇ 26b, AE’de yok

- 2 Şehīdān-ı nigāhın bir dahı iḥyā idem dirse
O meh ‘İsī-i la‘ line bu ma‘ nīdan ḥaber virsün
- 3 Yiter sākī-i çarḥ inşāfsızlık eyledi tā key
Ele peymāne-i pūr-mey baña ḥūn-ı ciger virsün
- 4 Giçer nüh ṭabla-i pehlūsın āḥir tīr-i āh-ı dil
Gerek mihr ü mehin birbirinr ḳatsun siper virsün
- 5 Ser-i müjgānı Fevzīnün ciger ḳanıyla zeyn olmış
Zamāndur şāḥ-sār-ı naḥl-i ümmīdi şemer virsün

127.

mef‘ ūlū mefā‘ ilū mefā‘ ilū fe‘ ūlūn

- 1 İtmez ḥaz̄er āh-ı dil-i ğam-perverümüzden
Dūzah şaḳınurken şerer-i kemterümüzden
- 2 Ḥurşīd-i cihān itse revā şu‘ le gedāyı
Şad minnet ile şu‘ le-i dāğ-ı serümüzden
- 3 Mestūrī-i nergislerine itme ta‘ accüb
Mestāne yatur nūş ideli sāğarumuzdan

4 Mümkin mi kenār-āver-i ümmīd ola dil kim
Nevmīdi kaçār tīregī-i aḥterümüzden

5 Fevzī gibi biz şekve-i yār itmezüz ey dil
Biz cām ile ḥoş-nūduz o sīmīn-berümüzden

128.

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1 Dāğlar dilde bedīd olmada ḥırmen ḥırmen
Sīnede āteş-i hicrān ise külḥan külḥan

2 Her seḥer reh-güzzerinde o şeh-i ' ıṣṣā gerek
Gevherin dīde nişār itmede dāmen dāmen

3 Bulmaduḡ zülfine meftūn olalı göñlümüzü
Araduḡ gerçi o dīvāneyi mesken mesken

4 Nice terk ide hezār-ı ḡamı bāğ-ı dilümi
Görinür dāğ ile her gūşesi gülşen gülşen

5 Olmasa çeşm-i dil-i Fevzīden ol şūḥ nihān
Kıldı yiter nigehi cismini revzen revzen

129.

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Zann itme gönül gül gibi handān olacaḡsın
Şimden girü bülbül gibi nālān olacaḡsın
- 2 Eyyām-ı ġam-ı fūrkat ola saña mübārek
Tāb u tef-i hicrān ile sūzān olacaḡsın
- 3 Bilmez mi idüñ Leylī-i zūlfine ki düşdüñ
Mecnūn-şıfat bī-ser ü sāmān olacaḡsın
- 4 Ey ḡaṭṭına meftūnluġumı ' ayb gören dost
Sen daḡı o esrār ile ḡayrān olacaḡsın
- 5 Zann itme bu hey'etde ḡala gerdişüñ ey çarḡ
Āḡir dil-i Fevzī gibi vīrān olacaḡsın

130.

mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn

- 1 Ḳo tāb-ı mihrüñ ile sīne dāġ dāġ olsun
Ki her biri şeb-i hicrūñde bir çerāġ olsun

129 S 34b-35a, SÇ 27a-27b, AE'de yok
130 S 35a, SÇ 27b, AE'de yok

- 2 Şu resme s̄nemi p̄r-zaḥm-ı ḥancer-i sitem it
Şüküfte güller ile reşk-i Çār-Bāğ olsun
- 3 Şarāb-ı ḥūn ile cām-ı dili ṭolu itdüm
Ki bezm-i miḥnete şāyeste bir ayağ olsun
- 4 Hayāl-i la‘l-i leb-i dil-rübā ile mestüz
Olursa bādeye şimden girü yasağ olsun
- 5 Biraz da s̄ine-i Fevziyi ḥancer-āmāc it
Benüm gibi o da bī-tāb u bī-dimāğ olsun

131.

mefā‘ īlün mefā‘ īlün mefā‘ īlün mefā‘ īlün

- 1 Perīṣān eyle zūlfūñ tā ki sūnbül çāk çāk olsun
Nigāh it çeşm ile ‘ālem helāk-ender-helāk olsun
- 2 Senüñdür hep metā‘-ı cān u dil biz andan el çekdük
Nemüz var kānda ‘ırq-ı cevāz-ı iştirāk olsun
- 3 Raḳībūñ rūḥını meskende taḥyīr eyledük varsun
Ya fark-ı nüh-sipihir olsun ya zīr-i heft-ḥāk olsun

- 4 Müheyyâ bezm ü minâ-yı dil ü yârân-ı miḥnet hep
Meded sâķī-i ğam gelsün yitişşün sîne çāk olsun
- 5 Şehîd it Fevzî-i mecnûm ey Leylî ne olmak var
Ko aġyâr-ı vefâ-düşmen ḥasedden çāk çāk olsun

132.

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Çeşmini söyletmeyen dil-bâz bilmez n'idüġin
Ġamzesin ġuş itmeyen ġammâz bilmez n'idüġin
- 2 Görmeyen ḥâlin miyân-ı şu' le-i ruḥsârda
Hindû-yı bî-bâk-i âteş-bâz bilmez n'idüġin
- 3 Ser-te-ser etfâl-i fitne mekri andan öğrenür
Ol füsün-perdâz ammâ nâz bilmez n'idüġin
- 4 Bûlbûl-i ḥoş-kâr-ı bâġ-ı mûsıķîdür gerçi lîk
Bûselükden bî-ḥaber şeh-nâz bilmez n'idüġin
- 5 Didiler nâz u niyâzın ġamzesiyle gönlümüñ
Nev-tırâz-ı nâz ketm-i râz bilmez n'idüġin

- 6 Şa^çve-i dil cân atar ser-pençe-i müjgânına
Şâhin-i çeşmi per ü pervâz bilmez n'idügin
- 7 Bî-hûde şaldum dehânı şaydına bâz-ı dili
Bu 'ıyândur kim Hümâ şeh-bâz bilmez n'idügin
- 8 Zâdegân-ı tab^ç-ı Fevzîden haber-dâr olmayan
Nükte-i sihr ü sihir-perdâz bilmez n'idügin

133.

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

- 1 Göñül zülâle heves itme âb-ı nâb dururken
Dehân-ı dil-beri ço cām-ı pür-ḥabâb dururken
- 2 O bî-vefâya göñül virmenüñ ne ḥasmını gördüñ
Cihânda şüh-ı cefâ-pîşe bî-ḥisâb dururken
- 3 O bezmi görmek olur mı ki sâķî la' l-i sūd-mest
Elümde gül gibi peymâne-i şarâb dururken
- 4 Hedef qarîn olımaz tîr-i ḥ^çâhiş-i dil-i 'âşık
Felekde nüh-siper-i çarḥ-ı nüh-kıbâb dururken

5 Müjeñ dergehe cārūb idersin ey dil-i şeydā
Cihānda pīr-i muḡān ol felek-cenāb dururken

6 Saḡın ҡo dā‘ vi-i ser-bāzını bī-nām viremezsın
Ḳazā-yı ‘ışḡda Fevzī-i dil-ḡarāb dururken

Fİ ḤARFİ’-L VĀV

134.

mefā‘ īlūn mefā‘ īlūn mefā‘ īlūn mefā‘ īlūn

1 Elümde lāle-i gül-gūn şanma cām-ı meydür bu
Dil-i sengīn-i yāri nerm ider bir ṭurfe şeydür bu

2 Açılsa ger gülistān-ı ‘ademde açılur mişli
Gül-i nev-bāde-i gül-zār-ı şayf u bāḡ-ı deydür bu

3 Güm itme nāmuñı sa‘y it sülūk-ı rāh-ı rindāna
Bu zāhid bā‘ iş-i zıkr-i Cem ü Dārā vü Keydür bu

4 Riyā dībāsına ḡarḡ itme şūfī şāhid-i zūhdūñ
‘Abā-yı tevbe pūş olduḡda biñ ḡat andan eydür bu

- 5 Semend-i ṭab‘ umuñ Fevzī peyin görmek ne mümkindür
Kazā-yı ma‘ nīde zīrā reh-i i‘ cāz-ı ṭaydur bu

Fİ ḤARFİ’L-HĀ’

135.

mefā‘ ilün fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

- 1 Gönül gönül şiken-i zülf-i yāra aldanma
Şaķın şaķın girih-i naķş-ı māra aldanma
- 2 Neticesi yine bī-hūşīdür o sevdānuñ
Ḥazer ğubār-ı ḥaṭṭ-ı müşk-bāra aldanma
- 3 Ne deñlü rūy-ı dil ‘ arz itse pīr-i dehr saña
Fesānedür şaķın ol nā-bekāra aldanma
- 4 Meşām-ı cānuña bŷy-ı vefā da irgürse
Vücūd virme meded rūz-gāra aldanma
- 5 Murādı dāğ u cefā itmedür seni Fevzī
Nigāh iderse de ol şīve-kāra aldanma

136.

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Evvel endiŕeñi ħurŕid-ŕıfat ŕāf eyle
Ŗoñra ol māha gōñül kendini vaŕŕāf eyle
- 2 Güher-i eŕk ile alınmaz ise kāle-i viŕāl
Sen bu bāzārda cān gencini itlāf eyle
- 3 Bār-ı hicrūñ ki dü-tā eyledi püŕt-i felegi
Dil bu za' f ile çeker mi anı inŕāf eyle
- 4 Pençeñ irürse ger ey bāz-ı dil ol ' Anķāya
Āŕiyāneñ yūri tā küngüre-i Ķāf eyle
- 5 Gülŕen-i yāra eger uğrar iseñ bād-ı ŕabā
Cān-ı Fevzīmūzi ol ğonceye itĥāf eyle

137.

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Gül-ruhlarıñ ' arz eyle cihāna kerem eyle
Ser tā-be-ḳadem ' ālem bāğ-ı İrem eyle
- 2 Şun sāğar-ı la' lūñ dil-i ser-mest ü ḥarāb it
Endām-ı ğam u miḥneti vaḳf-ı elem eyle
- 3 ' Uşşāḳuñā vir sa' y u ṭavāf itmege ruḥşat
Ey āfet-i cān kūyuñı reşk-i Harem eyle
- 4 Der-kār-ı dil-i bülbulūñ ol ey gül-i ālūm
Geh luṭf ile şād eyle anı geh sitem eyle
- 5 Tā pīçe gele mār-ı ğamuñ reşki le dilde
Her tār-ı siyeh-zülfüñi bir gūne ḥam eyle
- 6 Bir lahza elüñden ḳoma dāmān-ı celāli
Ebrūlarıñı ḥışmile tīg-i dūdem eyle
- 7 Ḳalmaz ebedi böyle ṭarāvet ile bu gülşen
Ey bülbul-i dil şām u seḥer ṭurma dem eyle
- 8 Ben zāmin-i vaşl olayum ey Fevzī hemān sen
' Işḳuñda o şūhuñ dili sābit-ḳadem eyle

138.

mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilatün

- 1 Aldı hoş ağızı dadın dil-dād söyleyince
Zindān-ı hıcre girdi nā-şād söyleyince
- 2 Biñ başlu olsa bir dil olmaz halāş-ı tıġı
Ol şāh-ı bī-terahhūm cellād söyleyince
- 3 Ser-asker-i nigāhı dil fetḫi azmin itse
Şad ceyş-i fitne kalkar imdād söyleyince
- 4 Sūz-ı edāyı gör kim kānūn-ı la' l-i terden
Kandīl-i cānı kıldı īkād söyleyince
- 5 Aceb ne sırdur ol leb kılsa beyān-ı maṭlab
Eyler gönülde biñ teb icād söyleyince
- 6 Ey Fevzī Nā'iliye pey-revlik olmaz ammā
Böyle nazīre söyler üstād söyleyince

139.

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Serümde dāğ ter ü dilde ārzū tāze
Gül ü hevāmuzı seyr it o tāze bu tāze
- 2 Ayırmam n'ola dilümden ' aks-i ruḥuñ
Laṭīf olur iki gül k'ola rū-be-rū tāze
- 3 Taraf taraf nıgehüñ dilde pāre açmağda
Açılmada gül-i gül-zār-ı sū-be-sū tāze
- 4 Yine cünūnumı depretdi Leylī-i zülfüñ
Lisān-ı ḥalka yine düşdi güft ü gū tāze
- 5 Cünūnuma yiter ey Fevzī bu iki şāhid
Serümde dāğ ter ü dilde ārzū tāze

140.

mef' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Açıldı ḡonce-i dāğ-ı derün bād-ı maḥabbetle
Yitişdüκ nev-bahār-ı ' ıṣṣa imdād-ı maḥabbetle

139 S 36b, SÇ 29b, AE'de yok

140 S 36b-37a, SÇ 29b-30a, AE'de yok

- 2 Nişîmen-gāhumuzdan seyr-i heft-iqlîm-i ğam kılduk
‘ Aceb kıat’ -ı merâtib itdük irşād-ı maḥabbetle
- 3 Göñül ḥayl-i zamāndur ders-i ‘ ışkı neşr ider ammā
Keş-ā-keşden daḥı kurtılmaz üstād-ı maḥabbetle
- 4 Reg-i cānına urdı tîşesin ‘ ârından âḥir-dem
Görüşdük Bî-sütûn-ı ğamda Ferhād-ı maḥabbetle
- 5 Nice mest-i maḥabbet olmayam bu deyrde inşâf
Ki hem-peymāneyem Fevzî-i ber-bād-ı maḥabbetle

141.

mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Ḥazîn-i hicr olan dil vaşl ile mesrûr olur şanma
Ne deñlü şem‘ -i mübtel yakıla pür-nûr olur şanma
- 2 Vedâ‘ kıl ey feraḥ şaḥn-ı dil-i ğam-naķş-ı bîmârı
Ḥarâb-âbād-ı fırķat bir daḥı ma‘ mûr olur şanma
- 3 Te‘emmülsüz maḥabbet ayağına urma dest ey dil
Bu bezmün mesti tâ ḥaşr ayılup maḥmûr olur şanma

4 Yağarsañ dāğ-ı cānuñ bārī kânūn-ı belādan yağ
Ki her bir nīm-mürde şem^ç şem^ç -i Tūr olur şanma

5 Nevā zann itdügün hep nāle-i ehl-i tazallumdur
Bu şiven-zārda ey Fevzī şıyt-ı sūr olur şanma

142.

mefā^ç ilün fe^ç ilātün mefā^ç ilün fe^ç ilātün

1 Ne sūz-ı dilde eşer kaldı ne du^ç ā-yı şehirde
Henūz niş-i cefā kārış eylemekde cigerde

2 Ğamı tebāyi^ç e kim virdi yine ta^ç m-ı şalādet
Mezāk-ı cānuma bir geldi neşve zehr ü şekerde

3 Bu deñlü cevır ile bilsem ne ola kaçdı o şūhuñ
Murādı gevher-i cān-ı ^ç azizüm ise nazarda

4 Bizi ne bī-hude taḥvīf ider caḥīm ile vā^ç iz
Ki dāğum eyledi pinhān caḥīmi nīm-şererde

5 Peyām-ı katl ile Fevzī hemişe şād oluruz biz
Neşāt-ı ehl-i maḥabbet gelür bu resme ḥaberde

142 142 S 37a, SÇ 30a, AE 42a
4 4 caḥīmi: caḥīm (S)

143.

mef' ūlū mefā' ilün mef' ūlū mefā' ilün

- 1 Eşkūmi o 'İsī-dem seyl-āb-ı dem itmekde
Bī-gāne ise her dem la' l ile dem itmekde
- 2 'Işkı kemeri belde tır-i sitemi dilde
Şaḥbā-yı ğamı elde dil nūş-ı ğam itmekde
- 3 Bārī o perī-zāde kılsa beni āzāde
Kim pāye-i bī-dāda vaż' -ı ḳadem itmekde
- 4 Çıkmaz daḥı ḥurşīdüm ol devlet-i cāvīdüm
Ḥasret-i mey ümmīdüm ālūde-sem itmekde
- 5 Gör tāli' in aḡyāruñ ḳuçmaḳda bilin yāruñ
Ġam Fevzī-i bīmāruñ ḳaddini ḥam itmekde

144.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 'Acebdür bir zamān gül olmayup şebnemden āzürde
Benüm zaḥm-ı dilüm her dem olur merhemden āzürde

143 S 37a, SÇ 30b, AE 42a

144 S 37b, SÇ 30b, AE 42b

- 2 Göñül efgāna āgāz itse cān alkar semā‘ eyler
Meger olmazmış ehl-i zevk olan mātemden āzürde
- 3 İçen içsün tekellüfden beridür bezmümüz sākī
Muhařsal olmaz ehl-i zevk vaż‘-ı Cemden āzürde
- 4 ‘ Aceb mi bizden ol āfet iderse dem-be-dem vahşet
Ki āhū beegān elbet olur ādemden āzürde
- 5 İşitdüm k’olmış ey Fevzī dil-i ne-ř’nās-ı zevk-i am
Hilāf-ı ‘ādet-i ‘uřřāk o ‘İsī-demden āzürde

145.

mefā‘ ilün fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

- 1 řabā řüküfte de itse gül-i řabūhumuzı
Yine hāmūř iderüz ‘andelīb-i rūhumuzı
- 2 Görelden āyine-i dilde ‘aks-i la‘l-i lebin
Ne řekle girdi görüñ tevbe-i nařūhumuzı
- 3 Ne ‘ālem itse gerek ‘ömri tut dırāz olmış
Bu rüzgār ki gird-āba řaldı Nūhumuzı

4 O deñlü cilve-nümā söyleñ olsun ħurşīd
K'olur kıyāmete bā' iş görürse yūħumuzı

5 Olurdi bencileyin Fevzīmüz de mu' ciz-gū
İdeydi nūş eger cūr' a-i fütūħumuzı

146.

mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün

1 Dem-i gül sūz-ı bülbül nev-bahār eyyāmıdur şimdi
Mey-i maħbūb ile seyr-i kenār eyyāmıdur şimdi

2 Açılsun ğonce-veş diller içilsün cām-ı mey sākī
Dem-i ' iş u țarab ğeşt ü güzār eyyāmıdur şimdi

3 İrişse țāk-ı ' arşa āh-ı ' āşıķ nāle-i bülbül
Yiridür faşl-ı gül sūz-ı hezār eyyāmıdur şimdi

4 Ruħ-ı dil-ber gibi güller ' araķ-rīz olduğı demdür
Dil-i ' uşşāk iderse āh u zār eyyāmıdur şimdi

5 Açılsa hem-nevā-yı şad hezār olsa dil-i Fevzī
Dem-i gül sūz-ı bülbül nev-bahār eyyāmıdur şimdi

147.

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn

- 1 Gül gibi tāze eyleyeli köhne dāğını
Murğ-ı dilüm kıvāma getürmiş dimāğını
- 2 Ğam şu' lesiyle şem'-i dilüm kıldı ḥandenāk
‘Işk ‘uluv-i ‘aṭiyye uyardı çerāğını
- 3 Tā kim bu deşt-gāha ḳadem başdum ol gice
Mecnūn ḳarār idüp ḳodı ṭas u ṭarağını
- 4 Çadırlık eylemez mi bize saḳf-ı mey-kede
Mihr-i sipihr başına çalsun otağını
- 5 Zānūde sen büt olıcak elde gül-i şabūḥ
Ḥācet ne gezmege felegüñ bāğ u rāğını
- 6 Fevziye söyleñ eylesesün neşr-i āh-ı serd
Yiller şavurmak üzredür ‘ışkuñ ocağını

148.

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Tā ki mi' mār-ı ezel miḥnet-sirişt itdi beni
Ser-kitāb-ı ıṣṣda fihris-nüvişt itdi beni
- 2 Sīne pūr-dāğ itdi tāb-ı şu' le-i ruḥsāresi
Tāze güllerle o meh reşk-i bihişt itdi beni
- 3 Tā benümle hem-semā' oldı gice tevḥidde
Āteş-i dāğ-ı dil-i ağıyār zişt itdi beni
- 4 Feyz-yāb-ı i' tıḳāf-ı mescid olmışken gönül
Şimdi ol büt sākin-i künc-i künişt itdi beni
- 5 'Arşa-i i' cāzda Fevzī bugün ṭab' -ı dilir
Püşt-i cān-ı düşmene zehr-ābe-ḥışt itdi beni

149.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Dönelden bezm-i şevḳ-i leblerüñde cām-ı nevmīdi
Fiğān kim neşvesin yek-sān buldı mātemi 'īdi

148 S 38a, SÇ 31b, AE'de yok

149 S 38a, SÇ 31b, AE'de yok

- 2 Hayāl-i mihr-i ruḥsāruñ göñül çarḥında devr eyler
 Ne ğam ‘ ömrümde görmezsem felekde rūy-ı ḥurşīdi
- 3 Melāmet ehline hem-pāy olmak gerçi müşkildür
 Velī nā-çār olursañ tırma sür gül-gün-ı taḳlīdi
- 4 Künişt ü Ka‘beye gitmekde çünkim ihtiyāruñ var
 Hemān zünnār-bend ol āteşe yak şāl-ı terdīdi
- 5 Nevā-yı şî‘rūñ ey Fevzī irelden ḳubbe-i çarḥa
 Mühim-sāz olmadı gūş itmege bir kimse Nāhīdi

FARSÇA GAZELLER

150.

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Vişāl-eş dest dāred girem ān ki zeyl-i hicrān-rā
Künün bes dosti dārem sipihr 'aks-i gerdān-rā
- 2 Hevā-yı zülfeş ez-dārī cünūñ-ı nev be-ser āver
Ki 'ibret mī ne-gerd ü şāh-ı 'ışķ ĩn köhne sāmān-rā
- 3 Me-rā key rūzī bâşed şāne key gerden bŷ-ı āħir
Şabā-rā dil tekāpū dāred ān zŷlf-i perīşān-rā
- 4 Çünīñ ruhşat-ı men bā-ġamze-et der ne be-maħşer-geh
Be-yārem çeşm-i eşķ-āmīz ü ħŷn-ālŷde dāmān-rā

150 S 38b, SÇ 32a, AE'de yok

1. Visali sonunda el verdi, onu yakaladığımda hicranı daha da arttı. Şimdi artık gerdanının aksi feleğe benzeyen bir sevgilim var.

2. Onun zülfünün isteği yüzünden başıma yeni bir çılgınlık düştü. Aşkın şahı bu eski düzenden hiç ibret almaz ki.

3. Gönül o perişan saçları dolaşmaya çıkmıştır. Onlar, sabah rüzgarı ne zamana kadar o saçların tek ümidimizi yerine getirip, hangi bir gün bizi tarayacak diye beklemektedirler.

4. Mahşer yerinde bile yan bakışına muhatap olmaya iznim olmayacağı için gözyaşı saçan gözlerimle ve kana bulanmış eteğimle gezinmekteyim.

5 Biyâ Dârâ-yı ğam-aḥvâl-i diger-gûn dil-i mâ-râ
Ferâmûṣî ne-bâşed ‘ âdet-i dîrîne yârân-râ

6 Gir-et râh üftedâî Fevzî be-meşhed-i ehl-i derd
Hezârâ sad selâm ez-mâ resân ervâḥ-ı îşân-râ

151.

mefâ‘ ilün fe‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün

1 Ezel ki teşne-lebî ḥaṭ-i rind-i rûḥ-ı men-est
‘ Aceb ki la‘ l-i ğam eknûñ mey-i subûḥ-ı men-est

2 Be-dân kıyâs kün ey dost necm-i baḥt-ı me-râ
Siyâḥ-ı kevkeb-i çerḥ-i ‘ azâb yûḥ-ı men-est

3 Çi bâk eger şikened seng ü her keştiyeş
Ki ğavṭa-ḥ‘ârî-i minnet şafâ-yı Nûḥ men-est

5. Ey kaderi ters dönmüş, kederli Dârâ, bizim gönlümüze gel, -biz seni unutmadık zira- dostları unutmamak eski bir âdettir.

6. Fevzî tut ki dert sahiplerinin gömüldüğü yola düşmüşsün, bizden de onların ruhlarına yüz binlerce selam ilet.

151 S 38b, SÇ 32a, AE’de yok

1. Ezelden beri susuzluk benim rin yaratılışımın kaderidir. Bugün gamın kırmızı renkli dudağı benim sabahları içtiğim şarap olmuştur.

2. Ey dost, benim bahtımın yıldızını kıyas et ve bil ki, azap feleğinin yıldızının siyahı benim güneşimdir.

3. Tufanın minnet dalgası çarptığı her taşı ve gemiyi kırarsa da korkmaya gerek yok, o tufan benim Nuh’umun eğlencesidir.

4 Be-dīgerī kün eger pend būdet ey vā' iz
Müdām mest şüden tövbe-i naşūh-ı men-est

5 Be-tab' -ı nāzük-i Fevzī-i Rūm mī-nāzem
Ki şī' r-i tāze-zemīn-eş gıdā-yı rūh-ı men-est

152.

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1 Hāl-i ruhsāre-i ğam tāb-dih-i zūr-ı men-est
Zühal-i çerh-i elem ṭālī' -i fīrūz-ı men-est

2 ' Işk-ı leb-teşne-i cām ğam-ı tū būd velī
Feyz-i ĩn cām naşīb-i leb-i fīrūz-ı men-est

4. Ey vaiz! Vaaz vereceksen bir başkasına ver. Çünkü her zaman mest olmak benim için en temiz tövbedir.

5. Rumelili Fevzî'nin nazik şairliğini medh ederim ki onun oluşturduğu bu yeni şiir zemini benim ruhumun gıdasıdır.

152 S 38b, SÇ 32a-32b, AE'de yok

1. Gam yanağının derdi benim gücüme güç katan kaynaktır. Elem feleğinin Zühal yıldızı benim sevincimin kismetidir.

2. Şarap kadehine susamışlık aşkı senin derdin olmuştur fakat bu kadehin bereketi benim mutluluk talihli dudağımın kismetidir.

- 3 Cesed-i ehl-i maḥabbet ne-şevved dībā dost
Ḥūn-ı zaḥm-ı nıgeh-et ḥıl' at-i nev-rūz-ı men-est
- 4 Bes ki rişem heme nāsūr buved ez-merhem
Zehr-i būnhā-veş-i ĩn ' āfiyet-endūz-ı men-est
- 5 Her ki ebr dil ü ber-sīne şūd ey Fevzī dāğ
Zi-şerer bāşī-i āh-ı dil-i pūr-sūz-ı men-est

153

mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn

- 1 Biyā biyā ki gül-i dāğ-ı sīne şādāb-est
Me-nāz bülbul-i ğam k'ĩn ne resm-i aḥbāb-est
- 2 Çi ihtiyāc me-rā bā şarāb-ı la' l-i leb-eş
Ki cān u dil zi-mey-i derd sākī-i sīrāb-est

3. Ey dost, sevgi ehlinin cesedinin elbisesi olmaz, bu yüzden senin bakının işkencesinin kanı benim nevrüz bayramında giyeceğim kaftandır.

4. Merhemden her zaman yarımı tazelemekten başka bir işe yaramaz. Bunun gibi yaraların zehri benim sıhhatte oluşumun nedenidir.

5. Ey Fevzî, gönlüm ve sinem üzerinde oluşan dağ kümeleri ateş dolu gönlümden çıkan âhın yakıcılındandır.

153 S 39a, SÇ 32a sadece ilk beyit var, AE'de yok

1. Gel, gel ki sinemin dağ yarasından biten güller mesuttur. Gam bülbulünü övme, çünkü bu, dostlar arasında alışılmış bir şey değildir.

2. Onun dudağının kırmızı şarabına bizim ihtiyacımız yok. Çünkü canımız ve gönlümüz dert şarabı ile içkiye kanmış bir sakidir.

- 3 ‘ Aceb mi kün der-eş er secde-gāh men bāşed
Ya ber-i riş nazar-efgen çi turfe mihrāb-est
- 4 Ĥudā çi būd şebī ger nisbetī yābem
Be-şā‘ idī ki nigāh-ı şabā çü sīmāb-est
- 5 Tefevvuķ-em zi-ħod-i Fevzi ber cünūn-menişān
Zi-yārī-i dil-i pūr-tāb ü çeşm-i bī-ħ̣āb-est

154.

fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 Īn ĥāl-est meger nāfe-i āhūy-est Īn
Īn ne zūlf- i siyeh-est āhu-yı Hindūy-est Īn
- 2 Īn ne ĥaṭṭ-est vū ne ruḥsār-ı ĥoy-ālūd-est Īn
Sebz-zār u gül-i pūr-şeb-nem-i ĥoş-būy-est Īn

3. Kapısı secde-gāhım olsa şaşılacak durum mudur? Gözleri yaram üzere bakış attığında ne garip bir mihrap olur.

4. Allah’ım bir gece nisbetimi bulsam ne olur? Cıvanın gözü sabah rüzgarı gibi yükselmek arzusundadır.

5. Çılgın yaratılmışların içinde yanan yüreğim ve uykusuz gözlerim ile Fevzî’den de yüceyim.

154 S 39a, SÇ’de yok, AE’de yok

1. Ceylan miskine benzeyen ben budur bu! Bu siyah saç değildir, olsa olsa Hint ceylanıdır.

2. Bu ne ayva tüyüdür ne de terlemiş bir yanaktır; bu, olsa olsa yeşillik bahçe ve güzel kokulu ve üzerine çiğ tanesi düşmüş güldür.

- 3 Īn ne çeşm-est vü ne la' l u ne dehān-est ve ne hoy
Sāḳi vü bāde vü cām-ı Cem vü dārūy-est Īn
- 4 Īn ne ān-est vü ne ebr ü ne ḳad-i mevzūn-est
Şu' le vü māh-ı nev ü tūtī-i dil-cūy-est Īn
- 5 Īn ne Fevzī-st ne şī' r ü ne devāt ü ne kilḳ
Sāḫir ü siḫr-i ḫelāl ü çeh ü cādūy-est Īn

155.

mefā' ilün mefā' iln mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Nevā-yı tıfl-ı mehd-i ḫūbide ḡamze mi-kün tīzī
Ser-i şāh-ı nigāh-eş-rā sezed Īn tāt-ı ḫūn-rīzī
- 2 Key üftad nevbet-i efsāne bā ehl-i çeh-i Bābil
Ki ḫāş āmed be-çeşmān-eş livā-yı fitne-engīzī

3. Bu ne gözdür, ne dudak; ne ağızdır ne de ter. Bunlar saki, şarap, Cem'in kadehi ve ilaç olsalar gerektir.

4. Bu ne güzelliştir, ne ten ve ne de düzgün boydur. Bunlar ateş, yeni ay ve gönül arayan bir papağandılar.

5. Bu ne Fevzî'dir ne şiir, ne divit ne de kalemdir. Bunlar olsa olsa sihirbaz ve helal sihir, kuyu ve cadıdırlar.

155 S 39a, SÇ'de yok, AE'de yok

1. Yan bakış, beşikte uyuyan bebeğin sesini bile keser; bakışı bu kanlı taç ile padişahların başkanı olmaya layıktır.

- 3 Kemān-ı ebruvān-eş-rā eger ḥamyāze-keş bīnī
 Rehāyī nīst ez-tīr-i ḳazā zinhār meger nīzī
- 4 Fütādī der-sürāġ-ı şahş-ı kām ez-pā ne-mī-dānī
 Besī rūz-est gerded bā dil-i men ceng ü estīzī
- 5 Eger der-cüst u cūy-ı Fevzī-i üftadiy-est kārī
 Biyā be-nger be-gerd-i āstān-ı Şems-i Tebrīzī

2. Babil kuyusunun ehline nasıl bir efsane anlatılmaktadır: Onun gözlerine fitne koparan bir bayrak özel olarak gelmiştir.

3. Senin kaşlarının yayı eğer çok esnemişe, kargıların kaza oklarından daha makbul olmadığını görmelisin.

4. Sen kendi dileğinin izine düştün, ayakta yol alarak ve gönümle savaşıarak kaç gün geçirdiğimi bilmiyorsun.

5. Eğer düşkün Fevzî'yi arama işindeysen, gel Şems-i Tebrîzî'nin dergahının tozuna bak.

TARİHLER

156.

KENDİ MEVLİDÜME VÜ LİHYEME TÂRİHDÜR

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātüm fe' ilün

- 1 Rind-i ser-pây-ı bürehne olıgör ey Fevzî
Ne belâdur bu kadar bār-ı taḥammül ber-ser
- 2 Aḥmaḳ oldur ki ola meşgalesi ' aḳliyyât
Ḳıl ü ḳāl evveli vü āḫiri yoḳdan ne çıkar
- 3 Felsefiyyât ile Bu ' Ali-i vaḳt olsañ
Rağbet itmez yine bir kimse saña zerre kadar
- 4 Hünerüñ ellisine kimse beş aḳçe virmez
Ḥar degülsin ki saña medrese iḥsân ideler
- 5 Ehl-i şan' at olayum dirseñ o gücdür zîrâ
Ustalar âdemi işi içün erkâna çeker
- 6 Yâ sipâhî diye yoldaş ya za' im olsañ eger
Ne belâ ikide bir derd-i mühimmât-ı sefer

156 S 39b-40a, SÇ'de yok, AE 43b sadece son üç beyit var

- 7 Ya mü'ezzîn ya imâm olsañ o ma' kûl idi lîk
Seni ıskât-ı şalât akçesi gün kuzgun ider
- 8 Kâzi olsañ ne olur yol kesiciyle farķuñ
Rüşveti sensin alan nâ'ibüñ ancaķ ister
- 9 Vâ'iz ü şûfî vü şeyh olmak ise emr-i muhâl
Sende ne zevķden olur ne taşannu' dan eķer
- 10 Kâtib olsañ giderek mâbınadur mi' rācuñ
Şā'ir olsañ saña bî-mezheb ü mülhid dirler
- 11 İntisāb itseñ eger Hāzret-i Monlāya daķı
Nūr-ı çeķmüñ dōkinince gice gündüz yāzder
- 12 Beboĝa cānuña minnet yazı yazmaķ ammā
Kişi islāmı müşevveş kölelerden ne çeker
- 13 Ni' am-ı mākîl başı irse eger Keyvāna
Yine gitmez köle kısmından ebed dîn-i peder
- 14 Şeh-i dehriyye vezîrine nedîm olsañ da
Şu' ledür her biri âteş gibi insānı yaķar
- 15 Ehl-i hizmet yanına varsañ o daķı müşkil
Yidigüñ zehr-i sirişk-i fuķarā şām u seher

- 16 Māl-i mevrūs gerek tā diyesin bismillāh
Naqd-i hīçle tolu gencine qodı saña peder
- 17 Kişi alını der ile kesb-i helāl eyler lîk
Biz bu za‘ f ile ne hāmmāl oluruz ne renc-ber
- 18 Gūş-ı cān ile beni diñler iseñ el-hāşıl
Bir sözüm var diyeyüm saña ki dünyāya deger
- 19 Sen sen ol hāk-i der-i pîr-i muğān ol rind ol
Bu cihān kimseye qalmaz sana dosdoğru haber
- 20 Mey-i nāb olmasa zehr-i ğam ile ‘ işret kııl
Felegüñ körlüğine cūd u seḫālar göster
- 21 Bize kec-rev felegüñ tā bu qadar nāzı nedür
Naqd-i cān u dil alur bilmezüz ammā ne şatar
- 22 Tālî‘ ü baḫt u felek cümlesi ber-bād olsun
Rind-i āzāde-sere yāri-i dūnān n’eyler
- 23 Ğam yime Fevzî ki Allah Kerîmü’ş-şāndur
Fuzelā-yı selefü’l-leyle ḫüsni didiler
- 24 Çarḫ-ı tālî‘ -i keş-ā-keşde iken geldi nidā
Mevlid ü liḫyeñe tārîḫ ola ‘ arz u maḫzar
(1058 ve 1070)

157.

EYÛBÎ ŞABÂN DEDE-ZÂDE YAḤYÂ ÇELEBİNÛŃ HAṬṬINA
TÂRİḤDÛR

mefâ'îün mefâ'îlün fe'ûlün

- 1 Yegâne güher-i kân-ı ma'ârif
Re'îs-i zümre-i emcâd Yaḥyâ
- 2 Çü haṭṭ-ı müşk-bûy-eş râ rehâ kerd
Ber âmed bâng şüd âbâd Yaḥyâ
- 3 Şenîd-eş Fevzi ve mi-gû târiḥ
Haṭ-ı mu'cem mübârek bād Yaḥyâ

(1070)

157 S 40a, SÇ'de yok, AE 44a.

1. Marifetler madeninin tek cevheri, şerefliiler zümresinin reisi Yahya.
2. Misk kokulu sakalını salması üzerine sedâ geldi, Yahya şen oldu.
3. Fevzî duydu ve tarihini söyledi. Noktalı sakalın mübarek olsun Yahya.

158.

**KÜREKÇİ-BAŞI-ZÂDE ‘ABDU’L-LÂH ÇELEBİNÜŦ HATŦINA
TÂRİHDÜR**

mef’ülü mefâ’îlü mefâ’îlü fe’ülün

- 1 Mümtâz-ı cihân âfet-i devrân ‘Abdu’l-lâh
HatŦın şalıcağ itdi nice zâhidi güm-râh
- 2 Ruhsâreleri sîm tabağda iki güldür
Ol iki güli sünbüle ğarğ eylemiş Allah
- 3 HatŦ-ı eşer-i şeh-per-i Cibrîl-i Emîndür
Fahır itmek içün halka nümâyân ider ol mâh
- 4 Yâhud kalem-i ‘ibret ile çekdi felek hat
Kalmaz idi manşıb-ı cünûnı oluñ âgâh
- 5 ‘Arz itmege hâlin didi dîvânesi târîh
Fevziyi hatŦuñ künc-i belâya kodı nâ-gâh

(1070)

159.

**NİŞÂNCI PAŞANUŃ ÜSTİ YANINDA TERSÂNE EMİNİ MUŞTAFÂ
AĞANUŃ ÇEŞMESİNE TÂRİHDÜR**

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Semiyy-i fahr-i 'âlem Muştafâ Ağa o şâhib-cüd
Binâ itdükde bu 'aynı dil-i halka sürür aqdı
- 2 Hudâ sa' yını meşkür 'ömrin efzün eylesün dâ'im
Ki destinden degüldür âb-ı kevşer 'ayn-ı nûr aqdı
- 3 Didi leb-i teşneler ey Fevzî âb aqduqda târihin
Benân-ı Muştafâdan çeşme-i âb-ı tühür aqdı
(1070)

160.

**TOP-HÂNEDE KÂDIRİLER ŞEYHİ MUŞLIHÜD'D-DİN EFENDİNÜŃ
VEFÂTINA TÂRİHDÜR**

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Muşlihüdü'd-dîn Velî ya' ni o kutbü'l-aqtâb
Emr-i Hakk ile idüp dâr-ı fenâdan rihlet

159 S 40b, SÇ'de yok, AE 44b

160 S 40b, SÇ'de yok, AE 44b-45a

- 2 Nevḥa-i mevti ile ṭoldı şü resme ‘ālem
Şandılar Beyt-i Ḥazān oldı bu dār-ı ḥayret
- 3 Ne beşer belki melekler de gelüp efgāna
Ṭutdılar mātmini itmege künc-i ‘uzlet
- 4 Çāk çāk olmaya ya n’eyleye Nāḥid-i felek
Raḳşa girdükde o da raḳşa gelürdi elbet
- 5 Ḥaḳ velī olduğına Münkere besdür bürhān
Nāzır-i mihr-i cemālini alurdı dehşet
- 6 Zıkrı keyfiyyeti ol deñlü idi gūş idenüñ
Nūş-dārū gibi hep hūşın alurdı ḥayret
- 7 Soḥbetinden kişi doymazdı otursa bir yıl
Var idi rūḥ-ı şerīfinde o deñlü ḥiffet
- 8 Aña kim eyledi bu tekyede bir kerre nefes
Farḳ-ı tēcına anuñ ḳondı Hümā-yı devlet
- 9 Buña ḥayrān idi ‘ālemde fūḥūl-i fuḫālā
Bir kelām itmez idi k’olmaya ‘ayn-ı ḥikmet
- 10 Gitdi şimden girü ğarḳ-āb-ı Ḥudā raḥmetine
Bizi de eyleye sır-āb-ı zülāl-i vuşlat

- 11 Didi târih̄ini Fevzî gibi bir eksükli
Muşlih̄ü'd-dīne mürīd oldı hep ehl-i cennet
(1071)

161.

ATBAZARLI HÜSÂMÜ'D-DİN ÇELEBİNÜŇ VEFÂTINA TÂRİHDÜR

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Yiter ey çarh-ı 'adāvet yiter inşāf olsun
Nice bir eyleyesin sīnede pinhān kīne
- 2 İntikām almaz isem dār-ı fenāda senden
Hāzır ol maḥkeme-i kâzī-i yevmü'd-dīne
- 3 N'itdūñ ol 'ākıbetü'l-emr Hüsāmü'd-dīni
Ne 'aceb kıyduñ o maḥdūm-ı kerem-āyīne
- 4 Meskenin kaşr-ı 'adem eyledūñ idüp ta' cīl
Pāye-i şenbe-i 'ömrin kılarak āzīne
- 5 Nice kıyduñ o sebük-rūḥ-ı melek-ḥaşlete kim
Doyamazdı kīşi ḥulḳ-ı ḥasen ü ḥilmine

- 6 Böyle mihmānını eyler mi müselmān helāk
Yoksa sizde bu mıdur kıā' ide-i dīrīne
- 7 Sen baña eyledüğün ħud' a-i bī-dād eşerin
İtmedi Zāl ne Ferhāda ne ħod Şīrīne
- 8 Sen de ber-bād olasın ħātır-ı nā-şād gibi
Ne vücūduñdan eşer bāķi kala ne kīne
- 9 Fevzī tārīķ-i vefātın didi bir eksükli
Künc-i ħāk oldu mekān āh Ĥüsāmü'd-dīne
(1072)

162.

GÜZELĤİŞĀRĪ ĤĀCE-ZĀDE ÇELEBİNÜŇ VEFĀTINA TĀRĪĤDÜR

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Ey çarķ bu şīven ne bu mātem neden oldu
Var ise yine bir ħadeşüñ var bu cihāna
- 2 Toldı ħas-ı mātemle derūn-ı yem-i fānī
Ayrıldı şadefden meger ol dürr-i yegāne

161 7 Ferhāda ne ħod: ne sözcüğü vezin gereği eklendi.
162 S 41a-41b, SÇ'de yok, AE 45b-46a

- 3 Āb-ı ruḥ-ı Aydın ili ya‘ ni Ḥoca-zāde
Kim rıḥletidür bā‘ iş olan zār u figāna
- 4 İnşāf nice itmeyeyüm çarḥa ḥuşūmet
Kıydı o kerem-tıynete ol rūḥ-ı revāna
- 5 Zūr eyledi çāk itdi girībān-ı ḥayātın
Ne kıldı nazar minnete ne emn ü emāna
- 6 Bir şūḥ idi bir zāt-ı şerīf idi ‘adīli
Ḥāşā gele bu ḥānḫah-ı zıyyık-mekāna
- 7 Bülbül gibi revnaḫ-dih idi gülşen-i cem‘e
Dem-baḥş idi her bir suḥanı ehl-i dilāna
- 8 Cem‘ olmuş idi ḥaşmet ile meskenet anda
Yaḥşı idi yaḥşıya vü yamān idi yamāna
- 9 Āyīn ü rüsümında ferīd idi muḥaşşal
Tarz u reviş ü taṭṭanası pādişehāne
- 10 Evza‘ı vü eṭvārı pesendīde-i ‘ālem
Bir kimse aña bulmadı bir zerre bahāne
- 11 Ne ḥisseti görmişdi ne ḥisset anı görmiş
‘İş eyler idi devr-i şeb ü rüz Cemāne

- 12 Bāz idi der-i luṭfī ḥavāṣ ile ‘avāma
Güsterde idi ḥānı ġarībān-ı cihāna
- 13 Cūd u kerem ü faẓl u hüner ‘unşur-ı çārı
İtsün görelüm emşālini terkīb-i zamāne
- 14 Feryād ki merhem yirine şaḥş-ı memātı
Hep zīre-i elmās ḳodı yāre-i cāna
- 15 Efgān ki şebān-gāh u seḥer dest-i ġazāsı
Penbe yirine aḥker atar dāğ-ı nihāna
- 16 Ṭurmazsa aḳan hicri ile eşk-i muḥibbān
Ḥavfum bu ki hep rūy-ı zemīn ḳana boyana
- 17 Fevzī gibi çok görmişüz elṭāfını ḳat ḳat
İtsek ne ‘aceb bizde ‘azā mātemiyāne
- 18 Yā Rabb be-cāh-ı meh-i dünyā şeh-i ‘uḳbā
Ḳondur anı varduḳda civāruña cināna
- 19 Cürmi var ise anı sen ‘afv it keremüñden
İḥsān ḳıl ey raḥmeti mebzūl cihāna
- 20 Hātifden işitdüm didi tebşīr ile tāriḥ
Olduñ Çelebi gülşen-i Raḥmāna revāne

(1072)

163.

MAHDÛM-I KEREM-ÂYİN RÂ'İ-ZÂDE VEHBÎ AHMED ÇELEBİNÜŦ
VEFÂTINA TÂRİHDÛR

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Ey felek söyle ne itdi saña Râ' i-zâde
Ne idi âyine-i ' ömrini hedmüñ sebebi
- 2 Öyle bir zât-ı melek-ḥaşlete buğzuñ ne idi
N'eyledüñ n'itdün o sulṭân-ı ma' ârif-ṭalebi
- 3 Ḥayf şahş-ı keremi daḥı ġarîb itdün kim
Âh u zâr ile güzâr eylemede rûz u şebi
- 4 Kıydıñ ol mâha velî cânuma bir dâğ koduñ
Gitmeye rûz-ı kıyâmetde daḥı tâb u tebi
- 5 Az kaldı ki çıka fevtine Fevzî târîḥ
Göçdi yetmiş ikide dünyâdan Ahmed Çelebi
(1072)

164.

TÂRİH-İ DİĞER BERÂY-I VEFÂT-I RÂ'İ-ZÂDE AḤMED ÇELEBİ

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

- 1 Koyup ne semte gidersin beni güzel Çelebüm
Seni ne yirde bulam söyle bî-bedel Çelebüm
- 2 Vedâ' idince gice şadr-ı bezm-i fânîyi
Degül ben ehl-i cihân oldu pür-melel Çelebüm
- 3 Dirîğ şarşar-ı hicrûñle ben dil-efgâruñ
İrişdi berg-i dil ü cânına hâlel Çelebüm
- 4 Haşırde taht-ı livâü'l-ḥamid ide maḥşûr
Seni ḥabîbi ile Ḥaḳḳ-ı Lem-Yezel Çelebüm
- 5 Didi vefâtına Fevzî-i ḡamnâk târiḥ
' Aceb yetîm bıraḳduñ beni güzel Çelebüm

(1072)

165.

ĞĀZĪ PAŞANUŃ DĪVĀN EFENDĪSĪ SELĪM EFENDĪNÜŃ BİR GÜNDE
İKİ DİL-BER KÖLESİNÜŃ VEFĀTINA TĀRĪHDÜR

fā' ilatün fā' ilātün fā' ilatün fā' ilün

- 1 İrdi gūş-ı cāna şıyt-ı mātem-i Nāhīde kim
Gitdi dünyādan Selīminün iki ra' nā ıulı
- 2 ıul degül bu bāğuñ iki servi idiler ya ıod
Biri ' anber-bū güli biri de müşğın sünbülü
- 3 Birinüñ ismi ' Ömer birinüñ ' Oşmān idi kim
Māye-i sevdā idi her birisinüñ kākülü
- 4 Gūş idüp Fevzī te 'essüf çekdi tārīı eyledi
Şoldı derdā gülşen-i ıüsnüñ bugün iki güli

(1072)

166.

ṬATLIḲUYILI CĀMĪ EL-ḤĀC MUŞṬAFĀNUŃ VEFĀTINA TĀRĪHDŪR

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Ser-gürūh-ı etḳıyā ya' nī muḥibb-i evliyā
Cāmī Ḥācī Muşṭafā ol pīr-i nūrānī-żamīr
- 2 Nice müddet kām-rān-ı gülşen-i fānī olup
Meyve-i 'ömrinden āḥir oldı bu bāğ içre sīr
- 3 Ṭıbḳı düşmişdi müsemmāsına el-ḥaḳ ismi kim
Görmemiş çeşm-i zamāne zāt-ı pākine naẓīr
- 4 Dā'imā ümmīdimüz budur ide rüz-ı cezā
Aḥmed-i mürsel şefā' at mağfiret Rabb-i Ḳadīr
- 5 Fevzī tārīḥin çü hātifden su'āl itdüm didi
Geldi Cāmī Muşṭafā cennetde oldı cāy-gīr

(1072)

167.

ŞUN'İ-ZÂDE EFENDİ ŞEYHÜ'L-İSLÂM İKEN SEBEBİ İLE
EBÛ'ŞU'ÛD EFENDİ FETÂVÂSİ KİTÂBİ İLE MÜKELLEF OLDUĞDA
BEDÂHETEN DÜŞEN TÂRİHDÜR

meʿ ūlū fāʿ ilātū mefāʿ ilū fāʿ ilün

- 1 Teklîf-i kesb-i fetviye nâ-gâh uğrayup
Bilmem nic'oldı ʿ aql-ı perişân nâ-tamâm

- 2 Târîh için bu mısraʿ ı yazdum bedâheten
Fevzi-i zâr buldı belâsın bugün tamâm

(1072)

168.

GÜZELHİŞÂRÎ MUŞTAFÂ PAŞA-ZÂDE ʿ ABDÎ BİGÜŇ SÛR-I
TE'EHHÜLİNE TÂRİHDÜR

- 1 Yâ Rab ne ola mûcib-i şâdi-i cihân
Kim bunca sürûr ile pür oldu dâreyn

- 2 Var ise te'ehhül ideyor ʿ Abdî Bigüñ
Ol eşref-i etbāʿ -ı imāmü'ş-şarkeyn

167 S 42b, SÇ'de yok, AE 47a
168 S 42b, SÇ'de yok, AE 47a-47b
168 2 eşref: eşrâf (S)

- 3 Maḥdūm-ı kerem-ı tıynet ü Ḥâtem-meşreb
Mişli ‘adem olsa n’ola beyne’l-ğarbeyn
- 4 Āğūş-be-āğūş olıcağ iki güzel
Şarmaşdı biri birine gūyā şemseyn
- 5 Bî-şübhe meger leyle-i ḳadr idi o şeb
Kim şekl-i mücessemde görindi nūreyn
- 6 Hem-vāre sürūr ile geçür evḳātın
Ey pādīşeh-i ‘ādil-i mülk-i kevneyn
- 7 Sūrına didi Fevzî-i ğam-keş tārīḥ
Gül-şād oluñuz k’oldı ḳırānū’s-sa‘ deyn
(1073)

169.

MİNḲĀRĪ-ZĀDENŪŃ FETVĀSINA TĀRĪḤDŪR

fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

- 1 Yine hep şevḳ u sürūr ile pūr oldı ‘ālem
Yine nev-zīnet ile oldı müzeyyen İslām

- 2 ‘Ālemüñ āyine-i albi muayal oldu
 almadı zerre adar kimsede gerd-i ālām
- 3 Geri berd-i am ile olmıdı glen-i ‘ahd
 Feyz-i ād ile ter oldu yine berg-i eyyām
- 4 El-vedā‘ ey am-ı dīrīne vü derd-i māzī
 Merabā ey fera-sāl-i sa‘ ādet-encām
- 5 Rūze-i adr-ı edānīde cihān almı iken
 Geldi bir adr-inās eyledi ‘ālem bayrām
- 6 ıldı fetvā-yı müerref yine bir zāt-ı erīf
 ‘İlm ü tavāsı ile baladı akām ikām
- 7 İidüp bu aber-i sūr-ı meserret-eeri
 Secde-i ükri edā ıldı avā ile ‘avām
- 8 Hā bu kim lāyık-ı fetvāyidi tā evvelden
 Yaıur il‘at-i iftā ad-i fazlına tamām
- 9 Muyī-i er‘-i benī Hāzret-i Yahyā-yı zamān
 Mücri-i mezeb-i Nu‘mān u mühim-sāz-ı enām

169 6 akām: ahkā (S)
 169 16 ‘İlm ü: S’de yok

- 10 Pîş-i ‘ âlemde ħired tıfl-ı sebağ-ħ̣‘ân-ı elif
Ber-i fazlında zekâ ħâm-ṭab‘ -ı merd-i mülâm
- 11 Der-i cūdında felek ħam-şüde bir pîr-i faķîr
Suĥan-ı laṭîfnde meh ü mihr iki tâze ġulâm
- 12 Ġâyetede midĥati çün silsileye dâ’irdür
Lâzım oldu ki idem ‘ acz ile medĥini tamâm
- 13 Belî târîĥ ü du‘ âdur bu nazımdan maķşûd
İmdi el ħalduralum yalvaralum Ĥaķķa mûdâm
- 14 Tâ ola merkez-i ‘ âlîde şadâret bâķî
Tâ ola munteşir âşârı be-farķ-ı eyyâm
- 15 Pây-dâr ide maķâmında anı Ĥazret-i Ĥaķ
Raĥş-ı çâpük-rev-i dil-ħ̣‘âhı ola destine râm
- 16 ‘ Ömr ü ‘ ilm ü ‘ amel ü zühdini Ĥaķ artursun
Neşr-i fetvâ-yı şerîfe ide tâ rûz-ı kıyâm
- 17 Żabt-ı fetvâsına yâ Rabb ne yazsam dir iken
Bir iki vech ile târîĥine geldi ilhâm
- 18 Biri manķûṭa-i mısra‘ -ı âĥire ve biri
Yalñızca laķabıdur aña târîĥ-i tamâm

- 19 Hele gördün felegün vaz' -ı şedîdin Fevzî
Ya' ni Yahyâ-yı cihâna didi Şeyhü'l-İslâm
(1073)

170.

**MÛM ŞĀKİRDİ İBRĀHĪM AĠANUŃ KİLĀR-I HĀŞ KAPUSI
ÜZERİNDE NAKŞ İTDÜĞİ TĀRĪHDÜR**

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Bārek-Allah hoş-eşer vaz' itdi ol sâ' i-i hayr
Zāt-ı pākin görmesün hışm-ı ğam u derd ü mihen
- 2 Bir ' aceb nāzük-eşerdür her gören hayrân olur
Şan muşavver-i gülbün-i güldür yâ şāh-ı yāsemen
- 3 İki mışra' dan hilāf üzre iki tārīh olur
Sādeler evvelkiden manķūtalar āhīr giden
- 4 Nakş-ı hatt-ı şāgird-i Mûm İbrāhīm Ağa resmidür
Görmedüm böyle güzel resm-i feraḥ-baḥşâyı ben
(1073)

171.

**HAZRET-İ MEVLÂNÂNUN ZİYÂRETİNE VÜ EVLÂD-I KİRAMINDAN
‘ABDÜ’L-ḤALÎM ÇELEBİNÜN ÜÇ OĞLI SÜNNET OLMASINA
TÂRİHDÜR**

mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Zihî hâk-i ‘abîr-âsâ-yı Konya ger şemîm ger şemîm-i û
Meşâm-ı dehr gül-gün geşte çün cām-ı şarâb âgîn
- 2 Merâm-ı cû-be-cûy-eş ehl-i dil-râ feyz efzîy-est
Hevâ-yı müşk-bûy-eş cân-ı ‘âşık-râ dehed teskîn
- 3 Çünîñ lutf-ı hevâyî ez-ḥod-eş er feyz-i aḫṭâb-eş
Ki ânân Hazret-i Şems-eş vü Mevlânâ vü Sadrü’d-dîn
- 4 ‘Anber-i âstân-ı her yekî iksîr-i a‘zâm şüd
Bihamdi’l-lah be-dest âverd-eş-i bî-ḥadd ü bî-ta‘yîn

171 S 43b, SÇ’de yok, AE 48b

1. İşte Konya’nın kokusunu ondan aldığı misk kokulu toprağı! Şarap kadehi dolduğı için dünyanın kokusu gül kokusuna döndü.

2. Yer yer Meram bahçeleri gönül ehline feyiz vermektedir. Misk kokulu havası aşığın derdini teskin etmektedir.

3. Havasının güzelliğı ulularının feyzinden olsa gerektir. Onlar Hazreti Şems, Mevlânâ ve Sadrü’d-din’dir.

4. Her bir asitanının amber kokusu büyük iksir olmuş. Allah’a şükür ki onun himmetleri sayısız ve sınırsızdır.

- 5 Ked-i ĩn devr-i rū-māl-et fütād ey Fevzī tārīḥ gū
 Be-devr-i sünnet-i ebnā-yı Mevlānā Celālū'd-dīn
 (1073)

172.

GÜZİDE-İ ŞU' ARĀ-YI RŪM NĀ 'İLĪ ÇELEBİNÜŇ FEVTİNE
 TĀRİḤDÜR

fā' ilātün fā' ilatün fā' ilün

- 1 Kıldı göç dār-ı fenādan 'ākıbet
 Şāh-ı mülk-i ma' ni ya' nī Nā 'ilī
- 2 Yolladı pīşin otağ u bārını
 Soñra kânün üzre gitdi maḥmili
- 3 Bulmışdı ba' lini bīkr-i suḥan
 Kaldı ol maḥbūba şeyyib ḥāşılı
- 4 Mü 'min ü kâfir acıyup didiler
 Raḥmet-i Raḥmānuñ olsun vāşılı

5. Ey Fevzî, bu yerde yüzünü sürme zamanın gelmiştir, tarih söyle: Mevlānā Celāl'üd-dīn oğullarının sünnet zamanıdır.

- 5 Gûş idüp Fevzî didi târîhîni
Nâ'îlî ola şefâ'at nâ'îli
(1077)

173.

ḲANDİYE FETHİNE TÂRİHDÜR

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Maṭla' -ı naẓm-ı ġazâ-âyetey seyf-i Mevlâ
Menba' -ı cûd u seḥâ maşrık-ı envâr-ı 'aṭâ
- 2 Mecma' -ı ḥüsn ü şiyem maḥzen-i esrâr-ı ḥikem
Merci' -i 'Ġarb u 'Acem melce-i maẓlûm u gedâ
- 3 Gevher-i baḥr-i hüner baḥr-i me'ânî-i güher
Cevher-i kân-ı fazıl kân-ı kemâlât-nümâ
- 4 Âsaf -ı salṭanat-ı Ġâzî Meḥemmed Ḥânî
Bâzu-yı devlet ü dîn Ḥazret-i Aḥmed Paşa
- 5 Tâ'ir-i himmet merdânesi perrân olalı
Evcde sāyesi sevdâsı ile ḳaldı Hümâ

173 S 43b-44a, SÇ'de yok, AE 49a-49b son 13 beyti yok

- 6 Ka‘a-i şevketi der-bānı olımaz Keyvān
Re‘yi mirātı şafāsından alur nūr-ı zekā
- 7 Hamle-i sâ‘iqa-engîzine vâlih Behrām
Nuşret-i şemşîr-i cihân-gîrine Rüstem şeydā
- 8 Sayha-i kahrı yiter düşmenine nefha-i şûr
Şu‘le-i heybetine yansa ‘aceb mi a‘dā
- 9 Kandiye Kal‘asını aldı Frencden âhîr
Sikkeyi mermere kazdurdı cihānda haqqā
- 10 Ne ‘aşıl kal‘a bu bir genc-i mu‘talsamdur kim
Oldı sevdâsı helâki nice İbn-i Sînâ
- 11 Ne beden bellü ne dîvâr cebel-vâr ancak
Her taşı kulle vü her kulesi gerdün-āsā
- 12 Ğaym-ı yek-pāre idi dūd-ı kebūd-ı topı
Ra‘d zann eyler idüñ atılcağ şubh u mesā
- 13 Seng ü ħumbāraları ‘ayn-ı kazā-yı mübrem
Lağm-ı nā-gāhı ise zelzele-i rûz-ı cezā
- 14 Mazgal topı cehennem deresi penceresi
Tābyanuñ her biri bir kal‘a-i Şeddād-binā

- 15 Hendeķı ħurfe-i nīrān u şarampū vü ħatı
 ẖa' rını fırķa-i küffār idinmiş me'vā
- 16 Hey'et-i vaz' -ı esās göricek İklīdis
 Eyledi şekl-i 'arūsīyi o sā'at peydā
- 17 Böyle bir ħışn-ı metīn olmaya dünyāda daħı
 Böyle bir fetħ-i mübīn itmeye bir ẖal'a-güşā
- 18 Fetħine bir nice şadr eyledi himmet ammā
 Nūr-ı ħurşīde ber-ā-ber mi olur tāb-ı sühā
- 19 Bārek-Allah zehī fetħ ü zehī fātīħ kim
 Şimdi teşhīr-i memālikde añılmaz Dārā
- 20 Zāy-ı şā'ible idüp berr ile baħri teşhīr
 Nām-ı şānına beķā manşıbın eyledi ibķā
- 21 Māl ile cān ile sa'y eyledi dīn ġayretine
 İki 'ālemde ide sa'yını meşķūr Ĥudā
- 22 Ĥāb-ı rāħatda ķodı 'ālemi inşāf eyleñ
 Böyle de'b olmaya mı lāyık-ı şad medħ ü du'ā
- 23 Şakla yā Rab ħaṭālardan o ġāzi ķuluñı
 Ser-firāz olur ise düşmeni dār üzre ola

- 24 Her nice itdüñ ise rütbe-i cāhın ‘ālī
Eyle ẓādrin daḥı dergāh-ı mu‘allāda ‘alā
- 25 Her nice itdüñ ise kendüyi şadrü’l-vüzerā
Düşmenin cāhına da eyle denīden ednā
- 26 Her nice itdüñ ise ‘ālemi fermānına rām
Ola fermān-ber-i nevūñ ẓālemi ẓarḥ-ı dü tā
- 27 Her nice itdüñ ise zātını ma‘mūr-ı kemāl
Ola ma‘mūr-ı beḳāsiyla cemī‘-i dünyā
- 28 Her nice itdüñ ise maḳsim-i erzāḳ-ı enām
Ẓālem-i kısmetini ḥaṣre deḡin ḳıl icrā
- 29 Her nice itdüñ ise dünyede serdār-ı ḡuzāt
Ola meydān-ı ḥaṣırde ‘ālemi Şīr-i Ġazā
- 30 Çünkü maḳṣūd du‘ā idi tamām oldu velī
Bu iki beyt daḥı naẓm idelüm bī-pervā
- 31 Dil-i ḡam-ḡīn ile ser-geṣte vü ḥayrān u ḥazīn
Orduyı seyr ü temāṣā iderek ser-tā-pā
- 32 Ḥamle-i ‘asker-i İslāmı görüp şād didüm
Yā İlāhī ne ola bā‘iṣ-i şādī-i verā

- 33 Kaşd-ı tārīḥle hātif didi Fevzī müjde
 Eyledi Kandıyeyi feth Aḥmed Paşa
 (1080)

174.

TĀRĪḤ-İ DİĞER BERĀY-I FETH-İ KANDİYE

müfte' ilün fâ' ilün müfte' ilün fâ' ilün

- 1 Kıldı sa' âdetle çün Kandıye üzre sefer
 Pey-rev-i Hâk ḥazret-i şadr-ı semiy-i ḥabīb
- 2 Bedraḳa-i fırḳa-i ' asker-i İslām olup
 Baḥri bile geçdiler *naşr* ile *feth-i karīb**
- 3 Heş şad u sî rûz ceng olunup ' âkıbet
 Düşmen emān didi vü minbere çıkdı ḥatīb
- 4 Fevzi di tārīḥ ü şad ḥamd ü şenā eyle kim
 Kandıyenün fethini eyledi Mevlâ naşīb
 (1080)

174 S 44b, ŞÇ'de yok, AE'de yok

* Nasrun minallahi ve fethun karīb (Yardım Allah'tandır ve fetih yakındır.) Sâf /12.

175.

TĀRĪḤ-İ FETH-İ KAMĀNÇE

müstef ilün müstef ilün müstef ilün müstef ilün

- 1 Sulṭān Meḥemmed rükn-i dīn serdār-ı ceyş-i müslimīn
Şehen-şeh-i rūy-ı zemīn ol mihr-bān-ı baḥr u ber
- 2 Çün kıldı ‘azm-i rezm ile eṭrāfa şaldı bezm-geh
Āmāde kıldı hep sipeh tevḫīk u nuşret rāh-ber
- 3 Baḳmadı za‘b u saḥtına ḳaşd itdi ḳraluñ taḥtına
Ḳondı Kamānçe altına ṭop ile gönderdi ḥaber
- 4 Hışnı ḥişāra aldılar merdāne cenge ṭaldılar
Āfāḳa lerze şaldılar ceng-âverân-ı germ-ser
- 5 Onıncı günde nā-gehān irdi şadā-yı Alamān
Çıḳdı Resūl-i düşmenān aldı emān selem-eşer
- 6 Ey ḥusrev-i encüm-ḥadem v’ey Dāver-i Dārā-ḥaşem
Bir ḳal‘a feth itdüñ bu dem her ṭaşı bir ḥışna deger

- 7 Şad bâreka'llah cengüñe aḳdāmuña âhengüñe
Kim tîḡ-i nām u nengüñe aşduñ kemerine güher
- 8 Hem ol Hudā-yı bî-naẓır zıllına olup dest-gîr
Sevḳ itdi saña bir vezîr ʿaḳl-ı nev ü ḥādî-ʿaşer
- 9 Revnaḳ-dih-i ʿarż u semā müstāşıl-ı şerr ü veḡā
Erdür muḥaşşal serverā tîrin kemānuñdan atar
- 10 Hıfz eylesün Mevlā seni hem baña baḡş itsün anı
Geymez o ğayrı cevşeni tā sāyeñi serde dutar
- 11 Ey Fevzi-i âteş-nefes târîḥ-est ü bes
Medḥ-i Süleymāna heves sen mûra düşmez al ḥaber
- 12 Bu gûne yar târîḥ-i ter ki ola sîs ü muʿteber
Lafzen ü maʿnen vir ḥaber tā virmeye zihne keder
- 13 Bin seksan üçde rāy-gân aldı Kamānçe ḳalʿasın
Sultān Meḥemmed Cem-sipeh şāḥib-ḳırān-ı ceng-ver
(1083)

176.

**FUẒALĀ-YI DEHRDEN KAYIN ATA MEŞĀMĪ ‘ ABDÜ’L-LAṬĪF
EFENDİ FEVTİNE TĀRĪḤDŪR**

fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Ma‘ den-i faẓl u kemāl u maḥzen-i esrār-ı Hıaḳ
Menba‘ -ı enhār-ı ‘ ilm üstād-ı kü l ‘ Abdü’l-laṭīf
- 2 İrdi çün şām-ı ğurūba mihr-i ‘ ömr envāri
Kaldı tullāb-ı zamāne zulmat-i ğamda vü ḥayf
- 3 Geldi hātifden o dem tārīḥ-i fevt içün nidā
Rūḥ-ı pākūn şād ola laḥd içre yā ‘ Abdü’l-laṭīf
(1083)

177.

**TĀRĪḤ-İ VEFĀT-I EHL Ü ‘ İYĀL EZ-ṬĀ‘ ŪN HENGĀM-I ‘ AVDET-İ
SEFER-İ ÇEHRİN**

mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ülün

- 1 Peyām ile gelüp kâşid seher-ğāh
Didi vaż‘ -ı felekden ölseñ āğāh

176 S 45a, SÇ ve AE’de yok
177 S 45b, SÇ ve AE’de yok

- 2 Didüm hayr ola didi hayrdur lîk
Memâtuñ nebâtuñ gitdi hep âh
- 3 Didüm âh eyleme terk evidür bu
Kazâya râzıyuz el-ḥükmi li'l-lâh
- 4 Nebâtuñ defni nev' -i mekremetdür
Memâliki de ta' vîz eyler Allah
- 5 Didi ehlüñ de gitdi şimdi ancaḡ
Bir oḡluñ kaldı hef-deh mâha çün mäh
- 6 Didüm ḡamd iderek ey Fevzî târiḡ
Ḥafıflendi yüküm el-ḡamdü li'l-lâh
(1089)

ER-RUBĀ'İYYĀT

178.

Yâ Rab zi-mey-i 'ışķ- tû pür-cüşem kün

Ve zi-büy-ı feyz-i tû medhüşem kün

Yek laḫza ḫayāl-i tû dūr me-sāz

Bâ şahid-i fikr-i tû hem-āḡuşem kün

179.

Ey gerd-i reh-et zīnet-i tâc-ı şahân

V'ey derd-i ḡam-et ehl-i belâ-râ dermân

Ser-ḡaste-i 'ışķ-et nazārī Ḥudâ-râ

Cân-em be-gelû âmed-est ez-hicrân

 178 S 46a, SÇ ve AE'de yok

178. Yâ Rabbi, beni aşkının şarabı ile coştur ve bereketinin kokusu ile dehşete düşür. Bir an bile hayalini uzak etme, beni senin düşüncenin güzeli ile kucaklaştır.

179 S 46a, SÇ ve AE'de yok

179. Ey yolunun tozu şahların tacının süsü olan, ve ey gamının derdi bela ehline derman olan; aşkının en hastası olan Allah'ı görür. Senin hasretinden canıma gına gelmiştir.

180.

Fevzî menem hâşıl-ı ‘ömrem hevâ-st
 Endûze-i rûzem vü şebem nağd-i haţâ-st
 Her yek bün-i mûyem er çi cûy-ı hüner-est
 Efgân ki hünerhâ be-serem ‘ayn-ı belâ-st

181.

Ânem ki dilem zi-ser pâyeş hûn-est
 Bî-tâb u tûvân guyiya maţ‘ûn-est
 Üftâde be-hâk-i hûrî çün Fevzî âh
 Ya‘nî ki zebûn-ı sille-i gerdûn-est

182.

Tîr-i miḥene eyleyüp âmâc beni
 Tennûr-ı belâ içre kıl enzâc beni
 Yâ Rabb cihânı başuma ıar eyle
 Nâ-merde hemân eyleme muḥtâc beni

180 S 46a, SÇ ve AE’de yok

180. Ben Fevzî’yim ki ömrümün hasılı boş arzulardır. Gece ve gündüzümün kazancı yalnızca hata nakdidir. Her bir saç köküm bir hüner olsa da maalesef hünerler başıma beladır.

181 S 46a, SÇ ve AE’de yok

181. Gönü baştan ayağa kan olan ve adeta vebaya tutulmuş gibi güçsüz kuvvetsiz kalan benim. Ah! Fevzî bir hurinin toprağına düştü, yani feleğin sillesi yüzünden zayıf düştü.

182 S 46a, SÇ ve AE’de yok

183.

Ben kāmumı isterem beni kām ister

Ben anı şabāḥ u ol beni şām ister

Birbirimüzi sehl idi bulmaḳ līkin

Efgān beni çarḥ Fevzī nā-kām ister

184.

Çün cev̄r-i felekden degülüz āsūde

Sa‘y eylemezüz nengimūze bī-hūde

Biz ḥūṣe-i nāmūsı yile virdük gerçi

Bī-nengīyi yıgduñ hele tūde tūde

185.

Olmuşdı gönül hicr ile gerçi güm-rāh

Sa‘y ile nigāh eyledi āḥir ol māh

Düşdüm yeñi başdan yine bir derde āh

Lā ḥavle velā kuvvete illā bi’l-lāh

183 S 46a, SÇ ve AE’de yok

184 S 46b, SÇ ve AE’de yok

185 S 46b, SÇ ve AE’de yok

186.

Bir yaña gönül bir yaña âh-ı cân-kâh
 Bir yaña gamuñ bir yaña hicrânuñ âh
 Dört yanımı aldı hâzarum cânım
 Lâ havle velâ kuvvete illâ bi'l-lâh

187.

Ne seyr-i çemen ne geşt-i gülşen ne bâğ
 Ne sâķī ne bâde ne ayağ u ne rāğ
 Yan âteş-i 'ışķa Fevzī dāğ ol ser ü pā
 'Uşşâķa hemân dāğ lâzımdur dāğ

188.

Dāğ oldu yine tâb-ı sitemle ciger
 Havf eyle ki ser-tîzdür âh-ı seher
 İnşâf güzel başuñ içün raḥm eyle
 Bî-dād efendim yiter oldu yiter

186 S 46b, SÇ ve AE'de yok
 187 S 46b, SÇ ve AE'de yok
 188 S 46b, SÇ ve AE'de yok

189.

Zann itme beni bâde-i gül-gün içerüm
 Her dem mey-i derd-i elem-efzûn içerüm
 Ger çeşme-i Hızır aḳsa elümden içmem
 Ben devlet-i ‘ışḳuñda senün ḥûn içerüm

190.

Cevr itmek ile şanma ki maḥzûnam ben
 Öldür beni bu luṭf ile memnûnam ben
 Emrûn ne ise buyur tereddüd itme
 Dârende-i fermân-ı hümâyûnam ben

191.

Ḥandân oluruz derd ile nālân olsaḳ
 Ābād oluruz ‘ışḳile vîrân olsaḳ
 Biz çarḥ ile at başı ber-â-ber dönerüz
 Vaşla irerüz ṭâlib-i hicrân olsaḳ

189 S 46b, SÇ ve AE’de yok
 190 S 47a, SÇ ve AE’de yok
 191 S 47a, SÇ ve AE’de yok

192.

Dil ẖāhı dilũñ ‘aksine hũşumuzũñ
 Tā ‘arşa çıkar nā’rasi nũşumuzũñ
 Bir sâgar içün hırķa vü tâcı virdük
 Pek hıffeti var şimdi ser ü dũşumuzũñ

193.

Var ise meger miñnet imiş tıynetimüz
 Zîrâ ğam ile dâ’im olur ‘işretimüz
 Biz gerd-i reh-i sümm-i semend-i ‘ışķuz
 Eflâke çıkar anuñ içün fiġānımız

194.

Çün kâ’idedür ehl-i dile pest olmak
 Şahş-ı ğam u endũh ile hem-dest olmak
 ‘Ayb itme eger mest gezersem Fevzî
 Kānũndur ‘āşıklara ser-mest olmak

192 S 47a, SÇ ve AE’de yok
 193 S 47a, SÇ ve AE’de yok
 194 S 47a, SÇ ve AE’de yok

195.

Tā kim heves-i câm-ı mey-i ‘ışk itdüm
Fikr-i dehen-i dil-ber-i ser-meşk itdüm
Bir dil var idi mā-meleküm ey Fevzî
Şimdi anı da bir melege ‘ışk itdüm

196.

Tā itdi beni çarh işigüñden mehcūr
Oldı teb-i hicrānuñ ile dil rencūr
Eyyām-ı firākuñ döginür mi bilmem
Vaşluñla olur mı dil-i Fevzî mesrūr

197.

Zann itme ki Fevzîmüzi ser-hoş yatur
Esrār-ı haţuñla o ya medhüş yatur
Medhüşdur ammā yine medhüñ söyler
Söyler güzelüm şanma ki hāmüş yatur

195	S 47a, SÇ ve AE’de yok
196	S 47b, SÇ ve AE’de yok
197	S 47b, SÇ ve AE’de yok
193	1 Fevzîmüzi: metinde Fevzîmüz

198.

Nâ-çâr siğar düşdi be-yârân yâhû
 Giryân iderek kaldı o çeşmi âhû
 Şimden girü seyyâh-ı cihân oldum âh
 Yâhû sizi hûbân-ı Sitânbul yâhû

199.

Feth ideli mülk-i dili sulţân-ı ye's
 Hep rûy-ı dil 'arz eyledi hûbân-ı ye's
 Ümmîd katumda şâhid-i bâzârdur
 Min-ba' d min Fevzî vü dâmân-ı ye's

200.

Kâm-ı dile ursa püşt-i pâ itme 'aceb
 Yek-sân yanında şimdi ihmâl-i taleb
 Biz tâli'-i Fevzîmüzi bakduk gördük
 Çarh-ı emeli döner velî 'aksine hep

198 S 47b, SÇ ve AE'de yok
 199 S 47b, SÇ ve AE'de yok
 200 S 47b, SÇ ve AE'de yok

201.

Efgān-ı ney ü nağme-i tennūr bu şeb
 Viridi dil ü cān şevķine destūr bu şeb
 Nāhīde gelüp bezmimūze raķş-künān
 Dünyā ķadar olduķ hele mesrūr bu şeb

202.

Ol māh ki eṭrāfını ṭutmuş hāle
 Ruḥsār-ı güle eyledi efşān jāle
 Dil gerçi fiğān itmede līkin bülbul
 Reşkinden urur kendini daldan dala

203.

Hāķ söyleyene tā bu ķadar ķahr olmaz
 Satmañ cübeyi baña vaşāķ kürklerle
 Şöhretse murādum sizi ilzām itmekden
 Maḥşūr olayum sizcileyin Türklerle

201 S 47b, SÇ ve AE’de yok
 202 S 47b-48a, SÇ ve AE’de yok
 203 S 48a, SÇ ve AE’de yok

204.

Ey bülbul-i ḥadīka-i gül-ğonce-i nāz
 V'ey maḥrem-i ḥarīm-i şeh-i 'ışk-ı tırāz
 Sözinde kân-ı 'ışk için anda bir nefes
 Ben rāğ-ı per-şikesteğe göster pervāz

205.

Ferah-şād-ı yegānedür
 Gel ey ğam kim sen evdensin
 Ferah şādī gelür geçer
 Benümle kalıcağ sensin

206.

Meger ān Türki-i Şirāzī
 Be-dest ārī velī mā-rā
 Feḥālū endiş be-hışm
 Semerkand-i Buḥārā-rā

204 S 48a, SÇ ve AE'de yok
 205 S 48a, SÇ ve AE'de yok
 206 S 48a, SÇ ve AE'de yok

206. Sanki o Şirazlı Türk bizi ele geçirmiştir ve hışma gelerek Semerkand ve Buhara'ya sürmüştür.

DİZİN

A

āb (11: 3) (14: 2) (2: III)(22: 5) (27: 3)
 (31: 3) (5: 5) (9: I)(9: III)
 ābād (7: II)
 ābād eyle- (7: II)
 āb-ı hālīs (2: III)
 āb-ı Hızır (31: 3)
 āb-ı nāb (31: 2)
 āb-ı tāk (11: 3): (9: III)
 āb-ı zülāl (47: 2)
 āb-ı zülāl (61: 2)
 aceb (10: I) (10: II) (10: II) (10: II)
 (10: II/1) (2: II) (2: IV) (32: 3) (5: 24)
 (6: IV) (7: I) (7: V) (8: II) (8: IV)
 acīb (2: I)
 acz-i rumûz-ı dil (39: 4)
 ad (5: 17)
 ādāt-ı kirām (2: X)
 adem (3: II) (7: VI)
 adem burcı (7: VI)
 adem-ābād (7: I)
 adem-āşinā-yı ālem (3: II)
 ādet (2: X) (4: IV) (6: IV)
 ādet idin- (4: IV)
 adīm (5: 24) (4: V)
 ahker-i hasret (25: 5)
 ahker-i ışk (4: V)
 ahlā (11: 5)
 Ahmed (4: VI)
 Āhmed Peyem-ber (3: VI)
 ahter (2: VI) (25: 4) (4: V)
 ahter-i hasret (25: 4)
 ahter-i ışk (4: V)
 āhu-yı vahşī (22: 4)
 ahvāl (7: V)
 āhū (22: 4) (3: VIII) (55: 7)
 āhū-yı harem (24: 5)
 āhū-yı vahşī (3: VIII)
 Şiddik (2: III)
 ājeng (59: 3)

akd (5: 6)
 akdem (3: VII)
 ākıbet (17: 5)
 akīm (5: 16)
 akı (2: III)
 akı-ı dūr-bīn (45: 6)
 akı-ı Felātūn (39: 4)
 akı-ı perişān (82: 3)
 aks (4: II) (7: II)
 aksā (2: VIII)
 aksā-yı metā (2: VIII)
 aks-i mevc (59: 3)
 aks-i sūr (7: II)
 aks-i tāb-ı renā (4: II)
 ālām-ı dünyā (59: 3)
 ālem (2: IV) (2: V) (2: VI) (2: VII)
 (21: 3) (28: 2) (3: II) (3: II)(3: II) (3: II)
 (3: II) (3: II) (3: VII) (30: 1) (31: 1)
 (4: V) (6: I) (6: I) (7: I) (7: I) (7: VI)
 ālem-i gönül (4: V)
 ālem-i nāz (2: VII)
 ālī (7: VI)
 ālī-cenāb (27: 5) (7: VI)
 alīl (2: V) (2: X)
 alīl-i cürm (2: VIII)
 alīm (4: V)
 Allah (15: 1) (2: IV)
 allāme (4: V) (64: 3)
 allāme-i mekteb-i kadīm (4: V)
 ālüfte (50: 1) (10: II)
 ālūde-i cürm (2: X)
 ān (5: 11)
 anādil(2: VI)
 anber (4: V) (4: V)
 anberin (27: 2) (4: III)
 andelīb (3: VII/10)
 andelīb (46: 1) (61: 3) (8: III) (8: V)
 andelīb-i gönül (46: 1)
 andelīb-i zār-ı hasret (8: V)
 ankebūt (2: III)

ārāyiş (4: V)
 ārāyiş-i meclis-i yakīn (4: V)
 arş (2: II) (22: 8) (3: VII) (7: III) (8: II)
 arşa ser vir- (22: 8)
 arş-ı a'zām (3: VII)
 arş-ı mahabbet (40:5)
 arūs (79: 4)
 arūs-ı dehr (79: 3)
 arz (15: 3) (22: 5) (27: 7) (3: IX) (5: 24) (6: II) (7: V)
 arz eyle- (3: IX)
 arz it- (7: V)
 arza gir- (22: 5) (27: 7)
 arz-ı hāl (5: 24)
 arz-ı hāl (6: II)
 arz-ı niyāz (14: 1) (15: 3)
 arz-ı niyāz eyle- (15: 3)
 ārzū (23: 1) (8: II)
 ārzū-yı ğonce-fem-i dost (23: 1)
 Āsaf (5: 12)
 Āsaf-ı devr-i rūz-āār (5: 12)
 ases (57: 2) (58: 4)
 ashāb (2: III)
 ashāb-ı attāş (2: III)
 āsiyān (3: VI) (4: VII)
 āsiyān-ı ümmet (3: VI)
 āsmān (3: IX)
 āsmān (7: VI)
 āstāne (3: IX)
 āşık (10: II) (10: III) (18: 3) (20: 2) (27: 6) (28: 4) (3: III) (3: IV) (4: III)
 āşık ol- (2: IV) (3: IV)
 āşık-ı dāg-āşinā (3: III)
 āşık-ı nālān (28: 4)
 āşık-ı ser-geşte-i zūlf (18: 3)
 āşık-ı zār (20: 2)
 āşikāre (3: VIII)
 āşikāre kıl- (3: VIII)
 āşinā (19: 2)
 āşinā-yı ferah (32: 3)
 āşkāre (61: 1)

āşüfte (50: 1) (10: II)
 āşüfte-hāl (54: 3)
 āşüb (10: I)
 āşüb-ı dünyā (10: I)
 atā (5: 10)
 āteş (16: 2) (19: 1) (19: 3) (2: VII) (22: 5) (22: 6) (3: II) (3: III) (4: V) (6: IV) (7: II) (9: I)
 āteş-figān (19: 3)
 āteş-i dil (22: 6)
 āteş-i firkat (3: II)
 āteş-i hasret (7: II)
 āteş-i hicr (2: VII)
 āteş-i ışk (11: 4)
 āteş-i ışk-ı dil-berān (3: III)
 āteş-i ruhsār-ı tāb-ālūd (9: I)
 āteş-i sūzān (28: 1)
 āteş-nümā (19: 1)
 āteş-perest (16: 2)
 āteş-zebān (48: 2)
 ātıfet (2: X) (3: VII)
 attāş (2: III)
 avām (55: 6)
 āvāz (7: V)
 āvāz (8: II)
 āvāze (58: 6)
 āyā (3: IV) (5: 5)
 āyā (7: I)
 ayağ (3: III)
 ayaā-āşinā (3: III)
 ayān (5: 20)
 ayb (2: VII) (47: 5) (47: 5)
 ayb eyle- (2: VII)
 āyet (28: 3) (53: 3)
 āyet-i Kur'ān (28: 3)
 āyīne (7: II) (8: V)
 āyīne-i kalb (7: II)
 āyīne-tab (4: VI)
 āyīne-tab'-ı şeker (4: VI)
 ayn (2: VII) (21: 1) (5: 31)
 ayn-ı habāb (21: 1)

ayn-ı intizār (2: VII)
 ayn-ı nāz (12: 1)
 ayn-ı nūr (5: 31)
 ayn-ı sem (5: 7)
 ayyār (42: 3)
 azāb (4: I)
 āzād (6: I)
 āzād kıl- (3: VI)
 āzād ol- (6: I)
 āzāde (50: 3)
 āzādegī (57: 1)
 azīm (2: I) (2: III) (5: 13) (5: 17) (5: 23) (5: 27)
 azīme (2: III)
 azm (7: VI)

B

bā'is (37: 2) (15: 2) (2: IX) (21: 4)
 (29: 1) (29: 2) (29: 3) (29: 4) (29: 5)
 bāb (2: I)
 bāb-ı vuslat (2: I)
 bād (4: III)
 bād (6: V)
 bāde (4: V) (51: 1) (9: II)
 bāde-i şerm (9: II)
 bāde-nūş (58: 3)
 bād-ı hışm (3: IV)
 bād-ı mahabbet (6: V)
 bādiye (23: 3) (26: 3)
 bādiye-i mihnet (26: 3)
 bādiye-peymā (23: 3)
 bādiye-peymā-yı cünün (23: 3)
 bāg (2: X) (3: III)(3: IX)(4: I)(46: 5)
 (7: II)
 bāg-ı hayāl (7: II)
 bāg-ı mehmedet (2: X)
 bāgī (7: VI)
 bāgī-i ecel (7: VI)
 bahār (8: I)

bahr (2:) (22: 8) (7: III)
 bahr-i tab' (22: 8)
 bahs (21: 7) (28: 1) (28: 1) (28: 2) (28: 3) (28: 4) (28: 4) (48: 2) (5: 29)
 bahs eyle- (28: 1)
 bahs it- (28: 1) (28: 2) (28: 3) (28: 4)
 bahs-ı ışk (48: 2)
 bahs-i eşār (21: 7)
 bahş (39: 2) (49: 2) (5: 11)
 bahşāyiş (7: V)
 baht (10: II) (15: 3) (22: 7) (3: I) (3: I) (35: 3) (5: 1) (5: 2)
 baht-ı adem (36: 5)
 baht-ı siyāhum (58: 4)
 baht-ı siyeh (15: 3)
 bākī (4: IV) (7: V) (7: VI) (7: VI)
 bāl (4: VI)
 bāl-süz (3: III)
 bang-ı yā vedūd (36: 1)
 bār (22: 3)
 bārān (28: 2)
 bārān (29: 4)
 bāre-gāh (4: IX)
 bār-ı ğam (22: 3)
 bār-ı āirān (41: 4)
 bārī (3: II) (7: I)
 bārid (83: 5)
 bārīka-nūş (74: 4)
 bāz (12: 2) (18: 1)
 bāz it- (60: 5)
 bāzār-ı ışk (30: 2)
 bāz-ı çeşm-i dil-ber-i tannāz (12: 2)
 beçegān (41: 5)
 bed-edā (3: V)
 bed-edā it- (3: V)
 bedel (5: 4)
 bed-i pīşe (2: X)
 bekā (2: IX)
 belā (10: III) (10: IV) (10: IV) (15: 4) (20: 4) (25: 2) (26: 4) (26: 5) (3: II) (3: II) (52: 1) (6: I) (6: II) (7: V) (7: VI)

belāgat (2: I)
 belā-yı ālem (3: II)
 belā-yı ehl-i ışk (10: III)
 belā-yı fırkat (6: II)
 belā-yı hicr (7: V)
 belā-yı nāgehānī (7: VI)
 belī (29: 4) (30: 3) (7: III)
 bend (13: 5) (18: 7)
 bende (5: 6) (5: 25)
 bende-i yār (23: 5)
 bend-i zünnār (13: 5)
 bend-i zünnār (18: 7)
 bend-i zünnār (92: 3)
 benefşe (27: 3)
 benefşe-zār (27: 3)
 ber (5: 25)
 ber-bād (3: I)
 ber-bād (3: VI) (6: I) (7: II)
 ber-bād eyle- (7: II)
 ber-bād ol- (6: I)
 ber-dār (18: 3)
 ber-dār ol- (18: 3)
 berdārī (4: I)
 ber-dārī-i dār-ı zülf (4: I)
 ber-düş (6: V)
 ber-efrāste (52: 4)
 berk (13: 3) (22: 4) (29: 1) (4: II) (4: V) (4: VI) (7: VI)
 berk-i āh (17: 5) (7: VI)
 berk-i āh-ı istiğnā (17: 5)
 berk-i hātif (13: 3) (22: 4)
 berk-i iştiḥār (4: II)
 berk-i ruh (29: 1)
 berk-i ruhsār (21: 4)
 berk-i şererü's-sakar (4: VI)
 ber-rāh-ı fenā (20: 3)
 ber-vech (2: IV) (2: VII)
 bes (14: 5) (19: 5) (23: 5)
 besīm (5: 1)
 beste-pā (3: II)
 beşer (4: VI)

beyān (4: VII) (5: 11) (5: 20) (7: II) (9: V)
 beyān it- (4: VII) (7: II) (9: V)
 beyt (2: X)
 beyt-i şîār-ı mağfîret (2: X)
 beytü'l-ahzân (7: I)
 bezl (7: V)
 bezl-i cins (7: V)
 bezl-i cins-i ni'met (7: V)
 bezm (12: 3) (34: 3) (47: 3) (5: 7) (55: 2) (7: II) (7: II) (7: V)
 bezm-i derûn (7: II)
 bezm-i ezel (45: 1) (47: 3)
 bezm-i niyâz (55: 2)
 bezm-i safâ-yı hâtır (7: II)
 bî-amân (6: I)
 bî-bahâne (3: IX)
 bî-bāk (2: IV)
 bî-bāk it- (2: IV)
 bîdād (48: 3) (3: I)(3: VI)(48: 1) (6: I) (6: II) (6: III) (6: IV) (6: V) (7: I)
 bîdād it- (3: VI)
 bî-dādī (56: 3)
 bî-dādī-i cevîr (56: 3)
 bî-dil (13: 3)
 bî-eşk (28: 2)
 bî-gâne (3: V) (4: I)
 bî-haber (12: 2)
 bî-had (1)
 bî-hicâb (27: 7)
 bî-hisâb (48: 1)
 bihişt (4: VI)
 bihişt-i ferheng (4: VI)
 bî-hude (36: 5) (16: 4) (32: 2) (44: 3)
 bî-hüş (42: 2) (2: II)
 bî-hüş it- (2: II)
 Bihzād (63: 1)
 bî-karâr (2: VII)
 bî-keder (3: IX)
 billāhi (7: III)
 bîmâr (20: 1) (33: 3)

bî-muhâbâ (3: VIII)
 binâ (2: III)
 bî-nâ it- (2: III)
 bî-nevâ (19: 3) (2: VI) (7: III)
 bî-renâ (4: II)
 birûn (2: IV)
 bî-salâh (58: 6)
 Bî-sûtûn (86: 2)
 bî-şübhe (4: V)
 bî-vefâ (18: 6)
 burc (35: 3) (7: VI)
 burc-ı hüsn (66: 4)
 burc-ı ser (40: 2)
 bü'l-heves (58: 6)
 bülbül (2: X) (20: 6) (28: 4) (3: III) (4: III/1) (5: 24) (56: 1) (58: 1) (9: IV)
 bülbül-i âvâze-i şeb-hîz (33: 5)
 bülbül-i cân (20: 6)
 bülbül-i medh-gûy (5: 24)
 bülbül-i nağme-senc (3: III)
 bülbül-i zâr (28: 4) (54: 3)
 bülend-âvâz (7: V)
 bün (8: I/2)
 bün-i mû (8: I)
 büryân (4: I)
 bût (12: 1) (30: 1)
 bûtân (61: 6)
 bût-hâne (30: 1)
 bût-i bût-hâne-i dil (30: 1)
 bükalemûn (26: 6)
 bûy (11: 2)
 bûy (2: V)
 bûy (5: 24)
 bûy-ı hat (2: V)
 bûy-ı zülf (11: 2)

C

câ'iz (4: III)

câh (5: 31)
 câh-ı visâl (3: III)
 câhil (64: 3)
 cahîm (37: 4) (4: IX)
 cahîm (5: 21) (5: 7)
 cahîm-i derd (37: 4)
 cām (19: 4) (2: X) (21: 1) (21: 6) (22: 1) (22: 7) (26: 2) (27: 1) (34: 2) (4: II) (4: IX) (50: 2) (9: I)
 cām-âşâm (19: 4)
 cām-âşâm-ı sabr-ı zahm-ı tîâ-i çeşm-i yâr (19: 4)
 cāme (4: III)
 cāme-i âül-renâ (59: 4)
 cām-ı âfiyet (2: X)
 cām-ı âül-âün-ı şarâb-âlûd (9: I)
 cām-ı felek (21: 6)
 cām-ı hoş-âüvârî (4: II)
 cām-ı leb (26: 2)
 cām-ı mey (13: 2)
 cām-ı şarâb (21: 1)
 cām-ı şarâb (22: 1)
 cām-ı şarâb-ı kām (22: 7)
 cām-ı şefâ'at (4: IX)
 cām-ı zer-kenâr (34: 2)
 cāmî (4: II)
 cân (10: I)(10: II/1) (11: 2) (2: II) (2: IV) (2: V) (2: VI) (2: VI) (20: 3) (20: 6) (25: 2) (29: 1) (3: I) (3: I) (3: II) (3: II/7) (3: V) (3: VII) (4: II) (4: II) (4: V) (5: 11) (6: II) (6: IV) (6: IV) (6: V) (7: II) (7: V) (7: VI) (7: VI) (7: VI)
 cân at- (64: 7) (7: V)
 cân vir (2: IV) (5: 11)
 cânâ (29: 2)
 cânân (7: VI)
 cân-bahş (10: I)
 cân-fezâ (2: V/14)
 cân-ı âfet (6: II)
 cân-ı belâ-keş (41: 2)
 cân-ı nâ-şâd (3: I)

cān-ı zāhid (4: II)
 cān-ı zār (4: II)
 cān-ı zehr-çeş (5: 3)
 cān-sipār (2: VII)
 cān-sitān (10: I)
 cān-sūz (20: 1)
 cārūb (3: IX)
 cārūb-ı ğubār-ı āstāne (3: IX)
 cāvidān (11: 4)
 cāy (17: 1)
 cāy-āāh-ı istignā (17: 1)
 cāy-ğāh (17: 1)
 cebhe-çinūñ (2: II)
 cebīn (2: II)
 cedel (5: 28)
 cedvel (47: 4)
 cedvel-i hoş-keşide (47: 4)
 cefā (3: V) (7: I)
 cefā it- (3: V)
 cehl-i mürekkeb (61: 5)
 cellād (18: 1) (20: 2) (33: 3) (6: I)
 cellād-ı ğamze (33: 3)
 cellād-ı kazā (20: 2)
 Celvetī (4: IV)
 Cem (13: 4) (4: II)
 cem' (2: VI) (27: 4)
 cem' ol- (27: 4)
 cem'-i ahter (2: VI)
 cemāl (2: V) (2: VII) (2: VIII) (3: IX)
 (53: 3) (55: 1) (7: V) (7: VI)
 cemāl-i pāk (3: IX)
 cemī'-i emcād (3: VI)
 Cemşid (4: V)
 Cemşid-i mahabbet (4: V)
 cenā (59: 2)
 Cenāb-ı Hakk (2: I)
 Cenāb-ı Kibriyā (2: V)
 cennet (7: VI)
 ceres (58: 3)
 cesīm (5: 4)
 cevāb (18: 2) (21: 7) (48: 2)

cevāb eyle- (48: 2)
 cevānib (9: V)
 cevr (36: 4) (51: 2) (26: 4) (46: 3) (56: 3) (58: 2) (6: III)
 cevr it- (3: VI)
 cevr ü bīdād (3: VI)
 cevr-i yār (46: 3)
 cevvar (42: 1)
 ceyb (16: 1) (16: 3)
 ceyb ü dest it- (16: 3)
 ceyb-i ısmet (11: 4)
 ceyb-i tākat (47: 1)
 Ceyhūn (62: 1)
 ceyş (4: V)
 ceyş-i dil (4: V/9)
 ceyş-i fitne (17: 2)
 cezbe (2: V)
 Cibrīl (53: 5) (6: III) (2: II) (36: 3)
 cihan (2: V) (2: VIII) (2: VIII) (3: VI)
 (5: 31) (7: I) (7: II) (7: V)
 cins (7: V) (7: V)
 cins-i dünyā (7: V)
 cins-i nāz (55: 1)
 cism (8: III)
 civciv (4: V)
 civciv-i sa've (4: V)
 cūbbe (59: 4)
 cümle (2: III)
 cünūn (2: IX) (23: 3) (4: V)
 cünūn-āşinā (2: IX)
 cūra (31: 3) (4: II)
 cūra-i kemīn (4: II)
 cürm (2: IX) (3: I) (3: VII) (4: IV) (7: I)
 cürm-i katl (7: I)
 cüz' (4: V)
 cüz'-i ten (4: V)
 cūd (4: VII) (7: III)
 cūş (5: 18) (9: II)
 cūş eyle- (6: V)
 cūyān (7: II)

cūy-bār (34: 1)
 cūy-bār (8: I)
 cūy-bār-ı nār-ı hasret (8: I/)

Ç

çāk (2: IV)
 çāk çāk (11: 2)
 çāk çāk it- (9: III)
 çāk çāk ol- (11: 2)
 çāk it- (2: IV) (25: 1)
 çāker (2: II) (5: 25)
 çāker-i kemīn (2: II)
 çāpük-süvār (27: 5)
 çāpük-süvār-ı nahvet (27: 5)
 çāre (3: VIII) (7: III)
 çāre-sāz (55: 3)
 çarh (43:6) (28: 2) (3: I) (4: I) (5: 25)
 (7: I) (7: III) (7: VI) (8: V) (3: VI)
 çarh-ı bī-eşk (28: 2)
 çarh-ı dūn (3: I) (7: I)
 çarh-ı ğam (8: II/1)
 çarh-ı mahabbet (4: I)
 çarh-ı senāīn-dil (7: III)
 çemen (2: IV)(32: 4) (5: 9)
 çemenistān (2: I) (2: II) (2: IV) (2: IX)
 (2: VI) (2: VIII) (2: III) (2: V)(2: VII)
 çemensitān-ı rahmet (2: I) (2: II) (2:
 III) (2: IV) (2: IX) (2: V) (2: VI) (2:
 VII) (2: VIII) (2: X)
 çend (3: III)
 çeşm (10: II) (10: III) (12: 1) (12: 2)
 (18: 1) (19: 2) (2: III) (2: IV) (2: V) (2:
 V) (21: 2)
 çeşme (7: I) (7: V)
 çeşme-i mey-gūn (7: I)
 çeşm-i a'dā (2: III)
 çeşm-i alīl (2: V)
 çeşm-i baht (10: II)
 çeşm-i efsūn-kāresi (42: 2)

çeşm-i felek (25: 3)
 çeşm-i fiten-enāiz (33: 4)
 çeşm-i giryān (29: 4)
 çeşm-i h'āb-ālūd (9: I)
 çeşm-i himmet (60: 5)
 çeşm-i ismet (6: II)
 çeşm-i mahmūrān (9: IV)
 çeşm-i merdūm (2: IV)
 çeşm-i mest (47: 3)
 çeşm-i pūr-sehr (45: 2)
 çeşm-i siyeh (3: II) (41: 3) (6: IV)
 çeşm-i siyeh-kāre-i sehhāre (26: 5)
 çeşm-i şerer-bār (10: III)
 çeşm-i yār (19: 4)
 çetr-i h'āb (19: 2)
 Çigil (69: 1)
 çille (4: IV) (56: 4)
 çille-i erbaīn çek- (4: IV)
 çille-i hicrān (56: 4)
 çirk-ālūd (11: 4)
 çirk-ālūd-ı isyān (11: 4)
 çü (2: IX)

D

da'vī (3: VI) (4: VI)
 da'vī-i husūm (4: VI)
 dād (3: VI) (4: VII) (45: 2) (56: 3)
 dād iste- (3: VI)
 dāg (13: 1) (20: 3) (25: 5) (3: II) (3:
 III) (3: III) (3: IV) (53: 1) (62: 4) (7:
 II)
 dāg-āşinā (3: III)
 dāg-dāg (46: 2) (58: 4)
 dām (3: II) (57: 1) (6: I) (61: 4)
 dāmān (7: III) (7: VI)
 dām-ı hat (3: II/3)
 dām-ı heves (57: 1)
 dāmī-ı ışk (33: 4)
 dānā (10: IV)

dār (4: I)
 Dāra (13: 4)
 dāstān-zen (4: V)
 dāstān-zen-i āül-şen-i naīm (4: V)
 Dāver (4: V) (4: VII) (5: 6)
 Dāver-i Cem (5: 6)
 Dāver-i hıttā-i risālet (4: VII)
 Dāver-i ışk (4: V)
 dāye-perver (45:6)
 defʿ (10: V)
 defn (7: II)
 defn-i zīr-i hāk (7: II)
 dehān (18: 5) (2: II) (50: 2)
 dehān (65: 4)
 dehen (18: 1) (27: 4) (49: 2)
 dehr (18: 7) (2: V) (21: 2) (5: 16) (79: 4) (11: 5) (14: 1) (18: 5) (19: 1) (19: 3) (2: I) (23: 4) (29: 2) (3: I) (3: VIII) (4: IX) (46: 1) (5: 21) (5: 22)
 dem (6: I) (7: I) (7: V) (7: V) (9: IV)
 dem eyle- (5: 21)
 dem ur- (54: 4)
 dem-ā-dem (2: IV) (19: 5) (8: III)
 dem-i ğam (43: 4)
 dem-i fānī (7: V)
 dem-i nāle (58: 3)
 dem-i vuslat (23: 4)
 dem-sāzī (8: II)
 der (7: V)
 derd (10: I) (10: III) (10: IV) (11: 5) (2: VIII) (20: 1) (3: II) (3: IX) (32: 3) (37: 4) (4: IX) (5: 21) (5: 22) (5: 24) (8: I) (9: IV)
 derd-i dil (3: II)
 derd-i hayret-efzā (10: III)
 derd-i ışk-ı cān-sūz (20: 1)
 derd-i ışk-ı yār (10: IV) (11: 5)
 derd-i nihān (40: 4) (41: 6)
 derdnāk (5: 23) (7: V)
 der-i bahşāyiş (7: V)
 derīde (47: 1)

der-kār-ı dil (3: II)
 ders-i hikem (39: 4)
 dervīş (73: 5)
 deryā (3: VII/4) (9: II)
 derūn (2: IV) (7: I) (7: II)
 derūn-ı süfte (44: 1)
 dest (16: 3) (2: II) (26: 1) (48: 3) (5: 8) (7: VI) (7: VI) (8: II) (9: I)
 destār (50: 1)
 dest-būs (34: 2)
 dest-būs-ı sākī (34: 2)
 deste deste (8: I)
 dest-efşān (7: II)
 dest-i bī-amān-ı çarh (7: VI)
 dest-i hezār-ı zār (5: 24)
 dest-i sūkūn (26: 1)
 destūr (51: 2)
 deşt (51: 2)
 deşt-gāh (55: 7)
 devā (2: VIII) (20: 1) (3: II)
 devā-yı ālem (3: II)
 devr (3: I) (5: 12)
 devr it- (7: II)
 devrān (7: V)
 devr-i hüsn (16: 2)
 devr-i rüzgār (5: 12)
 dey (13: 2)
 deyr (12: 4) (13: 2) (30: 1) (5: 23)
 deyr-i ışk (12: 4)
 deyr-i sanem (5: 23)
 dīdār (7: VI)
 dīde (14: 3) (20: 3) (28: 2) (29: 2) (3: I) (46: 2) (52: 4)
 dīde-bān (7: VI) (40: 2)
 dīde-i (3: II)
 dīde-i āiryān (28: 2)
 dīde-i habāb (14: 3)
 dīde-i rüşenā-yı ālem (3: II)
 dīde-i ter (3: I)
 dil (36: 4) (10: III) (10: III) (10: IV) (10: IV) (10: V) (12: 4) (13: 1) (17: 1)

(18: 2) (18: 4) (18: 6) (18: 7) (19: 3)
 (2: I) (2: II) (2: VI) (20: 1) (20: 3) (22:
 1) (22: 3) (22: 6) (23: 1) (23: 2) (23: 3)
 (23: 4) (23: 5) (24: 1) (24: 2) (24: 5)
 (25: 1) (26: 5) (28: 4) (3: I) (3: II) (3:
 II) (3: II) (3: II) (3: II) (3: III) (3: IV)
 (3: IV) (3: V) (3: VIII) (3: VIII) (3:
 VIII) (30: 1) (30: 1) (30: 2) (30: 5)
 (31: 4) (32: 3) (32: 4) (35: 4) (37: 1)
 (4: I) (4: IX) (4: V) (47: 2) (5: 1) (5:
 20) (5: 21) (5: 22) (5: 4) (5: 5) (51: 5)
 (53: 2) (56: 2) (56: 3) (58: 2) (58: 4)
 (6: III) (6: IV) (6: IV) (6: V) (7: I) (7:
 II) (7: II) dil (7: III) (8: III) (8: IV) (8:
 V)
 dil vir- (10: I)
 dil-ber (19: 3) (47: 5)
 dil-berān (3: III)
 dil-ber-i tannāz (12: 2)
 dil-dāde (6: II)
 dil-dār (48: 5)
 dil-h'āh (7: II) (7: I)
 dil-hazīn (2: II)
 dil-hırāş (20: 6)
 dil-i āteş-fiān (19: 3)
 dil-i bīmār (20: 1)
 dil-i harāb (5: 5)
 dil-i nāle-kār (3: IV)
 dil-i nā-şekīb (3: VIII)
 dil-i nizār (3: II)
 dil-i sad-pāre (18: 6)
 dil-i şeydā (10: IV)
 dil-i şeydā (7: II)
 dil-i tebāh (4: IX)
 dil-i uşşāk (18: 2)
 dil-i zār (37: 1) (10: III) (56: 3) (56:
 4) (6: III)
 dil-rübā (2: V)
 dīn (3: I) (30: 2) (4: V)
 dirīg (3: I) (3: II) (3: VIII) (7: III)
 dīrīne (8: V)

dīv (3: V) (54: 3)
 dīvān (7: V)
 dīvāne (24: 1) (30: 3) (91: 2)
 dīv-i rakīb (54: 3)
 diyār (4: II) (58: 3) (7: VI)
 diyār-ı şām-ı bāki (7: VI)
 dost (23: 1) (23: 2) (23: 3) (23: 4) (23:
 5) (7: I) (8: IV)
 duā (57: 4) (7: VI) (7: VI) (5: 28)
 duā-yı müstecāb (7: VI)
 duhter (2: IV)
 duhter-i tāk (2: IV)
 dü (2: I) (2: VIII)
 dükkānçe (57: 5)
 dükkānçe-i tab' (57: 5)
 dünbāle-rev (57: 4)
 dünyā (10: I) (7: V)
 dūrce (4: V)
 dürd (4: II)
 dūr-efşān (29: 2)
 dürerü's-semer (4: VI)
 dūr-i belāaat (2: I)
 dūr-i derūn (2: IV)
 dūr-i semīn (3: II)
 dūr-i sinn-i (2: II)
 dūr-i yetīm (4: V) (5: 8)
 dūr-i ziyā-nisārı (4: II)
 dürr (2: I) (2: II) (2: II) (2: IV) (3: IX)
 (4: II) (4: V) (5: 8) (50: 4) (7: III)
 dü-sāle-i zehr (38: 2)
 dü-serā (2: I)
 düşmen (4: II) (4: V) (4: V) (5: 31) (5:
 7) (7: III) (8: IV)
 düşmen-i şöhret (4: V)
 düşmen-i zühed-i mey-perest (4: II)
 düşnām (9: IV)
 dūr (51: 1) (16: 1) (20: 4)
 dūr it- (16: 1) (20: 4)
 dūzah (16: 2) (58: 5)

E

ebced (4: V)
 ebkem (3: VII)
 ebr (29: 4) (7: V)
 ebr-i hat (29: 4)
 ebr-i nīsānī (7: V)
 ebruvān (2: VII)
 ebrū (36: 3) (51: 4) (6: II)
 ebrū-yı iffet (6: II)
 ecil (3: IV)
 edā (19: 5) (20: 7) (3: V)
 edeb (15: 2)
 edeb-tıynet (7: VI)
 e'āl (4: IV)
 e'imme (5: 13)
 efāl (2: X)
 efendi (2: X) (7: V)
 efgān (10: III) (18: 3) (28: 4) (3: VIII)
 efgān it- (28: 4)
 efkār (3: V)
 eflāk (10: III) (2: IV) (2: IV)
 eflāk-kemāl (52: 5)
 efsūs (7: III) (7: V)
 ehl-i akd (5: 6)
 ehl-i derd (37: 4) (8: I) (8: II)
 ehl-i derd-i dem-sāzī (8: II)
 ehl-i dil (31: 4) (32: 3)
 ehl-i dilān (35: 2) (41: 2)
 ehl-i evc-i işve (30: 4)
 ehl-i fazl (61: 5)
 ehl-i hāşir (45: 3)
 ehl-i ışk (10: III) (3: I) (48: 2) (55: 4)
 (7: I) (5: 10)
 ehl-i mahabbet (8: III)
 ehl-i zühd (16: 2)
 ekāll-mertebe (54: 4)
 el çek- (33: 4)
 el vir- (5: 4)
 elem (2: I)

elem-i erkān (52: 3)
 elem-i firāk (2: I)
 elemnāk (3: VIII)
 elem-zād (3: I)
 elest (4: II)
 el-hak (4: III) (7: V)
 elhān (7: V)
 el-hāsıl (7: III)
 elken (7: III)
 elmās (20: 3) (4: V) (7: V)
 elmās-ı hier (20: 3)
 elzem (3: VII) (7: VI)
 emān (18: 3) (4: I)
 emcād (3: VI)
 emel (5: 4)
 emr (5: 27)
 emr-i yesīr (5: 27)
 enbiyā (3: VII)
 endām (4: III) (4: VI)
 endām-ı adū (4: VI)
 endāze (38: 2)
 envār-ı āfıtab (14: 2)
 enver eyle (2: VI)
 erbain (4: IV)
 esās (2: II) (7: I)
 esās-ı arş (2: II)
 esās-ı kasr-ı bī-dād-ı felek (7: I)
 eser (15: 4) (18: 4) (39: 3)
 eser āh-ı seher-āāh (15: 4)
 eser it- (15: 4)
 esīr (11: 3) (31: 5) (33: 1) (9: III)
 esīr-i āb-ı tāk (11: 3) (9: III)
 esīr-i dām-ı zūlf (30: 3)
 esīr-i la'l (31: 5)
 esīr-i turre-i ser-beste-i şeb-dīz (33: 1)
 esrar (29: 3) (3: V) (3: VIII) (7: V) (9: V)
 esrār-ı nihān (9: V)
 eşār (21: 7) (50: 5)
 eşk (3: V)
 eşk-i hūnīn (3: V)

etrāf (2: VI)
 etvār (10: II)
 evc (12: 2) (2: II) (2: V) (30: 4) (7: III)
 evc-i şeref (2: V)
 evc-i şevk (12: 2)
 evkāt (2: X)
 evlā (7: VI)
 eytām (7: III)
 eyyām (32: 1)
 ez-ber (2: VI)
 ezel (16: 3) (51: 5)
 ezeli (64: 2)
 ezell (5: 6)
 ezhār (8: I) (8: III)
 ezhār-ı hasret (8: I) (8: III)
 eziyyet eyle- (4: IV)

F

fahr (1/3)
 fakīr (2: IX) (2: VIII)
 fakr (61: 5)
 fāni (65: 1) (7: V) (7: VI) (7: VI)
 fark (3: IX) (4: I)
 fark it- (4: I)
 fark-ı arş (7: III)
 fark-ı āsmān (3: IX)
 fasl-ı bahār (91: 3)
 fazl (4: VI) (61: 5)
 Fehīm (9: V)
 felek (21: 6) (25: 3) (4: IX) (5: 19) (5: 3) (5: 30) (5: 9) (7: I) (7: VI)
 felek-vatan (5: 9)
 fem (20: 5)
 ferāg-āşinā (3: III)
 ferāh (3: II) (32: 1) (32: 1) (32: 2) (32: 4) (32: 5) (5: 4)
 ferāh-fezā-yı ālem (3: II)
 ferd (54: 1)
 ferdā (3: VII) (4: IX)

ferheng (4: VI) (59: 1)
 fermān (33: 3)
 fermān-ı kazā-tecvīz (33: 3)
 ferş-i rāh (60: 3)
 feryād (20: 5) (3: I) (3: I) (3: I) (6: I) (6: II) (6: III) (6: IV) (6: V/8) (7: II) (7: II)
 feryād-res (58: 2)
 fettān (51: 3)
 fevc (57: 5) (60: 1)
 fevc-i meāes (57: 5)
 feyz (43: 6) (35: 2) (4: VII) (46: 4) (5: 20)
 feyz-resān (5: 9)
 feyz-resān-ı nazra (5: 9)
 feyz-yāb-ı ümīd (35: 2)
 fezā (13: 3)
 fezā-yı ışk (13: 3)
 fiska (56: 5)
 fi'l (4: V)
 fiğān (18: 1) (2: VI) (20: 6) (3: I) (3: VIII) (7: V)
 fiğān it- (3: VIII)
 fiğān it- (7: V) (7: VI)
 fiğān-ı dil-hırāş (20: 6)
 fiğān-ı dil-hırāş-ı bülbul-i cān (20: 6)
 fīkr (4: IX) (7: II) (7: V)
 fīkr-i kad-i şāhid-i ğam (4: IX)
 fīkr-i leb (6: V)
 fīkr-i zülf (22: 3)
 firāk (2: VII) (7: VI)
 firāvān (7: V)
 Firdevs (7: V)
 Fireng (69: 2)
 fīrkat (2: VII) (2: VII) (29: 5) (3: II)
 fiten (33: 4)
 fiten-enāiz (33: 4)
 fitne (15: 4) (21: 2) (3: II)
 fitne-i çeşm (21: 2)
 fitne-i devrān (41: 3)
 fūlful (4: III)

fünûn-ı şettâ (4: IV)
 fûrûz-ı dîl (39: 1)
 füsûn (14: 4) (15: 4) (21: 2) (3: IV)
 (26: 5)
 füsûn-ı muzmer (3: IV)
 füsûn-perdâz (3: II)
 füsûn-sâz (15: 4)
 fûlâd (22: 6)

G

gâ'ib: (18: 1) (18: 2) (18: 3) (18: 4)
 (18: 5) (18: 6) (18: 7)
 gaflet (6: IV)
 gaflet it- (6: IV)
 gâh (15: 5) gâhî (19: 2)
 gâlib (10: V)
 gâlib-i mutlak (10: V)
 gam: (12: 4) (15: 5) (18: 4) (2: VII)
 (22: 3) (23: 1) (26: 1) (3: I)(3: II)(3:
 III)(39: 1) (4: I)(4: I)(4: II)(4: II) (4:
 IX) (4: IX) (4: V) (5: 21) (5: 23) (5: 4)
 (55: 6) (58: 3) (64: 3) (64: 6) (65: 5)
 (66: 3) (8: III) (9: III) (9: IV) (10: V)
 (3: I) (4: I)
 gam-âzâd (3: I)
 gam-fersâ (8: III) (93: 4)
 gam-ı elem-zâd (3: I)
 gam-ı hicrân (10: V/41)
 gam-ı humâr (4: II)
 gâr (2: III)
 garaz (40: 3)
 garîb-i râh (2: IX)
 gark (2: IX)
 garka (26: 4)
 garka (26: 4)
 garka-i ka'r-ı yem-i hûn (26: 4)
 gark-ı yem-i cûrm ü bahr-i isyân (2:
 IX)
 gâşte (31: 3)

gavgâ (7: II)
 gavgâ it- (7: II)
 gayet (2: I)
 gayr (30: 1)
 gayret (22: 3)
 gayr-ı meşkûr (3: VIII)
 gazâb (37: 5)
 gazanfer (5: 25)
 gazel (70: 5)
 gedâ: (4: II) (7: V)
 gedâ-yı ğam-ı diyâr (4: II)
 gedâ-yı nûr (2: VIII)
 gehî rû-mâl (40: 3)
 gelû (53: 4)
 genc: (10: V) (7: II)
 genc-i visâl (10: V)
 gencîne (3: IX)
 gencîne-i tab'-ı bî-keder (3: IX)
 gencûr-ı (39: 2)
 gerd: (2: V) (22: 2)
 gerdân (2: IV)
 gerdân eyle- (4: IX)
 gerden: (24: 2) (4: VI)
 gerden-zen (4: VI)
 gerden-zen-i da'vî-i husûm (4: VI)
 gerd-i râh (4: IX)
 gerd-i reh (2: V)
 gerd-i ruhsâr (22: 2)
 gerdun (62: 1) (7: I)
 gerdûn-ı dûn (62: 1)
 germ (10: II) (8: III)
 germ-efgân (9: IV)
 germ-i temennâ (10: II)
 germ-iltihâb (22: 6)
 germ-saht (5: 2)
 geşt (5: 9) (7: VI)
 geşt-i bâg (46: 5)
 geşt-i bâg-ı neşât (46: 5)
 geşt-i tarab (5: 9)
 gezend (30: 2)
 gıpta (38: 1)

gıbta (5: 22)
 gıbta-keş (26: 6)
 gıbta-keş (5: 22)
 gıbta-keş-i bükalemün (26: 6)
 gılmân (7: V)
 gile (15: 5)
 gile-sâz (15: 5)
 girân (5: 5)
 giribân (7: III)
 girih (24: 1)
 girih-gîr (24: 1)
 girişme (3: III)
 gîti (46: 4)

H

h'âb (7: V) (9: I) (37: 2)
 h'âb-gâh (51: 3)
 h'âhiş (58: 4)
 habâb (14: 3) (21: 1) (22: 8) (27: 1)
 (31: 1) (35: 1) (4: II)
 habâb-ı kadeh (31: 1)
 habâb-ı ümîd (35: 1)
 haber (4: VI)
 haber-dâr (4: VII)
 haber-dâr ol- (4: VII)
 hâcet (33: 2) (45: 1)
 hâcib (5: 14)
 had (5: 17) (2: III)
 hadeng (2: VII) (59: 2)
 h-âhiş (35: 4)
 hâk (11: 1) (17: 1) (2: VIII) (27: 5) (3: VI)
 Hak (3: VI/18) (3: VII)
 hâk (4: V) (6: III) (7: II) (7: III) (7: III)
 (7: VI) (9: III)
 hâk-i dil-i zâr (6: III)
 hâk-i pâyuñ (40: 3)
 hâk-i râh (17: 1)
 hâk-i râh-ı istiğnâ (17: 1)

hâkister (10: IV) (16: 1) (25: 3)
 hâkister be-ceyb (16: 1)
 hâkister-i hasret (25: 3)
 hakkâ (2: V)
 hâl (10: III) (2: I) (2: IV) (49: 4) (5: 24)
 (6: II) (7: V)
 hâlâ (3: IX)
 hâlet (2: I) (6: IV)
 hâl-i acîb (2: I)
 hâl-i dil-i zâr (10: III)
 hâl-i siyeh (4: III)
 halîde (25: 2) (46: 3)
 halîm (5: 15)
 hâlis (2: III)
 halka (15: 1) (53: 4) (7: V)
 halka-be-âüş (15: 1)
 halka-i zikr (7: V)
 hall (5: 6)
 Halvetî (4: IV)
 ham (4: III) (5: 15)
 hāmân (68: 7)
 ham-be-ham (23: 3)
 hāmî (2: X)
 hamî-i hurmâ (2: III)
 haml (5: 16)
 hamle (3: V)
 hamle-i hancer-i niāāh (3: V)
 hamüş (9: V)
 hancer (20: 2) (25: 1) (26: 3) (3: IV)
 (3: IV) (33: 2) (4: I) (4: V)
 hancer-i derd (20: 2)
 hancer-i hasret (25: 1)
 hancer-i ışk (4: V)
 hancer-i itâb (4: I)
 hancer-i ser-tîz (33: 2)
 handân (7: II)
 hande (2: II/3) (35: 1) (7: I) (8: V)
 hande it- (2: II) (35: 1) (8: V)
 handegî (2: II)
 hâne (35: 4) (5: 26) (7: II)
 hâne-i bî-harîm (5: 26)

hāne-i dil (35: 4)
 hāne-i tār (43: 1) (2: IV) (2: VII) (8: I)
 harāb (14: 4) (22: 1) (3: III) (31: 5)
 (37: 2) (4: I) (5: 5)
 harāb ol- (14: 4) (4: I)
 harāb-ābād (3: I)
 harābāt (7: II)
 harābāt-ı zemīn (7: II)
 harābe (4: V)
 harāb-hane (6: V)
 harāb-ı çeşm (3: III)
 harāb-ı mey-i nāz (37: 2)
 harāc (38: 3)
 harām (11: 1)
 harām ol- (11: 1) (7: V)
 harf (3: VI) (4: VII)
 harf-i kahr (3: VI) (4: VII)
 hār-ı hasret (8: I)
 harīm (3: VII)
 harīr (5: 8)
 hark (53: 4)
 has (10: IV)
 hasā'il (64: 7)
 hased (34: 1) (34: 2) (34: 3) (34: 4)
 (34: 5) (4: III)
 hāsıl (64: 2) (5: 18)
 haslet (2: X)
 hasm (28: 5) (5: 2)
 hasmāne (7: III)
 hasret (11: 3) (2: VII) (25: 1) (25: 2)
 (25: 3) (25: 4) (25: 5) (56: 5) (7: II) (7:
 V) (8: II) (8: III) (8: IV)
 hasret-i la'l-i leb-i mey-gün (11: 3)
 haste (3: V) (4: VII) (5: 24)
 haste-i derd-rūy (5: 24)
 haste-i ışk (3: V)
 haste-i ma'siyet-ğarīb (4: VII)
 hasūd (59: 5)
 hāşā (2: VIII) (3: III)
 hāşāk (2: IV) (65: 5)
 hāşāk-i cān (10: IV)

hāşāk-i sürūr (65: 5)
 haşir (4: VII)
 hāşiye (47: 4)
 haşr (7: VI)
 hat (49: 4) (53: 5) (2: V) (22: 2) (29:
 4) (3: II/3) (9: I)
 hatā (2: IX) (3: IV)
 hātem (3: VII)
 Hātem (4: VII) (7: III) (7: III)
 Hātem-dil (4: VII)
 hātem-i enbiyā (3: VII)
 Hātem-i Tayy (77: 4) (5: 13)
 Hātem-i Tāyy-meşreb (5: 13)
 Hātem-tab' (7: III) (7: III)
 Hātem-tabīat (7: III)
 hat-ı mug (41: 5)
 hātır (16: 4) (32: 1) (5: 7) (53: 2) (57:
 1) (7: II)
 hātır-güzārī (58: 3)
 hātır-güzer ol- (3: V)
 hātır-ı düşmen (5: 7)
 hātır-şikest (16: 4)
 hātif (13: 3) (22: 4)
 hatm ol- (7: III)
 havāle (4: I)
 havāle eyle- (4: I)
 havāle-i zehr (38: 4)
 havās (4: VI) (55: 6)
 havf (42: 4) (47: 3) (7: VI)
 havī (9: II)
 hāy u hū (7: V)
 hayā (7: VI) (9: II)
 hayāl (2: V) (22: 1) (61: 3) (7: II/7)
 (19: 2)
 hayāl olun- (3: VI)
 hayāl-i çeşm (2: V)
 hayāl-i leb (22: 1)
 hayāt (11: 4)
 hayāt-ı cāvidān (11: 5)
 hayā-yı ızdırāb-ālūd (9: II)
 hayme (27: 2)

hayr (30: 2) (30: 5)
 hayrân (29: 3)
 hayrân ol- (29: 3) (9: V)
 hayret (2: I) (29: 3)
 hayretde koy- (3: V)
 hayret-efzâ (10: III)
 hayret-fezâ (29: 3)
 hazân (31: 2)
 hazân-resîde (31: 2)
 hazân-resîde-i hicrân (31: 2)
 hâzır-cevâb (21: 7)
 hazîn (2: II)
 hazret (2: I) (4: IX)
 hebâ (20: 6)
 hier (2: VII) (2: VII) (20: 3) (3: I) (3: VIII) (47: 1) (7: V)
 heft-cehennem (39: 3)
 helâk (11: 1) (11: 5) (3: II) (33: 2) (5: 23) (6: III) (7: V)
 helâk eyle- (22: 3)
 helâk it- (6: III) (9: III) (11: 1) (66: 1) (66: 2) (66: 3) (66: 4) (66: 5) (7: V) (7: V)
 helâk-ender-helâk-i hancer-i ser-tîz (33: 2)
 helâk-i cân (3: II)
 hemân (14: 5) (16: 2) (34: 4) (7: V) (7: V) (7: VI)
 hemîşe (35: 2) (38: 1)
 hem-meclis (12: 3)
 hem-râh (15: 4)
 hems (57: 3)
 hems-i kadem (57: 3)
 herem (5: 15)
 herez (5: 8)
 hestî (26: 2)
 hevâ (2: II) (20: 7) (32: 1) (32: 5)
 hevâ-yı ferah (32: 1)
 hevâ-yı pey-revî-i ‘Âsım-ı şîrîn-edâ (20: 7)
 heves (25: 2) (57: 1)

hez (5: 8)
 hezâkat (4: VII)
 hezâr (19: 3) (2: VI) (2: VII)
 hezârân-ı ğam (36: 4)
 hezâr-ı bî-nevâ (19: 3)
 hezâr-ı cân (2: VI)
 hezâr-ı hoş-nevâ (3: IX)
 hezâr-ı ıyş (7: II)
 hezâr-ı na’t-h’ân (3: IX)
 hezâr-ı zâr (5: 24) (2: VII)
 hıdîv (4: VII)
 hıfz (10: V)
 hıfz it- (10: V)
 hırka (71: 5)
 hırka-i tecrîd be-düş (74: 5)
 hırs (55: 6)
 hırs-i cân (40: 3)
 hışm (3: V) (3: V) (55: 3)
 hışm it- (33: 3)
 hışmnâk (9: IV)
 Hıtâ (2: V) (19: 1)
 Hızır (31: 3)
 hicâb (48: 4) (14: 1) (14: 3) (4: I/12) (48: 3) (7: VI) (9: I/5)
 hicrân (10: V) (2: I) (3: IX) (31: 2) (56: 4) (7: V)
 hîç (10: V) (3: VI) (30: 1) (30: 1) (30: 2) (30: 3) (30: 4) (30: 5) (4: IV)
 hiffet (4: VII)
 hikem (2: VI)
 hikmet (2: VI) (4: IV)
 hilâf (6: IV)
 hilâf-ı âdet (6: IV)
 hilâl (51: 4) (94: 5) (4: IV)
 himâ (2: IX/8)
 himâyet (5: 15)
 himem (23: 5)
 himem-i dost (23: 5)
 himmet (45: 4)
 himmet (5: 19)
 hîre (25: 3)

hisāb (2: III)
 hisset (4: VII/14)
 hōṣ-āüvār (34: 3)
 hitāb (2: I) (5: 5) (7: VI)
 hitāb eyle- (5: 5)
 hitāb it- (2: I)
 hizmet (4: IV) (4: IV/2)
 hizmet et- (4: IV)
 hizmet(4: III)
 hizmet-i ilm-i zāhirī (4: IV)
 hod (50: 2) (29: 5) (4: IV)
 hor (7: VI)
 hor bakma- (7: VI)
 hoṣ-āüvārī (4: II)
 hoṣ-dil (8: III)
 hoṣ-keḷām (3: III)
 hoṣ-meniṣ (7: V)
 hoṣ-nevā (3: IX/15)
 hoy-gerde (27: 3) (49: 3)
 hoy-rīz (22: 5)
 hub (33: 3)
 Hudā (3: VI) (2: IX) (2: VIII) (2: VIII) (20: 4) (21: 6) (24: 4) (68/1) (7: V) (7: VI) (40: 4) (22: 7)
 hulk (5: 15)
 humār (2: VII) (4: II/2) (4: V)
 humāre (61: 6)
 hum-keṣte (4: IV)
 hun (16: 5)
 hurma (2: III)
 hurrāf (68: 7)
 hursīd (2: VIII) (2: VI) (66: 4) (9: II)
 hurṣīd-i cihān (2: VIII)
 hurūṣ it- (9: II)
 hücūm (10: V)
 hücūm-ı leṣker-i ṣevk-i visal (10: V)
 hüfte (44: 3)
 hüfte (50: 3) (10: II)
 hükm it- (4: V)
 hümā (12: 2) (2: V) (2: VIII) (32: 5)
 hümā-yı evc-i ṣevk (12: 2)

hümā-yı ferah (32: 5)
 hüner (5: 17) (5: 19)
 hüsn (15: 2) (2: V) (27: 3) (3: IV) (4: V) (7: III)
 hüsn-i edeb (15: 2)
 hüsn-i hatt (27: 3)
 hüsn-i nazar (4: IX)
 hüzi (52: 1)
 hūn (12: 3) (12: 4) (26: 4) (34: 3) (4: I) (4: II) (4: V) (7: I)
 hūn-āb (34: 3)
 hūn-āb-ı hoṣ-āüvār (34: 3)
 hūn-rīz
 hūr (2: VII) (43: 9) (5: 30) (5: 31) (7: III)
 hūrān (2: II) (7: V)
 hūr-ı ‘ömr (7: III)
 hūr-ı hadenā-hār (2: VII)
 hūrṣīd (49: 4) (25: 5) (39: 3) (4: IX)
 hūṣ (4: V) (4: V) (5: 18)
 hūṣe (55: 6)
 hūṣ-rübā (2: VIII)
 hūṣyār (58: 7)

I

ıkd (50: 4)
 ısbāt (2: III)
 ısbāt-ı nübüvvet (2: III)
 ısmet (11: 4) (6: II) (60: 4)
 ıṣk (10: III) (10: III) (10: IV) (10: V) (11: 5/ab) (12: 4) (13: 3) (13: 4) (13: 5) (16: 2) (16: 3) (2: IV) (2: IV) (2: IV) (2: VI) (2: VI) (20: 1) (3: I) (3: III) (3: IX) (3: V) (3: VIII) (4: III) (4: III) (4: V) (4: V) (4: V) (4: V) (4: V) (4: V) (4: V) (4: V) (5: 23)
 ıṣk ehli (10: III)
 ıṣk ehli (16: 2)
 ıṣk-ı cān-sūz (20: 1)

ışk-ı ezeli (41: 6)
 ışk-ı yār (11: 4)
 ışk-iřtiřhāredür (61: 7)
 ışk-ülfet (39: 3)
 ıyān it- (65: 1)
 ıyş (12: 4) (7: II) (7: II) (7: V)
 ızār (54: 3)
 ızdırāb (21: 4) (9: II) (27: 6) (4: I)
 ıztırārī (11: 3)

İ

i'cāz (12: 5) (20: 7)
 i'cāz-senc (20: 7)
 i'cāz-senc-i sihr-i ma'nī (20: 7)
 ibn-i vakt (75: 1)
 ibrişim (5: 4)
 icābet (57: 4)
 icād (3: VI)
 icād eyle- (3: VI)
 ictināb (37: 1)
 idrāk (2: IV) (4: VII)
 idrāk it- (4: VII)
 iffet (6: II)
 ifrāt (15: 4)
 ifrāt-ı reşk (66: 2)
 ifrāt-ı tegāfūl (15: 5)
 iftiřhār (3: VIII)
 iftiřhārī (4: II)
 ihrāb (15: 2)
 ihrāb vir- (15: 2)
 ihsān (7: V)
 ihtirāz eyle- (60: 1)
 ihtiyāc (5: 27)
 ihtiyār (18: 5)
 ihtiyār it- (18: 5)
 ihtiyārī (16: 3)
 ihvān (7: V)
 ihyā (10: I) (2: III) (7: II)
 ihyā eyle- (7: II)

ihyā kıl- (2: III/6)
 ikbāl-i bahār (8: III)
 ikrār it- (3: VIII)
 iksir (2: IV)
 iksir (4: VI)
 iksir-i türāb (2: IV)
 iktidā (3: V)
 iktidā it- (3: V/8)
 iktisāb (21: 3)
 ilāhī (4: VI)
 ilhām (4: VI)
 ilhām-ı ilāhī (4: VI)
 illā (11: 4) (2: IV)
 illet (6: IV)
 illet-ülfet (6: IV)
 ilm (4: IV)
 ilm-i zāhirī (4: IV)
 ilticā (2: IX)
 iltifāt (4: IX)
 iltifāt it- (4: IX)
 iltihāb (22: 6)
 iltimās (7: VI)
 iltimās-ı pūs-ı dāmān (7: VI)
 ilzām (28: 5)
 imāle (4: III)
 imāle kıl- (4: III)
 imān (53: 3)
 imdād (3: I) (3: I) (3: VI)
 imdād iste- (3: VI)
 imdād it- (3: I)
 imlā (2: III)
 imsāk (15: 2)
 imsāk-ı nigāh (15: 2)
 imtiyāz (60: 3)
 imtizāc (32: 3)
 İncil (53: 5)
 inikās (4: II)
 inikās-ı tāb (4: II)
 inkılāb (21: 2)
 inkılāb vir- (21: 2)
 insāf it- (7: III)

insān (7: V)
 intisāb (48: 5) (7: VI)
 intizār (2: VII) (3: VIII) (4: IX)
 intizār çek- (4: IX)
 irfān (7: I)
 irgür- (2: I)
 irtikāb (17: 3)
 irtikāb-ı āünāh-ı istignā (17: 3)
 İsi (7: II)
 İsi-i ma'nā-zā (7: II)
 ism (10: IV)
 isti'dād (56: 5)
 istignā (17: 1) (17: 1) (17: 2) (17: 3)
 (17: 5) (17: 5)
 isyān (11: 4) (2: IX) (2: IX)
 işrāk (2: IV)
 işrāk eyle (2: IV)
 işret (45: 2) (7: II) (38: 2)
 iştihār (4: II)
 işve (30: 4)
 itā'at (33: 3)
 itā'at-kār-ı fermān-ı kazā-tecvīz (33: 3)
 itāb (27: 4) (37: 1) (37: 5) (4: I) (9: III)
 (9: V)
 itāb-ı sükkerin (18: 5)
 itfā it- (74: 4)
 izāf (3: III)
 izhār (10: II)
 izhār olın- (10: II)
 izzet (7: VI)
 izzet-nisbet (7: VI)

K

Ka'be (57: 3)
 ka'r (26: 4)
 ka'r-ı yem-i hūn (26: 4)
 kabā (45: 5)
 kabak (4: III)

kābe (2: II)
 kabes (58: 5)
 kābil (2: VI)
 kabūl (7: I)
 kabūl it- (7: I)
 kabza (13: 4)
 kabza-i hükm (13: 4)
 kad (4: IX) (34: 4) (4: IV)
 kadeh (14: 5) (31: 1) (31: 2) (31: 3)
 (31: 4) (31: 5) (4: V) (57: 3)
 kadīm (4: V)
 kadr (47: 5) (7: V)
 kadr-i hezār (47: 4)
 kafes (4: VI) (57: 1) (7: VI)
 kafes-nişin (4: VI)
 kāfile-sālār (57: 3)
 kāfir (28: 3) (53: 3)
 kāfir-i mutlak (28: 3)
 kāfūr (43: 3) (7: II)
 kāfūr-ı bihbūdī (7: II)
 kahr (27: 4) (3: VI) (30: 5) (4: VII) (5: 7)
 kahr-ı itāb (27: 4)
 kail ol- (3: VI)
 kākül (20: 4) (4: III)
 kāl (4: IV)
 kala (4: V) (7: VI)
 kālab (52: 4)
 kalb (7: II)
 kāle (10: II)
 kāle çık- (4: IV)
 kāle-i cān (10: II)
 kāle-i zehr (38: 3)
 kalenderān-kīş (73: 3)
 kām (22: 7) (3: VIII) (59: 2)
 kamer (2: III)
 kāmēt (41: 6)
 kāmīl (7: V)
 kāmīl insān (7: V)
 kām-kār (5: 12)
 kām-yāb it- (4: IX)

kan ağla- (10: III) (7: V)
 kanā'at (34: 2) (55: 6)
 kand (19: 5)
 kand-fürüş (57: 5)
 kand-fürüş-ı suhan (57: 5)
 kand-i la'l (19: 5)
 kanuñ (7: III) (10: IV) (17: 4) (26: 5)
 (4: III/13 (7: I)
 kânûn-âeh-i raht (4: III/13
 kânûn-geh 4: III/13
 kânûn-ı belâ (10: IV)
 kânûn-ı bütân (26: 5)
 kânûn-ı cefâ (7: I)
 kâr (10: III) (7: III)
 kâr it- (56: 2)
 kâr-bân (18: 4)
 kâr-bân-ı ğam (18: 4)
 karîn (2: II) (22: 7) (5: 18)
 karîn-i cüş (5: 18)
 kasd (3: VI) (7: I)
 kasd eyle- (3: VI)
 kasîm (5: 2)
 kâsir (2: IV)
 kasr (7: I)
 kâş (3: II)
 kat' (23: 4)
 kat'-ı ümîd-i dem-i vuslat (23: 4)
 kâtib (5: 26)
 kâtil (64: 5)
 katl (7: I)
 katre (28: 2)
 katre-i bârân (28: 2)
 kavî (5: 1)
 kavl (4: V)
 kavseyn (2: II)
 kavs-ı kuzâh (70: 3)
 kayd (47: 1)
 kayd-ı ümîd-i vasl (47: 1)
 Kays (110: 5) (13: 3) (30: 5) (63: 5)
 kazâ (16: 1) (16: 1) (16: 2) (16: 3) (16:
 4) (16: 5) (16: 5) (2: IX) (20: 2) (52: 2)

kazâ-peymâ (63: 5)
 kazâ-tecvîz (33: 3)
 kazâ-yı âlem (3: II)
 kebûdî (4: III)
 kebûter (2: III)
 kec-nigeh (3: VI)
 kec-rev (62: 5)
 keder (3: IX)
 kef (7: III)
 kef-i âhen (7: III)
 keş (63: 3)
 kehfü'l-amân (7: VI)
 kehrübâ (5: 13)
 kelâg (3: III)
 kelâm (10: I) (3: III) (4: VI) (4: VI) (5:
 11) (7: VI)
 kelâm-ı mürr (7: VI)
 kelîm (4: V)
 Kelîm (5: 20)
 kemâl (2: V) (5: 24) (55: 6) (18: 6) (2:
 VII) (4: IV) (49: 1)
 kemân-ı belâ (45: 4)
 kemân-ı zillet çek- (4: IV)
 kemend (20: 4)
 kemend-i kâkül-i zülf (20: 4)
 kemîn (2: II)
 kemter (2: VI) (22: 8) (39: 3)
 kemterîn (2: II)
 kenâr (3: VIII) (47: 4) (23: 4) (5: 14)
 (5: 6) (7: III)
 kerem-i dost (23: 4)
 kerem-mahall (5: 6)
 kerem-tıynet (7: V)
 kerîm (5: 11)
 kesb eyle- (4: VII)
 kesb-i imtiyâz (60: 3)
 kesel vir- (5: 29)
 keşf (3: III) (60: 4)
 keşf it- (7: V)
 keşf-i râz (55: 4) (60: 4)
 keşf-i râz it- (3: III)

keşmekeş (23: 2) (5: 17) (5: 3)
 keşmekeş-i âh-ı pey-â-pey (23: 2)
 keşmekeş-i azîm (5: 17)
 keştî (26: 4)
 keştî-i dil (26: 4)
 kevkeb (5: 31) (52: 5)
 kevkeb-i ayn-ı nûr (5: 31)
 kevn (21: 2)
 kevneyn (16: 4)
 Key (13: 4)
 keyf (16: 5)
 kıbâb (22: 8)
 kılâ' (4: V)
 kılâb (22: 6)
 kıyâs (48: 3)
 kıyâs it- (59: 3)
 kıymet-şiken (4: VI)
 kıymet-şiken-i âüher (4: VI)
 kilîd (7: VI)
 kilîd-i kala-i cân (7: VI)
 kilîd-i tab (44: 5)
 kilik (62: 2)
 kîne (8: V)
 kiştî-zâr (55: 5)
 kişver (25: 2) (7: V)
 kişver-i ğam (13: 4)
 kişver-i hasret (25: 2)
 kişver-sitâ (7: V)
 kitâb-ı ısk (18: 2)
 köhe-tarz (12: 5)
 köhne (20: 3) (5: 8)
 köhne-dâg (20: 3)
 kuds (7: VI)
 kuds-intisâb (7: VI)
 kul (2: X)
 kullâb (67: 4)
 kulzüm (2: VII)
 kulzüm-i vasl (2: VII)
 Kurân (2: III)
 Kurân (28: 3)
 Kurân-ı azîm (2: III)

kurbân (6: III)
 kurbân (84: 5) (94: 3)
 kurbân ol- (56: 3)
 kurbân ol- (6: III)
 kurbân ol- (9: IV)
 kurbânî (33: 4)
 kurbânî-i çeşm-i fiten-enâizüñ (33: 4)
 Kur'ân (53: 5)
 kübrâ (31: 1)
 küfr (13: 5)
 küfr-i ısk (13: 5)
 külâh (4: II) (4: IX)
 külâh-ı iftihârî (4: II)
 külhan (16: 1)
 külhan-nişest (16: 1)
 künc (13: 4) (3: III)
 künc-i ferââ-âşinâ (3: III)
 künc-i uzlet (13: 4)
 künh (5: 17)
 künhüne ir- (5: 17)
 künişt (18: 7)
 künişt-i dehr (18: 7)
 küñüz (39: 2)
 küñüz-ı dil (39: 2)
 küstâh (2: IX)
 küsûf (7: III)
 küsûfa sal- (7: III)
 kûşîş (36: 5)
 kûşîşde (36: 1)

L

la'l (4: I) (11: 3) (19: 5) (2: II) (2: IV)
 (21: 6) (31: 5) (34: 3) (4: V) (46: 4) (9:
 III/3) (9: IV) (9: V) (4: II/14)
 la'l-i leb (21: 6) (43: 2)
 la'l-i şarâb-âlûd (9: IV)
 la'lîn (27: 1)
 lâ-büd (61: 7)
 lahza (7: V)

lāl (9: V)
lāl ol- (9: V)
lāle (2: IV)
lāyık (3: II/13)
lāzım (2: IX)
leb (10: I) (11: 3) (2: IV) (21: 6) (22: 7) (26: 2) (28: 1) (3: II) (34: 2) (4: I)
leb-i cān-bahş (10: I)
leb-i mercān (28: 1)
leb-i subha (39: 3)
lebīd (3: VII)
leb-teşne (2: X)
leb-teşne-i cām-ı āfiyet (2: X)
le'īm (5: 10)
lema (4: II)
lema-i habāb (4: II)
lerzān (2: II)
lerzān it- (2: II)
leşker (10: V) (25: 1)
leşker-i hasret (25: 1)
letāfet (15: 1)
levh (7: II)
levha (5: 12)
levha-i nakş (5: 12)
levh-i dil (7: II)
levlāk (2: IV) (3: VIII)
levlāk le-mā halkatü'l-eflāk (2: IV)
levm it- (60: 3)
Leylī (30: 5)
leziz (37: 1) (37: 1) (37: 2) (37: 4) (37: 5)
likā (32: 1)
likā-yı ferah (32: 1)
likin (2: VI) (3: III)
lisān-ı ışk (44: 4)
livā-yı ışk (76: 5)
lutf (3: IX) (15: 5) (17: 4) (2: X) (2: X) (21: 5) (27: 4) (3: VII) (3: VII) (3: VIII) (31: 2) (48: 1) (5: 18) (5: 27) (5: 8) (59: 5) (64: 5) (7: I) (7: V) (9: III)
lutf it- (21: 5) (30: 5)

lutf-ı āb-ı nāb-ı kadeh (31: 2)
lutf-ı tebessüm (27: 4)
lüknet (4: VII)

M

ma'delet (5: 10)
ma'lūm (4: IV)
ma'mūr (43: 5) (51: 5)
ma'müre-i dīl (17: 2)
ma'nī (12: 5) (20: 7) (56: 5)
ma'rifet (1) (5: 10)
ma'siyet (2: X) (4: VII)
ma'siyet-ğarīb (4: VII)
ma'şūk (10: II)
ma'zūr (2: VI)
mağfiret (1) (2: X) (2: X)
mağrūrī (3: IV)
mağrūrī-i hüsn (3: IV)
māder (5: 16)
māder-i dehr (5: 16)
mā'il (64: 6)
māh (15: 1) (4: IX) (5: 30) (7: VI) (7: VI)
mahabbet (48: 4) (10: IV) (10: V) (2: I) (2: VI) (4: I) (4: IX) (47: 5) (52: 3) (54: 2) (55: 1) (6: V) (8: I) (8: III/)
mahall (55: 4)
mahbūb (2: V) (2: VIII)
mahbūb-ı Cenāb-ı Kibriyā (2: V)
mahbūb-ı Hudā (2: VIII)
mahcūb (19: 1) (19: 2) (19: 3) (19: 4) (19: 5)
mahcūb ol- (19: 2)
mahdūm (7: II)
māh-ı āsmān (7: VI)
māh-likā (2: VIII)
mahlūk (2: IX)
mahmūr (4: IX) (4: VII) (51: 1) (9: IV)
mahmūr-ı ğam (4: IX)

mahmūr-ı āünāh-ı bī-hisāb
 mahrem (12: 2) (4: VII) (12: 1) (12: 1)
 (12: 3) (12: 4) (12: 5) (3: VII) (57: 4)
 mahrem ol- (3: VII)
 mahrūm (48: 5) (2: VIII) (33: 5)
 mahrūm eyle- (33: 5)
 mahşer (3: VI)
 mahv it- (12: 5)
 mahv ol- (4: IV)
 mahzūn (7: I) (7: III)
 makam (2: II) (2: II)
 makam-ı mūntehāya (2: II)
 makarr (7: I)
 makbel-i bāre-āāh-ı Hazret (4: IX)
 makbūl (2: VIII) (4: VI)
 makbūl-i havās (4: VI)
 makbūl-i Hudā (2: VIII)
 makdem (40: 2)
 makrūn (7: I)
 maksūd (35: 5)
 mālīk (22: 8) (4: II) (5: 23)
 mālīk-i Cem (4: II)
 mālīk-i tab'-ı pākī (5: 23)
 māne-i mihr (7: I)
 mānend (3: IV)
 mānend-i nihāl-i tāze (3: IV)
 Māni (63: 1)
 māni' (15: 3)
 māni'-i vasl (15: 3)
 Mansūr (18: 3)
 maraz-şinās (54: 2)
 marīza (55: 3)
 māsivā (2: V)(44: 1)
 mātem (7: I)
 matla'-ı nūr (2: II)
 matlab (43: 9) (52: 2)
 matla' (2: II) (2: VI) (3: I) (2: V)
 matlūb (61: 2) (7: II) (3: IV)
 matvī (23: 4)
 māye (3: VIII)(49: 2) (58: 5) (6: II)
 māye iftihār (3: VIII)

māye-i āzār (42: 1)
 māye-i ebrū-yı iffet (6: II)
 mazhar (3: VIII) (36: 1)
 mazhar-ı lutf-ı sırr-ı levlāk (3: VIII)
 mazhar-ı şuhūd (36: 1)
 mebād (2: IX)
 meclis (12: 3) (4: V) (7: V)
 meclis-i kadīm (4: V)
 mecnūn (2: VIII)
 Mecnūn (78: 4)
 meddāh (2: IX)
 meded-res (2: IX)
 medh (5: 24)
 medh-gūy (5: 24)
 medhūş (6: V)
 medrese (52: 2)
 meftūn (20: 2) (43: 2)
 meftūn eyle- (9: I)
 meftūn-ı zahm-ı hancer-i derd (20: 2)
 meh (51: 2) (2: IX) (2: V) (2: VI) (22: 4)
 (31: 1) (34: 5) (4: IX) (5: 25) (56: 4)
 (7: I) (7: VI) (9: II)
 mehādīm (7: V)
 mehādīm-i kerem-tıynet (7: V)
 meh-cebīn (9: II)
 mehcūr (51: 1)
 meh-i matla'-ı hikem (2: VI)
 meh-i matla'-ı safā (2: V)
 mehmedet (2: X)
 meh-pāre (22: 4)
 mekān (4: V)
 mekr (26: 5)
 mekremet (2: X)
 meksūr (43: 6)
 mekteb (4: V)
 mekteb-i kadīm (4: V)
 melāmet (85: 3)
 melanet (2: X)
 melek (2: V)
 melek-haslet (60: 2)
 melek-likā (2: V)

melek-sîmâ (17: 3)
 memâlik (4: VII)
 memâlik-i nübüvvet (4: VII)
 mercân (28: 1)
 merci' (4: IX)
 merd (54: 1)
 merd-i ferd (54: 1)
 merdüm (2: IV)
 merdümî (15: 2)
 merdüm-i çeşm (2: IV)
 merhamet (2: IX) (2: X)
 merhem (20: 2) (4: V) (62: 6) (66: 5)
 (7: II)
 merhem-füzûn (62: 6)
 merhem-i bihbûdî (20: 2)
 mertebe (3: IV) (4: IV)
 Meryem (7: II)
 Meryem-i tab' (7: II)
 mesel-i kadîm (5: 28)
 Mesîh (27: 4)
 Mesîhâ (10: I)
 mesken (7: III)
 mest (12: 4) (14: 4) (16: 1) (16: 5) (2:
 IV) (2: IV) (22: 1) (3: III) (31: 5) (4:
 II/0) (4: V) (46: 4) (47: 3) (5: 24) (6:
 V) (60: 4) (9: III) (9: IV)
 mest it- (16: 1) (2: IV)
 mest ol- (14: 4) - (46: 4)
 mestâne (33: 1) (4: V) (50: 1) (91: 1)
 mestî (21: 1)
 mest-i düşnâm-ı tebessüm-nâk (9: IV)
 mest-i elest (16: 5)
 mest-i harâbî-ı elest (4: II)
 mest-i hayret (9: V)
 mest-i hûn-ı dil (12: 4)
 mest-i ışk (13: 1)
 mest-i leb (2: IV)
 mest-i mey (4: V)
 mest-i mey-i meclis-i kadîm (4: V)
 mest-i nâz (60: 4)
 mest-i niâeh (3: II)

mest-i şemîm-i bûy (5: 24)
 mest-i zülâl (2: IV)
 mestür (51: 3)
 meşale-i Tûr (82: 7)
 meşâm (2: I) (11: 2)
 meşâm-ı cân (2: I) (11: 2)
 meşhed (8: II)
 meşk (62: 2)
 meşkûr (3: VIII)
 meşreb (5: 13) (52: 1)
 metâ (2: VIII) (30: 2)
 metâ'-ı derd (30: 2)
 mevhibet (5: 10)
 Mevlâ (7: VI)
 Mevleviyyet (4: IV)
 Mevlü'-ş-şüfeâ (2: VIII)
 mevt (4: VII)
 mey (12: 3) (13: 1) (16: 5) (28: 1) (4:
 II) (4: V) (43: 2) (5: 7)
 mey-âşâm (57: 2)
 mey-âün (7: I)
 mey-i enâür (43: 2)
 mey-i nâz (37: 2)
 mey-i şevki (43: 6)
 mey-kede (4: V) (58: 4) (35: 4)
 meyl-i hayâl (43: 7)
 mey-perest (4: II)
 mezheb (5: 13) (52: 1)
 mi'râc (2: II) (2: II)
 mîd (22: 1)
 mîd (22: 1)
 midhat (3: IX) (3: VII/2) (5: 12)
 mihen (52: 2)
 mihen-peymâ (8: III)
 mihmân (84: 5)
 mihnet (26: 3) (51: 5) (7: VI) (37: 4)
 mihr (19: 3) (2: II) (3: VII) (31: 1) (4:
 I) (4: II) (7: I) (8: V)
 mihr-bân (40: 1)
 mihr-i çarh (8: V)
 mihr-i dil-ber (19: 3)

mihr-i enver (7: V)	murād (16: 5) (3: V) (38: 4) (7: III)
mihr-i hāk (7: VI)	murād it- (7: III)
mihr-i nūr-pāş-ı lutf (7: I)	mushaf-ı rûy (47: 4)
mihr-i ruh (4: I)	mutlak (10: V)
mihr-i ruhsâr (29: 4)	mutrib (4: III/2) (7: II)
mihr-i tâb-dâr (4: II)	mutrib-i nağme-senc (4: III/1)
mikdâr (7: V)	mutrib-i zevk (7: II)
minā (32: 1)	muttali' (3: IV)
min-ba'd (15: 4) (22: 1) (4: IV) (7: V)	muzmer (3: IV)
mirât-ı âöñül (7: VI)	muztarib-endām (82: 3)
Mirrîh (27: 4) (63: 4)	müberra (10: IV)
misāl (50: 1) (18: 1)	mübtelâ (2: IX)
misāl-i zerre (7: I)	mübtelâ it- (3: V)
miskîn (2: IX)	mücmer (4: V)
misl (5: 16)	mücmer-i ısk (4: V)
miyân (4: I)	mücrim (2: X)
monlâ (64: 3)	müdâm (13: 2)
mu'cizât (2: III) (2: III)	müfid (7: VI)
mu'ciz-beyân (9: V)	müfid ol- (7: VI)
mu'cize (2: I) (2: III) (2: III) (3: VII)	müflis (2: IX)
mu'cize-güy-ı vahy-i Hak (3: VII)	müflis-i reh-rev-i bekâ (2: IX)
mu'cize-i azîme (2: III)	müft (10: II)
mu'ciz-güy (48: 2)	müfte (44: 4)
mu'tâd (6: I)	mühr-i sükût (44: 5)
mu'teber (5: 14) (5: 30)	müje (41: 1)
mu'teber-şiyem (5: 14)	müjgân (3: IX)
muhâl (14: 2)	mül (4: III)
muhâlif (7: I)	mülhem (49: 6)
Muhammed (2: I/13) (4: VI)	mülk (13: 4) (25: 1) (32: 5) (7: V) (7: VI)
Muhammed Şâh (63: 5)	mülk-i ahsân (7: V)
Muharrem (66: 4)	mülk-i Dârâ (13: 4)
muhassal (8: V)	mülk-i dil (25: 1)
muhkeme (49: 1)	mülk-i safâ (32: 5)
muhtâc (2: IX) (4: VII)	mülk-i subh-ı fânî (7: VI)
muhtâc-ı hezâkat-ı tabîb (4: VII)	mülzem (21: 7) (3: VII)
muhtâc-ı şefâ'at (2: IX)	mümkin (10: V)
mukîm (4: V) (5: 19) (5: 31)	mümkin ol- (10: V)
mukîm-i künc-i mihnet (30: 3)	müncer (3: IV)
muktedâ (2: X)	münevver (2: VI)
munzem (3: VII)	münevver ol- (2: VI)
murğ (2: I) (47: 2) (57: 4)	

münîr (3: VII)
 münîrf (31: 1)
 münîr-i âlem-i kübrâ (31: 1)
 münîr-i cân-ı âlem (3: VII)
 münkatı' (5: 2)
 münkir (27: 3)
 müntehâ (2: II)
 mürde-sâz-ı ehl-i ma'nâ (10: I)
 mürr (7: VI)
 mürselîn (4: VI)
 müselleme (52: 3) (82: 8)
 müstağni-i âlât (24: 3)
 müstaid (13: 5) (18: 7)
 müstaid-i bend-i zünnâr (18: 7) (13: 5)
 müstecâb (7: VI)
 müşâbih (2: V)
 müşâbih ol- (2: V)
 müşk (19: 1)
 müşk-i Hıtâ (19: 1)
 mû (8: I)
 Mûsâ (5: 20)
 Mûsî-şân (5: 20)
 Mûsî (12: 5)
 Mûsî-i ma'nî (12: 5)

N

na'im (4: V) (5: 5)
 na't (1)(1/3) (2: I) (2: I) (2: X) (4: VI)
 (4: VI)
 na't-hân (3: IX)
 na't-i hayırü'l-beşer (4: VI)
 na't-i şeh-i mürselîn (4: VI)
 nağam (12: 4) (19: 5)
 nağam eyle-(12: 4)
 nağam-sâz (28: 4)
 nağam-senc (19: 5)
 nağam-senci-i vâsf-ı kand-i la'l (19: 5)
 nağme (3: III) (4: III) (13: 1)

nağme-senc (3: III)
 nağme-senc (4: III)
 nağme-serâ (2: I)
 nâ-be-sâmân (20: 4)
 nâ-çeşide (46: 4)
 nâ-dîde (3: VIII)
 nâ-dîde-i kâim (3: VIII)
 nâdire (50: 5)
 nâdire-dân (41: 3)
 nâfe (2: V)
 nâfe-i Hıtâ (2: V)
 nâfiz (2: VIII)
 Nâhid (8: II)
 nahl (4: VI) (5: 20)
 nahle (2: III)
 nahl-i dil (5: 20)
 nahl-i dürrerü's-semer (4: VI)
 nahl-i vücûd (3: IV)
 nahvet (27: 5)
 nâ-kabûlî (59: 2)
 nakd (30: 2) (55: 1) (55: 6)
 nakd-i ğam (55: 6)
 nakd-i niyâz (55: 1)
 nakş (5: 12) (7: II)
 nakş ol- (7: II)
 Nakş-bendî (4: IV)
 nakş-ı hüsn (30: 1)
 nâl (4: IX)
 nâl ol- (4: IX)
 nâlân (28: 4) (7: V) (9: IV/3)
 nâlân ol- (9: IV)
 nâle (13: 1) (8: II)
 nâle-âmîz (8: II)
 nâle-i şâm u seher-geh (13: 1)
 nâle-kâr (3: IV)
 nâ-mevzûn (7: I)
 nâ-murâde (69: 5)
 nân (84: 5)
 nâ-puhte (56: 4)
 nâr (8: I) (8: IV)
 nâr-ı ğam (43: 9)

nash (53: 5)
 nasīb (15: 1) (32: 2) (35: 2)
 nasīb eyle- (15: 1)
 nasīb ol- (32: 2)
 nasīb-i ehl-i dilān (35: 2)
 nasīhat tut- (4: III)
 nā-şād (3: I)
 nā-şekīb (3: VIII) (10: V)
 nā-tüvān (3: IX)
 nāyire (5: 21)
 nāyire-i cahīm (5: 21)
 nāz (12: 1) (2: VII) (24: 5) (3: III) (3: VII) (55: 1) (55: 2) (9: I) (9: III)
 nāz eyle- (60: 1)
 nāz it- (3: III)
 nazar (27: 6) (4: IX) (5: 19)
 nazar kıl- (27: 6) (5: 19)
 nāz-ı hicāb-ālūd (9: I)
 nazīm (5: 18)
 nazm (2: I) (2: II) (50: 4)
 nazra (36: 2) (45: 3)
 neberd (54: 5)
 nebze (2: III)
 necāt-ı ākıbet (2: X)
 ne-dāde (35: 1)
 ne-dāde-i yek-neşve (35: 1)
 nedāmet (7: I)
 nedīm (4: V) (5: 14) (5: 6)
 Neḫī (10: V)
 nefis (2: X) (4: IV)
 nefis-i bed-i pişe melanet (2: X)
 neşim (29: 1) (5: 1) (5: 22)
 neşim-i āh (29: 1)
 ne-ş'küfte (44: 2)
 neşāt (46: 5) (62: 3)
 neş'e (45: 1)
 neşf (22: 5)
 neşf it- (22: 5)
 neşter (8: I)
 neşve (21: 6) (35: 1) (46: 4) (51: 1)
 neşve-i feyz (46: 4)

neşve-yāb (21: 6)
 neşve-yāb-ı kevser (16: 5)
 netāc (5: 27)
 nev -āüfte (44: 5)
 nevā (3: IX) (55: 2) (7: I/4) (8: II)
 nevāle (38: 1)
 nevāle-i zehr (38: 1)
 nevā-yı nāle (20: 5)
 nevā-yı nāle-āmiz (8: II)
 nevā-yı Zühre (7: I/4)
 nevāziş (37: 5)
 nevāziş ü ğazāb (37: 5)
 nev-bahār (61: 3)
 nevbet (26: 2)
 nevha (8: II)
 nevha-perdāz (8: II)
 nevide (47: 2)
 nevmid (2: VIII)
 nev-niyāz-pāş (3: IX)
 nev-reside (46: 3)
 ney (10: III) (8: IV)
 nezāket (7: III)
 nezzāre (61: 2) (14: 2) (41: 4) (46: 2) (8: IV)
 ni'met (7: V)
 nidā (3: VII)
 nidā it (3: VII)
 nihāl-i dil (31: 2)
 nihāl-i tāze (3: IV)
 nihān (4: V) (55: 4) (9: V/3)
 nikāb (48: 3) (14: 1) (14: 2)
 nīm (18: 1) (2: IV) (31: 3) (4: IX)
 nīm-bismil (18: 1)
 nīm-nazra (42: 2)
 nisbet (47: 5)
 nisbet (7: III)
 niş (25: 2)
 nişimen-āāhum (40: 5)
 niyāz (15: 3) (24: 5) (3: IX) (55: 1) (55: 2) (57: 4)
 niyāz it- (24: 5)

niyâz-pâş (3: IX)
 niyyet (4: IV)
 nizâr (3: II)
 nîze (4: VI)
 nukl (5: 7) (38: 1)
 nukre (10: II)
 nukre-i müft (10: II)
 nukûd-ı cân (38: 3)
 nutk (5: 11)
 nübüvvet (2: I) (2: III) (4: VII)
 nüh (22: 8) (4: V)
 nüh-kıbâb (22: 8)
 nüh-kılâ' (4: V)
 nükûs (3: VI)
 nükûs-ı zulm (3: VI)
 nükûş (4: IV)
 nükûş-ı hikmet (4: IV)
 nûr (2: VI) (2: VI) (21: 3) (4: II) (5: 31) (7: III)
 nûr-ı hikmet (2: VI/5)
 nûr-ı Hudâ (3: IX)
 nûr-ı nigâh-ı çeşm-i ismet (6: II)
 nûr-ı niâeh (41: 4)
 nûr-ı yâr (4: II)
 nûr-pâş (7: I)
 nûr-terkîb (7: III)
 nûş (4: I) (4: III) (4: V) (6: V)
 nûş eyle- (4: I)
 nûş eyle- (4: III) (6: V)
 nûş it- (4: V) (9: II)

P

pâ (3: II) (4: IV)
 pâk (11: 4) (2: IV) (3: IX) (5: 23)
 pâ-mâl (61: 5)
 pâ-mâlî (60: 3)
 pâre (16: 4) (26: 3) (3: I) (3: I) (3: VIII) (33: 4) (4: III) (61: 1) (7: VI)
 pâre pâre (3: VIII)

pâ-şikeste (13: 3)
 pây (25: 2) (7: VI)
 pâye (3: VII)
 pâye-i süllem (3: VII)
 pây-ı dil (46: 5)
 pây-ı heves-i cân (25: 2)
 pây-i cân (7: VI)
 pây-mâl (58: 1) (9: III)
 pây-mâl-i rahş-ı nâz (9: III)
 pej-müde (3: IV/8) (3: IV)
 pelâs (6: V)
 pelâs-ı âteşin (6: V)
 penâh (4: IX) (4: IX) (4: VII)it- (4: VII)
 penbe (2: VI)
 per (4: VI)
 perde it- (9: I)
 perî (22: 4) (24: 4) (30: 4) (49:5) (6: I)
 perişân (21: 5) (29: 1) (29: 5) (53: 2)
 perişân it- (21: 5)
 perişân ol- (29: 1) (29: 5)
 perî-zâd (6: I)
 perr-i tayr (30: 4)
 pertev (22: 7)
 pertev-i baht (22: 7)
 pervâne (3: III) (4: IV/20) (4: V) (9: IV)
 pervâne-i bâl-sûz (3: III)
 pervâne-i şem'-i tavr-ı hüsn (4: V)
 pervâz (30: 4)
 pervâz it- (30: 4)
 pervâz-geh (4: VI)
 pervâz-ı bî-pervâ (30: 4)
 perverde (3: IX)
 perverde-i zıll-ı rahmet eyle- (3: IX)
 pervîn (4: IX)
 pes (2: IX)
 pesend (49: 6)
 peypey-â-pey (23: 2)
 peydâ (10: IV) (18: 5) (2: III)
 peydâ it- (18: 5)

peydā it- (2: III)
 peydā ol- (10: IV)
 peyem-ber (3: VI)
 peykān (22: 6) (59: 2)
 peykān-ı fülād (22: 6)
 peyk-der-pey (13: 3)
 peymāne (12: 3) (13: 1) (26: 2) (6: V)
 (7: I) (85: 1)
 peymāne-i hestī-i rakībān (26: 2)
 peymāne-i ışk (6: V)
 peymāne-i la'l (26: 6)
 peymāne-i mey (13: 1)
 pey-rev (4: V) (2: X)
 peyrevī (20: 7)
 pezirūfte (10: II)
 pīç (22: 3)
 pinhān ol- (2: VI)
 pinhān-şüde-i dām (25: 4)
 pīr (14: 5) (18: 7) (4: III) (51: 4)
 pīrāhen (7: III) (14: 5) (18: 7) (4: III)
 pīş-rev (64: 5)
 piyāle (14: 3) (38: 1) (38: 2)
 piyāle-i zehr (38: 1)
 post (4: IV)
 pür-āb (31: 2)
 pür-hicāb (7: VI)
 pür-humār (2: VII)
 pür-hūn (7: I)
 pür-ıztırāb (21: 4)
 pür-niş-i belā (25: 2)
 pür-piç ü tāb (22: 3)
 pür-tāb (21: 3)
 pür-tef (2: VII)
 pūşt-i yed-i acz (63: 1)
 pūs (7: VI) (6: V)

R

Rā'ī-zāde Vehbī (7: V)
 raġbet (4: V) (4: VI) (45: 5)

raġbet kıl- (4: IV)
 raġbet-figen (4: VI)
 raġmen (4: V)
 Rab (2: I) (25: 4) (2: IX) (2: IX)
 rācil (64: 5)
 rāh (15: 3) (17: 5) (3: VI) (3: VI) (52: 1)
 rahat (2: I)
 rāh-ı Hak (3: VI)
 rāh-ı istignā (17: 5)
 rahm (2: VII) (2: X) (3: IX) (3: VIII)
 rahm eyle- (2: VII) (3: IX) (3: VIII)
 rahm it- (3: V) (4: VII)
 rahmet (2: I) (2: II) (2: III) (2: IV) (2: IX) (2: V) (2: VI) (2: VII) (2: VIII) (3: IX)
 rahmet eyle- (3: IX) (36: 2)
 rahne (58: 1) (60: 3) (61: 5)
 rahş (86: 3) (9: III)
 rahş-ı cevır (86: 3)
 rahş-ı çālāk (43: 7)
 rakīb (10: V) (3: V) (4: I) (54: 4)
 rakībān (26: 2)
 rakīb-i dīv (3: V)
 rāmiş-āer (59: 1)
 rāst (7: I)
 rāz (3: III) (40: 1) (12: 3)
 recā (2: IX) (2: X) (2: X)
 redd (7: VI)
 ref (10: V)
 ref (4: I)
 ref eyle- (4: I)
 ref et (2: V) (3: VII) (7: VI)
 ref et-meāb (7: VI)
 reh (2: V) (57: 3) (8: I)
 reh-āverd (8: I)
 reh-āverd-i bahār (8: I)
 reh-ber (3: VI) (4: V)
 rehber-i ışk (4: V)
 reh-i ġam (3: III)
 reh-i dūr (43: 7)

reh̄ide (47: 1)
 reh-rev (2: IX)
 reh-revān (18: 4)
 remed (61: 6)
 rem̄ide (47: 5)
 remz (3: IV) (3: VII) (5: 11)
 remz-i ı̄şk (44: 2)
 renc̄ide (7: III)
 renc̄ide ol- (7: III)
 renc̄ide-hātır (46: 3)
 resm (17: 5) (2: III) (27: 7)
 resm-i vefā (46: 3)
 Resūlallah (3: IX)
 reşk (22: 2) (4: III) (9: III)
 reşk-i la'l (9: III)
 revā (2: V)
 revān (2: V)
 revān-ı mā-sivā (2: V)
 rezm (24: 3)
 ricā (4: IX)
 rind (3: III) (57: 2)
 rind-i ayag-āşinā (3: III)
 risālet (4: VII)
 rīsmān (3: IX)
 rīşe (3: IV)
 rīşte (5: 4) (53: 2)
 rīşte-i ibrişim (5: 4)
 riyāzet (4: IV)
 riyāzet eyle- (4: IV)
 rīze-i fırkat (46: 3)
 ruh (21: 3) (22: 5) (27: 3) (4: I) (9: II)
 ruhsār (48: 3) (2: V) (22: 2) (27: 2)
 (28: 3) (6: IV) (7: II) (9: I) (9: IV)
 ruhsāre (14: 2) (4: III) (9: II)
 ruhsāre-i āteşin (4: III)
 ruhsār-ı tābiş (27: 2)
 ruhsat (4: I) (6: II)
 ruhsat (9: III)
 ruhsat vir- (9: III)
 ruhsat-dih (4: I)
 ruhsat-dih-i hūnī-i niāāh (4: I)

rūbāb (35: 4) (55: 2)
 rūbāb-ı ümīd (35: 4)
 rūfte (44: 1)
 rükū' (51: 4)
 Rüstem (4: VI)
 rūsul (1/3) (2: I/14) (3: VI)
 rüsvā (16: 3)
 rüsvā ol- (16: 3)
 rütbe (3: VII)
 rū (21: 5)
 rūhānī (7: V)
 rūh-ı cān-fezā (2: V)
 rūh-ı Cem (5: 14)
 rūh-ı kudsi (2: II)
 rū-mālī (63: 3)
 rū-siyeh (2: IX)
 rūşen (5: 30)
 rūşen (7: V)
 rūy (35: 1) (4: IX) (53: 5) (18: 4)
 rūz (7: V)
 rūz-ı ğam (2: IX)
 rūz-ı dil (39: 1)
 rūz-ı ezel (59: 2)
 rūz-ı haşir (26: 1)
 rūz-ı rūşen (43: 4)

S

sa've (4: V)
 sa'y (3: VIII)
 saādet (7: V)
 saādet-hāne (7: V)
 sabā (48: 3) (32: 4)
 sabāh (3: I)
 sabā-yı ferah (32: 4)
 sabr (19: 4) (3: I) (3: VIII) (58: 2) (7: VI)
 sabr it- (3: VIII) (7: VI)
 sabūhī (4: VII)

sad: (41: 2) (18: 1) (18: 6) (2: II)(2: VII)(25: 4) (3: I)
 sadā (32: 2) (4: III) (5: 21)
 sadā-yı ceres (57: 3)
 sadā-yı ferah (32: 2)
 sadeḡ (7: V)
 sad-pāre (18: 6)
 sadr (4: V) (5: 12)
 sadr-ı sudūr-ı kām-kār (5: 12)
 sadr-niṣṣīn (4: V)
 safā (2: V) (3: V) (32: 5) (7: II/12) (7: V)
 safā-mahrūm (31: 4)
 safā-yı hātīt (7: II)
 safā-yı sohbet (7: V)
 saff (7: V)
 saff-ı dīvān (7: V)
 saff-ı niāl (40: 5)
 safha (30: 1)
 sahbā-yı ġam-ı dost (23: 1)
 sāhib-i cāh (2: IX)
 sāhib-i izz (5: 10)
 sāhib-kırān (7: VI)
 sāhibü'l-kerem (5: 14)
 sāhil (65: 5)
 sahn (3: VII) (52: 3)
 sahrā (4: IX) (4: V)
 sahrā-yı cünūn (4: V)
 sahrā-yı mahabbet (4: IX)
 sakāl (4: III)
 sakāl-ı mevt (4: VII)
 sakāl-i zühdi (4: III)
 sāki (45: 1) (12: 3) (14: 3) (21: 1) (22: 1) (26: 1) (26: 5) (27: 7) (34: 2) (34: 3) (4: II) (4: III) (4: IV) (4: V) (4: VI)
 sāki-i bezm (12: 3) (34: 3)
 sāki-i ṣarāb-ı vahdet (4: VI)
 sākin (13: 2)
 sākin-i deyr (13: 2)
 sāl (4: IV)
 sālik (56: 4)

sālik-i bāpuhte (56: 4)
 sāmān (20: 4)
 saña bī-āāne imiṣ
 sanem (5: 23)
 sarf (1/3)
 sarsar (26: 4) (29: 5) (3: IV) (4: V)
 sarsar-ı ıṣk (4: V)
 satvet-i nübüvvet (2: I)
 sayd (55: 7) (60: 1)
 sayd-ı kebā (61: 4)
 sāye (2: VI) (2: VIII) (32: 5) (7: VI) (9: I/3) (9: II)
 sāye-bān (9: I)
 sāye-pūṣ (9: II)
 sayf (13: 2)
 sāz (12: 4) (55: 2) (8: II)
 sebeb (3: IV) (31: 3)
 sebeb ol- (9: II)
 sebeb-i ṣehādet (3: IV)
 sebel (25: 3)
 sebel-ālūd (25: 3)
 sebük-teki (4: VII)
 sebük-teki-i rūh (4: VII)
 sebū-yı mey-i (38: 2)
 sebū-yı mey-i dü-sāle-i zehr (38: 2)
 sebz (8: III)
 sebze (5: 9)
 secde (53: 3)
 sehā (2: VIII)
 sehāb (29: 3)
 seher (13: 1)
 seher (2: VII)
 seher (5: 16)
 seher (5: 30)
 seher (7: I)
 seher seher (2: VI)
 seher-ġāh (15: 4)
 sehhār (42: 5)
 sehhāre (26: 5)
 sehl (10: V)
 selīm (4: V)

semā (7: III)
 semāhat (6: IV/3)
 sem-ālūd (20: 1) ġam (20: 1)
 sem-ālūd-ı ġam-ı zūlf (20: 1)
 semā-yı evc-i hüsn (7: III)
 semen (7: I)
 semender (4: V) (64: 5)
 semender-i ışk (4: V)
 semend-i kasd (7: I)
 semen-ten (41: 4)
 semīn (2: II)
 semt (10: I) (7: V)
 semūm-ı hicr (29: 5)
 ser (22: 8) (36: 2) (4: IV) (4: V) (8: I)
 serāb (22: 7) (71: 5) (72: 3)
 serāb eyle- (22: 7)
 ser-ā-pā (8: II) (8: III)
 ser-ā-ser (2: VI)
 serāy (2: VIII) (44: 1)
 ser-beste (33: 1)
 ser-bezm-i haşır (4: VII)
 ser-cümle (2: III)
 ser-çeşmesi (7: V)
 serd (5: 22)
 ser-geşte (18: 3)
 ser-geşte-i zūlf (18: 3)
 ser-hoş (6: V)
 ser-hoş ol- (6: V)
 ser-i sipāh (4: IX)
 ser-i tāt (4: V)
 ser-i vücūd (36: 2)
 ser-nigūn (21: 6) (62: 3)
 serpūş (4: III)
 ser-pūş-ı ham (4: III)
 ser-sahn-ı harīm-i zū'l-celāl (3: VII)
 ser-şār-ı sabūhī-i şefā'at (4: VII)
 ser-tā-pā (8: I)
 ser-tā-pā-yı neşter-zār-ı hasret (8: I)
 ser-te-ser (16: 2) (42: 2)
 ser-tiz (33: 2)

serv (2: I) (2: II) (2: III) (2: IV) (2: IX)
 (2: V) (2: VI) (2: VII) (2: VIII) (2: X)
 (34: 4) (7: V)
 serv-i āzād (7: V)
 serv-kadd (34: 4)
 sevāb (4: I)
 sevdā (10: I) (10: IV)
 seyl-i hayāt (5: 2)
 seyr (16: 4) (22: 2) (27: 1) (27: 1) (27: 2)
 (27: 3) (27: 4) (27: 5) (27: 7) (30: 2)
 (30: 3) (62: 5)
 seyr eyle- (30: 2)
 seyr it- (27: 1) (22: 2) (27: 1) (27: 2)
 (27: 3) (27: 4) (27: 5) (27: 6) (27: 7)
 (7: V)
 seyr-i cihān (80: 2)
 seyr-i kevneyn (16: 4)
 seyr-i müstakīm (62: 5)
 sezā (3: IX)
 sezā (32: 5) (7: III)
 sezā-yı fark-ı arş (7: III)
 sezā-yı mülk-i safā (32: 5)
 sımāt (23: 4)
 sımāt-ı kerem-i dost (23: 4)
 sır (10: II) (3: VII) (22: 5) (55: 4)
 sırma (5: 27)
 sırma-i lutf (5: 27)
 sırr it- (22: 5)
 sırr-ı nā-āüfte (10: II)
 sırr-ı remz-i elzem (3: VII)
 sıyt (5: 21)
 sifle (35: 2) (4: V)
 sihr (12: 5) (14: 4) (20: 7) (21: 2) (56: 5)
 (44: 3)
 sihr-āferīn (2: II)
 sihr-i ma'nī (20: 7)
 sihr-i şī'r-i köhne-tarz (12: 5)
 sihr-kār (34: 5)
 Sikender (16: 4) (68: 3)
 sikkīt (4: V)
 sille (26: 1)

sille-hor (26: 1)
 sille-hor-ı dest-i sükûn (26: 1)
 silsile (23: 3) (24: 2)
 silsile-i âerden-i mecnûn (24: 2)
 silsile-i ham-be-ham-ı dost (23: 3)
 sîm (5: 12)
 sîm-âb (22: 6) (9: II)
 sîm-âb-ı cûş (9: II)
 sîmîn (27: 1)
 sine (12: 4) (2: I) (24: 4) (25: 1) (26: 3) (8: I) (8: V)
 sîne-çāk (45: 3)
 sîne-serd (54: 2)
 sîne-zār (8: IV)
 sinn (2: II/4)
 sipāh (17: 2) (4: IX)
 sipāh-ı istiğnā (17: 2)
 sipend (37: 3)
 sipend-i sitem (37: 3)
 siper (4: VI)
 sipihr (61: 6) (7: II)
 sipihr-i kîne-cû (7: II)
 sitād-ı kām (45: 2)
 sitāyış (2: IX)
 sitem (23: 2) (37: 1) (37: 3) (39: 1) (6: III)
 sitem-ñüzûn (3: I)
 sitem-ger (3: IV)
 sitem-i dost (23: 2)
 sitem-i siyeh (37: 1)
 siyeh (25: 4)
 siyeh (26: 5) (3: II)
 siyeh-belā (3: II) (54: 2)
 siyeh-belā-yı âlem (3: II)
 siyeh-çerde (25: 4)
 siyeh-çeşm (15: 4)
 siyeh-çeşm-i füsûn-sāz (15: 4)
 siyeh (37: 1)
 siyeh-kāre (26: 5)
 söz (3: V)
 subh (7: III) (7: VI)

subûh (2: VII)
 subûh-ı visāl (2: VII)
 sudûr (5: 12)
 su'āl (18: 2)
 suhan-dān (28: 4)
 sultān (2: I) (7: V)
 sultān-ı rüsûl (2: I)
 surāhî (4: III) (57: 2)
 sücûd (36: 3)
 Süheyl (5: 30)
 Süheyl-i mu'teber (5: 30)
 sükûn (26: 1)
 sükûn-ı dîl (58: 2)
 Süleymān (7: VI) (92: 5)
 Süleymān-meşreb (7: VI)
 süllem (3: VII)
 sünbül (2: IV) (4: III)
 sünbül-i hat (46: 1)
 sürāg-âşinā (3: III)
 sürûd (36: 4)
 süveydā (4: V)
 sūd (36: 5) (60: 4)
 sūdāgerî (41: 5)
 sūfî (16: 5) (56: 5)
 sūk-ı ğam (38: 3) (44: 4)
 sūr (57: 2) (7: II) (7: III)
 sūr-ı surāhî (57: 2)
 sūz (4: IV) (61: 5) (7: VI)
 sūzān (40: 4) (17: 5) (29: 1) (4: I) (4: II) (53: 1) (9: IV)
 sūzān it- (7: VI)
 sūzān ol (29: 1) (9: IV)
 sūz-ı bākî (4: IV)
 sūz-ı derûn (61: 5)
 sūz-ı dîl (39: 3)
 sūz-ı firkat (7: VI)
 sūziş (39: 3)
 sūznāk (44: 1)

Ş

şāb (31: 3)
 şād it- (4: IX)
 şād ol-: (3: I) (8: III)
 şād: (4: IX) (8: III) (3: I)
 şādī (61: 3) (19: 4)
 şādī-i zahm (19: 4)
 şāfi' (4: VII)
 şāfi'-i āsiyān-ı ümmet (4: VII)
 şāh (10: V) (13: 4) (2: VIII) (3: I) (3: VI) (4: II) (4: VII)
 şāh-ı ğam (3: I)
 şāh-ı dü-serā (2: VIII)
 şāh-ı ışk (10: V) (13: 4)
 şāh-ı memālik-i nübüvvet (4: VII)
 Şāh-ı Rüsül (3: VI/17)
 şāhid (2: V) (2: VII/3) (38: 4) (4: IX) (5: 19) (7: II)
 şāhid-i ebruvān-kemān (2: VII)
 şāhid-i havāle-i zehr (38: 4)
 şāhid-i hüner (5: 19)
 şāhid-i i'cāz (42: 5)
 şāhid-i kām (35: 5)
 şāhid-i şevk (7: II)
 şāhid-i şüh-ı dil-rübā (2: V)
 şāhin (2: II)
 şāhin-i evc-i kâbe kavseyn (2: II)
 şahs (4: VII)
 şahs-ı ğazab (5: 15)
 şahs-ı atā (5: 10)
 şahs-ı cefā (19: 4)
 şahs-ı hisset (4: VII)
 şakku'l-kamer (2: III)
 şām (13: 1) (2: VII) (7: I) (7: VI) (2: IX)
 şāne (11: 2)
 şarāb (14: 4) (14: 5) (21: 1) (22: 1) (22: 7) (31: 4) (35: 1) (4: I) (4: I) (4: IV) (4: VI) (7: III) (9: I) (9: IV)
 şarāb-ālūd (9: I) (9: IV)
 şarāb-ı kadeh (31: 4)

şarāb-ı kām (22: 7)
 şarāb-ı la'l (45: 1)
 şarāb-ı nab (37: 3) (4: I) (7: III)
 şarāb-ı ümīd (35: 1)
 şarāb-ı vahdet (4: VI)
 şart (3: VI)
 şarta kâ'il ol- (3: VI)
 şāyed (1)
 şāyeste (2: X) (8: III)
 şāyeste-i ehl-i mahabbet (8: III)
 şāyeste-i lutf (2: X)
 şeb (18: 4) (19: 1) (25: 4) (3: I) (4: IX) (4: V) (5: 30) (7: V) (7: VI)
 şeb-dīz (33: 1)
 şeb-gīr (24: 2)
 şeb-i deycūr (43: 4) (25: 4)
 şeb-i hicr (3: I)
 şeb-i kadr (51: 4)
 şebnem (3: VII)
 şeb-tār (39: 1)
 şeb-tār-ı ğam (39: 1)
 şeb-tā-seher (45: 2)
 şecā'at (4: VII)
 Şeddād (3: VI)
 şefā'at (2: I) (2: II)
 şefā'at (2: III/20) (2: IV) (2: IX) (2: IX) (2: IX) (2: V) (2: VI)
 şefā'at eyle- (3: IX)
 şefī' (2: I)
 şefī'-i ümmet (2: I)
 şefiā (3: VII)
 şefkat (4: VII) (4: VII) (6: II) (7: I)
 şefkat it- (4: VII)
 şehādet (3: IV)
 şeh-bāz (3: VIII) (4: VII)
 şeh-i cihān (31: 4)
 şeh-i devrān (7: VI)
 şeh-i ışk (39: 2)
 şeh-i kişver-sitā-yı hüsn (56: 3)
 şeh-i kişver-sitā-yı lutf (7: V)
 şeh-i sāhib-kırān (7: VI)

şehid (33: 1) (8: II)
 şehīd-i ğamze (3: IV)
 şehīd-i ğamze-i mestāne-i hūn-rīzūn
 (33: 1)
 şehīd-i ārzū (8: II)
 şeh-rāh (18: 4)
 Şehrī (8: V)
 şeh-zāde (68: 4)
 şeker (4: VI) (4: VI) (5: 7)
 şekīb (3: VIII)
 şekl (52: 4)
 şekve-dād (6: I) (6: II) (6: III) (6: IV)
 (6: V/8)
 şem' (4: IV) (4: V) (5: 31)
 şem'-i Tūr (5: 31)
 şeme (4: II) (5: 15)
 şemīm (19: 1) (4: II) (4: VII) (5: 24)
 (4: V)
 şemīm-i şefkat (4: VII)
 şemme-i hulk (5: 15)
 şemme-i şemīm (4: II)
 şemşīr (24: 3) (61: 1) (8: IV)
 şerār (2: VII)
 şeref (2: V)
 şeref-yābī (63: 3)
 şerer (2: VI) (4: VI)
 şerer-bār (10: III)
 şerer-efşān (53: 1)
 şerer-i mahabbet (2: VI)
 şerer-pāş (54: 5)
 şererü's-sakar (4: VI)
 şerh (50: 4)
 şerm (22: 5) (25: 5) (9: II)
 şerm it- (7: VI)
 şermende (4: II)
 şerm-sār (2: II)
 şerm-sār eyle- (2: II)
 şerm-sārī (4: I/11)
 şerr (30: 5)
 şeş-per-i ışk (4: V)

şevk (10: V) (12: 2) (2: I) (64: 6) (7:
 II) (7: VI)
 şevket (2: I) (2: I)
 şeydā (10: IV) (7: II)
 şeyh (31: 3)
 şeyh (4: IV)
 şi'rūn (50: 5)
 şīār (2: X)
 şīār-ı mağfīret (2: X)
 şifā (20: 1) (3: II)
 şifā-yı ālem (3: I)
 şifte-kākül (4: III)
 şikāf (45: 3)
 şikār (2: II) (2: VII) (3: VIII)
 şikāra sal (3: VIII)
 şikāre (61: 4)
 şikār-ı kemterīn (2: II)
 şikāyet (10: II)
 şikest (54: 1)
 şīr (43: 8) (24: 5)
 şīrin (20: 7)
 şīrīn-dehān (27: 1)
 şīrīn-edā (20: 7) (19: 5)
 şīrīn-hitāb (7: VI)
 şitāb (22: 4)
 şitāb eyle- (22: 4)
 şitābān (2: VII)
 şīven-tırāz (59: 1)
 şīven-zār (10: III) (8: II)
 şīven-zār-ı hasret (8: II)
 şiyem (5: 14)
 şöhre (3: VII) (4: V)
 şu'le (14: 1) (3: III) (4: III) (4: IV) (5:
 2) (9: II)
 şu'le-i dāā-āşinā (3: III)
 şu'le-i ruhsār (14: 1)
 şu'le-i ruhsāre (9: II)
 şu'lelen- (4: I)
 şu'le-raht (5: 2)
 şu'le-sūz (4: III)
 şu'le-tāb (4: I)

şu'le-tıynet (4: IV)
 şuā' (5: 20)
 şuā'-ı feyz (5: 20)
 şuā'-ı ruh (46: 2)
 şuhūd (36: 1)
 şurta (2: I)
 şüde (3: III)
 şüde-i reh-i ğam (3: III)
 şüfeā (2: VIII)
 şüküfe-i dil (32: 4)
 şüküfte (32: 4) (54: 3)
 şūh (42: 1) (15: 4) (2: V) (27: 5) (3: II) (31: 5) (33: 1) (33: 1) (33: 2) (33: 3) (33: 4) (33: 5) (54: 5) (10: I)
 şūr (58: 5)

T

ta'bīr (7: III)
 ta'bīr it- (29: 2)
 ta'bīr ol- (7: III)
 ta'bīr-i lutf-ı zahm-ı peykān (29: 2)
 ta'lim it- (4: II)
 ta'ne it- (31: 3)
 ta'n-endāz (10: I)
 ta'n-endāz-ı ihyā-yı Mesīhā (10: I)
 ta'tīr it- (2: V)
 taab (62: 6)
 taaccüb it- (8: IV)
 taallül (4: III) (6: III)
 tāb (46: 2) (10: IV) (14: 2) (21: 3) (21: 5) (22: 3) (39: 1) (4: I) (4: II) (4: II) (43: 8) (5: 5) (7: VI) (9: I) (9: IV)
 tab' (22: 8) (4: II) (5: 18) (57: 5) (4: V)
 tab'-ı Fevzī (42: 5)
 tā-be-key (9: IV)
 tāb-ı dürd (4: II)
 tāb-ı sitem (47: 2) (39: 1)
 tāb-ı temmūz (39: 3)

tabīb (4: VII)
 tābiş (27: 2) (39: 1)
 tābiş-dih (52: 5)
 tābiş-i rūz-ı dil (39: 1)
 tāc (4: V) (5: 13)
 tāc-ı e'imme-mezheb (5: 13)
 tahammül (10: V) (4: III) (6: III)
 tahammül eyle- (4: III) (6: III)
 tahrīk (3: IX)
 tahrīk it- (3: IX)
 taht-gāh (51: 5)
 tāk (11: 3) (2: IV) (36: 3) (9: III)
 tākat (10: IV)
 tākat getir- (10: IV)
 takayyüd (7: V)
 takdīr (24: 4)
 takdīr-i Hudā (24: 4)
 tāk-ı ebrūya (36: 3)
 taksīr eyle- (8: IV)
 taleb-i visāl (3: IV)
 tāli' (5: 31) (3: I)
 tāli'-ı şem'-ı Tūr (5: 31)
 tāli'-ı vājāun-matla' (3: I)
 tālib (3: III) (55: 3)
 tālib ol- (3: III)
 tapīde (47: 3)
 tār (35: 4) (5: 4)
 tarab (5: 9)
 tārāc (17: 2) (25: 1)
 tārāc it- (25: 1)
 tār-ı āüsiste-i emel (5: 4)
 tarīk (4: IV)
 tarīk-ı cünün (58: 7)
 tarz (12: 5) (50: 4)
 tasavvuf (72: 5)
 tasdī' (32: 2)
 tasdī' eyle- (56: 1)
 tasdī' it- (32: 2)
 tavīl (4: IV)
 tavr (4: V)
 tavr-ı Mesīh (27: 4) (27: 4)

tāvūs (4: VI)
 tāze (20: 3) (3: IV)
 tebāh (4: IX)
 tebessüm (27: 4) (9: IV)
 tebessüm-i nakd (18: 5)
 tebessümnāk (9: IV/41)
 teb-hāl-i teb (39: 3)
 teb-zede (47: 3)
 tecāhül (6: III)
 tecrīd (71: 5)
 tedbīr (24: 4)
 te ʿsīr (8: IV)
 tef (2: VII) (4: VI)
 tegāfül (15: 4) (3: IV) (3: IV) (6: I) (6: II) (6: III) (6: IV) (6: V)
 tegāfül eyle- (3: IV)
 tegāfül-i nigāh (3: IV)
 teh (7: III)
 tehi (7: V)
 teh-i hāk (7: III)
 tekāsül (4: III/14) (6: III)
 tekāsül eyle- (4: III) (6: III)
 tekmīl it- (52: 2)
 tekmīl-i isti'dād (56: 5)
 telhīb (58: 5)
 temāşā (10: I)
 temennā (10: II)
 ten (4: V) (6: V) (7: III) (7: VI)
 tenezzül (6: III)
 tenezzül kıl- (6: III)
 ten-i nūrān (7: III)
 tenvīr (4: V)
 tenvīr it- (4: V)
 ter (3: I) (3: IV) (32: 4)
 terāne (3: IX)
 terk (3: VI)
 terk it- (3: VI)
 terk ü tāz (55: 7)
 ter-zebān (9: V)
 teslīm (7: VI)
 teslīm it- (7: VI)

teşne (2: V)
 teşne-i zülāl (2: V)
 teşrīf eyle- (7: VI)
 tevaggul (56: 5)
 tez (5: 8)
 tıbk-ı kavı (4: V)
 tıfl (4: V) (47: 5)
 tıfl-ı ne-h'ānd-i ebced (4: V)
 tılmīz (39: 4)
 tınāb (27: 2)
 tığ (19: 4) (3: II) (4: VI) (7: VI) (9: III)
 tır (18: 6) (2: VII) (24: 3) (49: 1) (8: IV)
 tire (11: 1)
 tīre-hāk (11: 1)
 tīre-mest (16: 5)
 tīr-i ğam (2: VII)
 tīryāk (20: 1) (3: II)
 tīryāk-ı şifā (20: 1)
 tīryāk-i leb (3: II)
 tulū (39: 3)
 tulū' it- (35: 3)
 turfe (5: 8)
 turre (19: 1) (21: 5) (24: 2) (3: VI) (33: 1) (34: 1) (53: 3)
 turre-i şeb-āīr (24: 2)
 tutī (19: 5) (9: V) (3: III) (4: VI) (7: II) (7: VI)
 tutuk (25: 5)
 tünd-hū-ğaddār (42: 4)
 türāb (2: IV) (31: 3)
 türāb-ı kadeh (31: 3)
 tüvān (7: VI)
 tūfān (2: II)
 tūfān-ı hevā (2: II)
 Tūr (5: 20) (5: 31) (71: 2)
 Tūr-ı beyān (5: 20)
 tūtiyā (2: V)

U

uhuvvet (4: VII)
 ukāb (2: VII)
 ukde (5: 1) (5: 2) (5: 27)
 ukde-i āhenīn (5: 1)
 ukde-i āhenīn-baht (5: 2)
 ukde-i hācet (5: 27)
 ukkāb-ı firāk (2: VII)
 urūc (2: II)
 urūc it- (2: II)
 uşşāk (18: 2) (29: 3) (3: V) (32: 3) (17: 4)
 uşşāk-ı zār (42: 3)
 uzlet (13: 4)
 üftāde (44: 3) (68: 6)
 ülfet (24: 1) (24: 1) (24: 2) (24: 3) (41: 5)
 ülfet eyle- (24: 2) (24: 3) (24: 4)
 ümīd (23: 4) (35: 1) (35: 1) (35: 3) (35: 4) (47: 1) (8: I)
 ümīd-i dem-i vuslat (23: 4)
 ümmet (2: I) (3: VI) (4: VII)
 ünsiyet (7: V)
 üstühān (3: IX) (4: IV)
 Üveys (42: 3)

V

va'd-i kümūn (62: 7)
 va'z (7: I)
 va'z-ı nā-hem-vār (7: I)
 va'z-ı nā-hem-vār-ı çarh-ı dūn (7: I)
 vācib (11: 1)
 vādi (64: 2)
 vā'iz (55: 6)
 vahdet (4: VI)
 vahşī (22: 4) (3: VIII)
 vahy (3: VII)
 vahy-i Hak (3: VII)
 vāj-gūn (3: I) (62: 5)

vakf (2: X) (3: II) (67: 5)
 vakf-ı na't (2: X)
 vakf-ı ra'şe (67: 5)
 vakf-ı tīg (3: II)
 vā-pesīn (2: II)
 varak (2: VI)
 vasf (19: 5)
 vasl (15: 3) (2: VII) (3: II) (3: II) (3: VIII) (42: 3) (47: 1)
 vasl-ı ebed (44: 4)
 vasl-ı yār (3: VIII)
 vedūd (36: 1)
 vefā (30: 4) (46: 3)
 vefā it- (3: V)
 vefā-düşmen (7: III)
 vefā-pişe (64: 6)
 vefk (38: 4)
 vefk-ı murād (38: 4)
 vehm (23: 5)
 vehme düş- (23: 5)
 verā' (25: 5)
 verā'-ı tutuk-ı şerm (25: 5)
 verd (5: 22) (54: 3)
 vezān (3: IV) (32: 4)
 vezn (4: IX)
 vezn ol- (4: IX)
 vird (2: X)
 vird-i seherī (2: X)
 visāl (48: 5) (10: V) (10: V/2) (2: VI) (2: VII) (35: 5) (36: 5)
 visāl-i şāhid-i kām (35: 5)
 vuslat (2: I) (23: 4)
 vüçüd (36: 2) (4: IV) (7: III) (7: III)
 vüçüd-ı nūr-terkibi (7: III)
 vüçüd-ı şu'le-tıynet (4: IV)

Y

yā Resūlullāh (3: IX)
 Ya'kūb (7: I)
 yāb-ı ümīd (35: 2)

yād (4: IX) (6: I) (7: V)
 yād eyle- (7: V)
 yād it- (4: IX) (6: I)
 yahşî (41: 1)
 yaka (2: IV)
 yakîn (4: V)
 yār (10: II) (10: IV) (11: 5) (19: 4) (3: VIII) (4: II) (46: 3)
 yārân (57: 5)
 yārân (7: V) (7: V) (7: V) (7: V) (7: V)
 yārân-ı safâ (44: 5)
 yasag (3: III)
 yasag-âşinâ (3: III)
 yek (28: 2)
 yek-sân (30: 5) (7: V)
 yelken (26: 4)
 yelken-i cevri (26: 4)
 yem (2: IX) (26: 4) (65: 5)
 yem-i ğam (65: 5)
 yem-i hun (26: 4)
 yenbû' (2: VIII)
 yenbû'-ı sehâ (2: VIII/120)
 yesîr (5: 27)
 Yûsuf (60: 4) (7: V)
 Yûsuf-hisâl (7: V)

Z

za'im (5: 25) (5: 26)
 zād (49: 5)
 zād-ı nâr-ı hasret (8: IV)
 zâhid (31:4) (4: II)(4: V)
 zâhid-i safâ-mahrûm (31: 4)
 zâhir (2: VI) (5: 30)
 zahm (18: 1) (19: 4) (2: VII) (20: 2)
 (3: IV) (38: 4) (4: V) (43: 3) (60: 1) (7: I) (7: II) (7: VI)
 zahm-âbâd (59: 4)
 zahm-ı cân (7: II)
 zahm-ı hancer (3: IV)

zahm-ı tîg (60: 2)
 zahm-ı tîg-ı cem-i yâr (19: 4)
 zahm-ı tîg-i redd (7: VI)
 Zakkûm (64: 1)
 zâlim (22: 3) (9: III)
 zamâne (4: VII) (5:4) (7: III)
 zann (2: I) (3: VII)
 zann eyle- (3: VII)
 zann it- (2: I) (23: 4)
 zann it- (59: 4)
 zâr (10: III) (2: VII) (2: VII) (20: 2)
 (26: 1) (37: 1) (4: I) (4: II) (5: 24) (51: 2) (53: 2) (6: III) (8: V)
 zât (17: 3) (7: III)
 zâtî (16: 5)
 zebân (18: 2) (3: IX)
 zebûn (26: 1)
 zebûn it- (26: 1)
 zehr (38: 1) (38: 1) (4: V)
 zehr-âb (33: 2)
 zehr-âbe (23: 2)
 zehr-âb-ı tîg-i cevri (33: 1)
 zehr-çeş (5: 3)
 Zeliha (60: 4)
 zemîn (3: VI) (7: II)
 zencîr (24: 1)
 zencîr-i cûn (41: 5)
 zerd (54: 4)
 zer-kenâr (34: 2)
 zerre (21: 4) (22: 2) (25: 3) (27: 6) (4: I) (5: 17) (7: I) (7: I) (8: V)
 zerre zerre ol- (22: 2)
 zerre-i dil-h'âh (7: I)
 zerre-i hâkister-i hasret (25: 3)
 zerre-sıfat (82: 3)
 zerrîn (27: 2)
 zerrîn-tınâb (27: 2)
 zevk (7: I) (7: II) (7: V) (7: VI) (9: V)
 zevk-i âeşt-i âülsitân (7: VI)
 zevk-i âlem (7: I)
 zevk-i âüftâr-ı itâb-âlûd (9: V)

zevk-i bezm-i rûhânî (7: V)
 zıll (3: IX)
 zî-akl (2: III)
 zîb (4: VI)
 zîb-i küleh-i haber (4: VI)
 zıkr (2: III) (2: X) (7: V)
 zıkr olın- (2: III)
 zıkr-i şâmî (2: X)
 zillet (4: IV)
 zinhâr (4: I)
 zinhâr (4: V)
 zîr (7: I)
 zîrâ (2: X) (3: IV) (30: 4) (8: III)
 zîre-i elmâs (43: 3)
 zîr-i hâk (7: II)
 ziyâ-âüster (52: 5)
 ziyâde (37: 5)
 ziyâfet (6: IV)
 ziyâ-nişân (4: II)
 zulm (3: VI)
 zulmet (7: VI)
 zulmet-serâ (7: VI/3)
 zulmet-serâ-yı fânî (7: VI)
 zulumât (2: VI)
 zü'l-celâl (3: VII)
 zühd (16: 2) (4: III) (4: III) (4: IV)
 (72: 1)
 zühdde kal- (4: III)
 Zühre (7: I/4)
 zülâl (2: III)
 zülâl (2: V)
 zülâl (51: 1)
 zülâl-i la'l (3: II)
 zülf (11: 2) (18: 3) (20: 1) (24: 1)
 (28: 3) (29: 1) (3: II) (4: I) (4: III) (48:
 3) (53: 2) (58: 3) (59: 3)
 (6: I)
 zülf-i girih-âîr (24: 1)
 zülf-i anberîn (4: III)
 zülf-i dil-ber (58: 3)
 zünnâr (13: 5) (18: 7)

zür (43: 8)

